

De Iusto Imperio Lusitanorum Asiatico

Serafim de Freitas

DE
IVSTO IMPERIO
LVSITANORVM
ASIATICO.

*Auctore Doctore Fr. Seraphino de Freitas Lusitano in Pinciana
Academia Vespertina in sacris Canonibus Cathedra an-
tecessore è Mercenarijs minimo.*

Ad Philippum IIII. potentissimum Hispaniarum, & Indiarum Monarcham.

*Non quercus te sola decet, nec laurea Phæbis
Fiat & ex edera cinica nostratibi.*

Num. 40. Cap. 3. num. 47.

49-8-52

*Per la Libreria
N.º*

Cum Priuilegijs Castellæ, & Lusitaniz.

*Vallisoleti: Ex Officina Hieronymi Morillo, Alma Vniuersita-
tis Typographi. Anno M. DC. XXV.*

De Iusto Imperio Lusitanorum Asiatico

Serafim de Freitas

Vallisoleti 1625 (Hieronymus Morillo)

The School of Salamanca
A Digital Collection of Sources and a
Dictionary of its Juridical-Political Language
<https://www.salamanca.school>

Volume 19

Directors:

Duve, Thomas

Lutz-Bachmann, Matthias

Akademie der Wissenschaften und der Literatur | Mainz
Max-Planck-Institut für Rechtsgeschichte und Rechtstheorie
Goethe-Universität Frankfurt/Main

Electronic publication, 2020-11-13

Online:

<https://id.salamanca.school/texts/W0046>

Editors:

Birr, Christiane
Rico Carmona, Cindy
Wagner, Andreas
Glück, David
Thönes, Martin

Digitized original(s):

Bibliotecas de la Universidad de Salamanca
[https://brumario.usal.es/permalink/34BUC_USAL/1r2qv74/
alma991002598609705773](https://brumario.usal.es/permalink/34BUC_USAL/1r2qv74/alma991002598609705773)

Bibliotecas de la Universidad de Salamanca
<http://hdl.handle.net/10366/48004>

Bayerische Staatsbibliothek
<http://mdz-nbn-resolving.de/urn:nbn:de:bvb:12-bsb10691210-0>

Proposed citation:

Freitas, De Iusto Imperio Lusitanorum Asiatico (2020 [1625]),
in: The School of Salamanca. A Digital Collection of Sources
<https://id.salamanca.school/texts/W0046>

[fol. [i]r] DE IVSTO IMPERIO
LVSITANORVM ASIATICO.

*Auctore Doctore Fr. Seraphino
de Freitas Lusitano in Pinciana*

*Academia Vespertinæ in
sacris Canonibus Cathedræ
anteceßore ê Mercenarijs
minimo. Ad Philippum III.
potentissimum Hispaniarum,
& Indiarum Monarcham.*

*Non quercus te sola decet,
nec laurea Phæbis Fiat &
ex edera ciuica nostra tibi.*

Cum Priuilegijs
Castellæ, & Lusitaniæ.

Vallisoleti: Ex Officina Hieronymi Morillo, Almæ
Vniuersitatis Typographi. Anno M. DC. XXV. 1625

[fol. [ii]r] **El Rey.**

POr quanto por parte de vos el Doct. Fr. Serafin de Freytas Cathedratiko de Visperas de Canones de la vniuersidad de Valladolid, de la Orden de nuestra Señora de la Merced redempcion de cautiuos, nos fue fecha relacion, auia des compuesto vn libro intitulado, de iusto Imperio Lusitanorum Asiatico, el qual era muy, y prouechoso, y nos pedistes, y suplicastes, os mandassemos dar licencia, y facultad para imprimir lo por el tiempo que fuessem os seruido, ô como la nuestra merced fuesse: lo qual visto por los del nuestro Consejo, y como por su mandado se hizieron las diligencias que la pragmatica por nos vltimamente fecha sobre la impression de los libros dispone: fue acordado, que deuiamos de mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien. Por la qual os damos licencia, y facultad, para que por tiempo, y espacio de diez años primeros siguientes, que corran y se quenten desde el dia de la fecha della en adelante, vos, ô la persona que vuestro poder huuiere, y no otro alguno podays imprimir, y vender el dicho libro, intitulado de iusto Imperio Lusitanorum Asiatico, de que de suso va fecha mencion por su original, que en el nuestro Consejo se vio, que va rubricado, y firmado al fin de Pedro Montemayor del Marmol, escriuano de Camara de los que en el nuestro Consejo residen, con que antes que se venda lo traigays ante ellos, juntamente con el dicho original, para que se vea si la dicha impression està conforme a el, ô traigays fee en publica forma, como por corrector por nos nombrado se vio, y corregio la dicha impression por el dicho original, y se citasse el precio porque se ha de vender y mandamos al impressor, que ansi imprimiere lo susodicho, no imprima el principio, y primer pliego, ni entregue mas de vn solo libro con su original al autor, ô persona, a cuya costa lo imprimiere para eseto de la dicha correccion, y tassa, hasta que antes, y primero el dicho libro intitulado, de iusto Imperio Lusitanorum Asiatico, està corregido, y tassado por los del nuestro Consejo, y estando hecho, y no de otra manera, podays imprimir el dicho principio, y primer priuilegio, y seguidamente ponga esta nuestra cedula, y la aprouacion que de lo susodicho se hizo por nuestro mandado, y la tassa, y erratas, so pena de caer, è incurrir en las penas contenidas en las leyes, y pragmaticas de nuestros Reynos, que sobre ello disponen. Y mandamos, que durante el tiempo de los dichos diez años persona alguna sin la dicha vuestra licencia, no pueda imprimir, ni vender el dicho libro, so pena, que el que lo imprimiere, aya perdido, y pierda todos, y qualesquier libros, moldes, y aparejos que dello tuuiere, y mas incurra en pena de cinquenta mil maravedis, la qual dicha pena, sea la tercia parte para la nuestra Camara, y la otra tercia parte para el juez que lo sentenciare, y la otra tercia parte para la persona que lo denunciare, y mandamos à los del nuestro Consejo, Presidentes, y Oydores de las nuestras Audiencias, Alcaldes, Alguaziles de la nuestra casa, y Corte, y Chancillerias, y a todos los Corregidores, Assistentes, Gouernadores, Alcaldes mayores, y ordinarios, y otros juezes, y justicias qualesquier de todas las Ciudades, villas, y lugares de los nuestros Reynos, y señorios, y à cada vno dellos en su jurisdiccion, que os guarden, y cumplan esta nuestra cedula, y contra ella no vayan, ni passen, ni consientan yr, ni passar en manera alguna, so pena de la nuestra merced, y de diez mil maravedis para la nuestra Camara. Dada en san Lorenço a veynte y ocho dias del mes de Otubre de mil seyscientos y veynte y quatro años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro Señor.

Don Sebastian de Contreras.

[fol. [iii]r] **LIBRVM** de Asiatico Lusitanorum Imperio, à Patre Seraphino de Freitas Lusitano, sacri ordinis Mercenariorum in celeberrima Vallesoletana Academia, in sacris Canonibus Doctore, vespertinæque Cathedræ peritissimo moderatore, mira eruditione compositum, de mandato Regij Senatus, qua potui diligentia legi, maximaque delectatione relegi; nihilque in eo non laudabile, nihilque non laude dignum reperi, siuè enim singularem vtriusque iuris peritiam, siuè candidam sermonis puritatem, siuè in expugnandis aduersariorum fundamentis solers artificium, siuè historiarum cognitionem, siuè Cosmographiæ, ac Geographiæ notitiam spectemus. Libenter fatebimur, eum non vt hospitem, sed vt ciuem, in omnibus his professionibus se ostendisse. Opus planè dignum, quod ad totius orbis vtilitatem, acuratissimis excudatur characteribus. Matrìti calendis Octobris. Anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo quarto.

Licenc. Petrus Fernandez Nauarrete.

[fol. [iii]v] **Tassa.**

POr los señores del Consejo Real fue tassado este libro intitulado, *De iusto Imperio Lusitanorum Asiatico*, compuesto por el Doctor Fray Serafin de Freytas, a quatro marauedis el pliego, en doze dias del mes de Iulio, de 1625.

Francisco de Arrieta.

ERRATAS.

FOL. 2. col. 2. lin. 7. auspicijs, fol. 26. col. 2. col. 14. nænijs, fol. 30. col. 1. lin. 3. non sci ip̃ta; fol. 51. col. 2. lin. 15. ab infidelium, fol. 81. col. 2. lin. 6. nostrorum hostium, fol. 90. col. 2. lin. 3. conquisitionis, fol. 117. col. 2. lin. 6. vñde, fol. 161. col. 1. lin. 13. 90. fol. 170. col. 2. lin. 4. facta, fol. 172. col. 2. lin. 3. sidem, fol. 174. col. 2. lin. 11: corrogatis, fol. 175. col. 2. lin. 4. trapezitas, fol. 176 col. 1. lin. 12. Emmanuele Lusitaniæ Rege, fol: 189. col. 2. lin. 17. splendore.

Con estas emiendas concuerda con su original. En Valladolid en S. Pablo à 22. de Iunio, de 625.

El Maestro Fr. Rafael Sanchez.

[fol. [iv]r] **AD PHILIPPVM. IIII. HISPANIARVM, ET INDIARVM MONARCHAM.**

DVLCE (gloriosissime Principum) & decorum est Freitas nostris pro patria mori, ¹, in cuius obsquium tres fratres velut hæreditario munere functi sunt. Horum exemplane sequerer, Monachismi edicto sum prohibitus; sed insperata occasio defendendæ patriæ, absque regularis obseruantia offensæ, sese mihi obtulit; vt ijdem fratres patriam non solum armis, & sanguine, sed & calamo, & iure propugnent, cum vtrisque Imperatoria Maiestas

condecoretur, & firmetur. ², descendit in arenam Batauus tuum nauigationis, Indicque Imperij ius in dubium vocare tentans. Certaminis campus Oceanus est; iudic es vero supremi orbis Christiani Principes; arma in æqualia. Ille enim à capitis vertice vsque ad pedis plantam ferro, & Chalybe tectus iactabunde progreditur: Ego vero sub tuo nomine personam aliam, iustitiæ cau-[fol. [iv]v]sa fretus, haud induam; conspiret Africa, & Asia turritis armata elephantibus; hostilibus sternantur æquora classibus; Turcæ, Mauri, & Ethnici fœdus ineant; Ecclesiæ erronei insultent; allatrent rebelles; & omnes Hispanicum Imperium multipliciter infestent; at vno Hispanici leonis intuitu omnia hæc monstra euanescent, & velut minores aues aduentante Aquila obstrepere non audebunt; tot agmina, tot hostes, tot conspirationes tuo Imperio, tuæ felicitati, tuis denique triumphis reseruabantur; quidquid aduersi cadat, tuis laudibus, tisque virtutibus materiam, campumque prosterni manifestum est.

Vtque tuus gaudet miles, cum vicerit hostem,

Sic cur se victum gaudeat, hostis habet. ³

Vnicum fidei scutum tibi aſsume; in quo possis omnium hostium tela retorquere. ⁴.

Defende more tuo, parentumque tuorum contra hæreticos inconcuſſum Ecclesiæ statum vt tuum Christi dextera defendatur Imperium, vt ad Theodosium Augustum Leo Papa promittit.

⁵. Nihil enim est, quod lumine clariore præfulgeat, quam recta fides in Principe, nihil est quod ita nequeat occasui subiacere, quam ver a religio. ⁶. qua Imperium tuum protegente.

Viue Philippe diu felix, pete sidera sero, Hoc opus est terris, te quoque velle decet, Et

tibi succrescant Iuuenes bis Cæsare digni, Hique tuum trudent vsque Philippe genus. ⁷

D. Fr. Seraphinus de Freytag

[fol. [v]r] **ad Principes orbis christiani svpremos.**

Personatus quidam ante vestrum (Clarissimi Principes) tribunalius Indicæ nauigationis armis, sanguine, Pontificijs titulis, dicam & diuinis oraculis, à Lusitaniæ Regibus quæsitum in iudicium vocat sub Batauorum nomine; postquam in armis parum felicitatis contra Lusitanos sunt experti, præter alia testes orbi Mombaca, Malaca, Molucæ, & Brasilia. Sed in iudicijs illud primum obtinet locum, vt actor personam legitimet, ne iudicium illuſorium reddatur; hanc personatus ille nusquam legitimabit; tum quia non ex Batauorum arbitrio modo ad Martis certamen, modo ad Astreæ forum legitimus & naturalis Princeps prouocandus erit; tum etiam quia Imperator Principes ve supremi (vestra, ò Iudices, resagitur) a subditis suis causam dicere cogi haud debent.

Per me Reges [fol. [v]v] regnant

) ait diuina Sapiencia Prou. 8.) & legum conditores iusta decernunt, Bataui è contra Principi leges dare, non ab illo accipere intendunt: sed ad rem; affirmat Incognitus longè clarissimum esse alios ante Lusitanos ab Europa per promontorium bonæ spei in Indiam nauigasse: cum tamen tanta contrariæ opinionis in animis hominum infixæ vis fuerit, vt Antæcos, & Antipodes statuere hæresis eſſe putaretur omnium hæreseon maxime detestanda: nam circa annum Christi septingente simum quadragesimum quintum (vt Auentinus in annalibus Boiorum, & Rosinus de antiquitatibus Rom. oratio. 2. pro antiquitate, pag. 596. memoriæ prodiderunt) Virgilius Episcopus Salæburgensis proconcione dixerat Antipodes eſſe. Bonifacius Episcopus Maguntinus Virgilium impietatis accusauit, hæreticumque esse publicè proclamauit, quod Antipodibus inductis alius etiam Christus induceretur. litteris

à Pontifice Zacharia (cuius legatus Bonifacius erat) ad Vtilonem Boiorum Regem tanquam ingentis litis arbitrum, & sequestrem impetratis, eius sententia victus, & vt in causa inferior condemnatus Virgilius palinodiam decantauit, sed de hac quæst. c. 4. & 5. dißeremus; nunc vero cum Bataui Monarchicum regimen suspectum habeant, non simpliciter vos (Principes Serenissimi) in arbitros eligunt, nec vt secundum diuinum, commune, & Hispanicum ius, quod verborum fūco in præfatione implorant, sed iuxta lesbiam regulam, quam Incognitus domi habet, causam decidendam quærunt; & ne in exemplorum relatione immoretur; vnum, vel [fol. [vi]r] alterum ob oculos subijciam. Ex Vlpian. l. iniuriarum. §. si quis me de iniurijs, tradit Incognitus iniuriarum agi posse, si quis in mari, aut ante ædes meas piscari prohibeatur; tacet tamen contrariam regulam, quam Vlpianus ibidem in conductore publico constituit: docuit Paul. l. sane de iniurijs, interdictum, vti possidetis, proprium maris ius habenti competere expuncta maris, particula, reponit verbum, diuerticulo; solūm Doctores, qui, vt ipse interpretatur, aliquo modo sibi patrocinantur, admittit, alios vt adulatores recusat: his & similibus conditionibus confidenter ad iudicium prouocat, & merito: quis enim vincere valebit, qui nullo iure, nulla autoritate superandus est; nihil enim Lusitanis optabilius contingere poterat, quam à Batauis in litem vocari, vt omnibus innotesceret, quo iure, quæue iniuria nostram antiquam, & tot titulis munitam Oceani nauigationem ad Indos inturbant. Stent igitur Bataui pacto, & sententia secundum allegata, & probata proferatur: viuite feliciter inclyti principes, locumque Dei, qui vobis cælitus est concessus, tuemini, vestroque honori, & maiestati prospicite.

Doct. Fr. Seraphinus de Freitas.

[fol. [vi]v] **EV** el Rey faço saber aos que este Aluarà virem, que hauendo respecto, ao que por sua petição me inuou a dizer o Doctor Frey Seraphim de Freytas, Religioso da Orden de nossa Senhora da Merce, lente de Vespóra de Canones na Vniuersidade de Valladolid. Hey por bem, è me praz, que por tempo de dez anos que se començaraon a contar da data deste en diante, nenhun Impressor, nem liureiro, nem outra alguà pessoa, de qualquer qualidade, estado, è condicão que seja, possa por si, nem por interposta pessoa, imprimir, nem mandar imprimir no Reyno de Portugal, nem leuar de fora impresso olibro que compos, intitulado, *De iusto Imperio Lusitanorum Asiatico*, saluo os que para isso tiueren licença do dito Frey Seraphim, sobpena, que quem o contrario fizer, pagara por cada ves, que nisso for comprehendido, trinta cruzados à metade para captiuos, ea outra a metade para quem oacusar; è lem disso, perderapara o dito Frey Seraphim, todos os volumes, moldes, que da impressaõdo dito libro lhe forem achados: pello que mando as justicas, a que oconhecimento deste pertencer, que durante o dito tempo ocumpraõ, è guardem, è fazaõ inteiramente cumprir, è guardar, como nelle se contem sem duuida, nem contradicão alguam, posto que seu effecto haia de durar maes de hum ano, sem embargo da Ordenaçaõ em contrario. Francisco Pereira de Betancor ofez em Madrid a cinco dias do mes de Junho, de mil seiscentos è vinte cinco anos.

REY.

Mendo da Motta. Dom Antonio Pereira.

[fol. [vii]r] **DE** mandato supremi Lusitaniæ Consilij perlegi tractatum hunc de iusto Imperio Lusitanorum Asiatico, autore sapientissimo Doctore Fr. Serafino de Freytas, in quo nihil

reperi Orthodoxæ fidei, vel Christianis moribus aduersum; quin & sacrorum Canonum Iurisconsultorum, ac Cæsarum doctrina, & grauium scriptorum recondita eruditione, ac per grandi rationum pondere, sic autor institutum conficit, vt nihil ad rem illustrius, aut efficacius desiderari possit. Quàpropter opus dignissimum censeo, quod ad nostrorum iustitiam commendandam, aduersariorum temeritatem reprimendam, in posterorum memoriam typis non vulgaribus commendetur. Matrity in Collegio Societatis Iesu 6. Kalendis Octobris, anno 1623.

Doctor Sebastianus de Couto.

[fol. [vii]v] ***Facultas Generalis Ordinis.***

FRater Gaspar Prieto, Magister in sacra Theologia gratia Dei & sanctæ sedis Apostolicæ humilis magister generalis totius Ordinis Dominæ nostræ de Mercede redemptionis captiuorum, &c. inspecta approbatione magistri Fr. Balthasaris Gomesij, sancti Oficij calicatoris, & consultoris, nostrique in curia Regia Cœnobij comendatorijs, cui commisimus censuram tractatus de iusto Imperio Lusitanorum Asiatico, quem nobis obtulit approbandum venerabilis Pater Magister, & Doctor Fr. Seraphinus de Freitas Cathedram Vespertinam sacrorum Canonum in Pinciana Academia moderator præsentium tenore facultatem concedimus ipsi Doctori, vt tractatum prædictum in lucem edere possit, dummodo prius licentiam à Regio concilio impetret, in cuius rei fidem præsentibus dedimus nomine proprio, signoque officij nostri minori obsignatas in nostro Matritij conuentu, postri die calendas Maij. Anno 1523.

Fr. Gaspar Prieto Magister Generalis.

1

[fol. [viii]r] ***Capita dissertationis Incogniti super mari libero.***

Cap. 1. iuregentium quibusuis ad quosuis liberam esse nauigationem.

Cap. 2. Lusitanos nulum habere ius dominij in eos Indos, ad quos Bataui nauigant, titulo inuentionis.

Cap. 3. Lusitanos in Indos non habere ius dominij titulo donationis Pontificiæ.

Cap. 4. Lusitanos in Indos non habere ius dominij titulo belli.

Cap. 5. Mare ad Indos, aut ius in eo nauigandi non esse proprium Lusitanorum titulo occupationis.

Cap. 6. Mare, aut ius nauigandi proprium non esse Lusitanorum titulo donationis Pontificiæ.

Cap. 7. Mare, aut ius nauigandi proprium non esse Lusitanorum titulo præscriptionis, aut consuetudinis,

Cap. 8. Iure gentium inter quo suis liberam esse mercaturam.

Cap. 9. Mercaturam cum Indis propriam non esse Lusitanorum titulo occupationis.

Cap. 10. Mercaturam cum Indis propriam non esse Lusitanorum titulo donationis Pontificiæ.

Cap. 11. Mercaturam cum Indis propriam non esse Lusitanorum iure præscriptionis, aut consuetudinis.

Cap. 12. Nulla æquitate niti Lusitanos in prohibendo commercio.

Cap. 13. Batauis ius commercij Indicani, quâ pace, quâ inducijs, quâ bello retinendum.

2

[fol. [viii]v] **CAPITA DISPUTATIONIS Seraphini, de iusto Imperio Lusitanorum Asiatico.**

Cap. 1. An iuregentium quibusvis ad quosvis libera sit navigatio.

Cap. 2. De iure peregrinandi in alienas provincias.

Cap. 3. Vtrum Lusitani dominij ius habeant in eos Indos, ad quos Bataui navigant, titulo inuentionis.

Cap. 4. Vtrum Lusitani in Indiam primi per Oceanum Antarcticum nauigauerint.

Cap. 5. De Hannonis, & Eudoxi navigationibus.

Cap. 6. De potestate Rom. Pontificis in temporalibus.

Cap. 7. Vtrum Lusitani in Indos habeant ius dominij titulo donationis Pontificiæ.

Cap. 8. De iure prælationis peregrinandi in Indos competenti Lusitanis ex Pont. summi titulo.

Cap. 9. An Lusitani habeant ius dominij in Indos titulo belli.

Cap. 10. Mare ad Indos, aut ius in conuigandi an sit proprium Lusitanorum titulo occupationis.

Cap. 11. Responsio ad argumenta Incogniti contra præcedentis capituli resolutionem.

Cap. 12. An mare, aut ius nauigandi proprium sit Lusitanorum titulo donationis Pontificiæ.

Cap. 13. Vtrum mare, aut ius nauigandi proprium sit Lusitanorum titulo præscriptionis, aut consuetudinis.

Cap. 14. Responsio ad argumenta Incogniti contra præcedentis capituli resolutionem.

Cap. 15. De fide, & veritate Lusitanorum.

Cap. 16. De Lusitanorum diuitijs ante Indicam navigationem.

Cap. 17. De Lusitanorum lucro ex Indico commercio.

Cap. 18. De Lusitanorum religione in India Orientali.

[fol. 1r]

DE IVSTO IMPERIO Lvsitanorvm asiatico.

Svmmarivm Capitis primi.

- 1 *IOANNES primus Lusitaniæ Rex septam expugnat.*
- 2 *Henricus Lusitaniæ Infans, primus navigationem per mare Athlanticum, seu Æthiopicum aperuit.*
- 3 *Dionysius Rex Christi ordinem instituit.*
- 4 *Romani Pontifices concedunt Lusitaniæ Regibus ius navigationis in Indias.*
- 5 *Christophorus Columbus Occidentales Indias detexit.*
- 6 *Lusitaniæ, Castellæque Reges de iure Americæ disceptant, ac paciscuntur.*
Alexander VI. diuisit ius navigationis in Indias inter [fol. [1]v] Lusitaniæ, Castellæque Reges.
- 7 *Sebastianus Lusitaniæ Rex in Africa occubuit. Henricus Cardinalis successit Sebastiano. Philippus II. Castellæ Rex successit Henrico.*
- 8 *Batauorum occasio ad infestandum ius navigationis Indicæ.*
- 9 *Incognitus scribit contra ius navigationis Indicæ Lusitanis competens.*
- 10 *Autor rationem huius operis reddit.*
- 11 *Disputationis status.*
- 12 *An ex iure gentium primario fas sit cuilibet in alienas prouincias peregrinari.*
- 13 *Ius gentium vnicum est, non primum, & secundarium.*
- 14 *Ratio naturalis autor iurisgentium.*
- 15 *Iurisgentium constitutiones variæ diuerso attento statu naturæ integræ, & corruptæ, num*
16.
- 16 *Nauigatio ad statum naturæ corruptæ pertinet, num. 21. & 26.*
- 18 *Nauigatio necessaria ad subueniendum indigentiae humanæ.*
- 19 *Indigentia rerum ab statu naturæ integræ exularet.*
- 20 *Nauigare est contra naturam.*
- 21 *Duobus modis potest aliquid esse de iure naturæ.*
- 22 *Nauigare, & peregrinari non cadunt sub præceptum.*
- 23 *Princeps potest commercium in suis terris interdicare exteris, & vaßallis in alienis.*

24 *Germani non sunt conquæsti de Romanis circa prohibitionem commercij, & peregrinationis, contra incognitum.*

25 *Nauigationis libertas non pertinet ad primum naturæ integræ statum, nec ad ius gentium immutabile, & n. 17.*

26 *Vtens iure sibi competenti nemini facit iniuriam.*

AN IVRE GENTIVM QVIBVSuis ad quosuis libera sit nauigatio? CAP. I.

INter Lusitaniæ Reges, qui pros [sect. 1] peris euentibus rem, & suam, & Christianam auxere, præcipua celebritate enituit Ioannes, eo nomine primus, qui transmisso in Africam exercitu Septam urbem opulentissimam, & Hispaniæ terrorem, à Mauris insigni victoria expugnauit; is è Philippa Alencastria Eduardi VI. Britaniæ Regis nepte filios procreauit quinque, è [sect. 2] quibus Henricus bellica virtute, vitæ sanctimonia & in Deum, ac superos omnes, præcipuè Beatam Dei Matrem cultu, & religione insignis, nomen suum æterno famæ præconio apud posteros consecrauit, qui ex magistratu Ordinis Equitum, cui præerat, & quem Dionysius tritauus Christi nomine contra infideles instituerat, non exiguos annuos redditus, & vectigalia capiebat, quæ in nomi-[fol. 2]v]nis Lusitani gloriam, fideique Catholicæ amplitudinem insumenda, cum in animum induxisset, incognita scrutari maria, gentesque feras, & Demoniorum cultrices ad salutis viam traducere, Christique vexillum in omnes partes, quoad eius fieri possit, inferre submissis classibus intendit, cuius auspicijs anno 1410. ad montem vsque Leænam peruentum est, insulæ quoque plures vasto in Oceano sunt detectæ.

Huic, Regibusque Lusitanis (ne tantum opus [sect. 3] intermitteretur, ne vè ab alijs impediretur) à Martino. V. ius nauigationis, commercijque exercendi priuatiuè quoad alios, in Africam, & Asiam, sub fidei propagandæ conditione concessum est, quod alij Pontifices postea confirmarunt. Hanc nobilem nauigationis explorandæ, imperijque propagandi curam Alfonsus V. Eduardi Regis, qui Henrici frater fuerat, filius, Ionnnes II. Alfonsi filius, Emmanuel Ioannis patruelis frater foeliciter prosequuti sunt.

At cum Christophorus Columbus Genuensis [sect. 4] Indias, vt vocant, Occidentales, oblata priùs Emmanueli ad nouas terras quærendas opera, & ab eo reiecta, Ferdinandi, & Elisabet Castellæ Regum expensis, anno 1492. detexisset ¶ occasionem præ [sect. 5] buit disceptationi inter ipsos Lusitaniæ, & Castellæ Reges, ad quorum vtrum ea expeditio propter Martini V. aliorum que Romanorum Pontificum, quæ Lusitanis fauere videbantur, diplomata, per-[fol. 3r]tineret; Sed multis consanguinitatis, affinitatis, pietatisque vinculis, & rationibus deuincti Principes, ipsi inter se foedus inierunt. ¶ Et Romani [sect. 6] Pontificis, qui tunc Alexander VI. erat, decreto, & autoritate anno 1493. indultum est, vt Lusitanus in Orientis, Castellanus in Occidentis Indiarum expeditionem, & conuersionem diuisim operam, & studium impenderent; Quam in Prouintiam vterque, absque aliorum Principum querela, & iniuria, imò cum ipsorum scientia, & consensu (inuitati enim fuerant) pacifice per tot annorum curricula cum multo suorum sanguine, in auditis laboribus, & infinitis propemodum expensis incubuit: ¶ quousque Sebastiano Lusitaniæ Regi in Africa [sect. 7] infoeliciter occiso, & sine prole decedenti Henricus Cardinalis patruus magnus, & Emmanuelis filius successit; quo breuiter extincto Philippus II. Castellæ Rex, iure hæreditario, Emmanuelis ex Elisabet Imperatrice, & Henrici sorore nepos Lusitanum adeptus est imperium, anno 1580.

Bataui, qui à Philippi proprij, & naturalis Princi [sect. 8] pis fide, & obedientia discesserant, sub rebellionis prætextu ius Lusitanis in Indica emporia, & Imperium competens infestare

cœperunt, & cum sæpius à nostris reiecti fuerint, ¶ incognitus quidam sub [sect. 9] Batauorum nomine ab armis ad ius appellans edito libro, cui mare liberum nomen indidit, omnes ingenij vires contra Hispanos, tanquam Oceani [fol. 3]v] partitores, & vsurpatores depromit, sed præcipuè ad ius Lusitaniæ in Asiam nauigandi, & negotiandi subuertendum, & labefactandum intendit, sæpius quasi victor triumphum agens, cum tamen omnis iuris fundamenta euertat, immutet, sibique prout libet accommodet, in eo tamen mihi maxime laudandus videtur, quod nomen suum prodere ausus non fuerit, timuit enim in adulterinis interpretationibus, & imposturis deprehensus poenam, aut vituperationem subire, non præmium, nec laudem comparare. ¶ Hunc librum, cum ca [sect. 10] su ad manus peruenerit nostras, ad iuris examen, & incudem reducere constitui, cum tamen ingenij mei vires agnouerim, non tantum mihi arrogo, vt ius nauigationis, & comercij in Indias Hispano Regi competens, à me vno pendere existimem, nec committam, vt tantæ causæ præiudicetur, siuè disputando stem, siuè cadam. Sunt enim plures alij è nostris, qui maioribus rationum documentis, & ponderibus rem discutere, & illustrare, prout ipsa res postulat, queant, fundamenta tamen ab incognito excogitata solum demoliri curabo.

Omissis longioribus disputationibus breuiter, [sect. 11] ac succintè ostendemus Batauis ad Indos nauigandi, aut cum illis commercia exercendi ius non esse quidquid incognitus persuadere nitatur, si recta iudicij trutina, (vt ipse postulat) res examinetur. Ne [fol. 4r] autem vim, & disputationis argumenta subterfugere videamur, ipsius ordinem sequemur, & fundamenta ob oculos proponemus, vt aptius refellantur.

In hoc primo cap. astruit incognitus, iuxta iu [sect. 12] ris gentium, quod primum, & immutabile vocant (partiuntur enim ius gentium in primum, & secundarium) certissimam regulam cuiuslibet integrum esse alienas Prouincias adire, & illic negotiari, idque in generis humani beneficium ex diuina prouidentia, cum alterius gentis adiumento altera indigeret, vt considerat Plinius in Panegyrico ad Trajanum: Hinc infert ius hoc æqualiter ad omnes gentes pertinere, ita vt nulla resp. nullus Princeps in vniuersum prohibere queat, quominus alij ad subditos suos accedant, & cum illis negotientur, l. nemo igitur. ff. de rer. diuis. §. 1. Inst. eod. l. mercatores. C. de commerc. hinc descendere ius hospitale sanctissimum, iuxta illud Ilionei apud Poetam, lib. 1.

*Quod genus hoc hominum, quæ ve hunc tam barbara
morem, Permittit patria? Hospitio prohibemur arenæ!*

Et lib. 7.

Littusque rogamus

Innocuum, & cunctis vndamque, auramque patentem.

Ex qua causa varia, apud varias nationes, orta bella recenset, Amorræ os iustè ab Israelitis deuictos, quia innoxius denegabatur transitus, ca. vlt. [fol. 4]v] 23. q. 2. Genuensibus in Venetos, Sigon. vlt. de reb. Italiæ, Christianis in Sarracenos, quia per illos iudææ aditu arcerentur, Couar. reg. peccatum. 2. p. §. 9. nu. 4. vers. quam causam, Castellanis in Americos has potuisse iustas belli causas esse Vict. de indis. 2. p. à num. 1. Couar. d. n. 4. vers. quintò, & ob id Romanos à Germanis, apud Tacitum 4. hist. accusatos, quod colloquia, congressusque gentium arcerent, flumina, terras, & coelum quodammodo ipsum clauderent, ex quibus deducit inique facere Lusitanos, etiam si domini terrarum essent, ad quas Bataui accedunt, & maris, quo nauigant, si eos aditu, & mercatura excludant, & multò iniustius, cum nec maris sint domini, nec gentibus illis dominantur.

Sed vt hinc incipiamus diuisio iuris gentium [sect. 13] in primum & secundarium Iuris Consultis incognita fuit & contraria, qui ius gentium vnicum esse docuerunt, constat ex l. 1.

ad fin. cum seq. & ex l. manumissiones quoque, & ex l. ex hoc iure. ff. de iustitia, Couar. reg. peccatum. 2. p. §. 11. n. 3. Mol. lib. 1. cap. 2. n. 5. in fin. Pichard. §. singulorum, n. 2. Inst. de rer. diuif. Fab. in Papin. tit. 2. princip. 4. illat. 7. confut. 1. nec illa diuisio docendi gratia sustineri potest, tum quia vt contra Pinel. in rubr. de resc ind. 1. p. cap. 1. n. 13. aduertit Valasc. de iure emphyt. q. 3. n. 5. non est recta docendi Methodus, quæ iuri aduersatur, tum maxime, quia iuxta eam [fol. 5r] distinctionem diuisio rerum constituenda foret sub iure gentium secundario, l. ex hoc iure. ff. de iust. ibi: *Dominia distincta*, & tamen Iuris Consulti censent ius illud proditum fuisse cum genere humano, l. 1. ff. de adquir. rer. domin. Cum ergo vnus sit author iurisgentium putà ra [sect. 14] cio naturalis, l. omnes. §. quod verò. ff. de iustit. & iur. ibi:

*Quod vero naturalis ratio inter omnes homines constituit,
id apud omnes peræque custoditur, vocaturque ius gentium*

, vnus finis scilicet bonum naturæ humanæ, vna resp. nempe omnes homines, dum sub ratione naturali. tam quam sub vno Principe colliguntur ex traditis per Salas de legib. disp. 2. n. 21. col. 2. consequens est dicamus vnicum esse ius gentium.

Ad internoscendas tamen varias iurisgentium [sect. 15] constitutiones, quidquid insudent, & torqueantur, Suar. de legib. lib. 2. cap. 17. cum duob. seq. & Salas eod. tract. disp. 2. à n. 9. post plures quos citant: constituendum est discrimen inter statum naturæ integræ, & corruptæ, ita vt ad alterum pertineant ea, quæ per dictamen rationis naturalis ad bonum naturæ humanæ, natura sua ordinantur, vt putà religio erga Deum, obedientia in parentes, violentiæ repulsio, l. veluti, l. vt vim. ff. de iust. matrimonium, liberorum educatio: & similia, de quibus in cap. ius naturale, dist. 1.

Ad alterum caput spectant ea, quæ attento sta [sect. 16] -[fol. 5v]tu præsentis naturæ hoc est corruptæ, & sic mutatis iam rebus eodem rationis dictamine sunt constituta, vt seruitus, manumissio, distinctio dominiorum, & similia, l. manumissiones, l. ex hoc iure. ff. de iust. cap. iusgentium, dist. 1. sicut namque omnia priora ante naturam corruptam, ita hæc posteriora supposita rerum mutatione naturæ humanæ conueniunt, sentit Iulius Pacius cent. 1. quæst. 2.

Hæc prænotauimus, vt pateat nauigationem [sect. 17] potius ad secundum, quàm ad primum iurisgentium caput spectare. ¶ Quia tantum necessaria [sect. 18] est ad subleuadam naturæ corruptæ indigentiam, vt ipse etiam incognitus supra agnoscit. ¶ Quæ [sect. 19] indigentia ab illo aureo sæculo exularet, vt pingit Poeta, lib. 1. Georg.

Ipsaque tellus Omnia liberior nullo poscente ferebat.

Et Ouid. 1. Metam.

*Aurea prima sata ætas, quæ vindice nullo Sponte sua sine lege fidem rectumque colebat.
Pæna, metufque aberant, nec vincla minacia collo Ære ligabantur, nec supplex turba timebat
Iudicis ora sui, sed erant sine iudice tuti. Nondum cæsa suis, peregrinum vt viseret orbem,
Montibus, in liquidas pinus descenderat vndas, Nullaque mortales, præter sua, littora
norant; Nondum præcipientes cingebant oppida fossæ, Non tuba directi, non æris cornua flexi,
[fol. 6r] Non galeæ, non ensis erat, sine militis usu Molliæ securæ peragebant otia gentes.
Ipsa quoque immunis, rastrique intacta, nec ullis Saucia vomeribus, per se dabat omnia
tellus, Contentique cibus nullo cogente creatis, Arbuteos fætus, montanaque fraga legebant,
Cornaque, & in duris hærentia mora rubetis, Et quæ deciderant patula Iouis arbore glandes.*

Quòd autem nauigatio ad statum naturæ corruptæ pertineret, sentit. Ouid. 1. Metam.

*De duro est vltima ferro. Protinus irrupit venæ peioris in æuam Omne nefas: fugèrè
pudor, verùmquæ, fidesquæ, In quorum subièrè locum fraudesquæ dolique, Insidiæquæ,*

*Et vis, et amor sceleratus habendi. Vela dabat ventis, nec adhuc bene nouerat illos
Nauita: quæquæ diu steterant in montibus altis, Fluctibus ignotis insultauere carinæ:*
Imò nauigare contra naturam esse sentit Ho [sect. 20] rat. lib. 3. Od. 24.

*Quid leges sine moribus Vanæ proficiunt? neque feruidis. Pars inclusa
caloribus Mundi, nec Boreæ finitimum latus, Duratæque solo niues
Mercatorem abigunt? Horrida callidi Vincunt æquora nauitæ.*

[fol. 6]v Et Claudianus, lib. 1. de raptu Proserpinæ.

*Inuenta secuit primus quinaue profundum, Et rudibus remis sollicitauit aquas
Qui dubijs ausus committere flatibus alnum, Quas natura negat, præbuit arte vias.*

Adstipulatur Boetius de consolat. lib. 2. metr. 5.

*Felix nimium prior ætas Contenta fidelibus aruis, Nec inertī perdita luxu:
Nondum maris alta secabat, Nec mercibus undique lectis Noua littora
viderat hospes. Vtinam modo nostra redirent In mores tempora priscos.*

Tantum abest, vt nauigatio ad integræ naturæ [sect. 21] statum, seu vt vult incognitus Vasquium illustr. cap. 89. num. 30. secutus, ad primarium ius gentium spectaret in eum sensum, quo ipse primarium accipit, quod quidem, nec probat, nec probare potest, semper enim intentionis fundamentum alijs probandum relinquit, quod est maximum in disputando vitium.

Quòd vt magis clarescat aduertendum est, quoad [sect. 22] propositum duobus modis posse aliquid cadere sub ius naturale (ad quod reducunt iusgentium primæuum Salas de legib. disp. 2. num. 13.) primò, & propriè quando lex naturalis id præcipit, secundo dicitur aliquid de iure naturali per modum [fol. 7r] permissionis, negationis, aut concessionis, Suarez lib. 2. de legib. cap. 14. num. 6. post alios: inter hos modos illud discrimen constituendum est, quod præcepta iuris naturalis immutabilia sunt, sic procedit decisio Iustiniani in §. sed naturalia, Inst. de iure naturali, restringentis se ad iura, quæ diuina prouidentia sunt constituta, vt bene aduertit Iulius Pacius Centur. 1. quæst. 2. Et ita textus ille non procedit in his, quæ competunt de iure naturæ, sed in ipsismet iuribus naturalibus, videndi Suarez de leg. lib. 2. cap. 13. & 14. Salas eod. tract. disp. 5. sect. 7. à num. 30. Cæteræ vero species cum præceptum non contineant, mutatis rebus variari poterant, sic libertas, & seruitus, communitas rerum, & ipsarum diuisio, & similia respectu diuersi temporis, & status variari, & substineri possunt; quamuis libertas, communitas, & similia essent de iure naturæ, non tamen præceptiuo: Ratio differentiæ est, quia prior iuris naturalis species continet regulas, & principia bene operandi, quæ continent necessariam veritatem, & ideo immutabilia sunt; posterior vero species pendet à rerum statu, & mutatione, & ideo variabilia sunt, Suarez de legib. lib. 2. c. 14. num. 18. & in his terminis non mutatur ius naturale, sed circumstantiæ rerum variantur, vt docent Soto lib. 1. de iust. quæst. 4. art. 5. Suarez vbi proximè cap. 13. à num. 5. Salas de legib. disput. 5. sect. 7. num. 31. cum seq.

[fol. 7]v Imò licet nauigatio, & commercium in primæ [sect. 23] uo naturæ integræ statu exercerentur, non tamen ad iuris naturalis præcepta pertinerent.

Hinc fit posse Principem externos ad terras suas, [sect. 24] commercium ve non admittere, & subditis interdicare illud cum exteris, de quo infra cap. 2. n. 16. Vndè immerito hanc prohibendi facultatem Principi supremo adimit Incognitus imponens Imperatori Iustiniano, iurisque consultis, quod nunquam consuerunt: cum Dido excipiens Ilionei querelam, de qua supra num. 2. id sibi licitum fore innuit. Primò Æneidos.

*Tum breuiter Dido vultum dimissa profatur, Soluite corde metum Teucrī, secludite
cūras: Res dura, et Regni nouitas me talia cogunt Moliri, et latè fines custode tueri.*

Nec Germani, apud Tacitum lib. 4. hist. prop [sect. 25] ter eam causam Romanos damnant, vt Incognitus putat Taciti sensum inuertens; cum enim Germani sæpe sæpius rebellarent, statuit senatus Roman. ad euitandas populorum conspirationes, ne Tencteri, & Agrippinenses, quos Rhenus diuidebat, inter se commearent, vi diuisis viribus in officio continerentur; sed cum Ciuilis è Batauis nobilissimus in Romanos coniuraret, Tencteri per legatos ab Agrippinensibus postulant, vt se socios in commune bellum asciscant. *Nam* (ferocissimus è legatis sic protulit)

ad hunc diem flumina, ac terras, & cælum quodammodo ipsum clauserant Romani, vt colloquia, & congressus nostros (gentium reposuit Incognitus) arcerent; sed vt amicitia societasque nostra in æternum rata sit, postulamus à vobis, muros Coloniae detrahatis; Romanos omnes in finibus vestris trucidetis; bona interfectorum in medium cedant, liceat nobis, vobisque vtramque ripam colere, vt olim maioribus nostris.

Sed Agrippinenses Tencterorum legationem, Consilium, & commercium, nec indistinctè ad misere, vt refert Tacitus, in hunc modum respondentes.

Muros ciuitatis augere nobis quam diruere tutius est, si qui ex Italia, aut prouincijs alienigenæ in finibus nostris fuerant, eos bellum absumpsit, vel in suas quisque sedes refugere, eductis olim, & nobiscum per connubium sociatis, quoque mox prouenere, hæc patria est, nec vos adeo iniquos existimamus, vt interfici à nobis parentes fratres, liberos nostros velit, sint transitus incustoditi, sed diurni, & inermes.

Vndè constat, quod nec Agrippinenses Tencteris circa Rheni transitum, & commercium multum fidebant. Quis ergo prudentissimum populi Roman. sicut cuiusque alterius Principis decretum ad continendos in imperio homines Prouinciales, ne pro tempore inter se coeant, damnabit nisi Incognitus, aut factum hoc quid commune habet cum nostra quæstione?

Ex quibus deducitur nullius momenti, imò fal [sect. 26] sum esse fundamentum, cui tota incogniti machina innititur: dum ad primum iusgentium libertatem nauigandi, & negociandi apud exterarum natio-[fol. 8]v]nes, pertinere securè autumat, quia vel intelligit deprimæuo iuregentium, hoc est de primo integræ naturæ statu, & in hunc sensum iam supra astruimus id substineri non posse, quod & ipse Incognitus fatetur cap. 5. & probat in hæc verba:

Quod vt clarius explicent, negant eo tempore campos limite partitos, aut commercia fuisse vlla, frustra igitur facultas negociandi supponitur, vbi negotiatio in rerum natura dari non poterat, & idem de nauigatione ostendimus supra.

Si vero intelligit de iuregentium primæuo, hoc [sect. 27] est immutabili, & indispensabili, hoc etiam defendi nequit, vt iam probauimus, imò & oppositum significat ipse auctor cap. 2. dum ait:

Quòd Lusitani, vt aliæ gentes, à Iauæ, Taprobanae, Molucarum Principibus ius mercandi exorant, nec habitant quidem, nisi precario.

Si ergo ex Incogniti confessione Lusitani, & alij à Principibus, ad quorum Prouincias nauigant, ius mercandi impetrant, non iure proprio vtique, sed alieno beneficio id consequuntur: frustra namque impetratur, & pro priuilegio datur, quod iure communi, & naturali conceditur, l. 1. ad finem. ff. ad municip. iure proprio vtens, quod sibi à natura competit, nemini facit iniuriam, l. fluminum. §. fin. de damno infecto. Habitatio etiam precario repugnat eidem iuri, pendet vtique à libera concedentis voluntate: est enim natura æquum tandiu te liberalitate mea vti, quandiu ego velim, & vt [fol. 9r] possim reuocare, cum mutauero voluntatem, l. 2. ff. de precario. Si ergo nauigantibus ad Orientis Prouincias precaria habitatio, & negotiatio à Principibus permittitur, vt firmat Incognitus, eo ipso eam reuocare iure naturali illis competit. At implicat contradictionem competere mihi de iure naturæ immutabili ius nauigandi, & negociandi in Moluccas inuitis terrarum dominis, &

eodem iure Moluccarum Regibus fas esse me ab ea nauigatione, & commercio prohibere, quod Incognitus sibi contradicens admittit, vel iam eam prohibendi facultatem Principi, reique pub. concedit, quod antea negauerat; vnde corruat ipsius fundamentum necesse est, quod ex sequenti cap. apertius apparebit. Quod verò attinet ad rationes, ob quas Bataui & alij à nostris prohibentur ad alienas Orientalis tractus terras nauigare, suo loco disputabitur. Pendet enim hæc quæstio ex diuerso fundamento, de quo cap. 7. & 8.

2

Svmmarivm Cap. II.

- 1 *Disputationis status.*
- 2 *Transitus innocuus per alienas terras liber esse debet.*
- 3 *Necessitate in extrema omnia sunt communia.*
- 4 *Naufragantibus succurrendum, non bona auferenda.*
- [fol. [9]v] 5 *Pæna in raptores bonorum ex naufragio.*
- 6 *Infidelibus naufragantibus bona non auferenda contra Sayrium.*
- 7 *D. Franciscus de Almeyda Indiæ Prorox Onoris Regi bellum intulit ad repetenda bona Lufitanorum naufragantium.*
- 8 *Sinarum barbara Statuta contra peregrinos, & naufragos.*
- 9 *Post rerum diuisionem unicuique libera est de rebus proprijs disponendi facultas, quæ & reip. competit.*
- 10 *Commercio sunt exemptæ res, quas natura iusgentium, aut mores ciuitatis prohibere.*
- 11 *Statutum prohibens extraneis vendere valet.*
- 12 *Lusitaniæ leges succiplenæ.*
- 13 *Princeps potest prohibere commercium cum exteris, à quibus cauendum censet.*
- 14 *Saguntini Carthaginenses ad commercium non admiserunt propter subiectionis timorem.*
- 15 *Negotiari, & peregrinari, de iuregentium fas est quousque prohibeatur.*
- 16 *Aliud est expellere à commercio, aliud non admittere.*
- 17 *Victoria, & Ægidius taxantur dum resoluunt non posse Principem sine causa externos à suis terris, & commercijs arcere.*
- 18 *Exempla Incogniti aliena à disputatione.*

[fol. 10r]

De iure peregrinandi in alienas Prouincias. CAP. II.

CvM Incognitus nec rerum, nec tem [sect. 1] porum causas, & circumstantias distinguat, aut senuet, sed inuoluat, & confundat: ad illustrandum disputationis campum operæ precium erit, triplicem rerum statum quoad propositum considerari: aut enim agitur de transitu, aut

de extrema peregrini necessitate, aut tandem extra hos casus de iure in alias Prouincias peregrinandi attenta rerum natura.

In primo casu si constet de transitu innocuo, li [sect. 2] ber erit omnique iure debitus, armisque iustè (si negetur) aperiendus, Palacius de iusta, Nauarræ retentione p. 5. §. 3. Castro de iusta hæreticorum punitione lib. 2. cap. 14. vers. tertia, pag. mihi 376. Mol. tract. 2. disp. 104. vers. septimo post alios. Sic defenditur bellum Israelitarum aduersus Seon Regem Amorrhæorum num. 21. quia vt August. ait c. vlt. 23. quæst. 2.

Notandum sanè est quemadmodum iusta bella gerantur à filiis Israel contra Amorreos, innoxius enim transitus denegabatur, qui iure humanæ societatis æquissimo patere debebat. Huc pertinent non nulla bella, [fol. 10]v quorum meminit Incognitus in capit. 1. vt ibidem in argumentum adduximus. Cæsar namque, quod senatus aditum sibi Romam denegasset, rectè dixit apud Lucanum lib. 1.

Arma tenenti Omnia dat, qui iusta negat.

In secundo vero casu quando extraneus aliquo [sect. 3] rerum vsu extremè, vel grauiter indiget, non potest illo licitè prohiberi, tùm quia charitatis lex id postulat, tùm etiam quia rerum diuisio præiudicare non potuit, quominus vnusquisque, etiam inuitis dominis, ea re vtatur, qua extremè indiget, Molin. 2. disp. 105. vers. At nobis, rectè igitur Cicero offic. 1.

Quid tam commune, quàm mare fluctuantibus, littus eiectis, refertur ab Incognito cap. 5.

Hinc (ne ab Incogniti exemplis discedamus) [sect. 4] Ilionei, & sociorum, qui naufragium passi ad Africæ littus eiecti sunt, hospitij imploratio à Didone apud Virgil. 1. Hinc Æneæ ad Italiam appulsio, & sedis à Latino Rege dijs Penatibus deprecatio Virg. 7.

Dijs sedem exiguum patrijs, littusque rogamus

Innocuum & cunctis vndamque, auramque patentem.

Hinc Federici Imperatoris sanctio auth. nauí [sect. 5] gia C. de furtis, aduersus raptores bonorum, quæ naufragio periere, omni consuetudine abolita, Rebuf. ad leges Galliæ in proœm. glossa 5. numer. 74. Sayrus in Thesauro libr. 3. cap. 8. num. 5. & 8. [fol. 11r] elegantius P. Fr. Ant. de Sousa sanguine, literis, & virtute illustris de censur. bullæ coenæ cap. 5. disp. 38. vndè iniustum esse statutum, vt princeps bona naufragantium capiat, docent Tabiena excommunicatio 5. cap. 25. §. 3. Paludan. in 4. dist. 18. quæst. 3. art. 4. Caet. 2. 2. quæst. 66. art. 5. ad 2. & verb. furtum, Sot. 5 de iust. q. 3. art. 3. Nau. c. 27. n. 117. Cou. reg. peccatum 3. p. §. 2. n. 5. nisi retineret animo reddendi dominis, si quæ siti compareant: quo pacto excusatur lex Philippi II. secundum eosdem, aliter consuetudo non excusat, cum sit corruptela contra ius naturæ, ex Tab. Caet. Nau. & præcitatis.

Adeò, vt etiam infidelibus (nisi cum quibus iustum [sect. 6] nobis bellum est) naufragantibus naues, & bona sint restituenda, & hospitium exhibendum, Nau. in man. edictione anno 584. c. 17. n. 98. Vndè cauendum est à Sayro, d. c. 8. num. 5. & 6. resolvente per ius Ciuile, & Canonicum concedi infidelium naufragantium bona rapi. Refellitur enim, quia Imperator vbi supra excepit tantum piratas, hostes, & Christiano nomini inimicos, quales non sunt infideles simpliciter; inde prodita est excommunicatio etiam bullæ in eos, qui Christianorum naufragantium bona in mari, vel littore inuenta, sibi scienter accipiunt c. excommunicamus de raptor. Nauar. c. 17. n. 98. Suar. tom. 5. de cens. disp. 21. a n. 26. Sayro, d. c. 8. Sousa d. c. 5. Inde iuste D. Franciscus de Almeyda, primus In [sect. 7] diæ Prorex Onoris Regi bellum intulit, quoniam [fol. 11]v nostri in illius littus sæuæ tempestatis vi eiecti, equos Arabibus telluris illius incolis custodiendos tantisper tradunt, dum illi sedata tempestate reuertantur, Onoris Rex equos sibi retinere constituit, quousque malis belli edoctus pacem postulat, & bona

restituit, Osorius lib. 4. de rebus Emmanuel. Ex præcepto namque charitatis naufragis, & ita extremè indigentibus opem vnusque ferre tenetur Nauarr. & supra citatis.

Vndè barbara, & execranda est Sinarum consuetudo [sect. 8] (corruptelam dicas) quæ bona naufragio perempta Regi applicat, ipsoque naufragantes, velut dijs inuisos immaniter accipit; flagellis, membrorum mutilatione, alijsque pœnis crudeliter mulctat, Pinto *en sus peregrinaciones*, c. 84. cum seqq. & in peregrinantes tamquam in hostes inuadunt, Auberto Mirço de statu relig. Christ. lib. 2. c. 27. vers. Sinæ, *Pedro Ortiz en la viagen del mundo*, lib. 2. c. 6. Maffei lib. 14. histor Indic. initio, cum generis humani societati repugnet. Inter homines namque cognationem quandam natura ipsa constituit, vt saltem in rebus extremis alter alteri subueniat, & non insidietur, l. vt vim, de iustit. ne afflicto afflictio addatur, cap. At si, ad fin. de Iudicijs.

Tandem in tertio, & vltimo casu, post rerum, [sect. 9] & Prouinciarum diuisionem, non minus propria sunt, cuiusque reipub. quæ ab ea possidentur in communi, & quorum dominium penes totam repub. [fol. 12r] est, quàm sint cuiusuis priuati de repub. quæ ab eo, vt propria possidentur; quamobrem quemadmodum quisque priuatus interdiceret potest omnibus alijs, ne rebus ipsius vtantur, l. id quod nostrum, de reg. iur. & licet etiam potest nullum cum alijs commercium admittere, l. neque emere. C. de iure deliber. Inuitum enim distrahere postulantis desiderium, iustam causam non continet. l. inuitum, C. de contrah. empt. sic etiam respubl. aut Princeps licet prohibere potest omnibus extraneis, ne rebus proprijs reipubl. quæ communes sunt ciuibus, vtantur, licet etiam poterit velle nullum cum extraneis habere commercium. ¶ Ea [sect. 10] rum enim rerum, quas natura, vel ius gentium, vel mores ciuitatis commercio exuerunt, nullam venditionem esse respondit Paulus in l. si in emptione §. omnium, ff. de contrah. empt. ¶ Valereque sta [sect. 11] tutum prohibens vendere extraneis, omnium calculo receptum est, Tiraq. de retract. l. in præfat. num. 14. quod non paucae respublice obseruant Molin. 2. disp. 105. column. 1. & sicut vnique rem suam huic, non verò illi vendere omni iure licitum est, & rerum suarum vsum concedere, cui libuerit, eumque alijs interdiceret: ita & vna Prouincia vsum quarundam rerum aliquibus extraneis concedere poterit, quod ab ea libertatem non adimit, quominus similem vsum alijs peregrinis denegare possit, Moli. vbi proximè. Vnusquisque [fol. 12]v namque arbitrato suo querere, vel probare poterit emptorem; grauis cum videatur iniuria, vt homines de rebus suis facere aliquid cogantur inuiti, l. dudum. C. de contrah. empt. quod & legibus municipalibus caueri solitum est, Molin. 2. disputat. 370. in fin. vt constat ex nostris Lusitanis lib. 4. tit. 11. in princip. ¶ Quas præ ceteris in Hispania, & Gallia [sect. 12] à se lectis succi pleniores, & concinniores firmat Nau. de orat. cap. 18. n. 50.

Quòd à fortiori locum habebit, vt possit quæ [sect. 13] vis respub licet prohibere commercium portum, & habitationem extraneis, quò eos potentiores viderit. Timere namque iuste poterit, ne ipsam, quæ humana est malitia, subijciant, ne ve incommodum aliud ex eorum commercio, & habitatione experiatur, eaque de causa prudenter poterit præscindere occasiones omnes, sibi que consulere, ne quidquam tale eueniat, ea, quæ ipsius sunt illis denegando, Mol. d. disput. 105.

Hinc meritò Saguntini olim, vt erant à mul [sect. 14] to vsu cauti, magnoque ingenio non ignari Poenos libertati Hispaniarum insidiari, à suis eos littoribus prohibuerunt, ingeniorum dexteritate prouincialibus persuasis ab eius gentis commercio abstinere, in specie amicitie latere insidias, Marian. de reb. Hispan. libr. 1. cap. 16. hinc Carthaginenses, Græci, variæque gentes mercatores externos ad se accedere prohibuere, Stracha de mercatura 2. par. [fol. 13r] nu. 16. Matienç. l. 1. glos. 1. n. 4. tit. 12. libr. 5. Recop.

Licet namque iuregentium vnique fas sit [sect. 15] peregrinari in alienas Prouincias, illic degere, & negotiari. Victoria de Indis à n. 1. p. 2. Id tamen ita accipiendum est, & licitum interim dum ab habitatoribus non prohibetur Mol. tract. 2. dis. 105. & huic sententiæ etiam inuitus ad stipulatur Incognitus, c. 1. Dum eam prohibitionem reipublicæ, Principi ve supremo licitam in vniuersum non esse affirmat, specialiter saltem, & ex causa planè concedens cuius causæ rationem supremus Princeps cui reddere tenetur?

Nam constituendum est discrimen inter externos [sect. 16] ad commercium iam admissos, & hospitio receptos, & inter eos admittendos: in primo casu causa interuenire debet ad illorum expulsionem à iure, quod iam adquisierunt; Hinc iusta nostrorum bella in India, nam postquam foedere, & amicitia fuimus admissi, fraude, dolo, & insidijs expulsi iniurias, occisiones proditorias, & prædas vindicauimus. In secundo vero casu nulla requiritur causa iuxta prædicta, vt post Baldum, & alios singulariter resoluunt Gerard. singulari 59. & Carolus Ruynus cons. 28. à numer. 15. vol. 1. Stracha de mercatur. 2. p. num. 34 Repugnat enim naturali libertati, vt me inuito in domum meam ingrediaris, nam

turpius eijcitur, quam non admittitur hospes,

Ouid. lib. 5. de tristib. eleg. 7. c. quemadmodum de iure iurando.

Hinc reiicienda est opinio Victoriæ de Indis 2. p. [sect. 17] [fol. [13]v] in princip. & Ægidij l. ex hoc iure, cap. 7. num. 4. ff. de iustit. tom. 1. resoluentium non posse Principem sine causa forenses ad sua commercia, & terras non admittere, quibus non fauet, quod exilium est pœna, & quod Princeps Christianus non potest sine causa Iudæos à suis terris expellere, & similia, hæc enim ad expulsionem pertinent; illi verò, & nos agimus de admissione.

Ex hac rerum, & temporum distinctione liqui [sect. 18] do constat, quàm iniuste Incognitus hospitij, & naufragij fundamenta afferat ad eam quæstionem, quam arbitris dispurandam à se proponit: vtrum scilicet Principi, reipublicæ ve fas sit extraneum aliquem à suis littoribus, commercioque arcere; cum qua nihil commune habet extrema necessitas, qua data Lusitanos inhumanitatis haud arguere poterit Incognitus.

3

Svmmarivm. Cap. III.

- 1 *Negat Incognitus Indiam à Lusitanis inuentam.*
- 2 *India antiquis cognita.*
- 3 *Taprobanæ notitia, & descriptio antiquis.*
- 4 *Infideles rerum habent dominium, quo spoliari non possunt, propter infidelitatem, aut [fol. 14r] ignorantiam.*
- 5 *Bataui Lusitanos ab Indiæ imperio expellere conantur.*
- 6 *Arx Mombacensis contra Batauos à nostris defensa.*
Bataui sæuiunt in templa, imagines, arbores, & lapides.
- 7 *Molucarum inuasio à Batauis.*
- 8 *Malacensis vrbs, arcisque obsidio stupenda à Batauis, & confederatis Regibus.*

Andreas Furtado de Mendoça aduersus Batauos, & plures Reges arcem Malacensem defendens admirabilem reportat victoriam.

9 *Lusitani de iure finium, aut gradu constantiae detrudi nequeunt.*

10 *Quæstiones disputandæ proponuntur.*

11 *India antiquis cognita.*

12 *Taprobana hodie Ceilam, olim à Romanis inuenta, & ultimus illis finis.*
Ceilam Taprobana.

Lusitani ultra Taprobanam progressi.

13 *Inuentio Indicæ nauigationis perse non contulit ius Lusitanis.*

14 *Inuenire quid significet?*

[fol. [14]v]

Vtrum Lusitani dominij ius habeant in eos Indos, ad quos Bataui nauigant, titulo inuentionis. Cap. III.

AIt Incognitus cap. 2. Lusitanos non inue[n]isse Orientales Indias, tum quia inuenire significat in rem venire, & eius possessionem adipisci, Conanus lib. 3. cap. 3. num. fin. Lusitanos vero Iauæ, Taprobanæ, partis maximæ Molucarum, ad quas Bataui accedunt, Dominos non esse probat, quia ab illis, vt aliæ gentes, ius mercandi exorant, tributa pendentes, nec habitant quidem nisi precario.

Tum quia, nec reperijisse Indiam villo modo di [sect. 2] ci possunt, quæ tot à sæculis fuerat celeberrima iam ab Horatij tempore lib. 1. Epist. 1.

Impiger extremos currit mercator ad Indos, Per mare pauperiem fugiens.

Taprobanes quoque pleraque exacte Romani [sect. 3] descripsere Plin. lib. 6. cap. 22. Cæteras vero Orientis Insulas ante Lusitanos non tantum finitimi Persæ, & Arabes, sed etiam Europei præcipuè Veneti nouerant.

Et tandem quia inuentio ius non tribuit, nisi in [sect. 4] ea, quæ antea nullius fuerant, l. 3. de acquirendo rerum dominio. At Indi ante Lusitanorum nauiga-[fol. 15r]tionem, siuè Mahumetani, siuè Idololatræ verum rerum suarum dominium, & possessionem habebant: quibus sine causa spoliari non poterant, Vict. de potest. ciuili 1. par. n. 9. Fides namque non tollit ius naturale, aut humanum ex quo dominia profecta sunt, D. Thom. receptus 2. 2. q. 10. art. 12. Vndè is titulus per se nihil iuuat ad possessionem illorum, non plusquam si illi prius inuenissent nos Vict. de Indis 1. p. n. 31. vers. & ideo alius. Nec etiam in seruitutem redigi poterant ex eo, quia insensati essent, & amentes, hoc enim falsum est. Vict. sup. n. 23. & color redigendi inuitos ad mores humaniores, qui Græcis, & Alexandro vsurpatus est, à Theologis improbus, & impius censetur, Vasq. illustr. in præfact. à num. 5. ita in effectum discurret Incognitus.

Nos vt satisfaciamus, prænotabimus prius, quòd [sect. 5] Bataui non solum ad Iauam, Taprobanem, & Moluccas nauigant, vt affirmat Incognitus, sed ad cæteras Indiæ insulas, & terras etiam illas, quæ nostro dominio, & ditioni sunt subiectæ, nosque à possessione detrudere omnibus viribus conantur.

Quòd nobis vel tacentibus testatur Mombacen [sect. 6] sis Arx anno 1607. 29. Martij à duobus millibus Batauis mari cum octo nauium omni bellico apparatu instructarum, & terra magno tormentorum numero oppugnata, per duos fere menses, sed incredibili Stephani Ataidij

arcis ducis constantia, & animo defensa, qui oppugnatores à Batauia ad illam [fol. [15]v] rem destinatos cum plus trecentorum nece, & vna naue tormentis submersa (cum è nostris quatuor defuerint, è centum quadraginta quinque, qui inter milites, pueros, senesque, intra arcem tantum erant) ita male mulctatos abire compulit, vt amplius eandem expugnationem tentare non suerint ausi, sed ad perpetuam hospitij, & transitus innoxij, quod postulant, & offerunt, memoriam, in templa, imagines, ædes, in arbores etiam, & lapides immaniter sequierunt, vt illis factis in Orientali Ætiopia sui nomen æternitati sacrarent. Historia de Ætiopia Oriental, lib. 3. cap. 20.

Moluccarum quoque vsurpatio, & à Ternatis an [sect. 7] tiqua nostrorum possessione expulsio adeo orbi nota est, & multis annalibus euulgata, historia de las Malucas, vt referre non sit necesse, quando Bataui cum Moluccarum regulis ad expellendos ex illis partibus Lusitanos fœdus, & vires adiunxere: sed tandem fœdus insulas, & Cariophylon tanto pretio hoc est proprio sanguine emptum post ingentes clades acceptas deseruerunt.

At stupendum illud Malacensis arcis obsidium [sect. 8] exemplis cariturum fama loquatur, vbi velut in Orbis theatro ex vna parte indefessus triumphalibus innutritus coronis Andrea Furtado de Mendoça spiritus, ex altera potentissimorum Regum innumerabiles phalanges, & classes instructissime, tam ipsorum Regum, quam Batauorum in nominis Lusitani [fol. 16r] excidium communi fœderis vinculo conspirantium per quatuor fere menses certauere; mari terraque omne desperatum auxilium; vires peruigilio assiduo, & crebris oppugnationibus confectę; iam mures, iam putrida animalia in vsum cibi obsessis defecerant. Furtadus crebra eruptione, importunus hostium mensis hospes adherat; ferro igneque armatus, omne tempus, omnem locum, conatumque varia ludificatione intutum, infidum, infestumque faciens, prius cæde, incendio ve facto ex mensis cibum, ex oculis se proripiens, quam contra eundi spatium daretur; & receptus intra arcis portas non virtutem mēibus, sed mænia virtute defendebat; ita vt nomini & actioni ipsius verè conueniret, illud Ouid. 1. Metam. *Viuitur ex raptō*. In tanta rerum iniquitate Alcides ille noctu diuque peruigilans non solum oppugnantes repellit, sed & lacessit; stet it tandem cælesti subnixus ope, quoad submissi à Goa subsidij ad jumento hostes castris exuti, & profliga ti relictis impedimentis, & nauibus magna suorum suscepta strage, trepidantes in suam quisque domum ignominiose refugere. At cum Mendoça à Rege euocatus ad præmia tantis rebus gestis debita adispiscenda in Lusitaniam nauigaret, abrupto intempestiue filo.

Inuida quem Lachesis medio salis æquore raptum

Dum numerat palmas, credidit esse senem.

Non siue magno magnorum ducum mærore, & [fol. [16]v] Batauorum tripudio, cuius tamen honorificam mentionem facit ipse Incognitus in secunda, quam refert pagin. 68. Epistola circumspectissimi Regis nostri Philippi III. qui eum heroem ad Batauorum ab India expulsionem præelegerat.

Sic (vt ad rem redeam) Asia, & Europa Lusita [sect. 9] nos nullis viribus, nullis difficultatibus, vel de iure finium, vel de gradu constantię dimoueri posse cognouerunt, tametsi Bataui semper aggrediantur viribus longè superiores.

Sed eò vnde diggressa est, reuertatur discepta [sect. 10] tio: sub breui verborum compendio, plures tangit Incognitus quæstiones, vt proposuimus in principio huius capituli, nos vt singulis respondeamus, sigillatim de vna quaque disseremus in hoc capite, & duobus sequentibus de Indiæ inuentione; de iure belli in cap. 9. sermo erit.

Quòd India cognita antea fuerat, lippis, & ton [sect. 11] soribus (vt dici solet) notum est, cuius mentio sæpe in sacra pagina, sæpius in omnibus antiquitatis annalibus repetitur; sed

ignorat Incognitus Indiam vniuersam ad Arcticum Polum spectare, vt Ptolomęi Tabulæ, & Geographię Mappę testantur, Strabo lib. 2. Osor. lib. 2. in princip. de rebus Emman. & ita per sinum Arabicum, aut Persicum ab Europæis olim, & hodie perlustratur, vt notauit Acost. lib. 1. de natura noui orbis cap. 11. Sed hæc cognitio nihil concludit cum nauigatione vltra æquino-[fol. 17r]ctium per Bonæ spei promontorium, nec cum inuentione alterius orbis ad Antarcticum spectantis, quæ nec Latinis, nec Græcis patuere, vt sequenti cap. demonstrabimus.

Taprobanæque (quæ nobis Ceilam est) cuius me [sect. 12] minit Plinius lib. 7. cap. 22. qua parte ab Europæis olim inuenta ad nostrum pertinet Emispherium ex Solino capit. 53. Lucena libr. 2. c. 18. in vita Xauierij, vltimusque Orbis terminus antiquis agnitus fuit, vt significat Ouidius libr. 1. de ponto elegia 6.

Quid tibi si calida prosit laudare Syene?

Aut vbi Taprobanen Indica tingit aqua,

Vltra quem nostri progressi terras alias, mare aliud, alios mundos, alia postremo Sydera non magis inuenerunt, quam ab æternis tenebris, & à veteri pene dixerim chao rursus in hanc publicam lucem protulerunt, vt Angelus Politianus firmavit libr. 10. epist. 1. quod eleganter Homerus Lusitanus indicauit lib. 1. Lisiad. Rim. 1.

As armasè varões assinalados, Que da Occidental praya Lusitana

Pormares nunca de antes nauogados, Passaraõ ainda alem da Taprobana.

Ex hac tamen inuentione, & nauigatione non [sect. 13] infertur simpliciter ius Lusitanis quæsitum, quid tamen inuentio profuerit, disseretur cap. 8.

Immoratur Incognitus in verbo inuentionis se [sect. 14] [fol. [17]v] Iuris Consultum, & Grammaticum iactans, asseritque falso Lusitanos dicere se Indiam inuenisse, nam tota Latinitas (ait) quod adepti sumus idem demum inuenisse nos dicit, cui oppositum est perdere, & ita inuenire est in possessionem venire, l. si barsatorem, C. de fideiussor. quæstio hæc nominalis non cum Lusitanis, quorum nullum citat Incognitus, sed cum Ang. Polit. vbi proxime cum alijs grauissimis viris, cum Iuris C. imo & cum ipso Cicerone ineunda est, à quibus initia Græcè, Latineque loquendi sumere debemus: differre namque inuenire ab occupare disertè mihi probat Vlpianus ab Incognito citatus in l. 1. de acquirenda possessione, ibi:

Margaritæ in littoribus inuentæ eius fiunt, qui primus earum possessionem nactus est, idem significauit Gordianus Imperator in d. l. si barsatorem, dum Consultus decidit in ea specie qui se latronem inuenturum promisit, non satisfacere, si oculis notet, nisi in iudicio sistat, vt ex effectu, & intentione potius pacti, quam ex stricta verbi proprietate subsequens ab antecedenti deducatur, vt habet summarium: inuenire ergo varias habet significationes, tàm apud bonos authores, quàm apud Iuris Consultos, vt ex Cicerone probat Nizolius verb. inuenire, & verb. inuentio, Calepin. Thesauro, & ex alijs Conanus ab Incognito citatus, lib. 3. cap. 3. ad finem, sufficiat con-[fol. 18r]tra Incognitum illud Martialis, libr. 5. Epigr. 11. in emendatis.

Sardonychas, smaragdos, adamantas, iaspidas vno Portat in articulo, stella (Seuere) meus.

Multas in digitis, plures in carmine gemmas Inuenies, inde est hæc, puto, culta manus.

Sed siue inuenio pro exquirere, peruestigare absque occupatione, siue pro occupare sumatur, vtrumque recte Lusitanis conuenit, tum quia Indicæ nauigationis viam primi peruestigarunt, & aperuerunt, vt dicemus capite sequenti, tùm etiam quia prædictæ nauigationis ius adquisierunt, vt constat ex deductis infra cap. 7. 12. 13. & 14. digna profecto quæstio tanto

theatro! In quo inter alios damnatur Petrus Nannius latinus apud Louan. insignis professor, qui in epistol. ad Damian. à Goes sic ait agens de Orientali India.

Antipodum munera duplici ratione Hispaniorum sunt, vel quod ipsi hunc Orbem inuenerunt, vel quod soli inde omnia deportant in suas apothecas à te digeruntur

: refertur, tom. 1. histor. Hispanor. pag. 1160. Quidquid quando opponitur verbo, *reperire*, significet rem quæsitam, & propriam offendere iuxta illud Metam. 2.

Tu non inuenta reperta est,

de quo Calep. & Conan. d. locis.

4

[fol. [18]v] **Svmmarivm. Cap. IV.**

1 *Intendit Incognitus Lusitanos Indiam primos non inuenisse.*

2 *Argumenta Incogniti dupliciter considerata.*

Aurea Chersonesus est Samatra.

3 *Argumenta, quæ ostendere videntur alios ante Lusitanos ad Indiam nauigasse.*

4 *Lusitani primi ad Indiam nauigarunt, & num. 7.*

5 *Diuisio Orbis in quinque zonas.*

Zona torrida antiquis imperuia.

6 *Zona torrida viam ad Antarcticum impediēbat ex Catholicorum etiam assertionē.*

8 *Indicæ nauigationis viam à Lusitanis aperiendam vaticinatur. Isaias, & confirmatur alijs vaticinijs, num. 9 & seqq.*

9 *Æthiopes habebant vaticinium de nostra nauigatione.*

10 *Diuus Thomas Apostolus prædixit nostram in Indiam nauigationem, designauitque tempus.*

11 *Diuus Franciscus Xauierius testatur Gamam primum in Indiam nauigaſſe.*

[fol. 19r]

Vtrum Lusitani in Indiam primi per Oceanum Antarcticum nauigauerint. CAP. IV.

Firmat Incognitus c. 2. & 5. Indiam ab [sect. 1] Europæis ante Lusitanos fuisse cognitam, probatque ex Alexandri Victorijs, ex signis nauium Hispaniensium in Arabico sinu agnitis, ex Hannonis, & Eudoxi nauigationibus Mella lib. 3. Plin. libr. 2. cap. 69. & lib. 6. cap. 31. ex legatis ab Indis ad Augustum, ad Claudium ex Taprobana, ex classe Alexandrinorum mercatorum ex Arabico sinu, in Æthiopiæ, Indiæque vltima ex Strabone lib. 2. & 17. itinereque exactè in auream vsque Chersonesum, à Plin. libr. 6. cap. 23. descripto.

Hæc argumenta duplicem probationis [sect. 2] respiciunt speciem, primam, quæ Indiam ab antiquis nauigatione, & commercio lustratam concludit, sed hoc argumentum nihil quoad præsentem quæstionem pertinere ex præcedenti cap. satis liquet: dum autem Incognitus auream Chersonesum (nobis Samatram) cuius meminit Plinius libr. 6. cap. 23. Iaponem ex alijs (is fuit Gerardus Mercator) esse asserit, exploditur à Ioanne Barrio decad. 3. libr. 2. capit. 1. Maffæo libr. 1. hist. Indiæ, pag. 20. & Lucena libr. 7. cap. 1. in vita Xauierij: & licet [fol. [19]v] Mercatoris opinio vera esset, parum officeret, quia Iapo iacet ab æquatore

in Arctum à trigesimo gradu ad trigesimum fere octauum ex Maffæo libr. 12. Vndè nihil concludit quoad Antarcticum (quæ nostra est disceptatio)

Altera probationis species pendet ex fragmen [sect. 3] tis Hispaniensium nauium, Eudoxi, & Hannonis nauigatione, qui promontorio bonæ spei superato, ex Hispania in Indiam, & ab India in Hispaniam nauigarunt, de quibus in sequenti cap. sermo erit.

In præsentiarum ostendamus antiquorum, & [sect. 4] modernorum autoritate, Lusitanos primos fuisse, qui ab Occidenti per vastum Oceanum ab Arctico in Antarcticum nauigarunt, Lusitanorum, vt Incognito suspectorum attestationibus reiectis: esset autem laboriosum nimis omnium authorum nomenclaturam in medium afferre; quos per transenam monacho assiduæ sacrorum Canonum lectioni mancipato ad laborem studij leuandum legisse contigit, in medium producamus.

Geographi, Poetæ, & Historici Orbem in quin [sect. 5] que zonas diuidunt, quarum media torrida antiquis in accesibilis habita transitum ab Arctico in Antarcticum denegabat. Virg. Georg. 1.

Quinque tenent cælum zonæ, quarum vna corusco Semper sole rubens, & torrida semper ab igni est: Quam circum extremæ dextra, læuaque trabuntur Cerulea glaciæ concretæ, atque imbribus atris. [fol. 20r] Has inter, mediamque duæ mortalibus ægris Munere concessæ diuum, & via secta per ambas, Obliquus quæ signorum verteret ordo.

Et Ouid. 1. Metam.

Vtque duæ dextra cælum, totidemque sinistra Parte secant zonæ: quinta est ardentior illis: Sic onus inclusum numero distinxit eodem Cura Dei: totidemque plagæ tellure premuntur: Quarumque media est: non est habitabilis æstu, Nix tegit alta duas: totidem inter vtramque locauit, Temperiemque dedit mixta cum frigore flamma.

Idem ostendebat, apud Senecam lib. 1. suasoria 1. Fabianus Philosophus astruens vltra Oceanum terras non esse habitabiles, deinde si essent, perueniri tamen ad illas non posse: quo loco inducitur Pædo Poeta, qui nauigante Germanico Imperatore sic canebat.

Quo ferimur? ruit ipsa dies, orbemque relictum Vltima perpetuis claudit Natura tenebris.

Anne non alio positas sub cardine gentes, Atque alium libris intactum quærimus orbem?

Arist. 2. met. cap. 5. hoc planè sentit, vt per Acost. li. 1. de natura noui orbis cap. 9. Ptholomeus Cosmographorum Princeps australis tractus terras, Mariaque incognita dicit lib. 4. de Æthiopix interioris situ cap. 1. tabul. 4. Africæ, & lib. 7. cap. 3. tabul. 11. Plinius lib. 2. cap. 67.

Sic Maria circumfusa vndique diuiduo globo partem Orbis auferunt nobis; nec [fol. [20]v] inde huc, nec hinc illuc peruio tractu, & iterum c. 68. Media vero terrarum qua solis orbita est, exusta flammis, & cremata, quominus vapore torreatur circa duæ tantum inter exustan & rigentes temperantur, æque ipsæ inter se non peruix propter incendium syderis, ita terræ tres partes abstulit cælum, Oceani rapina in incerto est.

Tullius in somnio scipionis.

Medium autem illum, & maximum solis ardore torreri, duo sunt habitabiles, quorum Australis ille, in quo qui insistunt, aduersa nobis vrgent vestigia nihil ad nostrum genus.

Solinus c. 58.

Iuga igitur vniuersæ partis propter solis ardorem peruiam negarunt.

Macrobius in somnio scipionis lib. 2. c. 5.

Licet igitur sint hæc duæ mortalibus ægris munere concessæ Diuum, quas diximus temperatas; non tamen ambæ zonæ hominibus nostri generis indultæ sunt, sed sola superior, quæ incolitur ab omni (quale scire possumus) hominum genere, Romani, Græci ve sint, vel

Barbaræ cuiusque nationis: altera vero sola ratione intelligitur, quod propter similem temperiem similiter incolatur, sed à quibus non licuit vnquam nobis, nec licebit agnoscere: interiecta enim torrida vtrunque hominum generi commercium ad se denegat commeandi.

Mella lib. 1. c. 1. de situ Orbis, & maximi quique suffragati sunt, vt ait Viues ad Diuum Aug. lib. 16. c. 9. de ciuitate Dei, itaque neque Oceanum illum Indicum, necque hunc alterum Athlanticum humanis viribus, aut industria trajici posse vna hominum sententia fuit ex Acosta lib. 1. de natura noui orbis cap. 8.

Et è nostris Lactantius lib. 7. de diuinis inst. c. 23. [sect. 6] Philippus Vergom. in supplemento Cronic. lib. 1. Chassan. in Cathal. glor. mund. p. 12. consi. 15. Greg. [fol. 21r] Nazian. Epist. 71. Porro

ultra gades mare hominibus non esse permeabile Pindaro docenti assentior

, adeo vt D. Aug. li. 16. c. 9. de ciu. Dei, ex interclusionione huius transitus homines, si in altero Orbe degerent, degenerere Adæ non esse subtilissimo argumento, & ex sacræ paginæ silentio deduceret, in quas angustias deductus, cum doctissimorum autoritate, & transitum, & Antipodes negauit, vt notat Acosta de nat. nou. orb. li. 1. c. 8.

Sed magis in specie quod Lusitani soli, & primi [sect. 7] Orbem alterum penetrauerint, maximæ autoritatis viri agnoscunt: Abrahamus Ortelius, & is Flander in hæc verba in theatro Orbis in Africæ tabula.

Huius pars meridionalis veteribus Incognita permansit vsque ad annum 1497. quo Vasquius de Gama primus promontorium bonæ spei prætergreßus Africa circum nauigata ad Calecutium peruenit

Theodorus Zuingerus in theatro vitæ humanæ lib. 2. vol. 19. tit. de nautis,

Nauigatio Lusitanorum sane mira est, per maria penitus ignota, sub alijs syderibus, alio cælo, alijsque instrumentis peragenda: cum tanto itinere nullas terras nisi ignotas lingua religione, moribus diuersas prorsus barbaras, & peregrinis infensissimas attingere potuerunt, tanta difficultate minime impediti.

Ang. Politianus lib. 10. epis. 1. relatus c. 3. ad fin. sup. n. pen. Fran.

Guicciardin. lib. 6. hist. Italiæ, Petr. Mastæus lib. 5. hist. indicæ

: eæ (scilicet Molucæ)

Ergo ad quem dixi modum, cum antea Græcis, ac Latinis prorsus ignotæ fuissent, nostris hominibus denique patuere

, Iustus Lipsius physiologiæ lib. 2. cap. 17.

Nam nostra hæc ætas refutauit opinionem Plinij, & antiquorum, docuitque & colitorridam [fol. [21]v] & adiri

Tomas Bossius de signis Ecclesiæ tom. 3. lib. 21. cap. 2. vers. 6.

Sic etiam non est ex tota antiquitate qui tan diuturnas, & opulentas nauigationes (vt Lusitanos) aperuisse vnquam legatur

, quod antea dixerat 1. tom. lib. 6. cap. 6. num. 20. Hartmanus Nurembergensis sub sexta mundi ætate in Portugalia, fol. 290.

Aperuerunt sua industria Lusitani alium orbem nobis antea incognitum

. Aubertus Miræus Bruxellensis in politia Eccles. lib. 3. cap. 3. ad fin. ibi:

Africa tota circum nauigata Vascus Gama Lusitanus ex Europæ primus anno 1497. in Indiam Calecutum vsque penetrauit.

P. Bertius in geographia, tabula Indiæ Orientalis pag. 581. in hæc verba:

*Postremum vero Vasco Gama homo Lusitanus superato bonæ spei
promontorio, & vniuersa Africa circum nauigata anno Domini
1497. viam Europæis ostendit ex suo orbe in loca ista nauigandi,*

& in descriptione Æthiopix interioris pag. 497. vlt. impressione,

*Angulus (ait) constituit promontorium, quod à
Vasco Gama, anno 1497. primum superatum est.*

Sed & hanc foelicem nauigationem prædixerant [sect. 8] olim insignes vates Isaias cap. 18.

*Ite Angeli veloces ad gentem conuulsam, & dilaceratam, ad populum terribilem, postquam
non est alius, ad gentem expectantem, & conculcatam, cuius deripuerunt flumina terram eius.*
Quòd vaticinium de nauigatione Lusitanorum ad Indos per Oceanum Æthiopicum (cum
post Iaponios ab ortu, seu occasu propinquior quælibet alia gens sit) explicarunt Rebellus
de oblig. iust. tom. 2. [fol. 22r] lib. 18. de promiss. & donat. q. 23. sect. 3. & Lucena in vita
Xauierij, lib. 5. cap. 21. Eamque prophetiam per nostros impletam inter illustria Ecclesiæ
Fideique Catholicæ signa retulit Thom. Bossius de signis Ecclesiæ libr. 20. cap. 3. signo 84.
& cap. 6. pag. 50. cum seqq.

Quam confirmant duo alia præclara testimo [sect. 9] nia, nam vt est apud Osor. lib. 11.
de rebus Emma. pag. 435. anno 1520. cum Iacobus Lupius Sequeira, qui Indiæ Imperio
præerat, in Arabicum finem penetraret, ad Archiqui oppidum ad Æthiopix Regem pertinens
subuectus esset: Archiqui præfectus accipiens classem Lusitanorum esse, Siqueiram per
litteras humanissime salutauit, seque gratias in gentes Deo agere testificatus est, quod antiqua
Prophetarum oracula euentu foelicissimo comprobaret. Hoc enim à viris olim diuinis, qui
in Regionibus illis maximum admirandæ virtutis specimen dederant, prædictum fuisse fore,
vt eo tempore Christiani, terrarum, & marium interuallis disiunctissimi, in eas oras classe
peruenirent, quod & Dauid Æthiopix Imperator litteris ad Emmanuelem Portugaliæ Regem
scriptis anno 1521. significauit, quæ habentur in 2. tom. histo. Hispaniæ pag 1293. Paulo
Iouio interprete.

Idem cum maiori miraculi signo prædixerat [sect. 10] D. Thom. Orientis Apostolus ex
Maffæo libr. 2. hist. Indiæ, Lucena libr. 1. cap. 13. in vita Xauierij [fol. [22]v] Miliapora
namque (hodie D. Thomæ Colonia à nostris nuncupata) duodecim leucas à mari distabat, &
in ea ædificato templo defixaque lapidea cruce vaticinatus est vir Dei, cum ad eum lapidem
vsque pertingeret pelagus, tunc diuino iussu ex remotissimis terris candidos homines ad
eam, quæ ipse intulisset, sacra instauranda venturos: neque fefellit prædictio, siquidem sub
Lusitanorum appulsum occultis tot annorum accessibus locus Oceano demum allui cœptus.
Sed (quando alia deficerunt) alterius Orientis [sect. 11] Apostoli (is Xauierius erit in diuorum
Cathalogum à Sanctissimo Gregorio XV. modo relatus) mihi sufficeret authoritas: Gamam
enim primas in Indiam per Oceanum portas immortalis cum foelicitate, summaque Dei gloria
apperuisse Petro Syluio ipsius Gamæ filio, Malacæque præfecto palam, & secure affirmabat
apud Lucenam in vita Xauierij lib. 7. ca. 15. Ad alias antiquorum nauigationes, quibus
Incognitus innititur, gradum faciamus.

SVMMARIVM. Cap. V.

1 *Hanno magna classe è Gadibus in Indiam nauigauit, ex aliquorum opinione.*

2 *Hominum variæ species ab Hannone inuentæ.*

[fol. 23r] 3 *Fæminæ sine hominis concubitu concipiunt in insula Gorgonum vide num. 6.*

4 *Catoblepas serpens visu necat.*

5 *Refelluntur Hannonis fabulæ.*

Homo sermone humanam conseruat societatem.

6 *Equæ iuxta Olysiptionem absque masculo concipiunt.*

7 *Triginta hominum millia an in Indiam nauigauerint?*

8 *Hannonis in Indiam nauigatio habita pro sabula apud graues authores.*

9 *Hannonis nauigatio Æquatorem non superauit.*

10 *Hesperion promontorium longe a Bonæ spei promontorio distat.*

Hesperides Cabouerde.

11 *Hanno deceptus, & in quo circa Indicam nauigationem.*

12 *Gorgonum domus, Hesperidum hortus, aurea poma, & similia næniæ sunt.*

Bataui olim seueri, & graues.

13 *Eudoxi nauigatio in Indiam fictitia.*

14 *Indi tempore Romanorum in Germaniam naufragijs delati ex America.*

15 *Sinæ olim nauigationis, & commercij Occidentalium, & Orientalium Indiarum domini.*

Indi Orientales, & Occidentales à Sinis originem se ducere iactant, & num. 21.

16 *Nummismata Augusti Cæsaris imagine insignita reperitur in America per Hispanos.*

17 *Romani in Americam non peregrinarunt.*

Nummismata illud per manus Sinarum in Americam peruenit contra Marinum, Lipsium, & Borrellum.

[fol. [23]v] *Libertus Annij Plocami in Taprobanam delatus tempore Claudij Imperatoris varios Romanorum numos secum deferens.*

18 *Numismata Latinis litteris insignita nostris temporibus inuenta in Taprobana.*

19 *Indi Occidentales non descendunt à decem Iudæorum Tribubus contra Borrellum, & alios.*

20 *Indi non permearunt ex Africa, vel Europa per insulam Athlantidem contra Lipsium, & alios.*

Athlantis insula mari subuersa vna nocte, fabula est.

21 *India Occidentalis coniuncta cum Asia, vel Tartaria coniecturatur.*

22 *Refellitur Herodoti historia.*

23 *Lusitani primi in Indiam nauigarunt, colonias posuere Reges subiecere.*

In Indiam si alij primi nauigauerunt à nauigatione destiterunt

Lusitaniæ Regibus viginti, & octo Reges in India tributarij.

Bucanani encomium in Lusitanos.

Olysipo Orientis domina.

De Hannonis, & Eudoxi nauigationibus. Cap. V.

REferentibvs Mela libr. 3. cap. 10. Plin. lib. 2. cap. 67. lib. 5. cap. 1. lib. 6. cap. 31. Solino cap. vlt. Mariana libr. 1. cap. 22. Hanno Carthaginensis comparata [fol. 24r] classe in qua sexaginta quinqueremes erant, hominum vtriusque sexus millia triginta, Gadibus soluens Hesperione (bonæ spei promontorium vocat Incognitus) superato in Arabicum sinum penetrauit, quinto postquam soluerat anno, (qui trecentus duodecimus erat ab vrbe condita) in Hispaniam redijt, testatusque ad vltimum non mare sibi sed commeatum defuisse: ¶ In tam prolixæ nauis [sect. 2] gationis discursu plurimas ædificauit ciuitates, vt ex ipsius periplo constat, multique extant populi, quibus pro eloquio nutus est, alij sine sono linguæ, alij sine linguis, alij labris etiam cohærentibus, nisi quod sub naribus fistula est, per quam bibere auent, sed cum incessit libido vescendi, grana singula frugum passim nascentium absorbere dicuntur.

In insula Gorgonum Diui Thomæ hodie cre [sect. 3] ditur Mariana libr. 1. cap. 22. fœminas narrat toto corpore hirsutas, & sine coitu marium sua sponte fœcundas, ex Mela libr. 3 cap. 10. Quarum duas cutes miraculi gratia inter donaria Iunoni Hanno suspenderit, quæ durauerunt vsque in tempora excidij Carthaginensis, ex Plin. d. cap. 31. Mela d. cap. 10. Marian. d. cap. 22.

Catoblepas non grandis fera graui, & pergran [sect. 4] di capite in lybia gignitur, ob vim singularem referendam, quod cum impetu morsuque nihil vnquam sæuiat, oculos eius vidisse mortiferum, ex Mela d. cap. 10. Hæc inter alia Hannonis de suæ [fol. 24v] nauigationis circuitu periplus continet, cui tantam Incognitus cap. 5. fidem adhibet, vt id longè clarissimum esse securè affirmet.

Attamen illarum ciuitatum nec memoria, nec [sect. 5] vestigium ad Plinij tempus extabat, vt ipse firmat lib. 5. cap. 1. à Catoblepa interfectorum manes lætifera ipsius oculorum intuitum Hannoni reuelarunt: & vt tot populos linguæ instrumento (cuius medio societas stat humana, confusione dissoluitur Genes. 11.) carentes præteream. ¶ Saltem [sect. 6] fœminas illas, quæ absque marium concubitu concipiunt (vt iam Varroni lib. 2. de re rust. ca. 1. Virg. lib. 3. Georg. Silio Italico, lib. 3. Plin. lib. 8. ca. 42. Eduard. Nonio in descriptione Lusitanix cap. 29. Fides adhibeatur circa Olisiponem, & Tagum equas fauonio flante obuertas animalem concipere spiritum, idque partum fieri, & gigni perniciosissimum) in Batauiam deferendas suis Belgico Germanis consulat Incognitus, vt fœcundis marium fœtibus tot hominum millium, quot exitiale bellum in dies absumit, numerum, & defectum suppleant. Sed illud mirabilius triginta millia hominum [sect. 7] ad ancipitem, & incognitam nauigationem, & nauibus imponi persuasa, & tot hominum ac commeatus in tantum tempus classem capacem.

Sed ratione, & autoritate disseramus. Arria [sect. 8] nus in vita Alex. lib. 8. ad fin. ex Gorgonum insula Hannonem in Hispaniam redijse, commeatus [fol. 25r] inopia longius progredi prohibitum firmat, & fabulam esse sentit Plin. libr. 5. capit. 1.

*Fuere (ait) & Hannonis Carthaginensis commentarij Punicis
rebus florentissimis, explorare ambitum Africæ iussi, quem sequuti
plerique è Græcis, nostrisque ad alia quædam fabulosa prodidere*

: Democritus in Athenæo ait,

*si quid horum retulit in suos libros Iuba, dignus est,
quem oblectent libici libri de erroribus Hannonis*

, cui paremiæ addit Isaacus Casaubonus libr. 3. cap. 7. in Athenæo.

Simile illi, qui Bauium non odit, amet tua carmina Mæui,

èx Virg. eglog. 3. & paulò post.

*Iam olim Carthaginenses nauigationem in Athlantico Oceano instituerunt, & terrarum
aliquas plagas multis antea sæculis incognitas aperuerunt, classis præcipuæ dux fuit Hanno
è proceribus Carthaginensium: sed neque periplus ab illo editus, neque libri de eodem
argumento ab alijs confecti fidem apud homines inuenerunt, inde natum prouerbium.*

Ita vt veteribus in prouerbialem allegoriam de re palàm absurda & fictitia Hannonis nauigatio, & periplus vsurparetur. Prodidit enim sine fundamento, quod sine fundamento ab antiquis refelli non poterat.

Imò qui ex veteribus Africæ ambitum præ [sect. 9] ternaigato Hesperione promontorio lustratum ab Hannone tradidere, censuerunt vtique Africæ excursionem in Australem polum finiri intra Arctum, vel saltem Æquatorem, quod & Hanno, & Carthaginenses persuadebant. [fol. 25]v] Nam Plinius eod. loco, quo nauigationis Hannonis meminit, imperuium esse transitum affirmat lib. 2. cap. 67. Sic planè significans bonæ spei promontorium ad sua vsque tempora Incognitum fuisse. Abrahamus quoque Ortelius in Africæ tabula postquam eandem Hannonis nauigationem refert, meridionalis Africæ tractum à Vasco de Gama primo apertum obseruat, quod latius constat ex relatis capit. 4. num. 6. & 7.

Sic explicandus est Mela libr. 3. cap. 10. in fin. [sect. 10] dum insulas Gorgonum terræ promontorio, cui Hesperion ceras nomen est, finiri tradit: & constat quoniam Hesperion ceras hoc est Hesperii cornu (quo præterueto Hanno in Orientale Africæ latus deflexit) Ptolomeus lib. 4. de interiori lybiæ situ, capit. 6. decem & tribus gradibus in Arctum iacet, at promontorium bonæ spei tanta in austrum longitudine procurrit, vt Equinoctium superet, & Austrum versus circiter gradus triginta, & quinque ab Equinoctiali plaga dissideat ex Osor. de reb. gestis Emman. lib. 4. pag. 169. Guicciardin. lib. 6. Historiæ Italiæ, & post Hesperionis promontorium (*Cabouerde* ex Molin. tract. 2. disp. 34. Guicciard. d. lib. 6. Mariana lib. 1. cap. 22.) Canarias collocant Solinus cap. 58. & Plin. lib. 6. cap. 31. & 32. constat igitur Hesperion, & promon-[fol. 26r]torium bonæ spei multis gradibus, & diuersis sub orbibus inter se distare contra Incognitum.

Ex eo autem puto Hannonem deceptum, quia [sect. 11] Occidentalis Ethiopia à Gaditano freto in Austrum continuata distenditur, quousque dum quinque tantum ferme gradibus ab Æquinociali linea distat, atque deinde in ortum solis inflectitur, & postquam maximo spatio dilatatur, rursus in meridiem bonæque spei promontorium procurrit ex Osor. vbi supra: forsitan enim Hanno dum solis ortum inflexo nauigationis cursu prosequitur, procurrentis promontorij longitudine deterritus, & reuersus (vt prodidit Arrianus vbi supra) existimauit libyam illac Oceano circumfluente finiri, quod ad nominis, & ambitionis gloriam alijs persuadere voluit.

Sed post apertas à nostris nauigationes, Gorgo [sect. 12] num domus, Hesperidum hortus, & aurea poma, draconisque terribilis custodia, solis currus, crepitantia cymbala, & tympana, auditæque tibix sonantes maius humanis, vt referunt Mela libr. 3. capit. 10. Mariana lib. 1. capit. 22. (vagrantibus Græciæ fabulis, vt rectè Plinius libr. 5. cap. 5.) agyrtas, & præstigiatores oblectent, quibus Bataui (si seueritatem cum integris lacedæmonijs, cum Priscis Sabinis, cum laudatissimis Catonibus communem adhuc retinent, vt optat Erasmus Chiliad. 4. cen. 6. c. 35.) aures occludant, & tantum [fol. 26]v] ex Martiali lib. 6. epigram. 57.

Horum nequitias, iocosque noscat, Aurem qui modo non habet Batauam.

Tametsi omnia prædicta re vera extitisse, sed per incantationem, & arte dæmonis velit Torreblanca Villalpando de Magia libr. 2. capit. 29. numer. 38. & in apologia de los libros de Magia cap. 5. à n. 53.

Similis Eudoxi nauigatio obijcitur (de qua Pli [sect. 13] nius libr. 2. cap. 67. Mela lib. 3. c. 10. Damianus de Goes en la historia del Principe don Iuan, libr. 2. cap. 67.) qui cum Lathirum Alexandria Regem fugeret, Africam circumnauigauit, cuius nauigationis auspicia qui nænæis delectatur, legat apud Strabonem libr. 2. qui etiam signa nauium ex Hispaniensibus naufragijs agnita eruditè refutat. Pudet namque in his tempus, & membranas consumere.

Hæc igitur (ait Strabo) non multum absunt à Pytheæ, Eumeri, & Antiphanis mendacijs:

verum iidem digni sunt venia, quibus idem fuit, quod Præstigatoribus propositum:

demonstratori autem philosopho, ac non nihil etiam de palma certanti quis ignoscat?

Ergò si ludit Incognitus (sed in re seria immeritò Batauos suos ludit) veniam ex Strabonis sententia meretur; imò & si eadem vt fatetur, credit, maiori cum ratione mihi venia dignus videtur.

[fol. 27r] Quòd autem ex Cornelij Nepotis relatione Pli [sect. 14] nius libr. 2. cap. 67. tradit Q. Metello Celeri Caij Afranij in Consulatu collegæ, sed tunc Galliæ Proconsuli, Indos à Rege Sueuorum dono datos, qui ex India commercij causa nauigantes tempestatibus essent in Germaniam abrepti. Ex India Occidentali idest America eiectos fuisse putant doctiores, M. Ludouicus ad Plin. libr. 2. capit. 67. Lucena libr. 10. capit. 22. in vita Xauierij. Suffragantur huic coniecturæ, tùm ipse Nepos, dum de Septentrionali agit, tùm Plinius dùm post prædicta verba, statim transitum de Arctu in Antarticum imperuium esse affirmat.

Si autem hi Americi (vt hoc Nepoti, & se [sect. 15] quacibus addamus) Indiæ Orientalis notitiam Europæis dederunt, & ob id forsitan Indi Orientales reputati fuerint, nihil mirum cum eo tempore Sinæ vtriusque Indiæ commercij, & nauigationis domini essent, Lucena libr. 1. capit. 13. in vita Xauier. à quibus mores, & originem Indos Occidentales, Iauoenses, & alios Orientales ducere ex ipsorum annalibus pateat, nec color, nec facies discrepent ex Ant. Galuano en los descubrimientos del mundo, Osor. libr. 8. pag. 320. de reb. Emman. Lucena libr. 10. cap. 22. in vita Xauierij, Petrus Bertius in geographia in descriptione Iauæ pag. 611. Et ex eadem ratione probabilissimum mihi vide [sect. 16] -[fol. 27v]tur, quod Lutius Marineus cap. 16. lib. 19. refert in America numisma nomine Cæsaris Augusti, & imagine signatum repertum, & ab Archiepiscopo Confentino Romam ad summum Pontificem missum, vnde ipse deducit ad Americos olim peruenisse Romanos, quod tamen vt figmentum explodunt Iust. Lipsius lib. 2. philosogiæ cap. 19. & Borrel. de præst. reg. Chat. cap. 46. à num. 225. illud ab aliquo impostore proiectum ad illudendos homines fuisse censentes.

Ego vero verissimum arbitror Romanos in A [sect. 17] mericam non peruenisse, vt firmat Alanus Copus Anglus dialog. 6, cap. 9. sed numisma illud per manus Sinarum facillimè à Taprobana in Americam Romanorum sæculo deferri potuisse; nam Claudij Principatu Annij Plocamij libertus circa Arabiam nauigans, Aquilonibus raptus decimoquinto die Taprobanes portum inuectus, hospitali regis clementia exceptus detulit inter alia denarios Cæsarum imaginibus signatos, quorum visu maxime Regem delectatum refert Plin. lib. 6. cap. 22.

Et anno 1575. à feruis Ioannis de Melo de san [sect. 18] cto Pelayo, qui lapides ab ædificiorum ruinis eruebant, inuenta sunt numismata ærea, & aurea Latinis litteris insignita in hunc modum, alijs temporis inuiria corrosis. C. & interiecto spatio. R. M. N. ita vt integer titulus legi posset. *Claudius Imperator Romanorum*, ex Lucena lib. 2. cap. 18. in vita Xauierij [fol.

28r] potuere ergo similia Romanorum numismata à mercatoribus Sinis in Sinam, & à Sina in Americam deferri, absque vlllo figmento, & sine Romanorum nauigatione in Americam. Vt tandem ingeniorum in inuestiganda Occi [sect. 19] dentalium Indorum origine labor, & digladiatio cesset, in quo certamine lapsus mihi longe videtur Borrel. de præst. reg. Cath. cap. 43. à num. 4. qui eos à decem Iudæorum Tribubus (de quibus Esdr. 4. cap. 13.) descendere multis sacræ pag. autoritatibus probare contendit, cum ante Abraham natum terras illas gentibus habitatas ex annalibus constare notet Acosta de natura noui orbis lib. 1. c. 23. Ni intolerabilior sit opinio Lipsij in philosog. lib. 2. cap. 19 & lib. 1. de const. cap. 16. qui putat Americos ex Europa, aut Africa per Athlantidem insulam, quæ Asia, & Africa maior erat, ad eam continentem, in qua degunt, peruenisse, ingenti autem diluuiio Athlantidem vna nocte subuersam pelagus illud cœno, & scopulis innauigabile reliquisse extantibus reliquijs Canarijs, & similibus insulis, ex Platone in Critia, & in Timeo: sed hæc de Athlantide non nisi pueris, & anibus narrari serio possunt vt post Procum, Porphyrium, & Originem probat Ioseph. Acosta de nat. noui orbis lib. 1. cap. 22.

Et vt ipse Acosta d. lib. 1. cap. 20. & 21. & Pe [sect. 21] trus Morejon en la persecucion de Iapon. 2. tom. lib. 2. cap. 2. & ante eos plures, quos refert Francis. [fol. 28]v] Lopez de Gomara, en la historia general de las Indias ca. de Sibola pag. 284. Genebrard. anno 1497. coniectant, probabile est nouum illum orbem non penitus ab hoc altero diuisum, quin potiùs aliqua parte, vel hærare, vel non longè disiungi ex parte Sinæ, aut Tartariæ, nec hactenus certò documento patuisse contrarium, & illud certum ex Sinis originem ducere, vt num. 15. aduertimus.

Eodem modò refellitur Herodoti lib. 4. in Afri [sect. 22] cæ descriptione, historia de Africa à Darij nautis & alijs circumnauigata, quæ maxime mouit Pinedam lib. 4. de rebus Salom. cap. 14. §. 3. num. 1. nam & ipse Herodotus ait,

referentesque apud me fidem non habent, fortè apud aliquem alium

, & eas nauigationes fictitias ostendit Strabo lib. 2.

Constat ergo ex deductis in hoc, & præceden [sect. 23] ti cap. Lusitanos primos Athlantici maris viam in Antarcticum aperuisse, quod si alij (vt hoc Incognito concedamus) olim præternauigato bonæ spei promontorio, dùm Orientis incunabula inuestigant, vel naufragio periere, vel monstrorum protentis territi, & procellarum sæuitia fracti sese iterum periculis exponere non sunt ausi; quæ gloria in labyrinthum ingressos à Minotauro interfici? vni Theseo victoriæ palma detur, qui monstro foeliciter interfecto securum sibi, & alijs reddidit aditum. Sic Lusitani despectis Herculis metis, perdomito Oceano, procelloso illo prætergresso pro-[fol. 29r]montorio, non solùm facilem reddiderunt nauigationem, Episcopus Portaleg. dialog. 4. cap. 23. Guicciar. lib. 6. histor. Italicæ, Zuinger. in theatro vitæ humanæ lib. 2. vol. 19. tit. de nautis, sed in Orientis oris domus posuerunt, & plures Reges Imperio suo subegerunt, ex Bossio de sign. Ecclesiæ to. 1. lib. 8. cap. 1. sign. 32. vers. tertium sit nulla, quorum Cathalogus viginti, & octo Reges Lusitaniæ tributarios complectens refertur à P. Antonio Roman. en la historia Oriental ante principium vt eleganter in laudem Lusitanorum cecinerit Georg. Bucanan.

Iamque ingi patiens Indus, nec turpe putaret A Domino ganges poscere iura Tago.

Et in eundem sensum agens de Olysippone inter orbis vrbes Iulius Scaliger.

Cernis vbi aduectus peregrinis flatibus orbis? Cernis vbi in paruo est India sita sinu?

Preßa maris facies, domita est violentia cæli, Quid reliqui est, nisi te carpere scepta poli;

Haud potes esse Deus; non vis homo viuere, sorste Ex homine egressum tertia quando capit?

[fol. [29]v] **Svmmarivm. Cap. VI.**

De potestate Summi Pontificis in rebus temporalibus.

1 *Monarchia præstantissimum Regimen.*

2 *Deus unum totius generis humani parentem creavit.*

Monarchia Assiriorum, & Romanorum firmior, & diuturnior.

Seneca damnat imprudentiæ Brutum ob Cæsaris occisionem spe libertatis.

Ciuitatis optimus status sub iusto Rege.

3 *Ecclesia militans fundata a Christo Sapientissimo legislatore, & Monarchico regimine.*

4 *Christus in cælum ascensus reliquit in terris Vicarium.*

5 *Ecclesia, & Christi Vicarius usque ad finem sæculi durabit.*

6 *Caput Ecclesiæ uniuersale dari oportet.*

7 *Romanus Pontifex perpetuus Christi Vicarius.*

Romani Pontificis successio inuariabilis.

8 *Libertas sine superiore non congruit.*

Ecclesia regi non debuit sine Rectore per communitatem, nec à diuersis capitibus independenter.

9 *Ecclesiæ unum est corpus.*

Ecclesiæ caput unicum, non multiplex debet esse.

10 *Potestas Ecclesiastica imperfectè, & perfectè considerari potest: imperfectè in lege naturæ, & scripta nu. 11.*

[fol. 30r] 11 *Potestas spiritualis in lege scripta nullum effectum super naturalem producebat.*

12 *Primogenitus communiter erat Sacerdos in lege scripta.*

13 *Potestas spiritualis perfecta à Christo Domino emanauit, supernaturalesque producit effectus.*

14 *Sacerdotes in omni lege in magno pretio habiti.*

15 *Imperator Roman solebat usurpare sibi dignitatem supremi Sacerdotis.*

Sacerdos excellentior Rege in lege naturali, scripta, & gratiæ.

16 *Potestas spiritualis, & temporalis differunt in multis: præcipue ex origine, & fine.*

17 *Potestas omnis à Deo.*

18 *Potestas spiritualis Petro immediatè a Christo Domino concessa.*

19 *Potestas temporalis à Deo immediatè obtenta.*

Regis electio ad populum pertinet.

20 *Potestas spiritualis dirigitur in finem supernaturalem.*

21 *Potestas temporalis tendit in finem naturalem.*

22 *Potestas temporalis suprema directè consideratur.*

23 *Iudex qui principaliter de causa cognoscit, potest cognoscere incidenter.*

24 *Iudex Ecclesiasticus qui principaliter non potest cognoscere de causa profana, potest incidenter.*

25 *Potestas, seu iurisdictio sæcularis indirectè considerata propriè dicitur Ecclesiastica, non sæcularis, & num. 71.*

26 *Potestas Ecclesiastica non expiravit morte Petri, & num. 33.*

[fol. 30v] 27 *Comissio nomine proprio directa in dignitatem transit in successorem.*

28 *Rescriptum contra successorem extenditur in re pertinenti ad dignitatem, licet nomen proprium antecessoris exprimatur.*

29 *Tutoris obligatio sequitur futurum tutorem.*

30 *Iuramentum præstitum dignitati transit in successorem super re ad dignitatem pertinenti.*

31 *Regi sub nomine proprio relictum, debetur successori.*

32 *Priuelegium Regi nomine proprio concessum transit in successorem.*

34 *Potestas spiritualis nunquam sæcularibus Principibus competiuit.*

35 *Ecclesiæ Regimen est supernaturale, neminique conuenit, nisi cui Christus Dominus concessit.*

Reges nihil spiritualitatis à Christo consecuti sunt.

Ecclesia esset monstruosa, si tot haberet capita, quot Reges.

36 *Potestas Regalis olim non erat cum spirituali coniuncta ex iure diuino, sed ex populi deputatione, fuitque disiuncta tam apud infideles, quàm apud fideles.*

37 *Potestas spiritualis superior est temporali.*

38 *Potestas spiritualis temporali prædominat, velut spiritus carni.*

Spiritus potest carni imperare etiam ad vitæ profusionem.

39 *Spiritualis potestas comparatur soli, temporalis Lunæ.*

40 *Soli Luna, & cæteræ stellæ subijciuntur, ab eoque splendorem recipiunt.*

[fol. 31r] 41 *Pontifices Romani agnoscunt potestatem Pontificiam in Imperatores, & Reges.*

42 *Pontifices Romani sunt iudices, & testes integerrimi in asserendo suo Principatu.*

Princeps supremus est iudex in sua causa.

43 *Princeps supremus est iudex competens in causa suæ dignitatis.*

44 *Potestatem Pontificis in Imperatores, & Reges firmant Pontifices, Concilia, Doctores vniuersi, & communis Ecclesiæ consensus.*

45 *Pontifex Romanus potest procedere contra Reges, & Imperatores usque ad depositionem.*

46 *Princeps tenetur dirigere populum in beatitudinem, qui est vltimus finis.*

47 *Pontifex Romanus potest impedire, ne hæreticus in Regem, aut Imperatorem eligatur.*

Pontifex Romanus aliquando non deponit Regem, aut Imperatorem ex timore malorum.

48 *Pontifex Romanus non deponit Regem, aut Imperatorem vt ordinarius iudex, sed vt pastor vniuersalis.*

Pontifex Romanus non potest ad libitum Reges deponere, & priuare.

49 *Regis, & Imperatoris priuatio in concilio, & sine concilio fieri potest.*

50 *In primitiua Ecclesiâ Reges non deponebantur, & ratio.*

51 *Pontifex Romanus non potest se subijcere alterius iudicio, nisi arbitrario.*

52 *Pontifices aliquando iudicati, & depositi à Principibus per vim, & nefas.*

[fol. 31]v 53 *Pontifex Romanus Principibus de Ecclesia benemeritis titulos dat.*

Henricus primus Lusitaniæ titulum regis ab Alex. 3. accipit.

Angliæ Rex titulis à Pontifice Romano condecoratus.

Cosmus à Medicis titulum magni ducis, & insignia a Pio V. accipit.

54 *Vtrùm Romanus Pontifex habeat supremam potestatem temporalem in Orbe Christiano.*

55 *Argumenta multa pro affirmatiua parte.*

Petrus Clauiger æterni, & terreni Imperij & numer. 63.

Duo gladij in Ecclesia, & n. 64.

56 *Christus habuit omnem potestatem.*

57 *Romanus Pontifex potestatem temporalem exercet circa translationem Imperij, iuramentum Impèratoris depositionem, & similia.*

58 *Romanus Pontifex non habet iurisdictionem supremam temporalem directe.*

59 *Fundamenta pro hac parte.*

Romanus Pontifex non cognoscit de rebus temporalibus.

60 *Christus Dominus non habuit, nec habere voluit regnum temporale.*

61 *Potestas suprema non potest existere penes duos.*

Imperator habet supremam potestatem temporalem.

62 *Doctores conueniunt in potestate Pontificis temporali licet in terminis explicandi discrepent.*

63 *Cap. 1. 22. dist.*

[fol. 32r] 64 *Extrauagans vnâ sanctam de maioriâ.*

Clem. meruit de priuilegijs

- 65 *Nutus in superiore significat imperium.*
- 66 *Christus non fuit Monarcha temporalis ex aliquorum sententia, fuit tamen ex veriori:*
- 67 *Christus non communicavit Petro potestatem excellentiæ.*
- 68 *Potestas deponendi Reges in finem supernaturalem, non importat supremam temporalem.*
- 69 *Pontifex exercendo indirectè iurisdictionem temporalem, non perturbat potestatem Regis supremam.*
- 70 *Iurisdictione penes duos diuersimodè existere potest.*
- 71 *Imperator magis pendet à Romano Pontifice quam Rex.*
- 72 *Barclaius contra Romani Pontificis potestatem temporalem, quibus fundamentis scripsit.*
- 73 *Regula cum quid una via prohibetur explicata, & limitata.*
- Cui committitur finis, committuntur necessaria ad finem, & num. 82.*
- 74 *Ampliatur regula præcedens, quando antecedens est excellentius, & superius.*
- 75 *Declaratur reg. cum quid, procedere quando idem consequitur diuersa via.*
- Pontifex non usurpat Regnum, nec temporalem supremam deponendo Reges.*
- 76 *Barclaij illatio inepta contra Pontificis potestatem.*
- 77 *Verba directè, vel indirectè quid significant contra Barclaium.*
- [fol. [32]v] 78 *Potestas spiritualis, & temporalis distinctæ iure diuino, Spiritualis tamen superior est temporali.*
- Pontifex Romanus redditurus est rationem pro Regibus, eorumque regiminibus.*
- 79 *Pontifex, & Imperator sunt duo membra, sed ille caput, hic brachium.*
- Pontifex in capite, Imperator in brachio vnguntur.*
- Vnctio Imperatoris quid significet?*
- 30 *Cap. peruenerabilem, qui filij sint legitimi.*
- Imperator non recognoscit superiorem in temporalibus, sed in spiritualibus.*
- 81 *Potestas Pontificis temporalis probatur iure diuino.*
- Barclaius non negat posse Pontificem uti excommunicatione in Reges, sed negat depositione uti posse.*
- 82 *Vis directiua inefficax sine coactiua.*
- Virga significat coactionem.*
- 83 *Pascendi, corrigendi, ligandi, & similes authoritates sunt generales, & ita comprehendunt etiam Reges.*
- Regula generalis comprehendit etiam personas priuilegiatas.*
- 84 *Fiscus, seu Rex non est priuilegiatus, nisi in casibus iure expressis.*
- 85 *Ozias Rex lepra percussus, & à Regno eiectus à Sacerdote summo.*

Lex vetus figura nouæ.

Lepra significat hæresim.

86 *Athalia Regina Regno, & vita ob hæresim à sacerdote summo priuata.*

87 *Barclaij error in asserendo Pontificis potestatem tem-[fol. 33r]poralem non iure diuino, sed opinionibus constare.*

88 *Pontifex deponendo Reges non est maior Deo.*

89 *Infideles etiam Reges per baptismum non sunt peioris conditionis, quam antea erant quoad temporalia, sed fiunt filij Ecclesiæ.*

90 *Barclaij absurda.*

Potestatis temporalis conseruatio non requirit spiritualium destructionem.

91 *Abiatharis Sacerdotis depositio per Salomonem non dat potestatem Regi, aut Imperatori contra summum Pontificem*

92 *Abiathar depositus propter coniurationem.*

Promissiones legis veteris temporales.

Rex in lege veteri excellentior simpliciter Sacerdote.

93 *Aliud est agere de exemptione personarum Ecclesiasticarum, aliud de potestate Pontificis in ordine ad spiritualia.*

94 *Sacerdos in lege veteri poterat deponere Reges, ergo à fortiori in lege gratiæ.*

95 *Pontifex Romanus si sit hæreticus deponi potest, ergo & Rex, & Imperator.*

96 *Regis hæresis magis nocet Ecclesiæ, quam Pontificis Romani.*

Regnum potest priuare Regem tyrannum.

97 *Argumentum de matrimonio ad Regnum refellitur.*

98 *D. Gregorius vocabat se famulum Imperatoris ob humilitatem.*

99 *Imperator est super omnes homines Imperio subiectos, non vero super Romanum Pontificem.*

[fol. [33]v] 100 *Electio seu confirmatio Romani Pontificis olim competeabat Imperatori.*

Cap. Adrianus, & c. in synodo 63. dist. falsa, & fictitia.

101 *Imperator ex Pontificis electione, vel confirmatione nihil superioritatis habebat.*

102 *Romani Pontificis descriptio.*

103 *Romanus Pontif. concedere potuit Regibus Hispaniæ ius nauigandi in Indias.*

De potestate Summi Pontificis in rebus temporalibus. Cap. VI.

DE hac materia, quæ per Oceani naui [sect. 1] gationem, & procellas, in quibus versamur, discuti, prout res exigit, non potest, non nullis velificationibus aliquid prælibandum, vt scænæ inseruiamus, oportet.

Ex tribus gubernandi speciebus democratia, Aristocratia, & Monarchia, hoc est populi magnatum, & Regis, Mocarchia optimum est, ac prastantissimum regimen iuxta D.

Hieronymi sententiam in epistol. 4. ad Rusticum Monachum relatam in capit. in apibus 7. quæst. 1. ibi.

In apibus Princeps vnus est, grues vnâ sequuntur ordine litterario: Imperator vnus, iudex vnus Prouinciæ: Roma vt condita [fol. 34r] est, duos fratres simul habere Reges non potuit, & parricidio dedicatur, in Rebecca vtero Esau, & Iacob bella gesserunt, singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi, & omnis ordo Ecclesiasticus suis rectoribus nititur,

docent Arist. lib. 8. Ethic. capit. 10. & libr. 3. polit. capit. 5. Plutarc. in tract. de Monarchia D. August. libr. 2. de ciuit. Dei capit. 21. D. Thom. 1. p. q. 103. art. 3. & de regimine Principis c. 1. cum seqq. Bellar. lib. 1. de Rom. Pont. c. 1. cum tribus seqq. Bar. de regimie ciuitatis àn. 6. Corcetus de Regia potestate, p. 5. q. 71. Nauar. in c. nouit, not. 3. numer. 15. & corol. 68. Anton. Perez in Pentateucho fidei lib. 5. de Roman. Pontif. dub. 1. cap. 12. cum seqq. Suar. contra errores Angliæ libr. 3. capit. 10. numer. 23. Cened. ad decretum collect. 10. numer. 1. post plures quos citant.

In cuius rei signum Deus Optimus Maximus [sect. 2] vnum totius generis humani parentem, & Principem, non duos insimul, aut plures creauit, vt ad propositum expendit D. Chrysostomus, quem refert Bellarm. d. lib. 1. capit. 2. vers. altera ratio, Perez d. cap. 12. num. 65. Vndè ex historijs constat primam Assiriorum Monarchiam, & vltimam Romanorum diuturniorem fuisse, vtiliorem, ac firmiorem, quam gubernationem, quæ per plures magistratus, Princeps, ac Optimates fieri solebat, vt optimè ostendit Bellar. d. c. 2. propte-[fol. 34v]reà Seneca lib. 2. de beneficijs meritò inuehitur in Brutum, eumque imprudentiæ notat, cum Iuliu Cæsarem spe libertatis occiderit, illam addens rationem,

cum optimus ciuitatis status sub Rege iusto sit,

& licet aliquando duo Imperatores simul imperauerint, id ad factum, non ad ius referunt glos. in d. ca. in apibus. Tiraq. de primog. q. 17. opinion. 4. n. 20. Pinel. l. 1. C. de bonis maternis 3. p. n. 16. Cou. regula peccatum 2. p. §. 9. n. 5. post alios.

Cum ergo Ecclesia militans à Sapientissimo [sect. 3] legislatore Christo instituta fuerit, summus enim ille Princeps, qui cœlum, atque terram Imperio sempiterno deuincit, rempub. cœlestem in terris condere cum statuisset, consentaneum fuit post leges latas magistratum creare, qui ex legum præscripto eandem rempub. temperaret, eleganter Osorius lib. 1. contra Haddonem versic. sed vt aliquid pagin. mihi 87. Optimo ergo, ac proinde Monarchico regimine gubernandam concludunt D. Thom. d. locis, & libr. 4. contra gentiles cap. 76. Turrecremata in summa Ecclesiæ libr. 2. capit. 22. Victoria relect. 1. de potest. Eccles. quæst. 3. numer. 2. Sot. lib. 4. de iustit. quæst. 4. art. 2. Bellarm. lib. 1. de Rom. Pontifice cap. 9. cum frequentib. Molin. 1. tom. de iustitia disput. 23. Anton. Perez in Pentateucho fidei lib. 5. de Roman. Pontifice dubit. 1. cap. 10. àn. 45. Valentia in Analysi fidei lib. 7. c. 8. hinc Oseæ c. 1. dicitur. [fol. 35r]

Congregabuntur filij Iuda, & filij Israel pariter, & ponent sibi caput vnum,

& Ioe cap. 10.

fiet vnum ouile, & vnus pastor

, Ioan. 10.

fiet vnum ouile, & vnus pastor.

Cum ergo Christus præsentiam corporalem [sect. 4] esset Ecclesiæ militanti subtracturus, oportuit vt alicui committeret, qui sui loco vniuersalis Ecclesiæ gereret curam; super Petrum ergo ante passionem Ecclesiam ædificaturum promisit Matth. 16.

*Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo
Ecclesiam meam, & tibi dabo claves Regni cælorum,*
& post Resurrectionem, ouium curam eidem demandauit Ioan. vltim.
pasce oues meas,
nullas excludens licet sit Rex, vel Imperator, cap. solitæ de maiorit. Turrecrem. lib. 2. de
summa Ecclesiæ cap. 15. Suar. lib. 3. contra errores Angliæ, cap. 10. num. 18. & seqq. &
cap. 12. à n. 3. Hier. Alba. de potestate Papæ 2. p. n. 159.
Et cum Ecclesia militans vsque ad sæculi finem [sect. 5] sit duratura, Lucae cap. 1.
Cuius Regni non erit finis
, à quo sumpsit Concil. Nicen. & Matth. vlt.
Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi,
nec peccatorum mole, nec violentijs tyrannorum, nec hæreticorum doctrinis obrui, &
corruere poterit Dan. 7.
Regnum eius, quod non corrumpetur,
Matthæi 16.
Portæ inferi non præualebunt aduersus eam.
Aug. lib. 1. de symb. c. 5.
Ecclesia impugnari potest, expugnari non potest,
Suar. lib. 3. c. 12. n. 7. decens fuit, vt Petro succedat Pontifex summus cum eadem
gubernandi potestate, in quem succedan eo ordine potestas illa vniuer-[fol. 35]v]salis ordinaria
transfertur, textus insignis ab Innoc. III. in Concilio generali editus in c. 1. de homi. lib.
6. Vbi sic Spiritui Sancto, Pontifici, & Patribus visum fuit decernere:
*pro humani redemptione generis de summis cælorum adima mundi descendens, &
mortem tandem subiens temporalem, Dei Filius Iesus Christus, ne gregem sui pretio
sanguinis gloriosi redemptum, ascensurus post resurrectionem ad Patrem, absque
pastore desereret, ipsius curam beato Petro Apostolo, vt suæ stabilitate fidei cæteros
in Christiana religione firmàret, eorumque mentes ad salutis opera suæ accenderet
deuotionis ardore, commisit, vnde nos eiusdem Apostoli effecti, disponente Domino licet
immeriti successores, & ipsius Redemptoris locum in terris quanquam indigne tenentes,*
vbi Abb. post Host. & alios ait,
*Christus non fuisset diligens pater famil. nisi aliquem vice ipsius in terris dimisisset,
qui in occurrentibus casibus posset ea omnia facere, quæ ipse Christus posset*
Optima l. 2. tit. 5. p. 1. in hæc verba.
*Conuino por derecha razon, que quando nuestro Señor Iesu Christo subio à los cielos, que san
Pedro à quien auia dado la mejoria de los Apostoles, y el poder de absolver, y de ligar, que
fincaße en lugar del, para guardar sus mandamientos, è para fazer a los omes que vsaßen dellos,
è mager la Fè que nos el dio, es muy santa, y muy noble en si: pero tanta es la flaqueza de
la naturaleza de los omes en si, que sino ouiere quien los guiàße, è mostrasse la carrera della,
podrian errar de manera, que la bondad de la Fè no les ternia prò: onde por esta razon fincò
san Pedro en so lugar, è despues que el murio, fue menester que ouiesse otros, que tuuies-[fol.
36r]sen sus vezes, en que fincaße su poder, è este es aquel à quien llaman Apostolico, ò Papa,*
vbi Greg. videndus glos. 2.
Aliter enim in vna Christi Ecclesia minime fuis [sect. 6] set Monarchiæ cœlestis ratio, sed
multorum potestas instituta. Quod igitur fuisset concordia vinculum, cuius autoritate
tempestates sedari, turbulentæ opiniones euelli, superbia, & contumacia coerceri, &
comprimi potuisset, si nullus in Ecclesia constitutus ab initio fuisset, cuius autoritate, &

imperio omnes continerentur? Cum igitur Ecclesia Christi simplex, & vnica sit, & vnica esse non possit, nisi Princeps vnus existat, confequens est dicamus dari in Ecclesia militanti caput, & gubernatorem vniuersalem, vt resoluunt Caiet. de potest. Papæ tract. 1. cap. 4. ad fin. & cap. 12. cum seq. Canus de locis Theologicis lib. 6. cap. 3. concl. 3. Sotus in 4. distinct. 20. quæst. 1. artic. 2. concl. 4. & dist. 24. quæst. 2. art. 5. Alban. de potest. Papæ 2. p. à nu. 155. Anton. Perez in Pentateuch. fidei libr. 5. de Roman. Pontif. cap. 10. num. 49. & 50. Rofensis contra Lutherum art. 25. Costerus in enchyr. cap. 4. de summo Pontifice, & alij relati, per Henr. lib. 3. de pœnit. cap. 5. §. 5. litera, Y.

Is autem successor perpetuus quis alius demon [sect. 7] strari potest quam Romanus Antistes? vt ex multis ostendunt Bellarm. libr. 2. de Roman. Pontif. cap. 12. cum sequentib. Suar. lib. 3. contra errores Angliæ cap. 13. cum seqq. & de fide disp. 10. sect. [fol. 36]v] 2. à num. 1. quæ successio tot sæculis continuata à Petro vsque ad Vrbanum VIII. qui gloriose nunc Ecclesiæ militantis clauum tenet, humano artificio, aut ab homine puro introduci, & progredi non potuit, vt ostendit P. Zumel. in 1. D. Tho. quæst. 1. art. 8. quæst. 2. argument. 11. in id D. Augustini testimonium adducens profitentis se in Ecclesia contineri propter hanc Romanæ sedis successionem inuariabilem. Veteres enim illi Irenæus libr. 1. capit. 2. & 3. & libr. 3. cap. 3. August. epist. 165. & Optatus libr. 2. contra Parmen. ad hæreticos refutandos totum successionis ordinem in Ecclesia Romana (in qua integra, & pura fides semper permansit, cæteris aliorum Apostolorum sedibus temporis discursu vel extinctis, vel in hæresim lapsis, notant Bellarm. libr. 4. de verbo Dei cap. 9. ad fin. Cordoua libr. 4. quæst. 14.) nominatim posteritati tradiderunt, nec vnquam simile ab orbe condito contigit Zumel. d. q. 2. ad 3.

Nec expediebat libertas, qua respub. sine Rege [sect. 8] regeretur, nauis sine gubernatore, & nauclero; pecudes absque pastore, sicut homo absque mente, & rationis vsu, nec debuit Ecclesia regi à communitate aliqua, eleganter noster Osor. lib. 1. contra Haddonem, Perez in Pentateucho fidei lib. 5. dub. 1. c. 10. à n. 45. nec conueniret si à diuersis Principibus independenter oues Christi regerentur. Nullo enim modo possent in eadem fide, fideique decretis ijs-[fol. 37r]dem conuenire, propter naturalem hominum ad dissentiendum facilitatem, vt in vnica sententia proferenda duorum arbitrorum, etiam ex partium placito electorum notauit Vlpianus in l. item si 19. §. fin. ff. de arbitris, l. 1. tit. 1. par. 2. aduertit in proposito Albanus de potestate Papæ 2. p. num. 154. prout experientia docet, prosequitur Suar. libr. 3. contra errores Angliæ cap. 8. à num. 3.

Vndè cum tota Ecclesia sit vnum corpus Ioan. [sect. 9] 10. & Christiani vnum esse debeant Ioan. 17.

Pater sancte serua cos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnum, sicut & nos,
Paul. 1. ad Corinth.

Nunquid Christus est diuisus?

prosequitur Albanus de potestate Papæ 1. p. à n. 16. Oportet si ista vnitas debet conseruari, vt sit aliqua potestas regitiua totius Ecclesiæ D. Thom. ad 3. part. in addit. quæst. 40. artic. 6. Duo ergo capita, plurauè non patitur Christi Regnum, nec fidelium diuersas orbium regiones inhabitantium in vnam fidem, eademque fidei dogmata conspiratio, & vnio, vt obseruat glossa celebris in capit. non autem 7. quæst. 1. laudata à Tiraquello de primog. quæst. 17. opin. 4. num. 21. Nauar. in capit. nouit, notab. 3. numer. 140. Pinel. l. 1. part. 3. numer. 16. C. de bonis matern. Couar. in reg. peccatum 2. p. §. 9. n. 5. vers. 4. & n. 6. Cenedo, & ab eo relati collect. 10. ad decretum n. 2. & licet aliquando oborto scismate ex eligentium vitio duo, plures ve Pontifices extiterint, ipsimet tamen [fol. 37]v] electi, electores, cæterique fideles vnum tantum esse debere certò sciebant, licet quis ex illis verus esset aliquando ignoraretur,

quia licet ius non deficeret, deficiebat tamen probatio argumento tex. in l. duo sunt Titij. ff. de testament. tutela.

Potestas autem spiritualis duobus modis consi [sect. 10] derari potest, imperfectè scilicet, & intra terminos naturæ, alio modo perfectè, & supra naturam; priori modo considerata in lege naturæ, & positiva reperitur; ante Christi namque legem in omni statu naturæ fuit sacra institutio Sacerdotum, & flaminum. Etenim naturali lumine homines cognoscunt Deum colendum, cum autem omnes hunc diuinum cultum commodè præstare non possint, oportebat aliquos deputari ministros, quibus diuinorum cura committeretur, & cum ea cura sine aliqua potestate rectè geri non posset, sequitur in lege naturæ aliquam spiritualem potestatem reperiri, quæ etiam reperitur apud omnes fermè gentes, quæ sunt extra Ecclesiam, & Sacerdotes, ac Pontifices instituunt cum aliqua potestate, & licet in falsos Deos illam constituent, potuere tamen ad veri Dei cultum illos deputare, iuxta illud D. Pauli ad Rom. 1.

Eò quòd cum Deum cognouissent, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, Victor. de potest. Eccles. 1. p. quæst. 3. num. 3. & 2. p. in princip. num. 1. Sot. in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 3. ad finem. Ledesma 2. part. quæst. 21. articul. 1. fol. 207. Gi-[fol. 38r]rald. syntagm. 17. de sacrificijs.

Similis erat potestas spiritualis in lege diuina [sect. 11] veteri, de qua Exod. 29. Leuit. 2. & 6. licet enim à Deo data fuerit, nihil supra naturam continebat, nec effectum aliquem spiritualem producebat, vt constat ex D. Paulo ad Rom. cap. 3. obseruat Victoria de potest. Eccles. 1. p. quæst. 3. num. 6. & 2. parin princip. num. 3. Cord. lib. 4. quæst. 4. ad 4. & q. 5. art. 2. ad vltim. Sot. d. art. 3. concl. 1. Henriq. de Sacram. lib. 1. c. 13. §. 5. Suar. lib. 3. de Primatu Pontificis Romani cap. 9. num. 4.

Apud fideles verò in statu naturæ primogeni [sect. 12] tus communiter erat Sacerdos, vt Melchisedech. Gen. 14. Henriq. post plures lib. 1. de Missa c. 1. §. 1. & cap. 10. §. 4. liter. H. Suarez d. cap. 9. numer. 2. refertur in cap. cum ad verum vers. ad verum 96. distinct.

Secundo autem modo considerata potestas spi [sect. 13] ritualis hoc est perfectè, & supra naturam, à Christo Domino emanauit Matth. 16. & 18. Ioan. 17. Lucæ 22. Paul. ad Hæbreos 7. vt supra ostendimus, superque naturales effectus producit Sot. Cordoua, Victoria & Henriq. dictis locis, Pelag. de plantu Eccles. lib. 1. art. 16. Simanc. de Catholicis cap. 44. numer. 4. Catherinus in speculo hæres, considerat. 3.

Hi autem Sacerdotes propter finem, ad quem [sect. 14] deputati erant, in magno pretio, & honore in om-[fol. 38]vni repub. semper habiti sunt, sic ab Ægyptijs, qui creati erant, Genes. 41. alebantur, & à tributis erant exempti, Genes. 47. Is autem honos præcipuè summo Sacerdoti, seu Pontifici deferebatur, ex Fenestella de Sacerdotibus Roman. cap. 5. Agellio lib. 10 cap. 15. Plutarc. problem. 42. & 48. Alex. ab Alex. dierum genial. lib. 2. cap. 8. elegantius Tullius in exordio pro domo sua ad Pontifices,

quod si vllo tempore magna causa in Sacerdotam populi Romani iudicio, ac potestate versata est, hæc profectò tanta est, vt omnis reipub. dignitas, omnium ciuium salus, vita, libertas, aræ, foci, Dij Penates, bona fortunæ, domicilia vestræ sapientiæ, fidei, potestatique commissa, & credita esse videbantur.

Propterea Summi Pontificis, seu Archiflami [sect. 15] nis dignitatem Romanus Imperator sibi vsurpabat, vt apud Onufrium, & Imperatorum scriptores, cap. clerics, vers. Pontifex, 21. dist. ibi:

Antea autem qui Reges erant, & Pontifices erant, nam maiorum hæc erat consuetudo, vt Rex esset etiam Sacerdos, & Pontifex; vnde & Romani Imperatores Pontifices dicebantur,

qui Pontificiam maiestati Imperatoriæ dignitatem præferebant, vt constat ex titulo, qui sic erat, *Augustus Pontifex Imperator*, & in lege veteri, Leuit. 4. sacrificium pro Pontifice prius, quam pro Rege offerebatur, & Num. 27. Princeps supremus verbo Sacerdotis in sacrificijs obedire iubetur, quod maiori cum ratione in lege gratiæ resoluendum est, cum Pon-[fol. 39r]tifex summus, Sacerdotesque altioris sint gradus, & excellentiæ, Viues lib. 8. de ciuitate Dei cap. 19. ad finem, Bellarm. lib. 2. de Roma. Pontif. cap. 29. ad 4. Suar. lib. 3. contra Angliæ errores capit. 26. post plures, quos citant.

Licet autem potestas spiritualis seu Ecclesiasti [sect. 16] ca, & temporalis, laica seu politica in multis differant, cap. quoniam 10. dist. cap. duo sunt 96. dist. c. solitæ de maioritat. cum alijs, prosequuntur Nau. in cap. nouit. notab. 3. n. 88. Molin. 1. tom. de iustitia tract. 2. disp. 21 col. 8. vers. habemus; in duobus tamen maxime discriminantur, scilicet in causa efficiente, & fine.

Quanquam enim omnis potestas tam spiritua [sect. 17] lis, quam temporalis à Deo sit, iuxta illud D. Pauli ad Rom. cap. 13.

Non est potestas, nisi à Deo,

& illud Ioan. 19.

Non haberes potestatem in me vllam, nisi esset tibi datum de super,

vt trum que refertur à Gratiano in cap. mouet §. sic etiam vers. sed sciendum 22. quæst. 1. cum alijs, Bellarm. de laicis c. 6. Molin. de iust. tract. 2. disp. 27. Suarez lib. 3. contra errores Angliæ, cap. 1. à num. 6.

Nihilominus tamen potestas spiritualis, siue [sect. 18] Ecclesiastica, & suprema Ecclesiæ vniuersalis administratio soli Petro, eiusque successoribus Romanis Pontificibus à Christo immediatè concessa fuit per illa verba,

pasce oues meas,

& Matth. 16. & 18.

Tibi dabo claues Regni cælorum, & quodcumque

ligaue-[fol. 39v]ris super terram, erit ligatum, & in cælis,

prout supra deduximus, vt à D. Petro, & successoribus velut à capite in Episcopos, & alios Ecclesiæ Prælatos, velut in membra immediatè diriuetur, Leo primus de ordinatione Petri serm. 3.

Non nisi per Petrum cæteris dedit, quidquid cum alijs voluit esse commune,

& epistol. 87. in c. ita Dominus 19. dist.

Huius muneris Sacramentum, ita Dominus ad omnium Apostolorum officiu

pertinere voluit, vt in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, vt ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet.

Vbi Turrecrem. & alij Couar. pract. cap. 1. numer. 2. Nauar. glos. 1. in princ. num. 13. de pœnit. distict. 5. & in capit. nouit not. 3. à numer. 81. de iudicijs, Bursat. cons. 125. à num. 49. volum. 1. omnino videndus; nam multis autoritatibus à Christo Domino vsque ad Concilium Florentinum celebratum anno Domini 1439. id euidenter probat, docet & Caietan. de potestate Papæ capit. 19. Bellarm. libr. 4. de Roman. Pontif. à cap. 9. cap. 22. & à cap. 24. Molin. de iust. disput. 21. Suar. contra errores Angliæ lib. 3. cap. 6. n. 17. Perez libr. 5. Pentateuch. dub. 2. cap. 11. num. 78. vbi ex D. Chrysostomo aduertit, quod Christus Petrum personaliter allocutus, non alios Apostolos, cum pascendi officium ei contulit. Excelluit enim Petrus multis præ cæteris Apostolis, vt prosequuntur Rofens. contra Lutherum art. 25. Bellarm. de Roman. Pontif. lib. 1. à cap. 17. [fol. 40r] vsque ad cap. 24. Suar. lib. 3. contra sectas Angliæ cap. 10. à num. 2. Valentia lib. 7. Analysis de fide cap. 2.

cum seqq. ob quas prærogatiuas Primatum sibi, & successoribus inter reliquos obtinuit, vt benè docent præcitati Doctores, & passim alij.

At verò potestas temporalis, seu politica Re [sect. 19] gi, aut Principi reip. à Deo tanquàm naturæ auctore mediante lumine naturali, rei publicæ electione, seu translatione concessa fuit, vt cum resp. non posset per se ipsam hanc potestatem exercere; attento, & cogente naturæ iure, in vnum, vel plures conferre eam tenebatur, eamque transtulit in Principem, l. 1. ff. de constit. Princip. vt ab illo tanquam à fonte in reliquos inferiores reip. magistratus dimanaret cap. cum ad verum 96. distinctione capit. solitæ de maioriâ, resoluunt post alios Auendañ. libr. 1. de exequend. capit. 1. numer. 6. vers. sicut, Couar. pract. cap. 1. num. 6. Nauar. cap. nouit notab. 3. num. 85. Molin. disput. 26. Suar. lib. 3. de Primatu Rom. Pontif. cap. 2. cap. 3. cap. 6. n. 17. & licet aliquando ex speciali priuilegio non nulli Reges in lege scripta à Deo immediatè electifuerint, vt de Daudid tenet Sot. lib. 4. de iust. q. 2. art. 1. de Saule, & Daudid Abulensis 1. reg. c. 11. q. 22. cum seqq. Nau. in c. nouit not. 3. n. 33. & 147. hoc tamen priuilegium alijs non conuenit, nec concessum reperitur ex Suar. lib. 3. c. 3. n. 10. & probatur ex illa speciali Deu. 17. pro-[fol. 40]v]hibitione,

non poteris alterius gentis hominem Regem facere,

ergo ad populum Regis electio pertinebat, imò prædictos Reges ex nutu, & voluntate Dei designatos fuisse, electos verò immediatè à populo contendit Suarez d. cap. 10. à num. 5. post Bellarm, quem citat.

Differunt quoque, & præcipuè ex fine, in quem [sect. 20] vtraque potestas principaliter dirigitur. Etenim Ecclesiastica, seu spiritualis in finem supernaturalem, & media eidem conuenientia, vt benè viuamus in spiritualibus quo ad animum, & vitam æternam, ordinatur, iuxta illud Pauli ad Ephes. 4.

ad consummationem sanctorum,

& ad Hebræos 13.

*Obedite præpositis vestris: ipsi enim peruigilant
tanquam rationem pro animabus vestris reddituri,*

capit. cum ad verum, ibi:

*Vt Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent,
cap. duo sunt 96. dist. vbi Gelasius Papa ad Anastasium Imperatorem,
in quibus tantum grauius pondus est Sacerdotum, quanto etiam pro
ipsis Regibus hominum in diuino sunt reddituri examine rationem.*

Per contrarium verò politica, seu temporalis in [sect. 21] finem naturalem, & media eidem accommodata, vt benè viuamus in naturalibus, & externis, principaliter dirigitur, & instituta est, iuxta illud Pauli ad Timoth. 2.

vt quietam, & tranquillam vitam agamus,

cap. quoniam 10. distinct. d. cap. cum ad verum d. cap. duo sunt, obseruant Nauar. in cap. nouit not. 3. num. 88. de iudicijs, Moli. de iust. tom. 1. tract. [fol. 41r] 2. disput. 21. column. 8. vers. habemus, Suar. libr. 3. contra errores Angliæ cap. 6. num. 17. quoniam cum in homine duplex vita consideretur corporalis scilicet, & spiritualis, Paul. 2. Corinth. 4. Quemadmodum ad conseruationem vitæ corporalis necessaria fuit temporalis potestas, sic ad conseruationem vitæ spiritualis necessaria etiam fuit aliqua potestas, qua homines in bonum spirituale dirigantur, & eò maior fuit huius potestatis necessitas, quò vita spiritualis temporali excellentior est, obseruant nouiores vbi supra.

Duobus autem modis potest haberi, & conside [sect. 22] rari suprema potestas, seu iurisdictio sæcularis, vel enim habetur directè, seu principaliter, vel rursus indirectè, & minus

principaliter: primo modo haberi dicitur, vbi de illa agitur ad suum finem naturalem, seu temporalem, in quem principaliter, & directè instituta est, & in quem Regibus, & Imperatoribus, à Deo mediante lumine naturali concessa est. Posteriori verò modo, quoties habetur eadem potestas, & exercetur, non in eiusmodi finem, sed in diuersum, in quem incidentur ex accidenti in aliquo casu ordinatur, & dirigitur, vt colliges ex capit. Per venerabilem versic. rationibus, qui filij sint legitimi, ibi:

Super quo (scilicet Ecclesiæ patrimonio) plenam in temporalibus gerimus potestatem,
& ibi,

*in alijs regionibus certis causis inspectis temporalem
iurisdictionem casualiter exer-* [fol. 41] *cemus,*

quasi illud prius denotet temporalem potestatem principaliter, & directè habitam, hoc vero minus principaliter, incidenter, & indirectè exercitam.

Sic similiter qui principaliter de causa cognos [sect. 23] cere non potest, de ea incidenter cognoscere potest l. 1. C. de ordine iudic. in hæc verba.

*Neque enim impedit notionem eius, quòd status quæstio in cognitionem vertitur, & si super
status causa cognoscere non possit: pertinet enim ad officium iudicis, qui de hæreditate
cognoscit, vniuersam incidentem quæstionem, quæ in iudicium deuocatur, examinare,*
c. pen. de in integ. rest. ibi:

De hac causa cognoscere nequeunt, nisi coram eis mota fuerit incidenter,
l. quoties. C. de iudicijs,

iunctis resolutis ad illius intellectum per Goueanum lib. 1. var. c. 33. Rober. libr. 3. sententiarum c. 12. Ant. Fab, lib. 17. coniect. c. 8. Donel. lib. 17. comment. c. 9. vbi Osuald. littera Y.

Sic iudex Ecclesiasticus, qui principaliter non po [sect. 24] test cognoscere de causa temporali, seu profana cap. causam quæ 2. ibi:

Ad Regem pertinet, non ad Ecclesiam de talibus possessionibus iudicare,
qui filij sint legitimi, cap. nouit in pr. vers. Non enim de iudicijs, potest nihilominus eandem decidere, si incidat in Ecclesiasticam, quæ apud illum principaliter agitur, cap. 3. de donat. inter virum, vbi glos. 2. & omnes ibi, Bald. num. 1. & additio in d. l. quoties, Palacius in repet. cap. notab. 2. à princip. Tiraq. tract. res inter alios nu. 16. Molin. lib. 2. cap. 15. num. 76.

Quamuis autem posteriori modo accepta iurisd[ic]tio [sect. 25] -[fol. 42r]ctio sæcularis, quasi ab obiecto attentata materia, & rebus, circa quas versatur, lato modo, & velut materialiter, iuxta doctrinam D. Thom. 1. 2. quæstion. 18. artic. 6. in corpore ad finem, haberi, & exerceri dicatur temporaliter d. c. per venerabilem, ibi:

Temporalem exercemus.

Quia tamen actus nostri potius à fine, & causa faciendi, quam à facto, & rebus ipsis speciem, & nomen formaliter accipiunt, l. verum 40. ibi:

Nec enim factum quæritur, sed causa faciendi.

ff. de furtis, c. cum voluntate 54. in princ. vbi scribentes, de sententia excommun. D. Thom. vbi supr. post Arist. & quæst. 1. artic. 3. planè sequitur attento eiusmodi fine, strictè, & propriè loquendo, quod talis iurisdic[tio] posteriori modo accepta, nec existit, nec dicitur simpliciter temporalis, sed magis illa diuersa, quæ est finis, & causa faciendi, idest causa agendi sic de temporalibus, ita vt in rigore disputationis ea, in cuius finem agitur, & res ipsæ temporales ordinantur, & haberi, & exerceri dicatur, & ita Pontifex non habet potestatem

temporalem, sed potius potestatem in temporalibus Bellarmin. aduersus Barclaium cap. 12. §. 3.

Ex his, quæ breuiter præstringimus, omnia quæ [sect. 26] contra Romani Pontificis potestatem, tàm circa spiritualia, quàm temporalia obijci solent, facilè refutari possunt, & quanquam plures, & doctissimi hanc prouinciam foeliciter aggressi sint, non nulla tamen ex illorum scriptis mutuabimur, ne asym-[fol. 42]v]boli videamur, & ita primò infertur potestatem spiritualem, seu Ecclesiasticam, quam Christus Dominus in lege gratiæ Petro concessit, eius morte non expirasse, sed in futuros Pontifices Romanos translatam. Quamuis enim Christus Dominus nomine proprio Simonem Barjona allocutus fuisset, attamen cum Ecclesiam suam, quæ perpetuo duratura erat, vt probatum est nume. 5. super eum ædificaturum promississet, Matth. 16. & oues ei commendasset, Ioan. vltim. & ita non tantum præsentis, quæ perpauca erant, sed & futuras, consequens est dicamus in successores transijsse.

Receptum namque est, quod quoties ex mate [sect. 27] ria subiecta, intentione, aut alijs circumstantijs constat commissionem dirigi indignitatem, licet personæ nomen proprium exprimatur, ad successorem in dignitate transibit, resoluunt Doctores communiter ex Decio num. 3. vers. & idem, aliàs num. 38. Bero. à n. 82. in cap. quoniam Abb. de officio deleg. Couar. c. requisijsti n. 1. de testam. Menoch. lib. 1. de arb. q. 68. n. 20. Barbos. l. quia tale 14. n. 41. solut. matrim. 2. tom. Sanchez libr. 8. de matrim. disp. 27. num. 2.

Hinc fit rescriptum contra successorem extendi [sect. 28] in re pertinenti ad dignitatem, licet nomen proprium antecessoris exprimatur cap. dilecti de foro compet. vbi glos. 1. Abb. not. 2. Decius vbi proximè Couar. n. 4. vers. sexta in d. cap. requisijsti.

[fol. 43r] Hinc deducitur obligationem tutoris proprio [sect. 29] nomine, non illum finita tutela, sed futurum tutorem sequi, l. post mortem. §. 1. ff. quando ex facto tutoris, vbi notant Bart. & alij, Boer. decis. 273. post alios.

Hinc iuramentum præstitum dignitatem habenti [sect. 30] super re, quæ non ad personam, sed ad dignitatem spectat, transit in successorem, tametsi sub nomine proprio personæ iuratum sit, capit. veritatis 14. de iure iurando, vt contra alios optimè resoluit Couar. vbi proximè.

Hinc relictum Regi sub nomine proprio succes [sect. 31] sori debetur, l. quod Principi 58. ff. de leg. 2. vbi Cuman. & alij, Corras. lib. 3. Miscel. c. 19. n. 2. Cabed. lib. 4. diuers. c. 20. à n. 8.

Hinc tandem euenit, quod priuilegia à Sede A [sect. 32] postolica Regi nomine proprio expresso concessa competere æquè successoribus, ex traditis per Cabed. vbi proximè.

Indeque prouenit potestatem, & iurisdictionem [sect. 23] Petro traditam, cum in Ecclesiæ vtilitatem fuisset instituta, in futuros Petri successores transijsse, c. 1. de translat. Episcop. ibi:

*Ex illo generali priuilegio, quod beato Petro, &
per eum Ecclesiæ Rom. Dominus noster indulsit,*

Œc. vbi Ant. nu. 3. & alij latè proseguuntur Bellar. lib. 2. de Rom. Pont. ca. 12. cum seqq. Valent. in Analyti Fidei lib. 7. c. 10. & 11. Perez in Pentateuc. Fidei lib. 5. de Rom. Pont. dub. 2. c. 1. cum seqq. Suar. [fol. 43]v] contra sectas Angliæ libr. 3. de Primatu Romani Pontificis cap. 12. cum sequentib. Nicolaus de Feteaut. Dominicanus de sacra Monarch. Ecclesiæ lib. 4. cap. 6.

Secundò consequens est spiritualem, seu Eccle [sect. 34] siasticam potestatem, quam Christus Dominus in lege gratiæ Petro, eiusque successoribus concessit, nusquam laicis Principibus, aut Reipublicæ sæculari fuisse communicatam, sed magis denegatam, vt satis deducitur ex cap. cum ad verum 96. distinct. ibi:

Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent,
& ibi,
non ille (Imperator) rebus diuinis præsidere videretur,
cap. 1. 63. dist. ex Adriano,
laici Principes in Ecclesiasticis rebus nullam habent potestatem,
cap. omnis eadem dist. cap. solitæ de maioritate.
Imperator præcedat intemporalibus, Pontifex in spiritualibus,
cum alijs & ex illo Act. 20.

quos (Episcopos) Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei,
resoluunt Almain. de potestat. Ecclesiæ cap. 3. Driedon. lib. 2. de libert. Christiana cap. 2. col. 4. Couar. pract. cap. 31 num. 2. concl. 1. Victoria de potestate ciuili ante sin. Bursat. consil. 125. num. 45. vers. Ioan. 22. & ex Patribus Bellarm. lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 7. Suar. contra errores Angliæ lib. 3. de Primatu Roman Pontis. cap. 7. cum duobus seqq. Et probatur quia, vt supra resoluiamus, regimen [sect. 35] Ecclesiæ est supernaturale, & perconsequens nemini debet conuenire, nisi cui Christus Dominus [fol. 44r] illud commiserit, commisit autem Petro, non Imperatori, aut Regibus, obseruant

Bellarm. d. ca. 7. vers. prima, D. Thom. lib. 1. de regim.

Principum cap. 14. Suar. d. cap. 7. num. 5. & cap. 8. n. 2.

Octauiano enim Cæsari Imperium tantum reliquit temporale, D. Thom. lib. 3. de regimine Principis cap. 8. Nauar. in capit. nouit notab. 3. num. 72. In cuius veritatis efficax argumentum doctè annotat Sanderus de visibili Monarchia lib. 2. capit. 3. pag. 69. Diuina propterea prouidentia fuisse salubriter prouisum; ne à principio nascentis Ecclesiæ Euangelicæ per aliquot sæcula vlli Reges fierent Christiani, vt ita constaret apertius Ecclesiam, quando sub Petro Apostolisque & post Apostolos sub eorum successoribus fuit perfectissimè gubernata, omni caruisse Principe terreno, apud quem spiritualis potestas gubernandi, vel tota, vel pars aliqua Ecclesiæ diceretur residere: sicque in æternum potuisse carere, nisi quod nec illos ab æterna penitus sua redemptione excludi voluit; atque adeò intelligerent omnes nihil in hac parte datum esse Regibus, eò quòd Reges sint: nisi sit dicendum quando Ecclesia Regibus caruit Christianis, & vbique vixit sub ethnicis Principibus, caruisse prorsus gubernatione Ecclesiastica, quod planè est contra fidem, & contra Christi promissionem, essetque monstruosum tot capitibus constare Ecclesiam, quot Reges Christianos haberet contra Christi institutionem [fol. 44v] sub vno pastore, Ioan. 10. Intrauerunt ergo Reges, & Imperatores in Ecclesiam Christi suo tempore sed aut nihil vnquam sibi circa res Ecclesiasticas arrogarunt, aut ob eam rem tyranni, & persecutores potius habiti sunt, quam nutritij, & cultores Ecclesiæ cuius modi eos debere esse Isaias prædixit c. 49.

Nec obstat, quòd in lege naturæ (vt n. 2. & 15. os [sect. 36] tendimus) potestas regalis cum spirituali coniuncta erat, ergò hoc ius naturæ manet integrum in lege gratiæ. Respondetur namque has duas potestates non esse coniunctas de iure naturæ, sed ex reip. dispositione eam deputationem tunc temporis pendisse; sic Imperatores Romani non semper erant Pontifices summi, & Regibus eiectis constitutus est summus Pontifex, apud Romanos, absque vlla Regia dignitate, quæ apud senatum mansit, vt constat ex Liuiio, & alijs, & in lege veteri diuisa sunt officia, vt constat ex 2. Paralip. c. 19.

Amarias, inquit Iosaphat Rex optimus, Sacerdos, & Pontifex in omnibus, quæ ad Deum pertinent, præsidebit: Porrò Zabadias super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent,
& 2. Paralipom. 26. Ozias Rex, quia in Sacerdotis officium ingerere se voluit, continuo grauissima lepra diuinitus percussus est, & Saul eandem ob causam à Deo reiectus, & Regno

priuatus est 1. Reg. c. 13. aduertit Becca. 2. tom. opusc. 11. lib. 1. de triplici sacrificio c. 8. Ergo in lege gratiæ mutari potuit, diuidi, & distingui, prout distinctas testatur Nicolaus. Papa ad Michaellem Imperatorem in c. cum ad verum, ibi:

Idem Mediator Dei, & hominum homo Iesus Christus actibus proprijs, & dignitatibus distinctis, officia potestatis vtriusque discreuit,

& meritò cum munera Sacerdotum nouæ legis sint augustiora, vt in proposito obseruant Bellar. lib. 1. de Rom. Pont. ca. 7. col. 3. ad fin. Sua. li. 3. de Primat. Ro. Pon. c. 9. à n. 3. Tertiò deducitur potestatem Ecclesiasticam, [sect. 37] seu spiritualement superiorem esse politicæ, seu temporali. Cum enim eius finis sit æterna beatitudo, & omnia temporalia vltimo fine ad illam dirigantur, Plato lib. 1. de legibus,

oportet, inquit, vt legislator eum ordinem sequatur, vt humana ad diuina vbique referantur, D. Augustin. de ciuitat. Dei libr. 19. capit. 17. Bellarm. libr. 5. de Rom. Pont. c. 7. rat. 1. & spiritualis potestas dirigat principaliter in illum finem, vt supra num. 20. probatum est: & omnis ars, seu potentia, ad quam directè pertinet finis, potest disponere de his, quæ sunt ad finem, vt cum Philosopho. 1. Ethicorum cap. 1. docet D. Thom. 2. 2. quæst. 40. artic. 2. ad 3. vt infra latius; consequitur temporalem potestatem inferiorem esse spirituali, & subordinatam. Nam sicut ars frænifaciua, vel nauisfactiua inferior est respectu artis equestris, seu nauigatoriæ, ad quam ordinatur, ex Arist. d. cap. 1. sic potestas temporalis inferior est potestate Ecclesiastica, Victoria de potest. Eccles. 1. p. quæst. vtrum spiritualis potestas sit supra ciuilem, num. 10. sed harum artium exemplum omnino non [fol. 45v] quadrat, quia si superiores illæ artes non essent, cessarent & inferiores, quæ ratio non militat in prædictis potestatibus, quoniam non ita pendet temporalis ab spirituali, vt cessante hac cesset & illa, vt patet in infidelibus, apud quos est vera potestas temporalis, de quo infra. Et tamen sine ordine ad aliquam veram potestatem spiritualement, quælibet reperiri potest, prout aduertunt Victor. sup. num. 9. Bellarm. libr. 5. de Roman. Pontif. cap. 6. vers. at hæc, Molin. 1. tom. tract. 2. de iust. disp. 29. col. 14. vers. illud: ego aduerto supposita vtraque potestate optimè exemplum conuenire.

At aptius quadrat exemplum, quòd terrestre [sect. 38] Regnum ordinatur, vt cœlesti famuletur eodem modo, quo in homine caro spiritui subest. Licet enim vtriusque diuersa sint officia, & actiones; quia tamen in nobis vnā efficiunt hypostasim, ita conueniunt, & coniunguntur, vt animus præsit, caro autem subijciatur. Ita & in Ecclesia Dei hæc duæ potestates vnā rempublicam, vnum Regnum & vnum corpus efficiunt, ad Roman. 12.

Vnum enim sumus corpus in Christo, singuli autem alter alterius membra.

Et licet plerumque spiritus non immisceat se carnalis actionibus, eamque suas actiones exercere sinat; verum si incipiant spiritus fini officere, poterit animus iure suo carnem cohibere, ieiunia, aliosque labores indicare etiam cum detrimento, & debilitate ipsius corporis, ne impediatur munera spiritus, [fol. 46r] & si opus fuerit ad finem ipsius spiritus consequendum, poterit carni imperare, vt se suæque omnia exponat etiam cum detrimento vitæ, ita post Gregor. Nazianz. statim citandum. D. Thom. de regimine Principis, lib. 1. cap. 14. & lib. 3. cap. 10. cum seqq. Turrecrem. lib. 2. in summa ca. 113. Sot. in 4. dist. 25. q. 2. art. 5. & lib. 4. de iust. quæst. 5. art. 4. Bellarm. de Roman. Pontif. cap. 6. 7. & 8. Et de potestate summi Pontificis in rebus temporalibus cap. 13. ad finem, Suar. lib. 3. de Primatu Rom. Pontif. cap. 21. 22. & 23. post infinitos, quos citant.

Et in hunc sensum dum Innocent. 3. in cap. so [sect. 39] litæ vers. præterea de maiori parte, comparat Ecclesiasticam potestatem Soli, laicam vero Lunæ, non solum est intelligendus quasi velit, quod sicut Sol est luminare maius, cuius lumen & splendor in multis excedit

lumen Lunæ, quæ minus luminare dicitur, sic se habet, & vt maior, & excellentior excedit potestas Ecclesiastica respectu sæcularis, ex gloss. vlt. in cap. duo sunt. 96. dist. Nauar. in ca. nouit. notab. 3. num. 125. de iudicijs, sed etiam quia sicut Luna accipit, & mutuatur claritatem à Sole, quasi à fonte totius luminis ex D. Thom. 2. 2. q. 47. art. 5. ad 2. & quæst. 58. art. 6. in corpore, sic laica potestas ab Ecclesiastica, vel Rex aut Imperator à Pontifice Maximo accipiat, & mutuetur claritatem, & splendorem spiritualem, & ad hanc illuminationem, & eleuationem dirigi ab eodem, & cogi [fol. 46]v possit, quemadmodum naturalem illam solis influentiam Luna declinare non poterit.

Neque solùm Luna, sed omnes etiam stellæ su [sect. 40] bijciuntur Soli, quoniam ab illo lumen recipiunt; inde rectè Tullius in somnio Scipionis,

dux est de Sole loquens,

& princeps, & moderator luminum reliuorum

, Sol autem non subijcitur Lunæ, ita quoque Rex Pontifici subijcitur, non Pontifex Regi Bellarm. lib. 5. de Roman. Pontif. cap. 6. & de potest. summi Pontif in rebus temporalibus capit. 13. ad finem.

Atque ita hanc in Reges, & Imperatores potes [sect. 41] tatem Pontificis agnoscunt Gelas. Papa ad Anastasium Imperatorem in cap. duo sunt 96. dist. ibi:

Nosti itaque inter hæc ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam posse redigi voluntatem, idem Gelasius ad Episcopos Orientales in capit. nunquam 96. dist. ibi:

Obsequi solere Principes Christianos decretis Ecclesiæ, non suam præponere potestatem: Episcopis caput subdere Principem solitum,

Ioan. Papa in cap. si Imperator eadem dist. ibi:

Ad Sacerdotes Deus voluit, quæ Ecclesiæ disponenda sunt, pertinere, non ad sæculi potestates, quas, si fideles sunt, Ecclesiæ suæ Sacerdotibus voluit esse subiectas.

Atque ita Reges Christiani non solum quoad personas, sed etiam quoad dignitatem Pontificis potestati subijciuntur, Nicolaus cap. cum ad verum, ibi:

Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent,

Gelasius cap. duo sunt, ibi:

Quantò pro ipsis re-[fol. 47r]giminibus aliàs Regibus hominum in diuino sunt reddituri examine rationem,

& de omnibus fidelibus dixerat Apostolus ad Hebr. 13.

Obedite præpositis vestris, & subiaceite eis, ipsi enim peruigilant tanquam rationem pro animabus vestris reddituri,

& D. Gregor. Nazianze. in oratione ad ciues timore perculsos, alloquens Imperatores.

An me libere loquentem æquo animo feretis? Nam vos quoque potestati meæ, meisque sub sellijs lex Christi subijcit: Imperium enim ipsi quoque gerimus, addo etiam præstantius, ac perfectius, nisi verum æquum est spiritum carni fasces submittere, & cælestia terrenis cedere, cap. suscipitis dist. 10. prosequuntur D. Thom. si is est lib. 1. de regimine Principis cap. 14. & lib. 3. cap. 10. cum seqq. Bellarm. de translat. Imperj lib. 1. cap. 2. ad 7. mendacium, Suar. lib. 3. de Primatu Roman. Pontif. c. 22. à n. 1. & cæteri præcitati.

Nec obstat neminem in sua causa posse esse iu [sect. 42] dicem, aut testem, iuxta illud Ioan. 5.

Si ego testimonium perhibeo deme ipso, testimonium meum non est verum,

1. nullus. ff. de test. tit. C. ne quis in re sua ius sibi dicat, & ita in asserendo suo Primatu, & potestate in Principes Pontifici non esse credendum nouatores affirmant: sed facilè exploditur obiectio, tùm quia Princeps supremus in sua causa iudex esse potest. cap. cum venissent de iudicijs, vbi glos. recepta ibi per Abbat. & Decium num. 5. alias à nu. 30. & omnes, l. &

hoc Titus, vbi Bar. & omnes, l. proximè. ff. de his, quæ in testam. delentur, ubi Bart. & [fol. 47]v] omnes Ias. num. 5. in l. est receptum. ff. de iurisd. Bernard. & additio regul. 581. & relati per Duen. reg. 67. & in nostra specie Naua. cap. nouit notab. 3. num. 47. Bellarm. de Roman. Pontif. lib. 2. cap. 14. Anton. Perez in Pentateuch. fidei lib. 5. dub. 5. cap. 5. num. 97. Suar. contra Angliæ errores libr. 3. cap. 16. n. 3. & lib. 4. cap. 2. n. 6.

Quæ doctrina est indubitata, quando agitur no [sect. 43] de rebus personæ, sed dignitatis, in qua etiam inferior iudex esse potest, glossa, verbo, *priuatur*, in c. si quis erga 2. q. 7. celebris ex Innoc. Abbate, & alijs in cap. nosti de electione, Alex. cons. 79. num. 2. vol. 1. Ias. nu. 10. in l. qui iurisdictioni. ff. de iurisd. Nauar. num. 48. vbi proximè, & præcatis.

Tùm etiam quia cum Pontificum assertionem [sect. 44] concurrunt aperta sacræ paginæ testimonia, Conciliorum omnium autoritas, vniformis Ecclesiæ Catholicæ consensus, vt constat vltra alia ex relatis per Bellarm. de potest. summi Pontif. in rebus temporalibus à principio, vbi congerit decem Concilia, Pontifices, Patres, Illustriores authores ex Germania, Gallia, Anglia, Scotia, Italia, & Hispania: quæ rem efficiunt euidentem; quo casu non procedit argumentum ex Ioan. 5. sed contrarium iuxta illud Ioan. 8.

Quare testimonium meum, & patris non accipitis,

habetur 2. q. 4. aliàs 5. in princip. cuius veritas non ex ipsius tantum dicto constabat, sed ex Patris testimonio, prophætijs, & operis, quæ [fol. 48r] assertionem Christi comitabantur Ioan. 5. & 8. vt eleganter tradit Iancen. in concord. Euangel. cap. 63. vers. si ego testimonium cum seqq. & capit. 77. vers. dixerunt ergo: Vndè meritò sacrilegij notam incurrere eos, qui Pontificibus Romanis in his fidem adhibendam negarent, docet Innocent. III. in cap. licet ex suscepto, num. 3. vers. sed dicet aliquis de foro compet. Nauar. in d. notab. 3. num. 45. probat D. Augustin. contra epistolam Fundamenti Manich. cap. 4. dicens,

tenet me in Ecclesia Catholica consensio populorum, atque gentium, tenet autoritas miraculorum, tenet ab ipsa sede Petri vsque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum.

Quartò infertur ex prædicta subordinatione in [sect. 45] ordine ad spiritualia posse Romanum Pontificem in Imperatorem, & Reges ex vi suæ potestatis animaduertere vsque ad depositionem, post legitimam admonitionem potestate abutentes, & ex malitia, aut summa negligentia spirituali bono, Fidei Catholicæ, seu Ecclesiæ regimini, tranquillitati, & paci fidelium maximè nocentes, iuxt. tex. in cap. alius 15. q. 6. cap. ad Apostolicæ de re iud. in 6. dum probant summum Pontificem potuisse Regem Regno, & Imperatorem Imperio priuare, id quod multoties fecisse alios Pontifices Romanos, ex historijs, & multis authoribus referunt Castal. de Imperatore quæst. 81. & post Guerreirum Mench. Illust. cap. 8. num. 20. Palacius de iusta retentione Regni [fol. 48]v] Nauar. 2. p. §. 7. Bellarm. de Rom. Pont. lib. 5. cap. 8. & de potest. summi Pontif. in temporalibus contra Barclaium in pr. cap. de sententia Conciliorum, Grisaldus in decisionibus Fidei, verb. Papa num. 25. Suar. contra Angliæ errores lib. 3. cap. 23. num. 6. Martha de iurisd. p. 1. cap. 23. Tiraq. de primog. quæst. 22. num. 4. Bursat. cons. 124. num. 75. vol. 1. Mench. illust. capit. 8. à num. 20. Et passim alij. Sic enim opus erat in finem supernaturalem, bonum spirituale, & Ecclesiæ defensionem, & conseruationem, vt explicant Victoria, Nauar. & citati corol. præced. vt per Castal. vbi supra, Clar. in pract. §. vltim. quæst. 35. à num. 6. Bellarm. de Rom. Pontif. lib. 5. cap. 7. & 8. & lib. 1. de translat. Imperij capit. 12. vers. qui cum ita sint, Mol. de iust. tom. 1. tract. 2. disp. 29. vers. ex dictis Soti, & col. pen. vers. ad 2. verò cum seqq. & satis consonat illud Ioadæ Pontificis contra Athaliam Reginam 2. Paralipom. c. 23. & 4. Reg. cap. 11. de quo corol. vlt. ad 5.

Et comprobatur ex sent. D. Thom. lib. 1. de re [sect. 46] gim. Principis cap. 14. & 15. vbi sic ait,

quia igitur vitæ, qua in præsentī viuimus, finis est beatitudo cælestis: ad Regis officium pertinet, ea ratione vitam multitudinis bonam procurare, secundum quod congruit ad cælestem beatitudinem vt scilicet ea præcipiat, quæ ad cælestem beatitudinem ducunt, & eorum contraria, secundum quod fuerit possibile, interdicat.

Hæc D. Thom. ad quem effectum intra Ecclesiam potestates sæculares constitutæ sunt, vt do-[fol. 49r]ctè tradit D. Isidorus in capit. Principes sæculi 23. quæstion. 5. in hæc verba,

Principes sæculi nonnunquam intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, vt per eandem potestatem disciplinam Ecclesiasticam muniant, cæterum intra Ecclesiam potestates necessariæ non essent, nisi vt quod non præualet Sacerdos efficere per Doctrinæ sermonem, potestas hoc impleat per disciplinæ terrorem: sæpe per Regnum terrenum cæleste Regnum proficit, & paulò post, cognoscant Principes sæculi Deo debere se rationem reddere propter Ecclesiam, quam à Christo tuendam suscipiunt.

Ergò si Princeps Chatolicus & filius Ecclesiæ eam deserat, impugnet, plebemque à vita æterna auertat contra proprium officium, & munus, erit proculdubio à communi Patre hoc est Romano Pontifice dirigendus, & corrigendus D. Thom. d. c. 14.

Planè quia iuxta illud vulgare de quo in c. quem [sect. 47] admodum vers. nam si post de iure iurando, facilius impeditur aliquid ne fiat, quam tollatur postquam factum est; sic vt summus Pontifex Imperatorem, aut Regem iam constitutum, vbi opus fuerit priuare, & deponere potest, ita & multò magis ex eisdem causis, & in eisdem terminis poterit impedire, ne Rex, aut Imperator constituatur ex Molin. disp. 29. vers. ex dictis, post Victoriam, Pigium, Turrecrematam, & alios, quos refert Bellarm. in apologia contra serenissimum Iacobum Angliæ Regem, agnoscit hoc vltimum Barclaius, vt per Bellarm. de potestate summi Pont. in temporalibus c. 20. [fol. 49v] Hæreticus enim non potest eligi in Imperatorem, vel Regem, ca. Venerabilem, ibi: *Hæreticum*, de electione, Castald. de Imperatore quæstion. 75. num. 4. & præcitati, quòd si Pontifices Romani aliquando non deponant, nihilominus non deficit potestas, sed abstinēt, quia hæreses, rebelliones, scismata, aut similia mala pertimescunt, vt Molin. & proximè citati aduertunt.

Illud maximè notandum erit, quod summus [sect. 48] Pontifex non priuat Imperatorem Imperio, aut Regem Regno tanquam iudex ordinarius eo modo, quo deponit, aut priuat Episcopos, sed tanquam summus, & vniuersalis pastor, vbi sic oportet in finem supernaturalem, & ita ex vi potestatis spiritualis, vt resoluunt Driedonius lib. 2. de libertate Christiana cap. 2. vers. cæterum, Bellarm. lib. 5. de Roman. Pontifice capit. 6. versicul. quantum ad perfonas, Molin. disput. 29. vers. ex dictis infero; idque satis significat textus in cap. ad Apostolicæ vers. nos itaque de re iudicata in 6. vbi Pontifex ad sententiam priuationis contra Imperatorem expendit se in terris Vicarium Dei, & potestatem habere per illa verba,

quodcumque ligaueris,

obseruat Bellarmin. aduersus Barclaium cap. 3. vers. 4. Hinc reiiciens cauillationes Barclaij de potestate Roman. Pontificis, dùm ex prædicta Pontificis potestate inferebat Reges habere Regna à Pontifice titulo precarij, & ad libitum remoueri posse, quæ [fol. 50r] illatio Iurisperito indigna responsionem non meretur, de quo tamen corol. penult. diffugia namque hæc, & euasiones à protestantibus inuentæ sunt vt notat Suar. lib. 3. contra Angliæ errores c. 29. n. 2. & 3.

Licet autem priuatio Regis, & Imperatoris in [sect. 49] Concilio fieri soleat, vt constat ex d. c. ad Apostolicæ vers. nos itaque, quia sic vtilius, maturius, & maiori cum deliberatione

fit, Pontifex tamen summus per se solus iustè, & valide id efficere potest, vt constat ex cap. alius 15. quæstion. 6. fatentur omnes in d. capit. ad Apostolicæ, Alexandrinus in capit. si Papa ad fin. 40. distinct. Bartolus in l. si Imperator numer. 4. C. de legibus, Bald. in proœmio. ff. veteris, Iulius Clarus §. vlt. quæst. 35. n. 6. Gambarà de offic. legati lib. 2. tit. de varijs ordinariis nominibus num. 220. Castald. de Imperatore quæst. 81. n. 2. Quoniam tamen res est grauissima & necessitas manifesta, & explorata esse debet, id circò Pontifices ordinarie in consistorijs Cardinalium causas proponunt, & examinant, Bellarm. aduersus Barclaium cap. 12. §. 4. ad fin.

Nec obstat, quod in primitiua Ecclesia nec Pe [sect. 50] trus, nec successores ea potestate vsi fuerint, vndè signum est summum Pontificem ea carere, vt pungit Barclaius de potestate summi Pontificis cap. 6. cui eodem cap. rectè respondet Bellarm. & Suarez contra Angliæ errores lib. 3. cap. 29. à num. 3. non ex defectu potestatis, sed ex defectu subiecti, [fol. 50]v] aut oportunitatis id euenisse. Reges enim erant Ethnici, viresque Ecclesiæ debiles, temporaque tunc erant, vt potius ad martyrium subeundum prælati Ecclesiastici, quàm ad Principes coercendos parati esse deberent, quando adhuc illud Propheticum Ps. 2. implebatur,

quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania; astiterunt Reges terræ, &

Principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius,

At vbi vidit Ecclesia suæ potestati locum aliquem aperiri, sibi non defuit, & tunc locus fuit prophetiæ, quæ in eodem Psalmo paulò post continetur,

& nunc Reges intelligite, erudimini (non erudite)

qui iudicatis terram, seruite Domino in timore,

vt D. Aug. ait in epist. 50. ad Bonifacium Comitem refertur in cap. si Ecclesia 23. q. 4. & idem August. in epistol. 40. ad Vincentium relata in cap. non inuenitur 23. quæstion. 4. satisfacit huic obiectioni exemplo, & figura Nabuchodonosoris, qui à principio pios, & iustos prosequabatur; ex post facto conuersus ad honorandum Deum verum decreuit, vt quicumque in Regno suo blasphemaret Deum Sidrah, Misach, & Abdenago, poenis debitis subiaceret, Daniel 3. Quapropter non est deducendum argumentum à non vsu in principio nascentis Ecclesiæ, sed ex vi, & natura potestatis Diuinitus in sacris litteris Petro, Petrique successoribus concessæ, ex d. c. non inuenitur, ibi:

Non inuenitur exemplum in Euangelicis, & Apostolicis litteris, & ibi quis

[fol. 51r] negat non inueniri? sed nondum implebatur illa prophetia, &c.

Minus etiam obstat quod Pontifices aliquan [sect. 51] do iudicio Imperatorum se subiecerunt, c. nos si in competenter 41. c. Si quis super 42. 2. q. 7. c. mandasti, cap. auditum 2. q. 5. Nam d. c. si quis, aliud longe diuersum docet vt constat ex originali, quod refert Sua. lib. 4. in defensione Fidei Chatolicæ c. 7. n. 10. Cætera vero iura non ad subiectionem iuridicam, sed arbitriam, ex libera Pontificum voluntate pendentem referenda sunt, D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 1. ad 2. vbi Caiet. Bellar. lib. 2. de Rom. Pont. c. 29. arg. 6. & lib. 2. de Concil. cap. 18. Turrecrem. lib. 2. Summæ capit. 104. & 105. Suarez d. capit. 7. à numer. 3. cum etsi velit non possit Christi Vicarius se alteri subijcere, siuè quoad iurisdictionem temporalem, Abb. numer. 7. Felin. 2. in capit. Ecclesia S. Mariæ de constitutionibus, Bald. in l. est receptum. C. de iurisdict. D. Thom. & omnes in 4. distinct. 18. & 19. Caietanus d. art. 1. & alij, quos refert, & sequitur latè probans Suarez d. capit. 7. num. 2. siue quoad vim coerciuam respectu spiritualis potestatis, Bellar. Turrecrem. & alij citati à Suar. n. 3. vbi proximè & constat ex c. patet 9. q. 3. cum alijs ibidem. Imò Pontificem recognoscunt Imperatores esse ipsis longè superiorem, prosequuntur ex Ruf. & alijs latè Bellarm. lib. de Ecclesia cap. 18. Suarez lib. 3. contra Angliæ errores c. 31. n. 9.

[fol. 51v] Quod si legatur Imperator interdum iudicasse [sect. 52] de causa Pontificis, & illum deposuisse, certè id iure factum non est, vt ex historijs, Patribus, & alijs benè probant Bellarm. lib. 2. de Roman. Pont. ca. 29. argum. 5. & lib. 2. de translat. Imperij cap. 4. column. 5. & in apologia ad Iacobum magnæ Britaniæ Regem cap. 17. resp. 1. Suar. contra Angliæ errores lib. 3. cap. 29. num. 9. cum seqq.

Quintò principaliter infertur ex eadem potes [sect. 53] tate posse summum Pontificem Principibus Catholicis, & benè meritis titulos, & insignia Regia concedere, quòd multis exemplis illustrari potest, Gottifredus enim Buglio anno Domini 1099. Regis tituli Hierusalem, quam gloriosè à infidelium dominatu, & tyrannide vindicauerat, impetrauit, D. Antoninus de excommunicat. cap. 72. Marta de iurisdic. libr. 1. capit. 26. numer. 38. Alfonsus VII. vocatur Imperator Hispaniarum de consensu Innoc. II. anno 1135. Marian. lib. 10 hist. Hisp. cap. 16. quod tamen Gelasij sæculo tribuit Genebrard. anno 1118. Rogerius Siciliæ Rex ab Urbano II. quem defenderat, creatur, Marian. d. lib. 10. cap. 5. Marta d. cap. 26. à numer. 6. Henricus I. ab Alexandro III. anno 1179. Regiam Lusitaniæ dignitatem sibi & successoribus impetrauit, Eduardus Nonius, & alij in eius vita, Baronius tom. 12. Azor tom. 2. libr. 4. capit. 34. Illustrissimus D. Rodericus Acuña Episcop. Portucalensis, no Cathalo-[fol. 52r]go dos Bispos do Porto 2 p. c. 6. ad finem, P. Antonius de Vasconcellos in descriptione Lusitaniæ in princ. n. 4. vbi refert Alexandri diploma, sic Cosmo de Medices Etruriæ Principi Pius V. coronam, sceptrum, magnique Ducis insignia, & nomen donauit, Anto. de Fuenmayor in eius vita libr. 5. Rex Angliæ tribus titulis à Sede Apostolica per prædecessores obtentis insignitus gloriatur, scilicet Regis Hierusalem, & Hiberniæ diadematis, Henricus enim II. Angliæ Rex ab Adriano IV. vel vt alij malunt, ab Alexandro III. Hiberniæ dominium, & Regnum adeptus est. Polid. Virg. histor. Angliæ lib. 13. Ribadeneira libr. 1. de la historia Ecclesiastica de Inglaterra, cap. 44. Aubertus Miræus in politica Ecclesiastica lib. 1. c. 52. & in geographia Ecclesiastica verbo, *Hibernia*, vbi id Ioan. II. tribuit. Item defensoris Fidei Chatolicæ (ò vtinam) nomen consequutus est à Leone X. Henr. VIII. Ribadeneira d. lib. 1. cap. 3, sic erga alios Principes summi Pontifices eadem liberalitate, & dignitate vsi sunt, vt latè prosequitur Marta de iurisdic. lib. 1. cap. 26. à num. 5. Ioseph Valentin, de osculatione pedum Roman. Pontif. capit. 17. Bursa. cons. 124. num. 76. vol. 1.

Idquè summa cum ratione. Cum enim Principes Chatolici defensores sint Ecclesiæ, & ad id constituti, & necessarij cap. Principes 23. quæst. 5. vt n. 46. annotauimus, condecens est, vt honoribus, & [fol. 52v] præmijs pro meritis à supremo Ecclesiæ Principe condecorentur.

Sextò principaliter infertur ad quæstionem v [sect. 54] trum summus Pontifex quà talis, habeat in orbe Christiano supremam potestatem, vel iurisdictionem temporalem; in quo dubio communis Iurisperitorum, quam & probant non nulli ex Theologis, affirmat eam esse penes Pontificem, non quidem actu, prout habet spirituale, sed in habitu, seu potentia, & quamuis illam frequentius per Imperatorem, & Reges exercent, per se ipsum tamen facit aliquando, & habitum illum reducit ad actum ita glos. 1. Innocenc. & Doctores communiter in cap. nouit de iudicijs, & in cap. causam quæ 7. qui filij sint legitimi, & glos. 4. in capit. 1. 22. distinct. cum similibus, Bart. in l. 1. §. præsidet. ff. de requir. reis, vbi affirmat hæreticum esse contrarium asserere, & ea ratione hæreseos damnatum fuisse Dantem poetam celebrem, neruosè Marta de iurisdictione 1. part. capit. 18. vsque ad capit. 26. testantur post alios hanc esse communem Nauar. d. capit. nouit notab. 3. numer. 19. cum sequentib. Couar. regula peccatum 2. p. §. 9. num. 7. Mench. illustr. cap. 20. num. 2. vers. contrariam, Perez ad l. 1. titul. 1. libr. 3. Ordinamenti pagin. 4. vers. prætereà, Molin. de iust. tract. 2. disp. 29. in

prin. Salas de legibus disp. 7. num. 27. vbi Aluarum Pelagium, Bossium, & alios Theologos citat [fol. 53r] & Marta d. 1. p. c. 19. à n. 5. & veriolem post alios dicit Bursat. cons. 90. n. 32. & cons. 200. num. 18.

Et vltra multa quæ adducit Nauar. à num. 1. vbi [sect. 55] supra, & viginti fundamenta, de quibus per Bermondum relatum à Menchaca, & Perez dictis locis, & vltra alia, de quibus per supra citatos, præcipuè Martam. Vrget primò maximè d. capit. 1. 22. distict. vbi.

Petro æternæ vitæ clauigero terreni simul, & cælestis Imperij iura commisit,
cum similibus citatis per glossam ibi, text. in extrauag. Vnam sanctam de maiortate inter communes, dum ex verbis Domini Lucæ 22. docet, & probat duos gladios esse in Ecclesia, quorum alter scilicet spiritualis per eandem euaginat, & sic in actu exercetur; alter verò scilicet temporalis non ita, sed in vagina reconditus habetur pro Ecclesia exercendus manu Regum, & militum, ad nutum, & potentiam Sacerdotis, id est summi Pontificis.

Secundò facit quia Christus Dominus habuit [sect. 56] eam summam potestatem temporalem, iuxta illud Matth. vlt.

data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra,

cum similibus expensis à Nau. n. 8. sup. sed Christus Dominus Petro tanquam Vicario, & eiusdem successoribus dedit suam potestatem, capit. ita Dominus 19. dist. cap. in nouo 21. distinct. cap. 1. 22. distinct. diximus latè supra, igitur & hanc summam, & supremam temporalem.

Tandem in c. Venerabilem 34. de electione, in [sect. 57] [fol. 53v] cap. alius 15. quæst. 6. in cap. licet de foro compet. in cap. grandi de supplend. neglig. in 6. in capit. ad Apostolicæ de re iud. in 6. in Clem. 1. in princ. de iure iurand. in Clem. pastoralis ad fin. vers nos tandem de re iud. & in multis similibus legimus summos Pontifices potestatem exercuisse circa translationem Imperij, electionem, & confirmationem Imperatoris, priuationem eiusdem, & Regum, & circa dationem curatoris, qui illis necessarius fuit, & similia, quæ omnia, & singula ad temporalem potestatem, non verò ad spiritualem pertinere videntur.

Contrariam sententiam vt veriolem amplectuntur [sect. 58] communiter Theologi, quam & probant nonnulli ex Iurisperitis; imò quod Pontifex Romanus solam habeat potestatem spiritualem, non autem sæcularem supremam, quæ & gladius temporalis dicitur, etiam in habitu, & potentia, vt constat ex Paludan. Turrecrem. Caiet. Victoria, Sot. & alijs quos referunt, & sequuntur Molin. de iust. tract. 2. disp. 29. col. 4. vers. inter has, Bellarm. dicens communem Catholicorum Theologorum libr. 5. de Roman. Pontif. cap. 1. vers. 3. Suar. lib. 3. contra Angliæ errores cap. 5. à num. 8. Pegna ad director. 1. p. super extrauag. vnam sanctam comment. 8. versic. cæterum, Nauar. cap. nouit not. 3. a n. 21. de iudicijs, Couar. reg. peccatum 2. p. §. 9. numer. 7. Salas de legibus disp. 7. à num. 29. Simanc. de Catholic. [fol. 54r] capit. 45. num. 25. & seq. Marta de iuris. contrariam sequens 1. p. cap. 17. à num. 1. probat glos. in capit. quoniam 10. dist. Cardinal. Baldus, & alij ex Iurisperitis, quos refert Nauar. d. notab. 3. n. 41. Mench. Illustr. cap. 20. num. 2. qui communem fatentur.

Pro qua viginti fundamenta congerit Bermond. [sect. 59] relatus à prædictis, & viginti duo Mart. post Nau. d. n. 21. cum seqq. vrget primò textus in d. c. nouit multipliciter expensus à Nauar. d. num. 21. capit. causam quæ 7. qui filij sint legitimi, ibi:

Ad Regem pertinet, non ad Ecclesiam de talibus possessionibus iudicare,

cap. quoniam, ibi:

Officia vtriusque potestatis discreuit

10. dist. c. cum ad verum in eisdem verbis 96. dist. cap. solitæ de maioritate cap. si duobus 7. §. vltim. de appellat. per locum ab speciali, ibi: *In his, quæ sunt nostræ temporali iurisdictioni subiecti*, cum alijs adductis à præcitatis.

Secundò quia iuxta multorum sententiam Chri [sect. 60] stus homo nec habuit, nec habere voluit Regnum temporale iure hæreditario, vel ex electione, aut alia via, nec vnquam exercuit huiusmodi potestatem iuxta illud Ioan. 18.

Regnum meum non est de hoc mundo,

& illud Psalm. 2.

Ego constitutus sum Rex ab eo super Sion,

id est Ecclesiam, & Luc. 12.

O Homo quis me constituit iudicem, aut diuisorem inter vos,

cum multis alijs, quæ expendunt Bellarm. vbi sup. cap. 4. Victoria, Soto, & alij relati per Henriquez de vltimò fi-[fol. 54]v]ne hominis cap. 25. §. 1. Mol. disp. 28. col. 3. vers. contrariam, addit Suar. 3. p. tom. 1. q. 22. disp. 48. sect. 2. Quòd nec post resurrectionem Christus habuit dominium temporale orbis, eò maximè quia Christus Dominus Petro, & successoribus concessit potestatem spiritualem tantum modò, & claues Regni cœlorum, iuxta illud Matth. 16.

Tibi dabo claues Regni cœlorum, & quodcumque ligaueris,

&c. cap. in nouo 21. dist. cap. solitæ ad fin. de maioritate.

Tandem facit, quia suprema potestas, & gladius [sect. 61] temporalis non potest insolidum existere apud plures, iuxt. regul. 1. sicut certò. §. si duobus. ff. commodati cum traditis à Pinel. l. 1. de bonis matern. 3. p. num. 10. Mantua Paralipom. cap. 50. Gom. l. 45. Taur. nu. 95. At extra controuersiam est eiusmodi potestatem plenam, & insolidum existere apud Imperatorem, & Reges, vt colligitur ex lege deprecatio. ff. ad l. Rhod. de iactu, ibi:

Mundi Dominus,

cap. Per venerabilem, qui filij sint legitimi, ibi:

Rex

(Franciæ) superiorem in temporalibus minimè recognoscit,

obseruant glos. pen. in cap. Adrianus 2. 63. dist. Couar. reg. peccatum 2. p. §. 9. numer. 6. vers. 2. Mench. Illust. cap. 20. à num. 1. Hotom. Illustr. quæst. 1. Rojas in epitome cap. 23. num. 93. Marta de iurisd. 1. p. cap. 20. num. 1. & 2. Suar. libr. 3. contra Angliæ errores cap. 5. num. 6. Neque Romani Pont. plus potestatis quàm par est, sibi attribui con-[fol. 55r]sentiunt, vt de Pio V. testatur Nauar. in cap. non liceat Papæ §. 3. num. 6.

Retenta hac posteriori sententia aduertendum [sect. 62] est vtramque opinionem Chatolicorum, licet in verbis, & modo explicandi maximè differant, in effectu tamen, & substantia concordari, & ad verum sensum reduci posse, vt benè aduertunt Bellarmin. lib. 5. de Roman. Pontifice cap. 4. & 6. & contra Barclaium cap. 3. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 29. & passim nouiores, vt notabis corol. sequenti ad quintum ad finem. Vtrique namque eam potestatem iuxta iuris terminos Summo Pontifici concedunt, quòd licet alij directè, alij indirectè exponant, in potestate tamen, & substantia non dissentiunt. Non obstant ergò pro prima opinione adducta.

Non primum ex cap. 1. 22. dist. ibi:

Terreni simul, [sect. 63] & cœlestis Imperij iura commisit,

cui variè respondet glossa, verbo, *terreni*, cum seqq. in extrauagan. 1. Ioan. 22. ne sede vacante, vbi eadem berba referuntur, Turrecrem. & alij in d. cap. 1. Nauar. d. notab. 3. num. 126. Bellarm. lib. 5. de Romano Pontifice cap. 5. in pr. Molin. d. disp. 29. col. 3. vers.

4. & col. pen. vers. 4. Dupliciter tamen facilius satisfit, primo vt illa verba intelligantur non eodem modo, sed secundum vtriusque potestatis qualitatem, ita vt potestas spiritualis directè, temporalis indirectè habeatur, ex Molin. vbi proximè, & est de mente aliorum, vel potiùs [fol. 55]v Nicolaus Pontifex, si is est de quo dubitat Bellar. vbi proximè, videtur alluisse ad illa verba Christi Dom. Matth. 16.

Tibi dabo clauēs, &c. Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis, ita vt sensus sit quod Christus Petro æternæ vitæ clauigero, id est, habenti clauēs Regni cœlorum, iura cœlestis simul, & terreni Imperij concessit, vt quod ille solueret, vel ligaret in terrestri Imperio, solueretur, & ligaretur in cœlesti, ne idem Pontifex sibi contrarius aduersetur in cap. cum ad verum 96. dist. contendunt Decius in cap. nouit nu. 7. vers. 3. aliàs num. 58 de iudicijs Cagnol. in proœmio. ff. num. 56. Bellarm. d. cap. 5. & ita non probat ille text. communem nostrorum allegationem.

Ad extrauag. Vnam sanctam de maiortate, & [sect. 64] auctoritatem Euangelij Lucæ 22. circa duos gladios, quos Pontifex ibidem expendit; inter alia, de quibus per Abbatem à num. 11. Decium 7. Sicul. Felin. Alciat. n. 3. Quinti. à num. 6. Nauar. notab. 3. num. 139. in cap. nouit de iudicijs, Castald. de Imperatore q. 50. à num. 22. Couar. reg. peccatum 2. p. §. 9. num. 7. vers. 3. Victoriam de potestate Pontificis num. 19. Duar. lib. 1. de sacris Ecclesiæ minist. cap. 4. Igneum in tract. an Rex Franciæ recognoscat Imperatorem num. 105. Bellarm. lib. 5. de Romano Pontif. cap. 5. vers. 2. & cap. 7. vers. item potest cum seqq. & de potestate summi Pontificis in temporalibus contra Barclaium cap. 19. vers. ad-[fol. 56r]dit, Molin. de iust. 2. tract. disp. 29. concl. 3. vers. 4 Pegña ad directorium 1. p. in d. extrauag. commen 8. Marta de iurisd. 1. p. cap. 18. n. 2. Satis fit ex mente communi Pontificem ex sententia D. Bernardi lib. de considerat. ad Eugenium, totum esse in ostendendo, quod vltra gladium spiritualem temporalis etiam est in Ecclesia, non quod sit eodem modo, quo spiritualis existit, & ita docet Pontifex spiritualem esse superiorem, temporalem verò inferiorem, & illi subiectum; insuper illum ab Ecclesia, hunc verò pro ea, id est pro conseruatione eiusdem, & in ordine ad finem supernaturalem fore exercendum, quod satis constat ex verbis textus & extrauag. Meruit de priuilegijs inter communes, quidquid aliter intelligant alij citati per supra citatos, dùm existimant Pontificem in d. extrauag. Vnam, tanquam veritatem Catholicam declarasse vtrumque gladium esse apud Romanum Pontificem, & Imperium ab eodem haberi, contra quam declarationem Ludouic. Imperator constitutionem promulgauit, qua maiestatis reos condemnat eos, qui dixerint Imperium à Pontifice haberi, vt per Alber. & alios relatos à Decio num. 7. vers. sed aliàs num. 63. Duar. Castald. à num. 7. dictis locis; & fortasse quia multi olim sic putabant, supposita eorum opinione emanauit d. extrauag. Meruit, quæ constituit Regem Galliæ post d. extrauag. Vnam sanctam, non magis subijci Pontifici, quam ante illam subij-[fol. 56]vceretur Bellarm. contra Barclaium cap. 3. n. 2. Auctoritas verò illa,

Ecce duo gladij & satis est,

Lucæ 12. in sensu litterali explicatur à Teophilato, & Patribus, vt per Bellarm. d. vers. 2. & d. cap. 19. Caietan. ientacul. 1. quæst. 2. vers. ad hanc, & vers. ad obiecta Iansen. in concord. cap. 133. ad finem, Ioan. Suar. Episcopus Conimbricens. in Lucam tractat. 254. quamuis Bernard. & Pontif. in sensu mixtico eam auctoritatem adducant.

Et licet Barclaius ex verbis D. Bernard. & d. ex [sect. 65] trauag. Vnam sanctam, ibi:

Ad nutum Sacerdotis

, intelligat assensum, vt ad libitum Pontificis detorqueat sensum, attamen nutus in superiore importat Imperium, & potestatem Virg. lib. 10.

Annuit, & totum nutu tremefecit Olympum.

Tullius in Catelinam,

hæc Deorum immortalium nutu atque consilio

gesta esse videntur 2. Regul. 17.

Domini autem nutu dissipatum est consilium Achitofel,

Iob 26.

Columnæ cæli contremiscunt, & pauent ad nutum eius,

obseruat Bellarmin. contra Barclaium capit. 19.

Non obstat secundum argumentum, tùm quia [sect. 66] controuersum est, vt iam diximus vtrum Christus Dominus fuerit Monarcha temporalis, & potestatem excellentiæ habuerit super omnia temporalia, & partem negatiuam sequuntur Victoria, Sotus, & plerique alij relati per Henriquez lib. vlt. de vltim. fine cap. 25. §. 1. in fine littera A. Bellarm. [fol. 57r] libr. 5. de Romano Pontifice capit. 4. vt diximus numer. 60. Affirmatiuam, quæ magis communis & verior est (qua tamen potestate vsus non est Christus) amplectuntur D. Thom. libr. 1. de Regimine Principis cap. 22. Nauar. cap. nouit. notab. 3. nu. 8. Mendoza quodlibet quæst. vltim. nu. 17. sequuntur post alios DD. quos referunt Vazquez in 3. p. tom. 1. disputat. 87. capit. 2. Suarez d. 3. par. tom. 1. disput. 48. sect. 2. Azor 2. tom. instit. lib. 4. capit. 19. q. 5. Molin. de iust. 2. tract. disput. 28. & Henriquez & ab eo relati d. c. 25. §. 1. littera X. cum seq. Marta de iurisdic. 1. p. cap. 22. à num. 2. iuxta illud Ioan. vlt.

data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra.

cum alijs citatis à prædictis.

Tùm etiam quia admissa hac posteriori senten [sect. 67] tia, ea potestas excellentiæ communicata non fuit in temporalibus Petro, & successoribus, sicut nec potestas excellentiæ in spiritualibus, vt tradunt post D. Thom. de regimine Principis lib. 3. capit. 10. in fine receptum ex Nauarro d, notab. 3. numer. 130. Bellarmin. libr. 5. de Roman. Pontifice capit. 4. in fin. Molin. 2. tract. de iustitia tom 1. disput. 29. col. 5. Bellarm. aduersus Barclaium capit. 27. ad finem.

Ad tertium argumentum respondetur probare [sect. 68] tantum summo Pontifici competere iurisdictionem iudicandi, & deponendi Reges, & Imperatorem in ordine [fol. 57]v ad finem supernaturalem, quòd non importat, nec præsefert potestatem supremam temporalem, sed spiritualem, vt sæpius supra explicauimus.

Ex hac tamen nostra sententia, & illius funda [sect. 69] mentis tantummodo euincitur non posse Romanum Pontificem directè exercere iurisdictionem temporalem, non verò concludunt non posse indirectè in finem supernaturalem, nec in hoc casu Pontifex temporalem Regis potestatem perturbat, contra capit. nouit de iudicijs. Eam namque perturbaret, si directè impediret in finem naturalem. Imò constat Christum Dominum hanc potestatem exercuisse, Matth. 21. refertur in cap. eijciens 88. distinct. dum è templo eiecit ementes, & vendentes, videtur vsus fuisse hac potestate inferiori, & temporali, indirectè, & minus principaliter in finem supernaturalem, & in ordine ad bonum supernaturale, quòd eiusmodi ementes, & vendentes offendebant, videndi Abb. & alij in d. capit. nouit Bellarmin, libr. 5. de Romano Pontifice capit. 4. column. 2. versic. respondent, quidquid aliter intelligat Marta de iurisdic. 1. p. cap. 22. colum. penul. vers. quod autem Christus: quam potestatem procul dubiò Petro communicauit, & in Ecclesia reliquit.

Ita & eodem modo non obstat quod potestas in [sect. 70] [fol. 58r] solidum penes duos existere non possit ex reg. l. si vt. §. si duobus. ff. commodati. Nam regula illa locum habet quando eadem potestas, & dominium eodem modo, & iure apud duos existit, secus verò si diuerso,

aut subordinato iuxta text. iuncta glossa penult. & vltim. in l. 1. ff. si ager vectigal. l. in rebus, ibi:

Naturaliter in eius permanserit dominio,

iuncta lege si prædium 23. C. de iure dotium, authent. si verò dominus, ibi:

Domini principalis

. C. de hæretic. resoluunt latè Pinelus l. 1. de bonis maternis 3. part. à num. 11. Valasc. de iure emphyt. quæst. 13. in principio, & à numer. 13. & ita non inconuenit, quòd Principes temporales in temporalibus potestatem supremam habeant directè, & principaliter: Pontifex verò indirectè, & minus principaliter occurrente casu.

Inter Reges tamen, & Imperatorem quoad pro [sect. 71] positum distinguendum erit. Germanicum namque Imperium magis pendet à summo Pontifice, quàm quoduis aliud Regnum Catholicum ex Nauar. in cap. nouit notab. 3. numer. 127. Molin. de iustitia tract. 2. disputat. 29. vers. ex dictis infero. Quoniam licet absolutè, & attenda origine, & natura rei Imperium, sicut & quoduis aliud Regnum sit à Deo, non verò à sede Apostolica, vel Pontifice maximo cap. duo sunt 96. distinct. capit. solitæ, de maiestate cum alijs, auth. quo-[fol. 58]v]modo oporteat Episcopos in princip. l. 1. in principio. C. de veteri iure, ibi:

Imperium quod nobis à cælesti maiestate traditum est.

Driedon. libr. 2. de libertat. Christiana capit. 2. & infra referendi, nihilominus tamen post translationem factam à Leone 3. in personam Caroli magni sub expressis conditionibus iuxta text. in cap. Venerabilem, de electione, dici potest in aliquo sensu Imperium Germanicum haberi ab Ecclesia, & Romano Pontifice, quatenus habetur mediante illa translatione, & pacto & ita Romanus Pontifex in electione, confirmatione, coronatione, & iuramento potestatem exercet d. capit. Venerabilem, Clem. 1. de iure iurand. clem. Pastoralis ad finem de re iudica, cum alijs. Idque ex eo ne iterum ad Græcos redeat, neue antiqua sequantur incommoda, & aliquis hæreticus, scismaticus, & Ecclesiæ ac Fidei aduersarius fieret Imperator, & sic concordari possunt glossa, & Doctores, qui negant Imperium haberi ab Ecclesia, aut Romano Pontifice, & qui contrarium affirmant, cum quibus est communis, aut communior sententia. Vt priores intelligantur attenda rei natura, posteriores post Imperij translationem; & ita cessabit controuersia glossæ & Doctorum in c. duo sunt, & c. seq. 96. dist. Abb. a n. 11. Decij 7. aliàs à n. 54. Felin. & aliorum in d. c. nouit, Castal. de Imperatore q. 50. [fol. 59r] à princip. Couar. regula peccatum 2. part. §. 9. numer. 7. Pelagius de plantu Ecclesiæ libr. 1. cap. 13. Menchaca Illustrium cap. 20. num. 4. & capit. 21. à n. 22. & 27. Bellar. lib. 5. de Romano Pontifice c. 8. versic. 7. vbi id optimè aduertit, in confirmationem prædictorum videndus idem Bellarmin. de translat. Imperij per tres libros præsertim libr. 1. ex capit. 4. capit. 12. & lib. 2. capit. 3. & lib. 3. ex ca. 1. In translatione autem eiusmodi elèctione, & cæteris Romanus Pontifex non sæcularem, aut politicam, sed Ecclesiasticam, & spiritualem exercet potestatem, quatenus Ecclesiæ pastor est, in finem supernaturalem animarum saluti prouidet, vt benè Bellarm. d. c. 12. & supra n. 25. notauimus.

Septimò principaliter infertur ineptè, & erro [sect. 72] nè labi Guillelmum Barclaium in tract. de potest. Papæ, qui cum se Iurisperitum, & Catholicum profiteatur, velut alter Ismael aduersus fratres suos tabernaculum fixit Genes. 16. contra omnes Catholicos tum Theologos, tum Sacrorum Canonum, & Ciuium legum professores. singularem sententiam nullo auctore citato, nullo solido fundamento astruere conatur. Agnoscit namque in Rom. Pontif. Monarchiam Ecclesiæ spiritualem, iurisdictionem, & potestatem, etiam supra Reges, & Imperatores: negauit tamen subordinationem potestatis temporalis ad spiritualem, & consequenter etiam negauit posse Pontificem [fol. 59]v] in rebus temporalibus aliquid

disponere, nec Reges hæreticos dominio, & Regno priuare: cui doctè, & latè (vt assolent) respondent Bellarm. integro libro de potestate summi Pontificis in temporalibus, Suar. contra errores Angliæ libr. 3. de Primatu summi Pontificis ca. 21. à num. 4. fortiora tamen Barclaij fundamenta in præsentiarum refutanda duxi, vt appareat quam debilibus argumentis nitatur. Primò igitur sic argumentatur, si Pontifici directè in temporalibus potestas non competit, nec competet indirectè ex reg. cum quid vna via prohibetur, non debet ad id alia admitti in 6. ¶ Secundò potestas spiritualis, & temporalis iure diuino distinctæ sunt, nec altera in alteram imperium habet cap. cum ad verum, ca. duo 96. dist. citatque D. Bernard. lib. 1. de considerat. Driedon. de liber. Christ. cap. 2. Hossium apud Athanasium in epist. ad solitariam vitam agentes. ¶ Tertiò potestas spiritualis, & Ecclesiastica vnam efficiunt rempub. eiusdemque duo sunt membra ad Roman. 12. & 1. Corinth. 12. Sed neque pes à pede, neque brachium à brachio, neque humerus ab humero pendet, sed ab vno tertio. ¶ Quartò Innocent. III. in cap. Per venerabilem qui filij sint legitimi, decidit Regem Franciæ in temporalibus non recognoscere superiorem, ergò qui potestatem indirectam Pontifici concedunt, contradicunt Innocentio. Nam habet, [fol. 60r] & non habet, simul vera esse non possunt. ¶ Quintò potestas hæc Pontifici competens in temporalibus aut iure diuino, aut humano, aut opinionibus fundatur; sed iure diuino nullum huius potestatis ex tat vestigium, nec iure humano potestas Regibus diuino iure constituta destrui potuit; inter Theologos verò & Canonistas ingens de hac re dissensio, dum hi directam, alij indirectam potestatem astruunt, facit vt quæstio hæc de temporali potestate Papæ dubia, incerta, ac tota in hominum opinione posita videatur. ¶ Sextò Reges, & Principes ethnici potestatem omnem temporalem habent, ergò per conuersionem eam non amittunt, sicut nec priuati homines amittebant, Act. 5. exceptis rebus illis, quas sponte obtulerant; similiter ergò & Principes, vbi Christo nomen dabant, ius suum temporale, & imperium, & potestatem politicam, integram, & intactam retinebant, alias sequeretur, quod Pontifex esset maior Deo, nam si aufert Regna Principibus, quæ Deus illis dedit maior est Deo. ¶ Septimò si ex eo competit Pontifici ea potestas, quia omnis respub. debet esse perfecta, & sibi sufficiens in ordine ad suum finem, vt tradit Bellarm. de Romano Pontifice lib. 5. cap. 7. vers. secunda ratio; sequeretur è contrario rempub. temporalem habere potestatem disponendi de rebus spiritualibus, & deponendi supremum reipub. [fol. 60]v] Ecclesiasticæ Principem, sed necessaria est ad finem temporalem potestas disponendi de rebus spiritualibus, & deponendi Principem Ecclesiasticum, igitur, sed hoc est falsum, & absurdum, proinde & illud quoque falsum est, cui hoc est consequens. ¶ Octauo Salomon Rex Sacerdotem Abiatharem reum mortis pronunciauit,

quòd coniuranti Adoniæ consensisset, & eiecit eum ne Sacerdotio fungeretur

3. Reg. cap. 2. sed hæc potestas per Baptismum in lege gratiæ non amittitur, quia Christus non venit soluere legem, sed adimplere, vt argumentatur capit. 3. §. 3. ¶ Nono D. Gregor. epistol. 61. libr. 2. vocat se famulum indignum Imperatoris, & dicit, Imperatori cœlitus datam esse potestatem super omnes homines, ergò super Papam si homo est?

His argumentis, vt alia omittamus, satisfaciens [sect. 73] dum erit, non obstat igitur primum ex regul. cum quid vna via prohibetur in 6. nam vltra responsionem Bellarm. de potest. summi Pontificis in tempora libus cap. 5. regula illa, vltra aliàs limitationes de quibus per glossam ibi, limitatur quoties prohibitum venit in consequentiam actus permissi, vt post Alexand. quem citat, resoluit Marian. Socin. consil. 3. n. 39. vol. 2. pro sequitur latissimè Vincentius Carroccius in repetit. c. cum quid prohibetur lib. 6. p. 1. à pag. 1. vsque ad pagin. 79. Suar. in specie lib. 3. contra errores Angl. ca. 30. n. 1. [fol. 61r] & 2. Vulgare namque est axioma tam in Philosophia, quàm in vtroque iure, quod sicut ei, cui committitur finis,

committuntur etiam media ad illum; & cui consequens etiam antecedens; si cui potestas aliqua, vel iurisdictio conceditur, conceduntur omnia, sine quibus, vel nullatenus, vel sine notabili difficultate eiusmodi potestas, & iurisdictio expediri potest; quæ omnia ad eandem concessionem, non vero ad diuersam spectant, l. 2. ff. de iurisd.

*Cui iurisdictio data est, ea quoque concessa esse
videntur, sine quibus iurisdictio explicari non potuit,*

capit. 1. ibi: *Poteris*, capit. prætereà,

*quia ex eo quod causa sibi committitur, super omnibus quæ ad
causam ipsam expectare noscuntur, plenariam recipit potestatem.*

capit. prudentiam. §. sexta, vbi glossa final capit. suspicionis cum alijs de officio de legati: idque ad varias quæstiones tradunt Iasson, Purpurat. Decius, Curtius, & nouiores in d. l. 2. & alij in præcitis locis, Euerard. loco 125. cum seq. Menoch. 1. recup. à numer. 362. & remed. 6. numer. 43. de arbitrar. quæstion. 74. à num. 38. & casu 112. à num. 18. Nauar. à num. 28. in princip. de pœnit. dist. 5. Hypol. sing. 175. Gratian. reg. 79. post alios, quos referunt, licet sint alterius gradus, vel ordinis Franc de Claperijs de Imperio cap. 16. n. 1. Quæ regula multò certius locum habet, vbi finis, [sect. 74] de quo agitur, excellentior est medijs, & consequens, [fol. [61]v] vel principale antecedenti, vel accessorio; & vbi maior aliqua, vel superior potestas, & iurisdictio concessa proponitur, ea verò quæ præcedere debent, seu media ad illius expeditionem, sunt minora, vel ad minorem, & inferiorem spectant potestatem, vt docet Bart. n. 2. & 3. in d. l. 2. vbi communis ex Ias. n. 11. vers. 4. Curt. num. 13. & alijs, Roman. in l. illud. ff. de adquir. hæred. Ias. in l. si causam n. 6. C. de transact. & in l. vlt. n. 6. C. de hæredibus instituendis, Euerard. loco 125. vers. dicta tamen regula Menoch. casu 112. à num. 18. secundum quos id certissimum, ac omnino indubitabile est, si pertineant non tantum ad inferiorem, verum etiam ad subalter nam, vel subordinatam superiori concessæ, iuxta tradita in d. l. 2. & d. cap. prætereà, & resoluta supra corol. 3. à n. 37.

Aduerto etiam prædictam reg. cum quid vna via [sect. 75] in 6. procedere quando per indirectum in fraudem legis consequitur quis, quod ei prohibitum est directè, vt in exemplo Barclaij, qui non potest alienare, non potest liti cedere ex Panormitano in c. dudum de electione, & in cap. cum pridem de pactis, de quo videndus est Molin. libr. 4. cap. 9. At in nostra specie summus Pontifex non consequitur temporalem potestatem directè in rebus temporalibus. Nec enim deponendo Regem ob hæresim. & culpam, ne officiat bono spirituali, eius loco constituitur, illiusuè regnum, & imperium vsurpat, sed excluso, vel recluso eo, sua spirituali vtens potestate iuxta resoluta supra corol. 3. relinquit Regnum & Imperium dispositioni electorum, vel successorum legitimorum. Vndè Innocent. 4. cum in Concilio Lugdunensi vniuersali anno 1245. (in quo præter Archiepiscopos, & Episcopos vndique euocatos, interfuerunt etiam Balduinus Imperator Orientis cum alijs multis Principibus, & sancto Ludouico Francorum Rege) Ecclesiam sine dubio repræsentante, Federico II. Imperium abrogasset, in sententia ait,

illi autem ad quos in eodem Imperio Imperatoris spectat electio, eligant liberè successorum,
c. ad Apostolicæ ad fin. de re iud. in 6. similiter & in eodem Concilio dum Lusitaniæ Regi Sancio curatorem fratrem Alfonsum Bononiæ comitem daret.

*Per hoc (ait) non intendimus memorato Regi, vel ipsius
legitimo filio (si quem habuerit) prædictum Regnum adimere,*

vt habetur cap. grandi de supplenda neglig. Prælat. lib. 6. vbi aduertit singularis glos. verb. Regis, notat Bellarm. aduersus Barclaium cap. 12. §. 4. & ca. 16. ad fin.

Hinc fit quam extra rem, ne grauius dicam, Bar [sect. 76] claius de potestate Papæ ca. 12. ex proposito axiomate inferat Pontificem pro libito Reges deponere, & quos velit instituere posse,

quod sic (ait) ostendo: summus Pontifex potest alicui Regnum auferre, & alte-[fol.

[62]v]ri conferre, si necessarium sit ad animarum salutem, ergò vbi libitum ei erit,

poterit quemlibet Regno priuare, & illud alteri conferre, & probat: quia ipse est iudex.

Hinc subtilitate eadem inferret Barclaius non esse creandum Regem, quia filios vestros tollet, & ponet incurribus suis, filias quoque vestras faciet sibi vnguentarias 1. Regum. 8. argumentatur igitur à suppositione falsa, & tyrannica, vel potius inepta.

[sect. 77]

Verbis ergo illis *directè, & indirectè*, quid significetur, sup. num. 22. explicauimus, quidquid Barcla ius illorum vim assequutus non fuerit, dùm existimauit eandem potestatem directam admitti, licet *indirectè*, ex sententia Theologorum referens ea verba ad modum acquisitionis, quo nil absurdius. Illisque vsi sunt Innocent. Turrecrem. Victoria, Nauar. & alij plures, quos referunt Molin. 1. tom. de iust disp. 29. Suarez libr. 3. contra errores Angliæ cap. 22. num. 8. aduertit Bellarm. de potestat. summi Pontificis in temporalibus cap. 5. column. 2. discrimem nam que vocum, *directè, & indirectè*, non refertur ad modum acquisitionis, vt perperam putat Barclaius de potestate Pontificis cap. 12. §. 3. sed ad significandum obiectum secundarium, & consentaneum supremæ potestatis spiritualis, vt per Bellarminum d. §. 3. iuxta nostram explicationem d. n. 22.

Non obstat secundum, fatemur namque potes [sect. 78] -[fol. 63r]tatem Regiam seu temporalem, & spiritualem, seu Ecclesiasticam iure diuino distinctas esse, cap. cum ad verum 96. distinct. ibi:

Cum ad verum ventum est, ultra sibi nec Imperator iura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen Imperatorium usurpauit, quoniam idem mediator Dei, & hominum homo Christus

Iesus sic actibus proprijs, & dignitatibus distinctis officia potestatis vtriusque discreuit, cum similibus in argumento citatis. Negamus tamen illis iuribus probari alteram in alteram non habere imperium; imò contrarium ex eisdem constat d. ca. cum ad verum, ibi:

Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent,

quæ verba repetuntur in cap. quoniam 10. distinct. d. ca. Per venerabilem, qui filij sint legitimi, ibi:

In alijs regionibus (scilicet Imperatoris, vel Regis) certis causis inspectis temporalem iurisdictionem casualiter exercemus,

d. capit. solitæ de maiorit. ibi:

Potuisses autem (Imperator) prærogatiuam Sacerdotij ex eo potius intelligere, quod dictum est non à quolibet sed à Deo, non Regi, sed Sacerdoti, non de Régia stirpe, sed de Sacerdotali prosopia descendenti, de Sacerdotibus videlicet, qui erant in Anathot.

Ecce constitui te super gentes, & Regna, vt euellas, & dissipes, ædifices, & plantes.

Hierem. 1. cap. duo sunt 96. distinct.

Duo sunt quippè Imperator Auguste, quibus principaliter hic mundus regitur, auctoritas sacra, & Regalis potestas, in quibus tantò grauius pondus est Sacerdotum, quantò etiam pro ipsis Regibus, seu regiminibus hominum in diuino sunt reddituri [fol. [63]v] examine rationem, ergò si Pontifex de Regis administratione redditurus est rationem apud Dei tribunal, constat ad illam dirigendam potestatem habere, vt benè aduertit Bellarm. de potestate summi Pontificis in temporalibus capit. 2. Diuusque Bernardus, Hossius, & Driedonius totum contrarium probant, vt apud eos videri potest, explicat Bellarminus vbi proximè cap. 13.

Driedonius autem lib. 2. cap. 2. de libertate Christiana totus est in probanda Pontificis superioritate erga Reges, & Imperatores, vnum, vel alterum sufficiat testimonium. Infert enim col. ante penult. in hæc verba,

ex his igitur liquidum est Papam, in quantum Vicarius Christi, & successor B. Petri præter potestatem cognoscendi pœnitentium peccata in foro conscientie, pœnitentiamque illis debitam iniungendi, habere etiam a Christo potestatem, seu iurisdictionem in foro exteriori excommunicandi, seu a consortio Ecclesie segregandi homines contumaces,

& col. vltim.

cæterum Papa quamuis facultatem eligendi, coronandi, aut instituendi Imperatorem non habeat ex iure diuino,

& paulò post,

tamen ex iure diuino ratione curæ pastoralis potestatem habet in Imperatorem Christianum, perinde ac pastor spiritualis in filium, & tamquàm pastor in ouem suam, & ideò super his, quæ concernunt directionem Imperij eius in fide, & moribus Christianis, & in causis atque officijs spiritualibus disponendis, & in Episcopatibus per loca, vel ciuitates instituendis Imperator ipse subiectus est Papæ,

[fol. 64r] & antea colum. 5. exponens illa verba Ioannis 21.

pascue oues meas,

sic ait,

id est sis pastor ouium mearum, officium autem pastoris non solum est docere, & panem verbi Dei dispensare, sed est & oues custodire à lupis, & educere in pascua, & morbidas, ac contagiosas ab ouili separare, & aduersarios coercere, & in virga disciplinæ corrigere.

Non obstat tertium argumentum, quòd mem [sect. 79] brum non habet potestatem in membrum eiusdem generis, quòd confirmari potest ex illa reg. par in parem non habet Imperium cap. innotuit de electione,

sed Pontifex, & Imperator sunt membra eiusdem generis, igitur alter in alterum non habet Imperium,

& inde ait

potestatem spiritualem, & politicam esse velut duos humeros in corpore, quorum neuter alteri subijcitur, sed vterque subijcitur uni capiti Christo.

Sed argumentum hoc seu æquiparatio, vel potius æqualitas vtriufque potestatis repugnat sacris litteris, Fidei Catholicæ, & receptæ Catholicorum doctrinæ, dùm Petrum, eiusque successorem non caput Ecclesie visibile, sed inferius membrum constituit, quòd ad hæresim pertinet, quæ hoc tempore maximè viget, vt aduertit Bellarminus de potestate Pontificis in temporalibus ca. 14. Potestas igitur ciuilis, vt corol. 3. probauimus, spirituali subordinata est, & inde habet se tanquam brachium ad suum caput, ideòque Principes sæculares in Ecclesie corpore defensores capitis, & Ecclesie cap. Principes, cap. Regum [fol. [64]v] cap. administratores cum multis ibidem 23. q. 5. diuersum exercent officium à capite, cuius est regere, & ita brachiorum nomine continentur, ex regul. cap. singula 89. dist. ibi:

Sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra, non eundem actum habent, ita in Ecclesie corpore.

brachij autem ratio non conuenit summo Pontifici (in quo Ecclesiastica suprema residet potestas ex resolutis supra) Quippè qui cum Christi sit vicarius cap. 2. de translatione Episcopi, Christum ipsum, qui caput est primarium Ecclesie ad Ephes. 5. repræsentat, obid Papa in capite, Rex, seu Imperator in brachio, siue humero inungitur. Nam in his principatus congruè designatur iuxta illud Isai. cap. 9.

Factus est principatus super humerum eius,

& Samuel fecit poni armum ante Saul, cui dederat locum in capite ante omnes inuitatos 1. Regum 9. In capite verò Pontificis Sacramentalis est delibutio conseruata, quia personam capitis in Pontificali officio repræsentat. Refert autem inter Pontificis, & Principis vnctionem, quia caput Pontificis chrismate consecratur, brachium verò Principis oleo delinitur; vt ostendatur quanta sit differentia inter authoritatem Pontificis, & Principis potestatem, ita Innoc. III. in capit. 1. §. vndè de sacra vnct. vbi obseruant Abb. & reliqui, Castald. de Imperatore q. 20. à numer. 1. Baldes de dignit. Regum Hisp. cap. 14. à num. 28. Cæsar Ba-[fol. 65r]ron. tom. 5. annal. anno 496. Iosephus Stephanus de osculat. pedum Rom. Pon. ca. 7. in fin. Vnctioque. illa sacra, & in Ecclesia Imperatori data obedientiam, & subiectionem filij erga matrem Ecclesiam, Ecclesiæque caput Romanum Pont. insinuat, ex Ribaden, en el principe Christiano lib. 1. capit. 12. Ideoque tyrones enfes suos recipiebant olim ab altari, vt profiterentur se filios Ecclesiæ esse, atque ad honorem Sacerdotii, ad tuitionem pauperum, ad uindictam male factorum, & patriæ liberationem gladium accepisse ex Petro Blesen. epist. 49. Quartò non obstat authoritas Innocentij. 3. [sect. 80] in cap. Per venerabilem qui filij sint legitimi, decidentis Regem Galliæ non habere in temporalibus superiorem, vndè qui potestatem temporalem in ordine ad spiritualia concedunt summo Pontifici, contra dicunt Innocentio: sed satis fit, tùm quia ipse Innocentius Othonem quartum Imperatorem deposuit, ergó non Doctores, sed ipse Innocentius contradicit sibi, vt benè aduertit Bellarmin. de potestate summi Pontificis in temporalibus cap. 14. Tùm etiam, quia ipsemet Innoc. in eod. capit. Per venerabilem, decidit, quòd Pontifex exercet casualiter, hoc est incidenter, & indirectè potestatem in temporalibus in Imperatoris, Regumque ditionibus. Vndè verissimum est Regem Galliæ, Imperatorem, & reliquos simi-[fol. 65v]les non habere, nec recognoscere in temporalibus superiorem in terris, non tamen inde infertur non habere in spiritualibus superiorem, qui non propriè temporalem, sed verè & propriè spiritualem, & suam, non alienam in temporalibus in ordine ad spiritualia exercet iurisdictionem iuxta ea, quæ supra nu. 25. ex sententia Arist. & D. Thom. & aliorum explicauimus. Non obstat quintum quòd hæc potestas non [sect. 81] constat ex iure diuino. Sed falsa, & hæretica est maior, nam de iure diuino extant authoritates illæ, Matth. 16.

Tibi dabo claues Regni cælorum

, & Ioan. 21.

pasce oues meas, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis,

Matth. 16. Paulus etiam vt plenitudinem potestatis exponeret ad Corinth. 1. capit. 6.

Ait nescitis quia & angelos iudic abimus, quantò magis sæcularia?

Vt ad propositum in specie expendit Innocent. 3. in capit. Per venerabilem, qui filij sint legitimi, Innocent. 4. in capit. ad Apostolicæ de re iudicata libr. 6. obseruant Driedon. libr. 2. de libertat. Christiana capit. 2. Bellarmin. de potestat. summi Pontificis in temporalibus capit. 5. Suar. libr. 3. de Primatu Romani Pontificis capit. 23. à numer. 2. Idque duabus rationibus euidenter probari potest, dùm Marsilius Paduanus, Barclaius, & alij aduersarij textum expressum in euangelio petunt. Nam prædicti non negant posse Pon-[fol. 66r]tificem coercere Principes, & Reges præsertim hæreticos per censuras Ecclesiasticas excommunicationis, & interdicti, sed negant posse vltèrius contra illos procedere, vt aduertunt Azor in summa 2. p. instit. lib. 4. cap. 19. Suar. lib. 3. de Primatu Romani Pontificis c. 23. num. 9.

Contra quos sit prima ratio, quòd vis dire [sect. 82] ctia (quam præcitati agnoscunt in Pontifice erga Reges ex citatis scripturæ locis, & alijs relatis per Suar. vbi proximè à numer. 3.) sine coactiua inefficax est, ex

Arist. 10. Ethicorum capit. ultim.

ex iure Consulto

Paulo in l. ultim. ff. de officio eius, cui mandata est iurisdictio,

ibi:

Iurisdictio sine modica coercionem nulla est,

Innocen. III. in c. pastoralis 28. in princip. de offic. de egat.

ibi:

Cum de legato à Principe iurisdictio dandi iudicem sit à lege concessa, potest compellere renitentem, eò quòd iurisdictio illa nullius videretur momenti, si coercionem aliquam non haberet.

Princeps enim eum, cui magistratum dedit, omnia agere decreuit ex Vlpiano in l. Quidam consulebant 57. ff. de re iudicata, cum pluribus alijs, & ita non est necesse vt hoc consequens in commissione exprimatur, cum ex natura rei expressum sit, & censeatur ex reg. l. Ad rem 56. l. Ad legatum 62. ff. de procurat. declarat eleganter Alexandr. 3. in capit. Prætereà 5. de officio deleg. ibi:

Hoc tibi autoritate præsentium innotescat, quod postquam ei causa licet simplici-[fol.

[66]v]ter delegatur, satis potest nostra auctoritate partes compellere, & etiam contumaces seueritate Ecclesiastica coercere, etiam si litteræ commissionis id non contineant, & reddit rationem, quia ex eo quod causa sibi committitur, super omnibus, quæ ad causam ipsam expectare noscuntur, plenariam recipit potestatem, quam coercendi potestatem significauit Paulus 1. ad Corinth. 4.

vultis in virga veniam ad vos,

nomen autem virgæ importat in scriptura potestatem coerciuam Psalm. 2.

Rege eos in virga ferrea,

vt ex patribus probat Suar. d. ca. 23. num. 4.

Secundò ostenditur, quia citatæ auctorita [sect. 83] tes generales sunt, generaliterque loquuntur, omnes oues, & subditos complectuntur, cap. solitæ de maiortate. Nam vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, l. De pretio. ff. de publiciana: sic & illa Matth. 18.

Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquàm Ethnicus, & publicanus,

& illa ad Titum capit. 3.

Hæreticum hominem deuota,

à quibus regulis qui Regem eximere contendit, probet expresse limitationem in eadem sacra pagina, vt suo conuincatur argumento. Nam qui regulam iuris siue diuini, siue humani pro se habet, obtinebit, donec contrarium ab aduersario ostendatur cap. 2. de coniugio leprosororum, ibi:

Generali præcepto Apostoli quòd exigitur, est soluendum,

cui præcepto nulla in hoc casu exceptio inuenitur,

glossa 1. in [fol. 67r] Rubrica vbi omnes de regul. iur. in 6. Tiraq. plures congerens de retractu tit. 1. §. 1. glos. 9. nu. 211. Vndè etiam contra priuilegiatas aliàs personas obseruanda est regula, nisi in specie, de qua agitur, priuilegium ostendatur l. In fraudem 16. §. ultim. in fin. ff. de militari testam. ibi:

Quia generalis est ista determinatio,

vbi notat Bald. exornant ad varias quæstiones Costa post alios in cap. si pater. 1. p. verb. habens, num. 9. de testam. in 6. Valasc. de iure emphyt. q. 22. num. 5. Tiraq. in tractat.

de præscript. glos. 11. num. 3. & de retract. tit. 1. §. 1. glos. 14. à num. 96. & in nostra specie Suar. contra errores Angliæ lib. 3. cap. 23. n. 20.

Hinc fiscum, seu Regem non esse priuilegiatum [sect. 84] nisi in casibus iure expressis, docet glossa, verbo, publica per tex. ibi in l. Item veniunt. §. in priuatorum. ff. de petit. hæred. & verbo, pertinet in l. 1. C. eod. resoluunt Ripa n. 14. Alciat. 12. Camillo 67. Barbos. p. 7. num. 19. in fin. in l. 1. ff. soluto matrim. Tiraq. d. glossa 14. nu. 100. Pereg. de iure fisci libr. 6. tit. 2. n. 3. post alios.

Quòd si adhuc exemplum in persona Regis in [sect. 85] sacra pagina à nobis requirant. Ozias Rex 2. Paralipom. cap. 26. cum Sacerdotis officium vsurparet, & à Sacerdotibus admonitus non acquiesceret, continuo lepra diuinitus percussus fuit, vt supra corol. 2. n. 36. annotauimus, atque iudicio Sacerdotum [fol. 67]v separatus à cœtu seorsum in domo solitaria habitauit vsque ad mortem Regni administratione priuatus; illiusque filius rempublicam administravit, vbi notant Gaspar Sanctius, Ioseph. lib. 9. antiquitat. capit. 11. Vndè si ob lepram poterat Sacerdos olim Regem iudicare, & Regno priuare, à fortiori poterit nunc propter lepram spiritualem idest hæresim, quæ per lepram figurabatur ex Augustino lib. 2. de quæst. Euange. quæstion. 40. Cum 1. ad Corinth. 10. Paulus dicat contigisse Iudæis omnia in figuram, docet Innoc. in ca. Per venerabilem vers. in rationibus, qui filij sint legitimi,

cum deuteronomium lex secunda interpretetur, ex vi vocabuli

comprobatur, vt quòd ibi decernitur, in nouo testamento debeat obseruari,

notat Palacius de retentione Regni Nauarræ 2. p. §. 8. Bellarm. lib. 5. de Roman. Pontif. cap. 8. & de potestate summi Pontificis in temporalibus capit. 37. Marta de iurisdict. 1. p. cap. 23. à numer. 3.

Aliud extat exemplum de Athalia Regina Reg [sect. 86] no, & vita ob hæresim (quia fauebat superstitioni, & Idololatriæ Baal) priuata ex Ioadæ Pontificis mandato 4. Regum. 11. & 2. Paralipom. capit. 23. cuius mentionem fecimus supra corol. 4. num. 45. obseruat Bellarm. d. cap. 8. & de potestate summi Pontificis in temporalibus capit. 38. Marta de iurisdict. p. 1. cap. 23. num. 2. Palacius d. §. 8. vbi alia [fol. 68r] exempla ex lege veteri afferunt, & quamuis Barclaius de potestate summi Pontificis in temporalibus cap. 38. hoc exemplum euitare nitatur, dùm ait Athalias per tyrannidem Regnum vsurpasse, & ob id depositam, & interfectam. Vltra namque responsionem Bellarm. d. cap. 38. Ego noto quòdsi Pontifici licuit ob Regni vsurpationem Reginam populi consensu iam regnantem Imperio, & vita priuare, & alium Regem constituere, vt in eius locum substitutus ex eiusdem Ioadæ mandato fuit Ioas, à fortiori id licebit ob hæresim.

Ex quibus patet falsò asserere Barclaium hanc [sect. 87] Pontificis summi potestatem non iure diuino, sed opinionibus contrarijs constare. Quia de potestate constat ex iure diuino; opiniones verò circa directam, & indirectam potestatem non contradicunt in effectum, sed in modo, vt etiam in materijs de fide passim Theologi controuertunt, vt aduertit Bellarm. de Potestat. summi Pontificis in temporalibus cap. 3. de quo corol. præcedenti.

Non obstat sextum, cui respondet Bellarm. de [sect. 88] potestate summi Pontificis in temporalibus cap. 3. Ego aduerto puerilem esse discursum Barclaii, tùm quia non liceret Regi in facinorosos animaduertere. Auferret namque bona, & vitam, quæ Deus dedit, & esset Deo maior.

Et ad rem neque ethnicus, siuè priuatus, siuè [sect. 89] [fol. 68]v Principes per fidem amittunt bona, & Regnum, sed fiunt de ouili Christi, tenentur obedire pastoris mandato, quoad finem supernaturalem: & Reges, supremique Principes temporales, quo excelsiori loco sunt, maioraque à Deo Optimo Maximo beneficia accipiunt, eò maiori recognitionis, &

obseruantia vinculis tenentur; magisque, ne cadant, pastore animarum suarum indigent, qui eos ad salutem consequendam dirigat; vt eleganter aduertunt Reginaldus Polus Cardinalis in dialogo de Pontifice maximo, Osorius in epistola ad Reginam Angliæ Elisabeth, Ribadeneira en el Principe Christiano lib. 1. cap. 10. cum duobus seqq. Bellarm. de potest. summi Pontificis in temporalibus c. 3.

Non obstat septimum, nam noto primò stare [sect. 90] non posse,

*necessaria est ad finem temporalem potestas disponendi de
rebus spiritualibus, & deponendi Principem spiritualem,*

& illud

hoc est falsum, & absurdum.

Nam necessarium absolutè est illud, sine quo non l. Veteres versic. quoniam. ff. de itinere, actuque priuat. ibi:

Sine quibus iter refici non potest,

D. Thom. 2. 2. quæstion. 32. articul. 6. receptus ex Nauar. in cap. ita quorundam notab. 10. num. 2. de Iudæis, falso autem & absurdo quid absurdus? sed cum ex absurdo absurdum sequatur, glossa, verb. alioquin in l. Diuortio. ff. soluto matrim. quid mirum [fol. 69r] si ex illorum suppositione argumentetur Barclaius, cui abunde satisfacit Bellarm. de potest. summi Pontificis in temporalibus c. 17. Neque enim ad finem temporalem consequendum necesse est sacrarum virginum domos, & instituta disturbare, & extinguere: signa, quæ memoriam diuini muneris atque beneficij frequenter renouant, euertere: sacra, ceremonias, sacramenta delere, & exterminare: obedientiam, qua Christiani summum Ecclesiæ rectorem venerantur, de medio tollere. Neque animæ corpus, spiritui caro, Soli Luna, spiritualibus temporalia præferenda sunt, c. solitæ de maioritat. cap. suscipitis dist. 10.

Ad octauum circa depositionem Sacerdotis [sect. 91] Abiatharis per Salomonem 3. Reg. cap. 2. multipliciter respondent D. Thom. libr. 1. de regimine Princ. cap. 14. ad finem, Abulens. d. capit. 2. q. 28. & 31. Iacobat. de Concilio lib. 9. art. 12. ad 3. num. 197. Turrecrem. lib. 2. capit. 96. ad 4. Bellarmin. libr. 2. de Romano Pontifice cap. 29. ad 4. & de potest. summi Pontificis in temporalibus capit. 15. Grisaldus in decisionibus fidei verb. Imperator numer. 10. ad obiectiones, Valenzuela contra Venetos part. 4. numer. 125. Suar. contra Angliæ errores libr. 3. de Primatu summi Pontificis cap. 26. per totum, & lib. 4. cap. 6. n. 1. Beccan. 2. tom. opusculo 8. de Primatu Regis Angl. c. 2. à n. 37. Ex [fol. [69]v] quibus communis est Salomonem non vt Regem, sed vt Prophetam deposuisse Abiatharem,

vt impleretur sermo Domini, quem locutus est super domum Heli in Silo,

d. cap. 2.

Ego autem circa illud Salomonis factum duo, [sect. 92] vel tria annotanda duxi, prius Abiatharem propter coniurationem cum Adonia eiectum à Sacerdotij munere fuisse, vt constat ex d. c. 2. tradit Ioseph. de antiq. lib. 8. cap. 1. aduertunt præcitati, propter autem crimen læsæ maiestatis humanæ etiam in lege gratiæ amittifori priuilegium communior est, & praxi recepta ex Claro. §. vltim. quæst. 36. n. 27. Suar. contra Angliæ errores lib. 4. capit. 34. nu. 10. iuxta cap. Perpendimus de sententia excommun. vt post alios obseruauimus ad Illustrissimum D. Rodericum Acunha Episcopum Portugalensem in tract. de confessarijs Solicitant. quæst. 24. num. 74. Ergò nilmirum, quòd Salomon, vt sibi in futurum præcaueret, à ciuitate, & perconsequens ab officio exterminaret Abiatharem.

Tunc maximè quando promissiones erant communiter temporales, Sacerdosque nihil supernaturale efficere poterat, vt supra n. 11. ostendimus; nec habebat characterem, licebat que & vsus matrimonij extra tempus ministerij, electio illius ex Dei institutione erat penes

communitatem vnus tribus Leuiticæ, & Sacerdotium carnale carnali origine transferebatur ab Aaron in posteros suos Exodi 28. Hebræ. 7. Hieron. in Isai. cap. 66. Sotus in 4. distinct. 20. quæst. 1. art. 3. ad finem Ledesma 2. par. quæst. 21. art. 1. fol. 207. Bellarmin. lib. 1. de clericis capit. 6. & determinatæ erant ceremoniæ in vnctione, vestibus, & Sacerdotibus, & in ritibus offerendi sacrificia, vt ita essent expressior figura Christi venturi, & signum infallibile diuini pacti. Nihilmirum ergò si tunc simpliciter in potestate, & honoribus præcelleret Rex, D. Thom. lib. 1. de regimine Principis cap. 14. Cordoua lib. 4. quæst. 4. ad 4. & quæst. 5. argum. 2. ad vltim. Nauar. cap. nouit not. 3. nu. 33. 34. 38. & 139. Sotus d. art. 3. Turrecrem. libr. 1. in summa Ecclesiæ cap. 91. & lib. 2. cap. 96. Bellar. lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 29. ad 4. & de potestate summi Pontif. in temporalibus cap. 15. post alios, secundum quos Regis hæc præcellentia cessauit in lege gratiæ propter sublimiorem Sacerdotis gradum: de superioritate Pontificis in lege veteri vide supra n. 14. & 15.

Secundó noto factum illud Salomonis nihil [sect. 93] commune habere cum nostra quæstione. Aliud namque est agere de potestate, quam Pontifex in spiritualibus, & in temporalibus in ordine ad spiritualia exercet: aliud de exemptione, seu immunitate personæ Ecclesiasticæ, vt benè aduertunt Bellarm. de potestate summi Pontificis in temporalibus c. [fol. 70]v] 15. Suar. contra Angliæ errores lib. 3. c. 21. n. 4. & cap. 26. n. 2.

Tandem noto quod si in lege veteri Rex simpli [sect. 94] citer Sacerdote maior erat in potestate, & honoribus, vt communis habet, & Barclaius ac sequaces contendunt, & tamen ex potestate in spiritualibus, quam priuatiuè ad Regem Sacerdos exercebat, ipsum Regem Regno abdicare, & vita priuare ob lepræ maculam, & hæresis crimen poterat, vt constat ex citatis locis: à fortiori id poterit in lege gratiæ, in qua summus Pontifex simpliciter Imperatore, & Rege maior est: & quod ibi figuratum fuit, hic in figura est obseruandum ex d. cap. Per venerabilem, qui filij sint legitimi Bellarm. Marta n. 63. & alij vbi supra.

Essetque irrationabile, vt in lege gratiæ, si Ro [sect. 95] manus Pontifex, qui summum in Ecclesia militanti caput est super omnes Reges Catholicos, vt fatetur Barclaius, in hæresim laberetur, esset deponendus cap. si Papa 40. distin. de quo videndi sunt Turrecrem. lib. 4. summæ cap. 1. & 20. Castro de iusta hæreticorum punitione cap. 23. & 24. Bellar. de Roman. Pontif. lib. 2. cap. 30. Suar. lib. 4. de legibus cap. 7. à num. 1. contra Angliæ errores libr. 4. ca. 6. num. 8. 10. 14. & 15. post alios, quos referunt: & tamen si Rex esset hæreticus, nullum in Ecclesia Dei remaneret remedium ad illius coercionem, vt [fol. 71r] volunt Barclaius, & sequaces, aduertit Bellarm. aduersus Barclaium cap. 22. pagin. 212. Suar. contra Angliæ errores lib. 3. c. 23. n. 1.

Cum tamen, si aduertat, maius Ecclesiæ præiudicium [sect. 96] hæresis Regis, quam Papæ afferre potest. Romanus namque Pontifex, si in hæresim incidat, eam vt priuatus amplectetur, neque docens Ecclesiam tali hæresi Catholicos inficere potest propter spiritus Sancti assistentiam,

ego rogaui pro te, ne deficiat fides tua,

resoluunt in specie Pighius lib. 4. Hierarch. Eccles. cap. 8. Augustin. lib. 4. doctrinæ cap. 27. & epist. 166. Genebrard. Chronic. lib. 3. pagin. 245. Bellarm. lib. 4. de Roman. Pontif. cap. 2. vers. 3. cum seq. & cap. 7. in princip. Canus lib. 6. de locis Theolog. cap. 8. colum. ante penult. Per contrarium verò Rex hæreticus subditos suo imperio, ac potestate à Fide Catholica, poenis bonorum, ac vitæ impositis, vt (prò dolor experientia docet) auertere potest. Contra hoc igitur malum Christus Dominus nullum reliquit remedium in Ecclesia militanti? potest respub. Regem, si in tyrannidem euadat, Regno, & vita priuare, ex regul. 1. Vt vim. ff. de iust. vt post Bellarm. & Nauarrum, quos citat resoluit Suar. contra Angliæ errores lib. 3.

cap. 3. num. 3. Menchaca Illustr. cap. 8. num. 19. & de succes. creat. lib. 3. §. 26. nu. 47. & non poterit ob hæresim, quæ maius damnum in præsentī, & in futu-[fol. 71]vrum allatura est, id consequi implorando summi Pontificis officium?

At occurrit venustè Barclaius de potestate sum [sect. 97] mi Pontificis c. 20. exemplo à matrimonij vinculo deducto. Sicut enim, ait, vir fœminam rixosam in vxorem admittere non tenetur, si tamen admittat, ab ea separari nequit, ita licèt resp. hæreticum in Regem accipere non teneatur, si tamen postquam Rex est, à Fide Catholica deficiat, eum tolle rare debet, nec deponere potest, licèt in bona, corpora, animas grassetur. Cui exemplo vltra responsionem Bellar. de potest. summi Pont. in temporalibus c. 20. Ego noto in Regis inauguratione non dari significationem vnionis Christi cum Ecclesia, in quo matrimonij indissolubilitas consistit ad Ephes. 5. iuncto c. gaudemus de diuortijs, videndus Henr. lib. 11. de matr. c. 2. §. 1. & c. 8. §. 1. Sed vt argumentum Barclaij admittamus, procedere deberet datis paribus terminis, aliàs esset argumentum à disparatis, quod sui Iurisperiti abhorrent, l. Papin. ff. de min. Vxor ergò si hæretica fuerit, à cohabitatione viri separanda est ca. de illa de diuortijs, si in Apostasia pertinax fuerit vltimò supplicio damnanda, à qua liber effectus maritus aliam ducere poterit 1. Corinth. 7. Ergò eodem Barclaij argumento, si Rex fuerit hæreticus à Regni, & sponsæ administratione, & consortio separari debet, & si pertinax fuerit, erit tibi tanquam ethnicus, & publicanus, & alius in eius locum instituendus, & per contrarium si Rex fuerit rixosus non erit deponendus, sed tollerandus. Ob periculum namque animæ à tàm potente hoste vassali absoluti sunt à debito fidelitatis etiam iurata, si publicè constet dominum esse hæreticum, aut scismaticum c. fin. de hæreticis, Paul. ad Tit. c. 3.

Hæreticum hominem deuota,

Matth. 10.

veni separare hominem aduersus patrem,

D. Thom. 2. 2. q. 39. art. 3. & 4. Henriq. lib. 11. de matrim. c. 17. §. 6. Castro de iusta hæret. punitione lib. 2. cap. 7. pag. mihi 301. & cap. 8. Simancas de Catholicis cap. 23. à num. 11. Palacios de retentione Regni Nauarræ 4. p. §. 1. vers. 2. Menoch. rem. 1. recup. à n. 337. Valenzuela contra Venetos 7. p. n. 53. ex quibus constat contra omnis iuris rationem disseruisse Barclaium.

Non obstat nonum, & vltimum, nam D. Gre [sect. 98] gorius se famulum & seruum non solum Imperatoris, sed omnium Catholicorum vocabat ex solita humilitate, nimioque amore Bellarm. ex alijs de Romano Pontifice cap. 8. arg. 6. libr. 2. & aduersus Barclaium c. 3. n. 10. & c. 7. vers. 4.

Quòd addit D. Greg. *super omnes homines*, intel [sect. 99] ligitur super omnes homines Romano Imperio subditos, alioqui potestas Mauricij Imperatoris fuisset etiam super Garamantas, & Indos, Gallos, Hispanos, aut alios innumerabiles, quòd est falsum Bell. [fol. 72]v d. num. 10. eò maximè, quia assertio generalis quoad obligationem, & subiectionem non comprehendit personam loquentis ex reg. l. inquisitio. C. de solution. vbi omnes, Surd. decis. 13. à num. 11. Decius cons. 104. num. 2. glos. verbo, specialibus, in cap. Petitio de iure iur. per text. ibi Gozzadin. agens de persona summi Pontificis conf. 76. num. 14. & cons. 101. num. 20. Eodem modo refellitur (ne aliquid omittamus) [sect. 100] quod alij obijciunt, summi Pontificis electionem olim ad Imperatorem expectasse, saltem quoad confirmationem cap. Adrianus 2. cap. in synodo 63. dist. Quia nullum argumentum excellentioris potestatis Imperatoriæ ex eo summi potest, cum non iure proprio, sed ex usurpatione, aut concessione Pontificum, & Concilij ad tempus habuerit, per quod Pontifex nihil emendicabat ab Imperatore, cum omnem potestatem habeat immediatè à Christo Domino supra num. 18.

prosequuntur latè Bellarm. de Roman. Pontif. lib. 1. cap. 7. vers. sed contra cum seqq. & lib. 2. cap. 29. argum. 6. & lib. 1. de translat. Imperij cap. 13. arg. 8. Suar. lib. 3. contra errores Angliæ cap. 29. à num. 6. & de fide disput. 10. sect. 4. num. 9. & 10. Cui iuri confirmandi renunciarunt Constatinus V. Ludouicus filius Caroli, Otho. I. de Ludouico est text. in cap. ego Ludouicus 63. distinct. notat Suar. d. numer. 9. Ce-[fol. 73r]ned. in decretum collect. 64. Vltra quod fictitia illa capita probat Bellarm. la [sect. 101] tè in responsione ad Regem Iacobum, Baronius tom. 9. anno 774. à num. 10. & tom. 10. anno 964. à num. 22. sed licet vera esset historia; tantum abest vt Pontificiæ maiestati, aut potestati detrahat, vt potius eminentior appareat, tùm quia electio futuri Pontificis ex illius institutione, & determinatione pendeat, valueritque partem aliquam electionis, vel confirmationis futuri Pontificis Imperatoribus sicut alijs communicare, ex latè traditis per Suar. de fide disp. 10. sect. 4. à numer. 11. tùm etiam quia in d. cap. In synodo Imperator à Pontifice, quem confirmauerat, Rex constituitur, quod maiorem denotat dignitatem.

Stat ergò firma illa, & inconcussa Petra, aduer [sect. 102] sus quam portæ inferi non præualebunt, cui quisquis principatum æstimat denegandum, illius quidem nullo modo potest diminuere dignitatem, sed inflato spiritu superbiæ suæ semetipsum in inferna demergit, vt S. Leonis magni viri sapientissimi, atque optimi verbis vtar. Vndè si quæras, quis est Romanus Pontifex? respondet D. Bernard. libr. 2. de consideratione alloquens Eugenium:

Tu Sacerdos magnus, summus Pontifex, tu Princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, au-[fol. 73v]ctoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, unctione Christus: tu es, cui claues traditæ sunt: cui oues creditæ sunt; sunt quidem & alij cæli ianitores, & gregum pastores, sed tu tantò gloriosius, quantò & differentius præcæteris nomen hæreditasti, habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos, tibi uniuersi crediti, uni vnus, nec modo ouium, sed & pastorum: tu vnus omnium pastor,
ad fin. lib. quarti idem Bernard. Romanum Pontificem nominat,

Christianorum ducem, pastorem plebium; vltorem scelerum; malorum metum; malleum tyrannorum; regum patrem, legum moderatorem, Canonum dispensatorem, sal terræ; orbis lumen; Sacerdotem altissimi; Vicarium Christi; Christum Domini; Deum Pharaonis.

Et ad significandam hanc superioritatem ab alijs independentem hedera flamine Diali abstinendum censuerunt etiam Romani, quia cum hedera sit imbecilla, ea de causa alijs, quibus innitatur, opus habeat, vt testantur

Plutar. in problemat. quæst. 112. Ioan. Rosin. de antiquit. Rom. lib. 3. cap. 16.

Octauo & vltimò infertur Roman. Pontificem [sect. 103] concedere potuisse Regibus Hispaniæ ius nauigandi in Indias priuatiuè quòd alios Principes, in finem, & bonum supernaturale, vt latius disputabimus c. 7. cum seqq.

7

[fol. 74r] **Svmmarivm. Cap. VII.**

1 *Negat Incognitus Pontificem Romanum concedere potuisse Lusitaniæ Regibus ius dominij in Indos.*

Alexandri VI. diuisio inter Hispaniæ Reges circa Oceani nauigationem.

2 *Romanus Pontifex Urbis, & orbis Episcopus ex Apostolico officio tenetur Ecclesiam seruare, & amplificare, mittere prædicatores in infidelium Regiones.*

Romana sedes cur Apostolica nuncupetur.

Missiones variæ ab Apostolica sede ad Euangelium prædicandum referuntur.

3 *Spiritualis potestas versatur in missionibus prædicatorum in orbem, in prohibitione verò commercij versatur temporalis in ordine ad spiritualia.*

Reges Hispaniæ constituuntur delegati à Rom. P. ad Indiarum conuersionem.

4 *Romani Pontifices referuntur, qui munus prædicationis Regibus Lusitaniæ commiserunt, & commissio defenditur à pluribus.*

5 *Alexander VI. ex Regum Hispaniæ voluntate nauigationis, & commercij ius diuisit, auctoritate tamen Apostolica, non arbitraria.*

Romanus Pontifex potest cogere Reges Catholicos ad pacem non tamen cogit, & quare.

6 *Alexander VI. qua ratione potuit alijs Regibus inaudi-[fol. [74]v]tis diuidere inter Hispaniæ Reges nauigationem Oceani.*

7 *Triplex questionis casus proponitur, scilicet de dominio in Indos, de nauigatione ad illos, de missione ad prædicandum.*

Pontifex non potest concedere dominium in Indos, nec ius nauigandi per se.

8 *Romanus Pontifex committere potuit Regibus Hispaniæ conuersionem Indorum, & inconsequentiam nauigationem, & commercium alijs prohibere.*

9 *Bullæ Pontificiæ verba referuntur circa commissionem conuersionis Regibus Lusitaniæ delegatæ.*

Alexandri VI. Bulla Regibus Catholicis conuersionem committit.

10 *Lusitaniæ Rex ni mittat concionatores ad infidelium conuersionem, non potest alijs prohibere in illis commercium.*

11 *Conuersio infidelium in India Orientali committi non potuit nisi Regibus potentissimis, & sub commercij colore, & fænore. Lusitani sub commercij colore occasiones conuertendi infideles quærent.*

12 *Diuisio Alexandrina ex Regum Hispaniæ voluntate processit ex Incognito, ergò præscribi potest.*

Res, quæ in commercio non est, nec in pactum deduci, nec præscribi potest.

13 *Res publica, quæ in pactum deduci potest, potest etiam præscribi.*

14 *Vsucapio alienationis verbo continetur.*

[fol. 75r]

Vtrum Lusitani in Indos habeant ius dominij titulo donationis Pontificiæ. Cap. VII.

NEgat Incognitus capit. 3. Pontificem Romanum potuisse Lusitanis ius dominij in Indos concedere, tùm quia potestatem non habet in infideles, tùm etiam quia caret ciuili, quia ista donatio fundari quiret: nec Alexandri VI. diuisio inter Reges Hispaniæ, vt pote qui ab

ipsis Regibus velut arbiter fuit electus Osor. de reb. Emman. libr. 8. alijs Principibus nocere potuit. Nos verò generaliter in præcedenti capite egimus de potestate Pontificis summi in temporalibus; de potestate in infideles disputabitur c. 9. nunc de eiusdem potestate mittendi legatos ad prædicationem Euangelij disseremus.

Cum Rom. Pont. Urbis, & orbis Episcopus sit vni [sect. 2] uersalis glossa fin. in capit. foelicis de pœnis in 6. D. Thom. opusc. 19. de error. Græc. & contra impugnantes relig. capit. 4. Corduba libr. 4. quæstion. 4. ad 11. Rofens. contra Luther. articul. 25. E Kius Enchyr. ca. 3. ad 18. Bellar. libr. 2. de Rom. Pont. c. 31. §. 15. Caet. de Primat. Rom. Eccles. c. 13. ad 5. vt latè resoluimus c. præcedenti. cum igitur sit pastor vni-[fol. 75]uersalis ex primò Apostolatus officio ad cum spectat non solum Ecclesiam seruare, sed etiam amplificare, & propagare, Salmer. tom. 12. tract. 38. pag. 311. colum. 2. & ita mittere in Regiones infidelium prædicatores, qui illos cogant, & inuitent intrare in locum Euangelici conuiuij, & in Ecclesiam, & præcipuè ad illum, quam ad alium, vt resolues cap. seq. nu. penul. Sic Petrus Apostolus in Ægyptum Marcum misit, & Clemens Dionysium Areopagitam in Galliam, & Gregor. Augustinum, sociosque eius in Angliam, Gregorius secundus Bonifacium in Germaniam, & alij alios, vt referunt Salmeron vbi supra, vers. profecti sunt, Acosta de procurand. Indorum salute lib. 3. cap. 2. quibus Euangelicis expeditionibus ad expugnandum, Christoque subiiciendum terrarum orbem, iuxta illud Marc. vlt.

Euntes in vniuersum mundum prædicate Euangelium omni creaturæ.

factis per summos reip. Christianæ Hierarchas plena est omnis antiquitatis historia, & nomen ipsum Apostolicum valde consentit. Neque enim obid solum Romana sedes Apostolica vocatur, quia Apostolorum fuerit, nam fuit & Ephesina, & Hyerosolimitana, & aliæ, verum etiam quia Apostolorum munus pro Christo legatione fungendi, & vsque ad terminos terræ, illius fidem immobili firmitate testificandi, propriè, ac præcipuè in Rom. Pont. perseuerat: hoc cum ita [fol. 76r] sit, quis dubitat, quin Romanus Pontif. cum ipsi per se orbem obire non liceat, eam curam alijs demandare & possit, & debeat? neque vt eant solum, sed vt destinent ipsi, ac mittant quos Idoneos iudicauerint, vt eleganter prosequitur Acosta d. c. 2. sic Martinus V. anno 1417. commisit Ioanni de Betancurt viro Gallo ad Rubini de Bracamonte consanguinei, Galliæque Admiraldi intercessionem Canariorum conuersionem comite dato fratre Mendo, qui primus illorum Episcopus fuit, referente Franc. Lopez de Gomara en la historia general de las Indias cap. conquista de las Islas de Canaria pagina mihi 296.

Vndè iuxta prædicta in huius missionis mate [sect. 3] ria non temporalis potestas in ordine ad spiritualia (quam in Roman. Pontif. Incognitus ipse cap. 3. ex alijs agnoscit, & nos latè probauimus cap. 6.) sed merè spiritualis versatur, licèt prohibitionem commercij, cum & expediat fidei propagationi, prohibere quoque poterit Pontifex, cum temporalia ordinare possit in ordine ad spiritualia: sic explicandi, & intelligendi sunt Vict. de Indis 2. p. n. 10. Ægid. 1. Ex hoc iure cap. 3. n. 17. ff. de iust. tom. 1. tametsi hoc missionis officium ad potestatem referant temporalem, quam Pontifex habet in ordine ad spiritualia. Iuxta quæ Reges Hispaniæ à Romano Pontifice delegati ad Indiarum conuersio-[fol. 76v]nem non laicali, sed Ecclesiastica vtuntur potestate Eman. 1. tom. de regular. q. 35. art. 2. & q. 56. art. 12. conclus. 6. Miranda in direct. præla. 1. p. q. 42. art. 6. in princip.

Potuerè ergò Pontifices Romani munus hoc Re [sect. 4] gibus Hispaniæ committere, prout commisere Martinus, Nicol. V. Calixtus III. Alexander VI. quorum meminere Cabedus decis. 47. p. 2. & Rebellus de obligat. iust. par. 2. lib 18. quæst. 23. à n. 6. & eam legationem, Alexandrinæ Bullæ mentionem facientes, approbarunt vltra prædictos Bellarmin. libr. 5. de Roman. Pontif. cap. 2. ad fin. Bañez 2. 2. quæst. 10. art. 10. dub. 3. ad 3. Salas de legib. disp.

7. sect. 4. numer. 31. vers. ad illud de diuisione, Thomas Bossius de sign. Eccles. 2. tom. libr. 17. cap. 4. vers. Ioanni, Acosta de procurand. Indorum salute lib. 3. c. 2. Salmeron. tom. 12. tract. 38. pag. 323. vers. deinde præmittendum, Vict. de Indis 2. part. num. 2. P. Molin. tract. 2. de iust. disp. 105. Beccan. in summa 2. tom. c. 13. q. 6. n. 12. & Theod. Zuing. sedi Apostolicæ aliàs infestus concessioni Alexandrinæ ius hoc tribuit in theatro vitæ humanæ lib. 2. vol. 3. tit. certamina Geographica, Greg. Lop. latissimè glos. 3. per totam præcipuè col. 19. concl. 1. l. 2. tit. 23. p. 2. Borre. de præst. Reg. Hisp. c. 46. à n. 230. Pet. Maffæus lib. 1. hist. Ind. pag. 18. Osor. libr. 11. pag. 425. qui gradus à Pontifice assignatos à Por-[fol. 77r]tugalix Regibus, sine cuiusquam Christiani Regis iniuria occupari posse palam fatetur, vt immeritò ab Incognito c. 3. allegetur ad probandum diuisionem illam, velut ab arbitro à Regibus Hispaniæ, ex ipsorum consensu, & fœdere electo assignatam ipsis solis, non verò alijs præiudicare potuisse.

Licet namque Hispaniæ Reges disceptatore to [sect. 5] tius controuersiæ vterentur Pontifice Romano, qui tunc erat Alexander VI. ne lis ad arma deduceretur, non ex eo diminuitur, sed potius augetur Pontificis summi potestas, & iurisdictio, qua cogere potest Principes ad pacem, & concordiam c. Nouit de iudicijs, sed ea ordinariè vti non solet, ne id occasio esse possit grauissimorum malorum Molin. de iust. tract. 2. disp. 29. vers. ex dictis, & disp. 103. versic. quamuis, Victor. de Indis 1. p. n. 29. vers. & licet: ergò si ad Pontificis tribunal recurrunt, vt cognita causa litem dirimat, vtitur vtique is propria & Pontificia, non verò data & arbitraria potestate, & ita Alexander. VI. & cæteri Pontifices de quibus supra mentio fit, sæpe sæpius in suis bullis autoritate Apostolica, & plentiudinè potestatis se vti profitentur, & declarant, prohibentque Imperatori, Regibus, cæterisque, ne ad ea loca accedant pro mercibus habendis, vel quauis alia de causa, vide bullam Alexandri VI. relatam per Matthæum in summorum Pontificum constit. Laertium Cherub. [fol. 77v] Bullario sub Alexand. VI tomo 1.

Quo autem pacto defendi possit, vt alijs Princi [sect. 6] pibus inauditis Romanus Pontif. nauigationem, & commercium in Indos prohibere posset, vltra prædictorum autoritatem, de ratione latius seq. cap. disputabimus.

Interim aduertendum est quæstionem proposi [sect. 7] tam tripliciter considerari posse. Aut enim agitur de iure dominij in Indos ex titulo donationis Pontificiæ, aut de iure abstracto nauigandi, & peregrinandi ad illos, aut tandem de committenda illorum conuersione. In primo, & secundo casu admitterem Pontificem Roman. Lusitanis ius illud dominandi, & nauigandi, ac negotiandi priuatiuè ad alios concedere noluisse, nec potuisse; cum vtrumque merè sit temporale, & huc pertinent Incogniti argumenta, de quibus latius suis locis.

Attamen (qui est tertius casus) cum summo Ec [sect. 8] clesiæ Hierarchæ competat ius, & obligatio Apostolicos prædicatores in infidelium Regiones mittendi, vt supra ostensum est, & missio in Indos fieri debeat nauibus Isaïæ cap. 11.

Per mare simul prædabuntur filios Orientis, prædæ seu munera Deo oblata,
& illud eiusdem cap. 18.

quæ mittit in mare legatos,

explicat Rebellus de obligat. iust. 2. p. lib. 18. q. 23. sect. 3. n. 10. & cum hæc nauigatio sumptibus, hominibus, & armis indigeat, quæ vtique substineri nequeunt [fol. 78r] absque commercio, commercijque fœnore, tanquam media ad finem illum supernaturalem, hoc est infidelium consequendam conuersionem necessaria ordinare, & disponere, ad eundem spectat, ad quem finis cap. Prætereà de offic. deleg cum resolutis ca. 6. liquidò constat Romano Pontif. licuisse, & nauigationis ius, & commercij legatis à fe delectis tantum

concedere, alijs illud prohibendo; ne & conuersionem, & media ad illam inturbarent, & impedirent, vt n. 3. ostendimus, & probat Vict. de Indis 2. p. in princip.

Atque ita ius nauigandi, & commerciandi per [sect. 9] se & independenter Pontifices Roman. Lusitanis non concesserunt, sed potiùs, & principaliter ius mittendi prædicatores, & conuertendi infideles, vt constat ex relatis Bullis per Rebell. de iust. p. 2. lib. 18. q. 23. n. 8. sic Nicolaus V. & post eum Calixtus III.

Credens (Enriquus Infans Portugaliæ, Ioannis I. filius) se maximè in hoc Deo præstare obsequium, si eius opera, & industria mare ipsum usque ad Indos, qui Christi nomen colere dicuntur, nauigabile fieret. Sicque cum eis participare, & illos in Christianorum auxilium aduersus Sarracenos, & alios eiusmodi fidei hostes commouere posset, ac nonnullos Gentiles, & Paganos nefandissimi Mahometis sectæ minimè infectos populos inibi in medio existentes continuò debellare, eisque incognitum sacratissimi Christi nomen prædicare, ac facere prædicari:

hoc idem continet bulla [fol. 78]v Alex. VI. Ferdinando, & Elisabet Castellæ Regibus circa noui orbis insulas directæ, & relata per Petrum Matthæum in constitut. summi Pontif. pag. 150. & per Laerti. Cherub. tom. 1. bullarum sub Alex. VI.

Hinc fit regem Lusitiæ prohibere alijs natio [sect. 10] nibus Christianorum non posse, ne cum infidelibus commercium, sicut Lusitani, habeant; nisi concionatores, ministrosque Euangelij illis subministret. Ea enim lege, eaque de causa à summis Pontificibus illi soli huiusmodi commercium concessum est, atque ea sola est sufficiens ratio, quare alijs nationibus (quibus alioquin de iuregentium est commune) interdicator, ita Molin. 1. tom. tract. 2. de iust. disp. 35. sub conclus. 5.

Præposterè ergò Incognitus quæstionem sum [sect. 11] mit à iure dominij, seu peregrinandi in Indos, cum principaliter agatur de mittendis in mare legatis, vt prædentur filios Orientis, munera Deo oblata Isaïæ 11. & 18. & in consequentiam de iure, & medijs ad Indos perueniendi, & cum illis negotiandi: cum ea missio cum tot gentibus potentissimis, indomitis, & inter se longissimè distantibus, nisi sub commercij colore fieri, aut progredi nequeat; vt per mutua commercia dum Lusitani cum incolis quælibet in vitæ vsum pro locorum, & Regionum varietate permutant, intereà occasionem nacti Sa-[fol. 79r]cerdotes & vitæ innocentia, & Christianæ facundiæ laude præstantes, ex auctoritate Romani Pontif. verbum Dei longè lateque disseminent, errantesque mortalium greges ab infœlicibus ve pretis, ac saltibus ad læta Domini Pascua, caulasque traducant, vt benè Maffæus lib. 1. initio.

Ego noto nullum fortius argumentum aduer [sect. 12] sus Incognitum confici posse nisi hoc vnum, cui totus innititur: fatetur namque ex fœdere inter Hispaniæ Reges ius Indiæ nauigationis dispartitum, occupatum, & acquisitum, & illis tantum præiudicare. Tùm sic argumentum retorquetur, quod in commercio non est, in pactum deduci non potest, nec adquiri, l. si in emptione. §. omnium. ff. de contrah. emptione, vt resoluemus latius ca. 13. in principio: & tanquam immobile fundamentum pro se adducit Incognitus cap. 5. & per contrarium res publicæ, quæ per pactum expressum cedi possunt, possunt & præscribi, cum in præscriptione tacitum pactum, seu voluntas includatur, vt post alios resoluit in specie Auendaño lib. 1. de exeq. cap. 12. num. 10. Vsucapio namque alienationis verbo comprehenditur, l. Alienationis verbum. ff. de verbo. sign. & ita in vsucapione concurrat consensus saltem præsumptus, & interpretatiuus, vt per Mench. Illust. cap. 52. à num. 16. & Pin. in auth. nisi, num. 30. C. de bonis mat. Ergò res hæc est in commercio, in [fol. 79]v pactum deduci potest ex Incognito, ac perconsequens occupari, & præscribi contra ipsum, quòd apertius constat ex resoluendis cap. 14. ad fin n. 50. infra eodem.

Svmmarivm. Cap. VIII.

1 *Reges Hispaniæ alijs Principibus cur prælati in nauigatione ad Indos.*

Conuersio Indorum non potuit nisi potentissimis Regibus committi, cui concinit Isaia vaticinium.

2 *Indi conuersi perseuerare non possunt in fide suscepta, nisi ex Regum Catholicorum auxilio, & defensione.*

Iapones, & Sinæ Catholici à suis Imperatoribus Bonçorum & Batauorum suasu pro fide substinenda interficiuntur.

3 *Lusitanis Regibus solis, idem de Hispanis respectu Americæ, cur conuersio Indorum commissa, quia primi in Indiam peregrinati sunt.*

Nauigatio Lusitanorum in Indiam excedit fabulosas antiquorum nauigationes.

4 *Primi terrarum, maris, & conuersionis cultores alijs præferendi.*

5 *Inuentio nostrorum fuit in causa, vt Lusitani alijs præferantur.*

Columnæ lapideæ in Africæ littoribus collocatæ in nostræ ditionis testimonium, Lusitanorum Regum iussu.

[fol. 80r] 6 *Lusitani in peritia nauali præstantissimi.*

Sybyllæ, Virgilius, & Seneca Vaticinantur de nostrorum in Indiam nauigatione.

Astrolabium à Lusitanis inuentum.

Lusitani ingenio peracuti.

7 *Duces ad bella fœlices sunt deligendi.*

Fœlicitas in bellis consilij comes, & rationis.

Imperatores à Romanis delecti, quibus fortuna fauit.

8 *Nauarchi quales eligendi.*

Quarta Luna nati.

Equus Seianus infœlicitatis symbolum.

9 *Lusitani fœlices in nauigationis periculis, & perferendis laboribus, mari, terraque omnes superant.*

Coloniæ plures Lusitanorum in Africa, & Asia.

Bataui, & alij in Indiam nauigant post nostrorum inquisitionem.

10 *Nauigatio Indiæ, à quibus, si Lusitani non aperuissent, aperienda, Deo reseruatur.*

Coronæ ducibus, & militibus donabantur, qui primi ad brauium, murum, vel locum destinatum perueniebant.

11 *Alexander VI, & alij Pontifices in suis bullis præservant alijs Principibus ius adquisitum in Indiæ navigatione.*

12 *Commercium iure gentium commune potest alicui ex iusta causa priuatiuè competere, & alijs prohiberi.*

Lusitani commercium cum Indis sibi adquirere potuere, tum ex Pontificis concessione, tum ex laboribus, & expensis.

[fol. 80v] 13 *Publica loca vt occupentur, sufficit destinatio, & pre paratio*

Præparamenta faciens præferendus est.

14 *Lusitaniæ Reges magnos apparatus in Indiæ expeditionem faciunt, animumque habent progrediendi, ideò non possunt ab alijs Regibus perturbari.*

Lusitaniæ Reges propter strepitum armorum an iuste serenissimi vocentur?

15 *Extensio de iuribus ad iura fit data occupatione, quòd procedit quando locus naturaliter alter ab altero pendet n. 16.*

17 *Extensio de loco ad locum diuersum fit, si à superiore destinatus fuerit.*

18 *Romanus Pontifex potest in fidei fauorem commercium vni Principi concedere, & alijs prohibere.*

Arma & merces hostibus Fidei non deferenda.

19 *Exteri non possunt deferre merces ad loca conquistæ Lusitanorum.*

20 *Principes Christiani vocati à Pontifice in societatem navigationis Indiæ eam non admiserunt, vnde sibi præiudicarunt.*

Scientia præoccupationis præiudicat.

21 *Alexandrina Bulla Romæ publicata ignorari non potuit à Principibus.*

22 *Principes Catholici Romæ legatos habere solent, resque magni momenti in Curia gestas ignorare non possunt.*

23 *Pontificiæ constitutiones Romæ promulgatæ ubique obligant. Romæ notoria ignorari non possunt.*

[fol. 81r] 24 *Proclama generale habet vim citationis, tacentibus præiudicat etiam in iuribus iurisgentium.*

25 *Nauigare in Indiam nullus potest absque licentia Lusitanorum.*

26 *Pontifices prohibent alijs in Indiam nauigare absque Lusitanorum licentia.*

27 *Sarraceni conantur ex India Lusitanos excludere.*

28 *Campson, & Turcarum Imperator magnas classes ædificarunt ad expellendos Lusitanos ex India.*

29 *Lusitanorum edictum, ne alij in India nauigent sine ipsorum licentia, æquum, & iustum præscripsit legitimè contra omnes.*

30 *Præscriptio iuris realis in vno loco extenditur contra omnes personas, quæ de nouo veniunt.*

31 *Bataui non possunt in India nauigare sine Lusitanorum licentia, quemadmodum nec infideles, imò & à fortiori ipsi, quam infideles.*

32 *Lusitaniæ Reges habent fundatam intentionem suam contra omnes Principes in India nauigatione.*

33 *Bataui maiori cum ratione non possunt in India nauigare.*

Alexander VI. ex Incogniti confessione diuisit nauigationem Oceani inter Regem Lusitaniæ, & Castellæ.

34 *Pacta cum Principibus inita obligant suos subditos.*

35 *Pacta inter Regem Lusitaniæ, & Regem Castellæ obligant Comitem Flandriæ, qui est Rex Castellæ.*

[fol. 81v] 36 *Batauia Flandriæ pars.*

Succeßor in dignitate antecessorum fædus seruare tenetur

37 *Leges non audiuntur inter armorum strepitum.*

Incognitus Lusitanos prouocat remotis armis ad conscientiæ, & æstimationis tribunal.

38 *Bataui nec in nostras, nec in nostrorum ditiones, nec in alias nauigare possunt.*

39 *Arma, & merces deferre hostibus est præstare illis auxilium, & iusta causa belli.*

Benedictus Ægidius non disputauit in casu Batauorum.

40 *Principibus omnibus Christianis fas est procurare infidelium conuersionem, nisi à Romano Pontif. prohibeantur ex iusta causa.*

41 *Romanum ad Pontificem spectat missionum distributio. Apostoli diuiserunt orbis Regiones, & Episcopis diæceses.*

42 *Romanus Pontifex potest Sarracenorum Prouincias inter Principes Christianos diuidere, & creare nouos Principes.*

43 *Romani Pontificis est vniuersam potentiam Regum Christianorum dirigere ad finem supernaturalem.*

[fol. 82r]

De iure prælationis peregrinandi in Indos competenti

Lusitanis ex Pontif. summi titulo. Cap. VIII.

IN præcedenti capite probaui [sect. 1] mus summo Pontifici ex primo Apostolatus munere competere ius mittendi legatos Apostolicos in infidelium Regiones: nunc discursus methodus postulat, vt ostendamus iustè Pontificem motum, vt in ea legatione Reges Hispaniæ alijs Catholicis Principibus præferret.

Imprimis cum classibus vsque adeo crebris, & magnis, apparatu quoque, & sumptu pene ingenti ad hanc Prouinciam suscipienda opus sit (vt ad calcem superioris capitis, n. 10. aduertimus) propter immensam Oceani nauigationem, & terrarum Regiones plerumque incommodas & egentes, non potuit vllo modo nisi Regiæ potentiæ res tanta committi, vt obseruat Acosta de proc. Ind. salute lib. 3. c. 2. cui concinnit illud Isaiæ cap. 49.

Erunt Reges nutricij tui, & Reginæ nutrices tuæ,

dixerat antea Propheta,

illi ex Aquilone, & mari.

In tam remotis enim orbis Regionibus hæc spes [sect. 2] superesse potest, homines vt infirmi, iudicij inopes, moribus perditis, natura instabiles perseuerent, Catholicorum Regum sinu si foueantur, atque vl-[fol. 82]v]nis infantium more gestentur, aliàs enim recenter Baptismi caractere insigniti suorum scelere, & parricidio, superiorum præcepto, & poenis fidem statim sunt prodituri, de quo hodiè, vt alia præteream, Iapo, & Sina testes sint, in quibus in Fidei Catholicæ prædicatores, & in nouos Euangelij tyrones; Bonzorum, & Batauorum, ne de sint Elymates, odio, persuasu, & fallacijs incitati sæuiunt Imperatores, vt testatur P. P. Morejon è Societate Iesu, en la persecucion de Iapon tom. 1. p. 1. cap. 1. & 16. & tom. 2. lib. 2. cap. 3. 11. & 13. ita vt magis à Patauis, quàm ab Ethnicis Catholici sibi timeant ex eod.

Lusitanis autem Regibus (quod & de Castella [sect. 3] nis respectu Americæ dicendum erit; in vtrosque namque tanquam Oceani, & orbis partitores, seu vsurpatores inuehitur Incognitus) potius aut solis (absit exterorum inuidia, & nostrorum adulatio) legatio commissa plurimum æquitatis continet. Primò quia primi ipsi & mare Athlanticum, ad cuius aspectum expauit Hercu les, & foelicem in Indiam nauigationem toties intentatam, tot laboribus exantlatis, tantis expensis, & classibus deperditis per summa pericula, & difficultates pertinaci studio aperuerunt, vt firmauerit P. Maffæus lib. 1. hist. Indic. in princip. hoc encomiò,

ad eam tam gloriosam nauigationem neque fabulosos illos Argonautas [fol. 83r] nec in cœlestium numerum falsò relatos Bacchos, Herculem vè vnquam adspirasse. Vt iam redicula sint

(ait Thomas Bossius de sign. Eccles. 3. tom. lib. 21. c. 2. vers. octauum)

quæ somniando fabulantur Antiqui de Baccho, Hercule, & his similibus, aut prodiderunt de Osyri, Sosostri, & alijs id genus.

Si enim æquum, & iustum est, vt descendentes eo [sect. 4] rum, qui suo labore & studio steriles terras syluis extirpatis ad cultum reducere, alijs extraneis præferantur, cap. Ad aures de rebus Ecclesiæ; eadem æquitas, & iustitia in primis maris incogniti, & gentium vepribus ferinis imbutarum cultoribus versatur, quam rationem explicant latius Doctores, quos cap. superiore retulimus.

Vndè licèt inuentio perse ius dominij, & posses [sect. 5] sionis non tribueret, vt cap. 3. num. 13. agnouimus verum enim verò inuentio, & conquisitio hæc fuit in causa, vt cæteris Principibus Lusitanici Reges præferrentur, prout Gamma significauit quoties in aliquibus portubus lapideas columnas collocabat ditionis Lusitaniæ testes, ad Christiani nominis gloriam, regumque Lusitaniæ monumenta diutius conseruanda, ad quam rem multæ columnę lapideæ, in quibus crux cum insignibus Emmanuelis incisa erat, fuerant nauibus impositæ, vt refert Osor. libr. 1. de reb. Emman. pagin. 34. sicut antea Iacobus Canus [fol. 83]v] Ioannis iussu in locis a se repertis fecerat ex Maffæo lib. 1. hist. Indic. pag. 7.

Secunda sit causa præstantia Lusitanorum in na [sect. 6] uali peritia, vt agnoscunt Guicciard. lib. 6. hist. Ita liæ, Zuinger in theatro vitæ humanæ vol. 19. lib. 2. tit. de nautis: qua Tyrij, Carthaginensesque longe inferiores fuere teste Bossio de signis Ecclesiæ 3. tom. lib. 21. cap. 2. vers. quintum. Lusitaniæ enim tota Europa debet astrolabium instrumentum ad explorandam locorum latitudinem ex Maffæo libr. 1. pag. 7. Cuius artis peritia Lusitani sine vlla dubitatione cæteros mortales longè superant, quod & ingenio peracuti sint, & nauigationibus supra omnes longissimis, ac difficillimis assuefacti, Acosta lib. 1. de nat. noui orbis cap. 5. Vndè de nostris nauigationibus (vt ait Bossius de signis Ecclesiæ libr. 20. c. 6.) à Sibyllis mutuatus, quod ad aliud inscius conuertit, vaticinatur Poeta eglog. 3.

Alter erit tunc Tiphys, & altera quæ vebat Argo Delectos heroas.

Cui alludit illud Senecæ in tragœdia Medæ actu 2. in fin. prudenter coniecturantis ex Acosta lib. 1. de nat. noui orbis c. 11.

*Venient annis sæcula seris, Quibus Oceanus vincula rerum
Laxet, & ingens pateat tellus, Tiphysque novos detegat orbes.*

[fol. 84r] Et quemadmodum ad bella gerenda duces de [sect. 7] ligendi sunt, in quibus (vltra alia) foelicitas, hoc est experientia cum prosperis successibus (quæ vna sanè comes ferè consilij, & rationis est ex Iusto Lipsio lib. 5. Polit. cap. 15.) non vltimum locum obtineat. Existimat enim Tullius pro lege Manilia, olim Maximo, Marcello, Scipioni, Mario, & cæteris magnis Imperatoribus non solum propter virtutem, sed etiam propter fortunam sæpius Imperia mandata, at que exercitus esse commissos.

Sed eodem modo ad nauales expeditiones illi [sect. 8] sanè præferendi sunt nauarchi, quorum voluntatibus non modo milites audientes sint, socij obtemperent, hostes obediant; sed etiam venti, tempestatesque obsecundent ex eod. Tullio vbi proximè, & cauendum ab his, qui quarta Luna nati (de quibus Plato in Epinom.) domi habent equum Seianum, de quo Aulus Gelius noctium Atticarum libr. 3. capit. 9.

Hac ergò foelicitate, & nauali peritia Lusita [sect. 9] nos, & in aggrediendis rebus arduis, & in perferendis laboribus mari terraque excelluisse testantur tot ipsorum coloniæ in littoribus, insulis, & locis tam disiunctis, vt legentibus oras omnes extimas Africæ totius, Indiarumque, cis, & vltra Gangem, pluriumque insularum passim mirabiliter occurrunt, vt obseruat Bos. 3. tom. de sing. Eccles. lib. 21. [fol. 84]v vers. nonum, in quo ita vniuersos superant, vt à nullo superari possint ex eodem Bossio libr. 8. capit. 1. versicul. secundum sit illud: & licèt hodiè alij iam à nostris edocti eandem viam aggrediantur, vt Angli, Bataui, & alij; veruntamen primi in prima illa maris nauigatione, & noui orbis inuentione nostri fuere, vt satis omnibus constat, præferendi ergo ijdem erunt.

Nec aliquod pondus consideratio Incogni [sect. 10] ti capit. 5. habet,

*dùm ait nisi præiussent Lusitani, Venetorum inquisitio, Gallorum indefessa sedulitas,
Anglorum audacia, Batauorum, qui magis desperata aggressi sunt, indagatio idem perfecissent.*
Nam Lusitanorum inuentio & conquisitio Deo, & hominibus patet: aliorum verò, & quorum si futura esset, soli Deo reseruetur, qui nihil ignorat, cap. nouit de iudic. interim ex Poeta lib. 5.

Lusiadæ superent, quibus hoc Neptune dedisti.

Impugnat etiam Incognitus coronarum præmia, quæ donabantur ducibus, aut militibus, qui primi ad brauium, murum, locumve destinatum peruenere.

Tertiò confirmatur Pontificia concessio; quo [sect. 11] niam Nicolaus V. Calixtus III. Alexander VI. in suis Bullis, quarum mentio superiore cap. facta est, reseruant alijs Principibus ius adquisitum in insulis, & Indijs, sic Alexand. VI. apud P. Matthæum [fol. 85r] in constit. Pontif. sub Alex. VI.

*Decernentes nihilominus per huiusmodi donationem, & assignationem
nostram nulli Christiano Principi qui actualiter præfatas insulas, & terras
firmas possederit, ius quæsitum sublatum intelligi posse, aut auferri debere.*

Si ergò alijs Principibus integrum fuit ex suis laboribus, & expensis ius nauigandi, & negotiandi cum Indis, præoccupare, & illæsum sibi mancipare; quare idem Hispaniæ Regibus denegabitur, ex eo solùm quòd Pontificia autoritate confirmatur?

Quamuis enim commercium cum quibusuis [sect. 12] gentibus iuregentium commune sit, id intelligendum est antequam ab alio Principe præoccupetur & iustis ex causis eius proprium fiat; quales interuenerunt in præfato commercio, & conquisitione Lusitanorum, quia cum

primi Oceanum Æthiopicum ad Indos vsque aperuerint, nauigabilemque fecerint multo suorum sanguine, infinito pene sumptu, & maximis cum laboribus, & iacturis; iure quoque gentium instar primorum terræ incolarum, potuerunt ius illud sibi proprium facere, & alios externos ab illo arcere Rebellus de iustit. part. 2. libr. 18. quæst. 23. numer. 28. Sicut & externi ex summorum Pontificum sententia idem ius adquirere prius valuerunt. Commercia namque ex causa prohiberi posse decreuere Cæsares in l. mercatores. C. de commercijs, notat Bald. in ca. 1. §. 1. n. 2. de noua form. [fol. 85]v] fidelitatis, Baptista nu. 104. in l. Omnes populi. ff. de iust. Gerard. sing. 59. & Cabedus decis. 195. nu. 2. p. 1. accedunt quæ circa iurifgentium permissionem, & concessionem diximus capit. 1. supra eodem.

Imò & in his, quæ communia sunt & occupa [sect. 13] tione adquiruntur, non est necessaria actualis possessio, sed sufficit si locus petenti destinetur, aut apparatus siue impensam in publico ponat, vt respondet Vlpian. in l. 1. §. cœpisse. ff. de pollicitat. ibi:

Sed etsi locus illi petenti destinatus est, magis est vt cœpisse videatur, item si apparatus, siue impensam in publico posuit.

Nam qui prius fecit præparamenta præferendus est, vt docuit Bart. num. 10. receptus ex Ripa nu. 49. in l. Quominus. ff. de fluminibus, faciens namque præparamenta habetur pro occupante, vt tradunt Romanus nu. 3. Ias. num. 2. in l. De pupillo. §. nuntiationem. ff. de noui oper.

Ergò cum Lusitaniæ Regibus à Pontifice desti [sect. 14] nata fuerint, & nauigatio, & commercium, in ordine ad bonum Indorum spirituale; ipsique Reges in muneris iniuncti persecutionem, magnos nauium, militum, armorumque apparatus fecerint, faciantque in dies, vt lepidè luserit Erasmus, dum censet immeritò Lusitaniæ Regem serenitatis nomen vsurpasse, cum suis clasibus, & armorum strepitu totum concuteret orbem, & multis in lo-[fol. 86r]cis nostri possessionem iustè ceperint, animumque habeant, & potentiam progrediendi, & cætera occupandi, alius Rex se intromittere non poterit, vt in nostris terminis docuit Bart. in tract. de insula, §. nullius n. 5. & Cabed. decis. 195. n. 1. p. 1.

Fit namque extensio de iuribus ad iura quando [sect. 15] ab aliquo non datur præoccupatio ex doctrina Innocent. n. 10. cap. dilecto de offic. Archid. recepta ex Iassone num. 37. in l. 3. de adquir. posses. Gabr. lib. communium tit. de præscript. conclus. 2. n. 23. Molin. lib. 2. de primog. cap. 6. num. 18. Auend. resp. 30. num. 5. & Menoch. cons. 36. num. 34. post alios. Et quamuis hæc doctrina procedat quando lo [sect. 16] cus acquirendus naturaliter alteri possesso, seu præscripto subiaceat, non vero si naturaliter alter ab altero non dependeat, vt tradunt Federicus de Senis consil. 130. Felin. num. 19. in capit. Auditis de præscript. Gabriel d. concl. 2. numer. 24. Vndè posset Incognitus argumentari, in Asia, & Africa potentatus non pendere alterum ab altero, sed distinctos esse, & diuersis subiacere Principibus, & ideò ex subiectione, occupatione, & hospitio vnus non inferri ius ad cæterorum Regna, & Imperia occupanda ad effectum, vt nostri ab illis Batauos, & alios excludant.

Satis fit tamen huic obiectioni ex altera docto [sect. 17] -[fol. 86]v]rum recepta doctrina, nam si quis habeat concessionem à superiore, ex vsu iurisdictionis in vno loco acquirit ius, & vsum in alio diuerso, si vterque à superiore destinetur, ita docuit Bart. in l. 1. §. si quis hoc interdicto. ff. de itinere, communis ex Aufrer. ad Capell. decis. 324. n. 1. Gabriel tit. de præscript. concl. 2. num. 18. Decio in nostra specie omnino videndo cons. 270. num. 6. Competere autem reipub. Ecclesiasticæ, Imperatori, hoc est Romano Pontifici potestatem, & iurisdictionem destinandi ad Euangelij edictum in infidelium prouincias promulgandum hos, vel illos ministros cap. præcedenti ostensum planè est, igitur ex incœpto ministerio adquirunt ipsi ius ad illud exercendum in diuersis locis in aliorum exclusionem.

Quarta prælationis causa sit, quam exprimunt [sect. 18] Pontificum Bullæ, ne infidelium conuersio impediatur, hostium ve fidei potentior fiat resistentia, si ex aliorum (vt humana est malitia) æmulatione, armis, aut commercij fœnore fortiores efficiantur, sic Nicolaus V. & Calixtus III. apud Rebell. de iust. 2. p. lib. 18. q. 23. nu. 8.

Timentes ne aliqui cupiditate ducti ad partes illas nauigarent, & operis huiusmodi perfectionem, fructum, & laudem sibi usurpare, vel saltem impedire cupientes: prætereà, seu lucri commodo, aut malitia ferrum, arma, lignamina, aliasque res, & bona ad infideles deferri prohibita portarent, vel transmitterent: prop-[fol. 87r]ter quæ eis (Lusitanis) hostes duriores, ac fortiores fierent, & huiusmodi persecutio impediretur, vel forsàn cessaret, non absque offensa Dei magna. & ingenti Christianitatis opprobrie, ad obuiandum præmissis, &c. Quam rationem prosequuntur Bellarm. lib. 5. de Roman. Pontif. capit. 2. ad fin. Rebell. de oblig. iust. 2. p. lib. 18. quæst. 23. num. 5. Cabed. decis. 195. num. 2. part. 1. & decis. 47. à num. 1. par. 2. & alij ex relatis cap. 7. potest namque summus Pontifex Catholicis commercium cum infidelibus interdicare, ne ex eo fidei negotium depereat, vt decernunt Clemens III. capit. Quod olim, de Iudæis,

mandamus, ait, quatenus, nec per vos, nec per vestras naues, nec alio quocumque modo, aut ingenio eis mercimonia, consilia, vel alia subsidia transmittatis,

& Clemens V. Extrauag. Multa, de Iudæis, in hæc verba.

Degenerantes renati fonte baptismatis à statu fidelium, famæ propriæ immemores, & salutis obliti inimicis crucis Christi contra ipsius negotium, ferrum, equos, arma, & alia vetita, nec non victualia, & mercimonia in Alexandriam, & alia loca deferre præsumunt: ex quo manifestè apparet, quòd Christianos, quiad defensionem hæreditatis Domini pro fide ibidem remanserunt, adiuti subsidijs irreuerenter impugnant: propter quòd fidei negotium quodammodo noscitur depereire,

obseruat Cabed decis. 47. num. 1. & 2. p. 2. post alios quos refert.

Pro quo iure pronunciatum est in supremo Cas [sect. 19] tellæ Prætorio in Regis Lusitaniæ fauorem anno [fol. 87v] 1573. contra externos, qui ad nostræ conquestæ partes mercimonia detulere, cuius sententiæ meminit Cabed. d. decis. 47. ad fin. & ad longum vtriusque partis fundamenta proponit d. 2. p. à pag. 458. & eandem disputationem contra Gallos ventilatam tradit idem Cabed. decis. 195. 1. p. & tanquam certum supponit Suarius alleg. 18. in alio casu in Castellæ fauorem, licet ex defectu probationis reos defendat, tantum abest, vt contrarium sentiat, vt intendit Incognitus cap. 5. ad fin. eum pro parte contraria citans; ergò hæc causa non solùm Romanorum Pontificum decretis, ac doctorum auctoritate, sed & supremis Arestis probata, & confirmata in contradictorio iudicio est.

Quinta sit causa quòd in societatem præfatarum [sect. 20] expeditionum vocati etiam fuere à summo Pontifice alij Christiani Principes, qui suorum Regnorum amplitudine contenti societatem oblatam conuenire cum Regibus Hispaniæ noluerunt, vt testatur Rebellus de iust. 2. p. lib. 18. q. 23. num. 7. Nam Emmanuel Rex speciali legatione, apud Iulium Pontificem maximum omnes Christiani orbis Principes ad Asiæ opes, Mahometanique nominis extinctionem enixè, sed frustra inuitauit, ex Osor. lib. 4. de rebus Eman. pagin. mihi 176. cum seq. de Francisco primo Galliæ Rege inuitato, & repudiante refert Andrade in Ioan. III. par. 1. c. 10. [fol. 88r] & propterea idem Rex suis vassallis prohibuit, ne in Indiam nauigarent Andrad. d. 1. p. c. 14. Eduardus Angliæ Rex edicto vetuit, ne Angli ad Guineam à nostris tunc detectam, nauigarent Resend. in Ioan. II. cap. 33. quæ ratio viget etiam in prouincijs posteà repertis. Ex eodem capite pax inter Carolum V. & Philippum filium ex vna parte, & ex altera Henricum II. Galliæ Regem inita anno 1555. inter alia pacta

continebat, ne Galli in Indias nouasque terras conquirendas sine Hispaniæ Regum licentia proficiscerentur, ex Prudentio de Sandoual in Chronica Caroli 2. tom. lib. 32. §. 37. Ergò nec de summi Pontificis voluntate, nec de Lusitanorum prælatione quispiam conqueratur, equum erit: & hæc oblatio, & scientia inuitatis Principibus nocuit, vt sentit Accurs. glos. verbo ad obtinendum l. 2. §. 1. ff. ne quid in loco publico, dùm illum (qui præuidere potuit) exclusum manere ab occupationis iure in rebus publicis docet, sequuntur Bart. num. 13. Ias. 55. ad fin. Ripa 62. in l. Quominus de flumin.

Sexta sit causam quòd Alexandrina diuisionis [sect. 21] Bulla ex Pontificis mandato Romæ fuit publicata.

Principibus autem Catholicis perpetuos Ro [sect. 22] mæ caduciatos habere moris est, quod præcipuè in nostra specie locum habebit, tùm suopte splen-[fol. 88]v]dore, atque magnitudine, tùm propter Regiæ fortunæ sublimitatem, quæ magnorum, & potentum Regum actiones in illustribus, & nouis rebus obscuras esse non patitur.

Bullarumque, ac constitutionum Pontificarum [sect. 23] promulgationes Romæ factæ vbique obligant ex communi doctorum sententia, Suar. de legib. lib. 4. cap. 15. à num. 13. Salas eod. disp. 12. num. 10. & quæ sunt notoria in Curia Romana, magnumque factum continent, corum notitiam Princeps supremus ignorare non potest Capycius decis. 69. nu. 16. Neque enim singulorum auribus per speciale mandatum, aut litteras sunt intimandæ cap. 1. de postulat. prælat.

Quòd præcipuè locum habet in proclamatib. ge [sect. 24] neralibus, quæ citationis vim habent, tacentibusque præiudicant in adquisitione iurium iurisgentium, resoluit Iacobinus de feud. verb. & cum venationibus n. 2. approbant Ripa nu. 133. in l. Quominus, de flum. Franc. Marc. decis. 529. n. 16. part. 1. & Menoch. casu 160. n. 11. post alios.

Septima sit causa, quoniam sunt hoc iure om [sect. 25] nes, qui in Indico mari nauigant, iam inde ab eo tempore, quo Lusitani in India arces edificare cœperunt; vt nemini liberum sit nauigare, nisi ab aliquo Lusitano vel duce, vel arcis præfecto (Fide prius illius, qui nauem conscendit, diligenter ex-[fol. 89r]plorata) litteras acceperit fidem foederis continentes, his litteris tuto nauigant, aliter enim à nostris nauarchis capi, bonisque omnibus euerti, & vita, aut saltem libertate priuari possunt, ex Osor. libr. 4. fol. 177. de rebus Eman.

Huius salui conductus multiplex ratio reddi [sect. 26] potest. In primis enim Pontificiæ concessionibus hoc etiam continent, ne aliquis sine Regum Lusitanorum licentia maria illa nauigare possit, cuius priuilegij ratio vltra resoluta in hoc, & præcedenti capit. in seq aptius explicabitur.

Secundò cum à nostrorum in Indiam ingres [sect. 27] su Sarraceni opibus, & armis, potentissimi omnes neruos ad nostrorum intentionem, & excidium intenderint, dolis, ac fraudibus Orientis Reges in id excitantes, oportuit à tantorum hostium conspirationibus tuerentur se Lusitani, & ad vtrorumque vires diminuendas, & diuidendas illo saluo conductu vterentur, vt foederatos ab hostibus discernere.

Tertiò cum Ægypti Campson, Turcarum [sect. 28] que Imperator ad eandem nostrorum ab India ex turbationem classes misissent aliquoties, & quod dolendum est consilijs, armis, & stipendiarijs ab ijs, qui Christi caractere insigniti erant, adiuti: ad vigilandum nostris esse docuit experientia, non solùm ab hostibus ex fraude & mendacio compositis, [fol. 89]v] sed à domesticis professionis tamen Christianæ immemoribus.

Hæc & alia, quæ considerari possunt, satis il [sect. 29] lum saluum conductum iustificat, qui cum equitatis sit, prudentiæque plenus, per tempus immemorale in Indico mari ius adquisiuit

in omnes nauigantes; vndè ius hoc reale comprehendit quoque externos, qui in Indiam nauigare velint.

Receptum namque est, quod qui præscripsit iu [sect. 30] iurisdictionem in vno territorio, poterit illam exercere aduersus aduenas, qui de nouo veniunt, quamuis aduersus illos non præscripserit, vt singulariter docuit Bald. in l. si quis diuturno not 2. ff. si seruit. vendic. receptus ex Gabriele titul. de præscription. conclus. 2. numer. 21. & Molin. libr. 2. de primogen. capit. 6. numer. 17. ita vt in hoc casu de persona ad personam extendatur vsus, possessio, & præscriptio, vt benè docent citati Doctores sic limitantes regulam textus ca. Cum in tua, de decimis.

Hinc fit Batauos sine hoc saluo conductu in [sect. 31] Indiam nauigare non posse, eò maximè quia Incognitus idem ius implorat, quo Persæ, Sinæ, Sarraceni, & Ethnici in illis partibus vtuntur, ita vt suo gladio iuguletur; cum alij huic legi per immemorale tempus sub amissionis bonorum, & vitæ pœna sint subiecti.

[fol. 90r] Imò, & maior ratio vrget contra Batauos, & [sect. 32] alios fideles, quam contra infideles: tùm quia in istos nòn habet Pontifex eam iurisdictionem, quam exercet in illos, vt seq. capit. demonstrabitur: tùm etiam quia infideles erant in quasi possessione negotiandi, & nauigandi, fideles verò ea carebant, vndè contra philosophiæ, iurisprudentiæ, & fidei Catholicæ rudimenta argumentatur Incognitus, ab carentia ad habitum, à priuatione ad adquisitionem. Non enim valet argumentum, non potest Pontifex prohibere hoc infidelibus, ergò nec fidelibus; non potest priuare aliquem sua possessione, ergò non poterit impedire adquisitionem; accedunt, & aliæ causæ relatæ sequentibus capitibus.

Hæ rationes, & causæ (omissis alijs) ge [sect. 33] nerales sunt, respiciuntque generaliter omnes Principes externos, respectu quorum Lusitaniæ Rex fundatam habet intentionem tot titulis firmatam; sed respectu Batauorum fortius vrget, quia fortior, & diuersa causa contra eos stat pro Lusitanis, & ita hæc erit octaua causa: fatetur Incognitus cap. 3. Alexandrum VI. contentiones tantum Lusitanorum, & Castella norum composuisse, quod potuit sanè, vt electus inter illos arbiter, sicut & ipsi Reges ante [fol. 90v] teà de ipsa re fœdera pepigerant, hæc Incognitus: ex fœderis igitur vinculo, & arbitrij vi inter ipsos Reges conquisitionis diuisio pendet, & firmiter obligat, si pacta sint seruanda, quæ iuri naturali innituntur, l. 1. de pactis. Pacta verò cum Principibus inita obligant [sect. 34] æqualiter suos subditos, vt in terminis conquisitionis, & prohibitionis inter Castellæ, & Lusitaniæ Reges, ne alterius subditi in alterius limites nauigando, seu commerciando ingrediantur, decidunt Gam. decis. 384. & Cabed. decis. 195. par. 1. & decis. 47. part. 2.

Pacta autem prædicta inter Ioannem Lusitaniæ, & Ferdinandum Castellæ Reges celebrata fuere, & Pontificio arbitrio confirmata, Ferdinando successit Philippus I. Philipo Carolus Imperator, Carolo Philippus II. ex Borrello de præst. Regis Cathol. c. 46. n. 344. 348. & 356. qui idem pactum, & arbitrium obseruarunt, constat autem Philippum I. Flandriæ Comitem fuisse, qui iure hæreditario Principatum illum à maioribus acceptum in posteros transmisit.

Cum ergo Comes Flandriæ (cuius pars Batauia [sect. 36] est ex Borrel. de præst. Reg. Cath. ca. 46. à numer. 360.) his pactis sit astrictus, iisdem successor in Batauia stare debet; successor namque indignitate antecessoris fœdus, & pacta seruare, [fol. 91r] tenetur argum. cap. Quoniam Abbas de offic. deleg. siue succedat iure hæreditatis, aut sanguinis, cap. Abbate vers. ad hæc de re iud. in 6. Suar. alleg. 9. num. 4. Tiraq. de primog. q. 35. num. 20. & 23. siue beneficio electionis cap. 1. de probat. Boerius decis. 204. num. 42. seu armis Afflict. decis. 392. n. 23. siue rebellione Bald. cons. 271. num. 6. vol. 1. Vndè Senatus Hollandensis,

siuè quivis alius, qui fide abiurata in sui naturalis Principis locum, & sedem per arma, & vim ingressus Batauiam vsurpauit, cetera iura tam actiua, quam passiuia Principatui ad hærentia, ad quæ prædecessores tenebantur, conseruare debet.

Hæc ratio dùm bellum crudescit, locum non ha [sect. 37] bebit: nam vt dicebat C. Marius apud Plutarchum in vita Marij:

inter armorum strepitum leges non audiuntur,

Tullius pro Mil.

leges silent inter arma,

sed inducijs aut pace initis, quis hoc ius, hoc fœdus violandum consulat, nisi Incognitus cap. 13? cum tamen ipse sequestro bello ad conscientiæ, & æstimationis tribunal nos prouocet in præfatione.

Ex quibus omnibus deducitur quantum verita [sect. 38] tis habeat illud, quòd confidenter Incognitus asseuerat,

Lusitanos inique aditum, & mercaturam Indicam Batauis præcludere

cap. 1.

Batauosque in bellum trudi nostrorum iniquitate

, ca. 13. Nam vt tergiuersationibus non sit locus, argumentum tripliciter adincudem [fol. 91v] reduci potest. Aut enim Bataui ad nostra emporia ditionesque nauigant, aut ad hostium, quibus cum bellum nobis est, terras peregrinantur, aut tandem ad alios; in primo casu iam contra Incognitum cap. 1. probauimus illos ad nostrum commercium, nostraque emptoria non admittere nobis fas esse.

Et idem ius militat in secundo casu, est enim [sect. 39] res magni præiudicij debellationi deferre mercimonia illis, cum quibus bellum gerimus, vt decidunt Pontifices in ca. Quod olim de Iudæis, extra uagan. Multa eod. obseruant Panorm. in d. cap. Quod olim, & Cabedus decis. 47. numer. 2. par. 2. Præstare autem auxilium hosti iusta belli causa est sacra pagina approbata 2. Reg. 8. prout notat Molin. 2. de iust. disp. 104. vers. quarta, & hos duos casus admittit Incognitus in præsentiarum, & in his versatur Ægidij disputatio, vt ipse fatetur in l. ex hoc iure cap. 3. num. 21. vers. his positis. ff. de iust. part. 1. Sed Incognitus totus est in tertio casu, quando scilicet Bataui nauigant, & commercium exercent cum plerisque gentibus, quibus cum nullum Lusitani bellum habent, & cum quibus Persæ, Sinæ, alij que sicut & ipsi Lusitani liberam exercent mercaturam: sed in eo etiam casu contra Batauos vrgent fundamenta toto hoc capite deducta.

Nec obstat quod omnibus Principibus Chri [sect. 40] -[fol. 92r]stianis fas sit procurare infidelium nationum per suos subditos conuersionem ad fidem, iuxta illud Marc. vlt.

Ite in mundum vniuersum, & prædicate Euangelium omni creature.

Respondetur nam que id verum esse, nisi à summis Pontificibus prohibeantur propter ipsum met bonum conuersionis: quando ergò alteri Principi ea cura demandata est, ne mutuo sese impedian, merito reliqui arceri possunt, ac debent à Christi Vicarijs.

Ad quos propriè, & ex officio spectat huiusmo [sect. 41] di missionum distributio, iuxta resoluta cap. præcedenti. Quia nullus debet prædicare, nisi mittatur iuxta illud Apost. Rom. 10.

Quomodo prædicabunt, nisi mittantur,

& illud Matth. 9. Luc. 10.

Messis multa, operarij autem pauci, rogate ergo

Dominum messis, vt mittat operarios in messem suam,

Isaias quoque cum audisset Dominum dicentem cap. 6.

Quem mittam? Respondit, ecce ego mitte me, dixitque Dominus vade, & dices populo huic, hinc diaconus suscipiens codicem Euangelij benedictionem postulat à Pontifice ex Innocent. lib. 2. de sacro altaris mysterio cap. 37. qua ex causa etiam Apostoli primum orbis Regiones sibi diuiserunt, postea verò episcopis distinctæ diœceses à summis Pontificibus traditæ sunt; ita vt vnus in alterius messem falcem mittere non possit, vt eleganter in nostra specie concludit Rebell. de iust. 2. p. lib. 18. q. 23. num. 28. ad primum.

[fol. [92]v] Sicut etiam pro pace seruanda inter Principes, [sect. 42] & religione amplificanda poterit Papa Prouincias Sarracenorum inter Principes Christianos ita distribuere, ne alius in alterius partes transeat; sic etiam posset pro commodo religionis Principes creare, maxime vbi antea nulli fuissent Principes Christiani, vt docet Caietan. 2. 2. quæst. 66. art. 8. Victoria de Indis 2. p. nu. 10. & Molin. de iust. tract. 2. disp. 105. vers. illud tamen. Pontificis namque Romani est vniuersam potentiam Regum Christianorum dirigere ad finem supernaturalem, vt latè proseguitur P.

Suarez contra sectas Angliæ lib. 3. à cap. 22. vsque ad cap. 30.

9

Svmmarivm. Cap. IX.

1 Pontifex Romanus an habeat potestatem debellandi infideles?

2 Pontifex Romanus non habet iurisdictionem in infideles, nec propter infidelitatem, aliave peccata contra naturam potest eos debellare.

3 Christus Dominus dedit Petro, & successoribus potestatem in fideles, non verò in infideles.

4 Infideles vt tales non sunt directè subditi Pontifici Romano, sed indirectè.

5 Infideles ad fidem Catholicam non sunt armis cogendi.

[fol. 93r] 6 Infideles fidem sufficienter annunciatam si non accipiant, non sunt debellandi, & an ad audiendam fidem cogi possint?

7 Pontifex Romanus potest cogere Principem paganum, ne impediat prædicationem, conuersionem, & eximere conuersos ab illius obedientia.

8 Alexandri VI. bulla circa Indiarum Occidentalium donationem quo sensu accipienda.

9 Lusitani ius habent ex Pontificis concessione debellandi Indos, si prædicationi officiant.

Socotora insula per nostros liberata à Mahometanis in Catholicorum beneficium.

Historijs fides adhibenda.

10 Bellum contra Turcas, & Mauros semper iustum.

11 Bona acquisita bello victoris dominio cedunt.

Bona à Turcis, & Mauris bello iustè à fidelibus acquiruntur.

Hispania ab infidelibus per bellum liberata.

Lusitaniæ Regnum ab infidelium faucibus erectum.

Africæ Imperium Lusitanicum iustè acquisitum.

12 *Lusitani in Asia bello abusi non sunt in infideles.*

Antonius Galuanus Regnum Ternatis repudiauit.

13 *Lusitani offensi dolent, lacesiti pugnant, iniurias acerrimè persequuntur.*

14 *Lusitani iustè bellum contra fidei fragos suscipiunt, & num. 15.*

Lusitani in fide tuenda constantissimi, in perfidia vindicanda acerrimi.

[fol. 93]v 15 *Bellum ob fidem violatam iustum.*

16 *Lusitani habuerunt in India occasiones dilatandi Imperium ex auxilij præstandi titulo.*

Abraham auxilium præstitit contra Reges, à quibus iniuriam non accepit.

Romani propter socios bella gesserunt.

17 *Lusitani arces in portubus Indicis iustè ædificarunt ad sui tutelam, idque velex dominorum voluntate, vel ex fidei fractæ occasione, num. 18.*

19 *Lusitani tribus titulis Imperium in India, & conuersionem defendunt.*

Lusitani cessante fraude, & dolo, sub specie commercij, vel religionis Indos non debellarunt.

Lusitani semel elusi iterum falli non patiuntur.

Lusitani in Indos an habeant ius dominij titulo belli? Cap. IX.

INCognitvs capit. 4. nec Pontifici [sect. 1] facultatem concedere, nec Lusitanis ius debellandi Indos fas esse ex Caiet. 2. 2. quæst. 66. art. 8. auctoritate astruit: nos autem, vt satis faciamus distinctè de Pontificis potestate quoad ius belli in infideles, & de iure Lusitanorum illos debellandi breuiter disseremus.

[fol. 94r] Pontifex summus non habet iurisdictionem in [sect. 2] infideles, nec eos propter idolo latrariam, aliaue peccata, quæ pugnant cum lumine naturæ, debellare potest, & suis dominijjs spoliare, vt in specie agnoscunt Victor de Indis 1. part. à num. 30. Coua. reg. peccatum 2. par. §. 10. num. 1. & 2. Salmeron tom. 12. tract. 39. per totum Molin. tract. 2. de iust. disp. 106. Acosta de procur. Indor. Salute lib. 2. à ca. 2. vsque ad cap. 7. & passim alij. Quoniam verba illa,

tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam,

Matth. 16.

confirma fratres tuos,

Luc. 22.

pasce oues meas,

Ioan. 21.

fiet vnum ouile, & vnus pastor,

Ioan. 10. in spiritualibus tantum locum habent: nam vna est Ecclesia non ab vnitate, vel locorum, vel Regum politicè dominantium, sed ab vnitate fidei in vnum Christum, & in vnum eius vicarium, quæ quidem vnā facit Ecclesiam, & ouile, cuius oues sunt pascendæ verbo Dei, Sacramentis confirmandæ, & pro meritis ipsarum, aut soluendæ à peccato, aut ligandæ: vnde Ecclesiæ nisi in pastores, & fideles eius nulla est iurdictio spiritualis: quare rectè dixit Apostolus 1. Corint. 5.

quid mihi de his, qui foris sunt,

vt doctè discurrit Salmeron. dicto loco.

Licet autem infideles pro illo statu non sint dire [sect. 4] ctè subditi Pontifici Romano, nihilominus ex diuino iure tenentur illi subdi suscipiendo fidem, & [fol. 94]v baptismum, per quem vnusquisque de grege fit Christi, & perconsequens subditus Petro; imò & ante baptismum sunt indirectè subditi Pontifici, qui ius habet cogendi infideles, ne Euangelij prædicationem in suis terris impediunt, neve subditos suos ad fidem negandam, vel non suscipiendam cogant, aut alio modo religioni Christianæ infesti sint, vt resoluunt Vict. de Indis 2. p. à num. 11. Suar. lib. 4. contra sect. Angliæ cap. 6. à num. 7. & alij.

Qua in re tres sunt constituendę conclusiones: [sect. 5] Prima, infideles ad fidem Catholicam suscipiendam non sunt armis, & vi cogendi, vt decidunt Pontifices c. De Iudæis, cap. Qui syncera 45. distinct. docet D. Thom. 2. 2. quæst. 10. art. 10. sequuntur Sot. in 4. dist. 5. art. 10. column. 14. Victor de Indis 1. par. num. 26. Bellarm. lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 29. column. 2. in fin. & lib. 5. cap. 2. Beccan. in summa 2. tom. cap. 13. quæstione 4. Violentia enim repugnat fidei, Acosta de procur. Indor. Salute cap. 13. lib. 1. vndè D. Greg. libr. 2. Epist. 52.

Noua, ait, atque inaudita est ista prædicatio, quæ verberibus exigit fidem.

Secunda conclusio, quantumcumque fides an [sect. 6] nunciata sit barbaris probabiliter & sufficienter, & noluerint eam recipere, non tamen ex eo eos debellare, & bonis spoliare licet, vt docet D. Thom. 2. 2. q. 10. art. 8. receptus ex Victor. de Indis 1. par. [fol. 95r] num. 39. Couar. reg. peccatum 2. p. §. 10. num. 3. vers. 4. Ayala de iure belli libr. 1. cap. 2. numer. 28. An autem per vim ad audiendam fidem cogi possint, adhuc sub iudice lis est, affirmat Sepulueda contra Episcopum Chiapię obiect. 10. subdubitat Sotus in consilio quod anno 50. dedit circa Indiarum conquisitionem vers. la segunda cabeça, negant Episcopus Chiapię in Apologia contra Sepuluedam replica 10. & Salmeron tom. 12. tractat. 38. vers. de inde pag. 323. Metaphysicum existimans non posse compelli infideles ad credendum, posse tamen ad audiendum inuitos cogi, consentit Becca. in summa 2. tom. cap. 13. quæst. 4. numer. 12. cum sequenti.

Tertia conclusio: potest Papa per se, & per Prin [sect. 7] cipes Christianos compellere rempub. aut Principem paganum etiam bello illato, ne impediatur libere prædicari Euangelium, & vt sinat impunè subditos baptismo spontè suscepto profiteri legem Christi D. Thom. receptus 2. 2. quæst. 10. art. 10. Vict. de Indis 2. part. numer. 12. Bañez d. artic. 10. ad fin. Gam. decis. 335. num. 2. & sic baptizatos eximere à iure, & obedientia Principis pagani Vict. de Indis 2. p. nu. 13. & 14. Bellarm. libr. 5. de Rom. Pontif. cap. 7.

Et in hunc sensum trahenda, & explicanda est [sect. 8] Alexandri VI. bulla, qui Castellę Regibus Indias, [fol. 95]v & insulas Occidentales donauit, vt declarant Episcopus Chiapię contra Sepuluedam replica 12. Salmeron tom. 12. tract. 39. ad 7. pag. 333. & ad eundem finem Lusitanis ius belli in Indos Orientales ex Pontificia concessione competit; ¶ Quo ta [sect. 9] men adhuc vsi non sunt (vt constat ex historijs quibus fides adhibenda est l. 1. vbi Bart. ff. de offi. quæst. Valasco de iure emphyt. quæst. 9. numer. 26. Gam. decis. 339. numer. 7.) vna excepta Socotora, in qua maris Erythrę insula Christianos ab Apostoli Thomę aduentu incolas ab Mahometorum Fartacum tyrannide, expugnata arce, & in ea præsidio Lusitanorum imposito ex Emmanuelis mandato Tristanus Acuña liberauit, Maffæus lib. 3. pagin. 68, Lucena lib. 1. cap. 12. in vita Xauierij, meminit Miræus in Polit. Eccles. libr. 3. ca. 8. Vndè sub prætextu religionis nullus à nostris Rex subactus est, nullus populus armis oppressus.

Cum tamen contra Turcas, & Mauros bellum [sect. 10] ex nostra parte semper iustissimum sit, non solùm quando Prouincias olim à Christianis possessas detinent, vt defendunt Innoc. & alij in cap. Quod super his, de voto, Oldrad. cons. 72. Ceuallos tom. 4. q. 906. à num.

210. sed etiam quia ex professione in nostram offensionem parati sunt semper, vt decidit Alexander II. in cap. dispar. 23. quæst. 8. in hæc verba,

in Sarracenos qui Christianos persequuntur, & vr-[fol.

96r]bibus, & proprijs sedibus pellunt, iustè pugnatur,

resoluit Diuus Thomas 2. 2. quæst. 10. articul. 8. receptus Innoc. num. 5. in cap. Maiores de baptismo Boer. decis. 178. num. 10. Gama decis. 335. num. 1. Gail. lib. 1. de pace publica pag. 4. numer. 40. post Bart. Bald. & alios, quos, refert Bellarm. libr. 3. de laicis cap. 16. Paulus Grysdus in decis. fidei verb. bellum, & Molin. disp. 99. vers. quod si bellum, & disputat. 105. vers. illud tamen, tractat. 2. de iust. quod procedit etiam si Turcæ, & Sarraceni velint in pace viuere; adhuc Christiani illis bellum possunt inferre ex Oldrado cons. 72. Alberico in Rubrica. C. de Paganis, Anania in capit. Ad liberandam de Iudæis & Cacher. in disp. inserta post decisiones Pedam. num. 19.

Vndè terras, & loca, quæ nostri Reges contra [sect. 11] Turcas, & Mauros in Africa adquisierunt, iusto titulo sua propria efficere iuxta regul. Iuriscons. in l. Naturalem. §. vlt. ff. de adquiren. rer. domin. 1. Si captiuis verb. publicatur. ff. de captiuis, & resoluta per D. Thom. de regimine Principis lib. 3. ca. 11. post Arist. lib. 1. Politic. cap. 4. & alios quos refert, & sequitur Couar. reg. peccatum 2. par. §. 11. num. 1. & 6. vers. res autem, & ita probant contra infideles leges partitæ l. 5. & 19. tit. 26. part. 2. & l. 20. titul. 28. part. 3. elegantius Innoc. 4. in cap. Abbate de re iud. lib. 6. ibi:

Ab infidelibus loca conquisierit,

[fol. 96]v] & ibi,

sua propria facta essent,

vbi glossa, verbo, infidelibus post Innoc. quem refert & ita docent speciatim de Regibus Hispaniæ loquentes Felin. in cap. cum non liceat colum. 5. de præscript. post multos Auend. lib. 1. de exeq. cap. 1. num. 7. & capit. 4. in pr. Mench. Illust. cap. 81. num. fin. vers. cum nostri, Garcia de expens. capit. 9. num. 68. cum seq. Burg. in præmio leg. Tauri nu. 32. & 144. qui post alios firmat idem de Regibus Lusitaniæ, & de nostro Imperio Africano Castaldus de Imperatore q. 53. n. 6. & Gama decis. 335. n. 1.

In Asia verò Lusitani titulo belli in infideles [sect. 12] vsi non sunt, imò (ne exemplis protrahamus tempus) à Ternatensibus proceribus in legitimæ prosapiæ defectum regni gubernaculum honorem oblatum, & opes Regias excelsiori animo repudiauit Antonius Galuanus Ternatensis arcis præfectus Maff. lib. 10. de reb. Indicis, Andrad. in Ioan. III. libr. 3. capit. 56. Barrios de cad. 4. libr. 9. capit. 20.

Nostri enim id faciunt, quòd eis ius belli, & ius [sect. 13] titia concedit, & fortium hominum officium est, offensi dolent, lacesiti pugnant, illatas iniurias acerrime persequuntur, vt Naubeadarimus Calecutiensis Regni Princeps apud auunculum Regem proposuit Osor. libr. 3. de rebus Eman. pag. in. 96. ¶ Vndè omnia iure gessisse, ab illis tantum qui fœ [sect. 14] -[fol. 97r]dus fregerant pœnas, vt æquum est, exegisse, homines esse in fide tuenda constantissimos, in perfidia vindicanda, & iustissimis pœnis animo maximo repetendis acerrimos defendit apud Mahometem Malacæ Regem Lansamana rerum maritimarum præfectus Osor. lib. 6. pag. 248.

Quas ob causas iustis bellis apud Indos suo Im [sect. 15] perio plurimas adiiciunt ditiones Lusitani teste Nauar. in cap. nouit not. 3. n. 158. de iudicijs, qui titulus ob fœdus, & pactum violatum approbatur à sacra pagina 4. Regum. 3. Diuo. Augustino lib. 6. quæst. 10. capit. dominus 23. q. 2. Vict. de iure belli numer. 13. Molin. tract. 2. de iust. disp. 104. vers. sexto Castro de iust. hæret. punit. lib. 2. c. 14. causa 10. pag. mihi 378.

Alius titulus in Lusitanorum fauorem considerari [sect. 16] potest: cum in spoliati, aut aliàs iniuriam passi Reges defensionem, & vindicationem sub tributi, aut prædæ pacto auxilium præstant; ex qua ratione Lusitani in India habuerunt occasiones varias, non nulla iure belli occupandi, suum que Imperium dilatandi, vt probat in specie Mol. de iust. tract. 2. disp. 105. causa 9. Sic & Abraham ad vindicandum Regem Sodom. dimicauit contra quatuor Reges, à quibus ipse nullam acceperat iniuriam, Genes. 14. Hanc igitur causam pro socijs & amicis probant Caiet. 2. 2. q. 40. art. 1. Cast. supr. vers. ecce omnes [fol. 97]v Vict. de Ind. 2. p. n. 17. & Molin. d. disp. 105. vers. aliam qui idem referunt de Romanis, & testatur Cicero pro lege Manilia, ibi:

Propter socios nulla ipsi iniuria lacessiti maiores vestricum

Antiocho, cum Ætolis, cum Pænis bella gesserunt,

ferturque etiam Hispanos terras Mexicanorum obtinuisse, ea ratione Talchathedanos aduersus Mexicanos adiuuando Vict. & Molin. vbi proximè.

Tertiò cum insita Ethnicis, & infidelibus natu [sect. 17] ra sit inconstans atque infida, opus est, vt qui apud illos versantur, securitati suæ consulant, & neque nocere cuplant, neque tamen se frustra lædi permittant: quare quæ defensionis sunt propria, & tutelæ, ea nemo culpæ debet, si Christiani satagant, in quo genere sunt portus naualibus stationibus occupati, arces erectæ, ac munitæ, præsidia militaria imposita, quò confugere violati queant, Ethnicos quantum satis erit, terrore ipso in officio continere; hoc à Lusitanis factitatum in plerisque Orientis maritimis vrbibus, non sine egregia ipsorum gloria, & magna reipub. Christianæ commoditate, nemo est, qui non laudet. Qui enim inter externos, & meritò suspectos armatur, cautus & prouidus potius, quam iniurius dicitur. Ethicorum namque ingenium eiusmodi est, vt nullam patiatur iniuriam, si contra ipsorum iniurias se quisquam muniat, vt eleganter prosequitur Acost. lib. 2. de proc. Ind. salu-[fol. 98r]te c. 14. Adde arces cum præsidijs, vel ipsorum do [sect. 18] minorum consensu, vel ob violatam pacem, & perfidiam vindicandam, à nostris fuisse erectas, vt ex historijs constat.

His tribus titulis se, maiestatis Regiæ IMperium, [sect. 19] fidem Catholicam, & euangelij Tyrones defendunt nostri. Connituntur enim ostendere hosti virtutem ipsorum semel fraude eludi posse, iterum neque falli, neque vinci posse: cessantè verò illarum gentium fraude, & dolo, Lusitani sub commercij specie, aut religionis prætextu, eas non subijciunt, vt firmat Vict. de Ind. 2. p. ad fin. velut testis omni exceptione maior, sæpe laudatus ab Incognito ca. 1. 2. 3. 4. & 6. & passim, vt immeritò ipse in hac parte nos iniustitiæ arguat.

10

Svmmarivm. Cap. X.

- 2 *Nauigatio in Indiam an sit omnibus communis?*
- 3 *Poetæ in cognitione iuris naturalis plurimo iudicio valent.*
- 4 *Occupationis incapacia adquiri non possunt.*
- 5 *Communes res, quæ sint ex Cicerone.*
- 6 *Aqua communis.*
- 7 *Maris an sit commune elementum.*

Communia iurisgentium quæ Romani vocauerint.

8 *Littus maris commune ex iuregentium.*

[fol. 98]v] 9 *Maris ad littus accedere nemo à populo Romano prohiberi potest.*

10 *Interdictum, ne quid in mari fiat, quo portus, statio, iterue nauigijs deterius sit*
Maris nauigatio impediri non debet

11 *Occupari quod potest, an sit iurisgentium?*

12 *Piscando in diuerticulo maris, vel fluminis an alium prohibere quis possit?*

13 *Mare, & littora an sint diuersæ conditionis:*

Mare an sit de numero rerum, quæ in commercio non sunt?

14 *Nauigationem impediens inique agit.*

Vtile alteri, & mihi non molestum est communicandum ignis de igne communicandus.

15 *Maris ius adquiri potest, & in dotem dari, nu. 32.*

16 *Imperator mundi, & maris dominus.*

17 *Imperator non est orbis dominus*

L. Deprecatio. ff. ad l. Rhod. & nu. 19. & 20.

18 *Imperator non habet supremam potestatem in vniuersa Ecclesia in temporalibus.*

19 *Potestas legis ferendæ supponit iurisdictionem*

20 *Aduersatiua, autem, non semper excludit.*

21 *Maris proprietas ad aliquem pertinere potest;*

L. Sanède iniurijs, & num. 23. & 24.

22 *Mare sicut arida diuisionem recipit de iure gentium, & contrarium dicere, est perridiculum.*

23 *Incognitus reijcit autores tanquam adulatores.*

[fol. 99r] 24 *Interdictum competit habenti ius maris.*

25 *Interdicta alia ad publicas, alia ad priuatas causas.*

26 *Communia iurisgentium, post acquisitionem manent publica populi vnius.*

27 *Barbari à populo Romano vocantur populi Prouinciales.*

28 *Donellus censet maris, & littorum eiusdem esse conditionis.*

29 *Priuatus in maris iure utitur priuato interdicto.*

Princeps ius sibi dicit in sua causa.

30 *Maris proprietas etsi sit nullius, protectio tamen, & iurdictio Imperatoris, vel Principis.*

31 *Princeps in portu, & in mari exigere vectigal potest.*

32 *Venetorum dux annulo desponsat mare ex Pontificia concessione.*

Alex. III. Venetias mari dotauit per annuli inuestituram.

- 33 *Delicta commissa in mari punienda à terræ Rectore, & intra quot milliaria.*
Mare comprehenditur, & definitur sub terræ territorio.
- 34 *Latrones graßantes in vijs publicis non gaudent immunitate Ecclesiæ, ac proinde nec piratæ.*
- 35 *Vectigalia intra quot maris milliaria exigi possunt.*
- 26 *Maris protectio, & iurisdictio de iuregentium competit omnibus principibus, sed post occupationem præfertur possidens.*
- 37 *Maris protectio necessaria est, ne deferantur extra Regnum merces prohibitæ, & vt securè nauigetur, & obid [fol. 99]v iustè vectigal exigitur in vniuerso orbe.*
Vectigalia cur in mari, & portu exigantur?
- 38 *Maris immensitas, & qualitas non repugnant acquisitioni.*
- 39 *deserta magna in arida reperiuntur.*
- 40 *Maris pars pertinet ad dominium terræ vicinæ.*
Vrbes maioribus, minoribus ve territorijs circumscribuntur.
- 41 *Imperator habet iurisdictionem in mari ultra districtum, qui terræ adiacenti competit.*
- 42 *Mare, aer, & aqua profluens communia de iure naturæ considerantur vt elementa, & vt locum occupantia.*
43. *Aqua fluminis dupliciter consideratur, & numer.*
- 43 *Mare, aer, & aqua considerata vt localia possidentur.*
- 44 *Aer quasi possidetur, cum supra nostrum solum est. altius tollere ædes licet.*
- 45 *Aeris excipiendi gratia non possumus alienum agrum ingredi.*
- 46 *Immunitate Ecclesiæ gaudet proiectus in aera cæmeterij.*
- 47 *Mare fundatum est in aluo, & ideò occupationis est capax.*
Terra est inferior Sphæra cæteris elementis.
- 48 *Maria moribus gentium in Principum dominium venerunt.*
- [fol. 100r] 49 *Oceani nauigatio ad Hispaniæ Regem pertinet.*
- 50 *Concluditur maris occupatio, & adquisitio.*

*Mare ad Indos, aut ius in eo nauigandi an sit
proprium Lusitanorum occupationis titulo. Cap. X.*

RAtiones relatæ in præcedentibus capitibus Lusitanorum nauigationem in Indos, nauigationisque ius satis superque iustificant, ita vt opus non esset alijs medijs illud propugnare, sed quia oppignorari non reformidat (vt dici solet) munificus solutor. Vterius excurrendum erit. Incognitus tribus [sect. 2] capitibus 5. 6. & 7. maris Indici nauigationem per Athlanticum Oceanum non minus Lusitanis quam Batauis, omnibusque communem esse latè, & enixe defendit. ¶ Poetarum etiam auctoritate vten [sect. 3] dum sibi esse ait; cum eos in cognitione iurisnaturalis plurimo iudicio valuisse constet, quòd aduertimus, ne id nobis vitio detur, si eorum quoque auctoritatibus ad propugnandum

vtamur, suffragante æquitatis regula, nemini aspernari licere idem ius sibi dici, quòd ipse alijs dixit l. 1. ff. quod quis-[fol. [100]v]que iuris: nos vt clarius procedamus, intra disputationis cancellos argumenta reducemus, nihil obiectionis prætermittentes.

Contra igitur tituli propositionem argumen [sect. 4] tatur sic Incognitus: Primò res, quæ occupari non possunt, aut occupatæ nunquam sunt, nullius propriè esse possunt, quia proprietas ab occupatione cœpit, & probat autoritate Ciceronis offic. 1.

similis est priuatarum possessionum descriptio, ex quo quia suum cuiusque fit eorum, quæ natura fuerant communia, quòd cuique obtigit, id quisque teneat,
& Thucydidis lib. 1.

*qui terram, quæ in diuisione populi nulli obuenit,
& limitibus nullis circumscriptam vocat.*

Sed omnes res, quæ à natura ita comparatæ sunt, [sect. 5] vt aliquo vtente nihilominus alijs quibusuis ad vsum promiscue sufficiant; eius hodieque conditionis esse & perpetuò esse debere cuius fuerant, cum primum à natura proditæ sunt, quod Cicer. offic. 1. voluit,

ac latissimè quidem patens hominibus inter ipsos omnibus inter omnes societas hæc est, in qua omnium rerum quas ad communem vsum natura genuit, est seruanda communitas,
sed sunt huius generis omnes res, in quibus sine detrimento alterius alteri vsus commodari potest, hinc illud esse dicit Cicer.

aqua profluente non prohibere,

sic Poeta 6. metam. [sect. 6]

*Quid prohibetis aquas, vsus communis aquarum est, Nec solem proprium
natura, nec aera fecit, [fol. 101r] Nec tenues vndas: in publica munera veni.*

Huius generis est mare, quod omnibus patere dixit Vlpianus in l. Venditor. ff. communia præd. & de numero eorum, quæ in nullius adhuc dominium peruenerunt, vt firmat Neratius in l. Quod in littore. ff. de acquir. rer. dom.

Maris ergo elementum commune omnibus est, [sect. 7] quia infinitum, ita vt possideri non queat, & omnium vsibus accommodatum, siuè nauigationem respicimus, siuè etiam piscaturam; hinc Cic. offic. 1.

Quid tam commune, quàm mare fluctuantibus, & littus eiectis,

Virgil. auram, vndam, littus cunctis patere dicit; hæc sunt quæ Romani vocant communia omnium iure naturali, aut publica iuregentium in l. 1. l. 2. l. Aristo. ff. de rer. diuisione. §. & quidem naturali, §. littorum Inst. eod. l. Quod in littore, l. Quamuis. ff. de acquir. rer. dom. l. si quis me. ff. de iniurijs, l. littora cum l. seq. ff. ne quid in loco publico.

Eiusdem speciei est littus maris, nisi quod ædifi [sect. 8] cio occupari potest, l. Riparum §. 1. ff. de rer. diuisione. §. littorum Inst. eod. l. fluminum ff. de damno infecto, si id fieri potest sine cæterorum incommodo, vt Pomponius loquitur in l. Quamuis de acquir. rer. dominio, quod ex Scæuola in l. In littore, ne quid in loco publico, explicabitur nisi vsus publicus, hoc est communis impediretur, probat Donellus lib. 4. cap. 2.

[fol. [101]v] Secundò: nemo potest à populo Romano ad [sect. 9] littus maris accedere prohiberi, & retia siccare, l. Nemo igitur. ff. de rer. diuisione, differt autem in eo maris natura à littore, quòd mare nisi exigua sui parte, nec edificari, nec includi potest, l. littora. ff. ne quis in loco pub. idque sine alterius præiudicio, l. 2. §. aduersus. ff. ne quid in loco pub. Tertiò: competit interdictum, ne quid in mari [sect. 10] quo portus, statio, iterue nauigijs deterius sit, fiat l. 1. §. si in mari. ff. de flumin.

Quartò, quidquid occupatum est, & occupari [sect. 11] potest, id iam non est iurisgentium, sicut est mare teste Marciano in l. Nemo igitur. ff. de rerum diuisione.

Quintò indiuerticulo maris, & fluminis si lo [sect. 12] cum occupauerim piscando cum plurium annorum continuatione, alterum eodem vti prohibebo iure, l. si quis quam. ff. de diuersis præscript. sed hoc procedit; quandiu durat occupatio, quemadmodum in littoris occupatione obseruatur, l. fin. ff. de vsucap. vndè ante ædes meas, aut prætorium piscari aliquem prohibere non possum, l. Iniuriarum. §. si quis me, & §. vlt. ff. de iniurijs.

Sextò vrget Celsus in l. littora. ff. ne quid in lo [sect. 13] co pub. qui clarè satis distinguit inter littora, quæ populus Rom. occupare potuit, ita tamen, vt vsui communi non noceretur, & mare quod pristinam [fol. 102r] naturam retinuit. Hinc dixit D. Ambrosius libr. 5. hex. ca. 10.

*Spatia maris sibi vindicant iure mancipij, pisciumque iura sicut
vernaculorum conditione sibi seruitij subiecta commemorant, iste inquit,
sinus maris meus est, ille alterius, diuidunt elementa sibi potentes.*

Mare igitur est de numero earum rerum, quæ in commercio non sunt, hoc est, quæ proprii iuris fieri non possunt, vt tradunt Faber. in §, littorum de rer. diuis. & Donell. lib. 4. coment. cap. 6.

Accedit & vltimo quod qui nauigatum impe [sect. 14] dit, quo nihil ipsi perit, insanæ cupiditatis notam non effugiet, Mench. illud cap. 89. nu. 45. Sicut si quis ab igni, qui totus suus est, ignem capere, lumen suo de lumine alterum prohiberet, lege hic humanæ societatis reus perageretur. Quid enim si non communicet quis alteri accipienti vtilia, danti non molesta ex Cicer. 1. de offic. quæ non alienis tantum sed ingratis etiam præstari vult Seneca lib. 3. cap. 28.

Hæc argumenta ijsdemmet verbis ex Incogniti disputatione decerpimus: contra astruendum est [sect. 15] in mare ius Principi competere posse. Inprimis Princeps Poetarum id significauit, dùm Venus suis Troianis à Ioue fatorum implementum postulat. lib. 1. Æneidos.

*Certè hinc Romanos olim voluentibus annis, Hinc fore ductores,
reuocato a sanguine Teucris, [fol. 102v] Qui Mare, qui terras
omni ditone tenerent, Pollicitus, quæ te genitor sententia vertit?
Cui Iupiter.*

Nascetur pulcra Troianus origine Cæsar Imperium Oceano, famam qui terminet astris.
Sed elegantius Augusto Cæsari Oceanum dotis nomine exoptat Poeta lib. 1. Georg.

*Tua nautæ Numina sola colant: tibi seruiat vltima
Thulæ Teque sibi generum Thetis emat omnibus vndis.*

Termini namque ciuitatis, populi vel imperij dos propria dicuntur, vt notant Innoc. in cap. cum ad sedem num. 2. & 3. de restit. spoliat. & Auend. lib. 1. de exequend. cap. 4. num. 4. colum. 2. de quo infra num. 32. vbi agemus de mari Adriatico Venetijs in dotem dato; quod supponit Pericles apud Thucydidem libr. 1. dùm ait.

Magna res est maris Imperium.

Hoc ipsum insinuat apud Volusium Męcianum [sect. 16] Antoninus in l. De precatio. ff. ad leg. Rhod.

*Ego quidem mundi Dominus, lex autem maris, lege Rhodiorum iudicentur nautica, in
quibus nulla nostrarum ei lex aduersetur; hoc autem ipsum, & Diuus Augustus iudicauit.*

Non enim probo imperatorem esse orbis do [sect. 17] minum, nec Cæsares id dicere voluerunt; sed hyperbole est ad explicandam magnam dominationem, sic & Luçæ cap. 2.

*exijt edictum à Cæsare Augusto [fol. 103r] vt describeretur vniuersus orbis,
hinc Lucanus lib. 3.*

Ignotum vobis Arabes venistis in orbem.

Atqué ita nullum Imperatorem, neque de facto, neque de iure habere dominium, & iurisdictionem in vniuersum orbem obseruant Sotus de iust. libr. 4. quæst. 4. art. 2. & in 4. dist. 25. quæst. 2. art. 1. Victoria de Indis part. 1. num. 24. & 25. Couar. reg. peccatum 2. par. §. 9. num. 5. Molin. 2. de iust. disput. 30. communis ex Salone 2. 2. ad quæst. 61. q. de dominio q. 4. art. 6. & Salas de legibus disp. 7. à num. 40. Cenedo & abeo relati ad decretum collect. 64. num. 2.

Nec etiam totius Ecclesiæ in temporali iurisdictione Principem esse probat Suarez contra sectas Angliæ lib. 3. cap. 5. num. 7.

Dupliciter ergò ex eo textu argumentum de [sect. 19] sumitur, primò dùm ait, *lex autem maris*, sentiens mari legem imponi posse, quod iurisdictionem, & potestatem requirit, vt in legibus ferendis docent post alios Suarez de legib. lib. 1. capit. 8. & Salas de legib. disp. 7. sect. 1. Secundò quatenus Antoninus admisit legem [sect. 20] Rhodiorum, dummodò legibus Cæsarijs non contradiceret, ibi:

In quibus nulla nostrarum ei lex aduersetur,

vt ibidem Bart. & ceteri deducunt: iuxta quæ aduersatiua illa, *lex autem maris*, non excludit Imperatoris potestatem in mari, sed includit potius, vt [fol. 103]v] eleganter explicat Alciatus lib. 2. disput. capit. 5. scio verba illa, *lex maris*, pro consuetudine communiter capi ab interpretibus ibidem, quod explodit Alciatus d. cap. 5. sed tunc fortius vrget, si consuetudine ius maris obtineri possit, de quo infra cap. 13.

Tertiò omnem excludit cauillationem Paulus [sect. 21] lib. 13. ad Plautium, l. sanè de iniurijs.

*Sanè si maris propriumius ad aliquem pertineat, vti possidetis
interdictum ei competit, si prohibeatur ius suum exercere,*

atque per hunc tex. obseruant Accurs. ibi, & Bart. Balb. de præscript. 4. par. 5. princ. quæst. 6. num. 6. Gregor. gloss. 2. l. 2. tit. 7. par. 3. & glos. 4. l. 11. tit. 28. par. 5. Couar. reg. peccatum 2. par. §. 8. num. 10. Mantua lib. 1. locorum cap. 19. & alij passim.

Hinc dixit Baldus numer. 2. in rubric. ff. de rer. [sect. 22] diuisione, mare, sicut & aridam de iuregentium diuisionem recipere, & in Gulfis Venetorum, & Genuensium id probant communiter Bart. d. loco Angelus consil. 290. num. 3. Decius cons. 27 l. à n. 14. & alij, quos referunt communem dicentes Stracha de nauigat. à num. 6. Menchaca illustrium ca. 89. num. 16. Cæpola de seruit. rust. cap. 26. à num. 5. Ægid. l. ex hoc iure 1. tom. cap. 3. à num. 13. ff. de iust. de quo nos latius c. 13. ita vt contrarium perridiculum vocet Alciat. lib. 2. disp. cap. 5.

At Incognitus Doctores tanquam adutores [sect. 23] [fol. 104r] reijcit: sed cum Iurisconsultorum saltem auctoritatem, vt aliquo iudice lis dirimatur, admittat inuitus, interpretatur Paulum d. l. sanè, de diuerticulo maris intra fundum proprium, iuxta Martialis lusum de forminiano Apolinaris lib. 10. Epigra. 30. in emendatis 28.

Si quando Nereus sentit Æoli regnum, Ridet procellas tutus de sua mensa.

Quis non rideat restrictionem, & spurium scholium: defuere ne verba Paulo, qui generaliter loquens de maris iure, apertius de diuerticuli specie non expressisset, si speciatim de eo responderet? Sicut & Marcianus, in fluminis diuerticulo declarauit in l. si quisquam. ff. de diu. præscript. Imò & Vlpianus in præcedenti responso l. iniuriarum. §. si quis, ff. de iniurijs, disiunctiue loquitur in mari, vel diuerticulo, vt ad 5. notabimus cap. seq.

Quòd autem pungit Incognitus in Pauli res [sect. 24] ponso interdictum vti possidetis competens ei, ad quem ius maris pertinet, ad priuatam causam comparatum, non ad publicam; ad priuatas enim causas accommodata esse interdicta, non ad publicas l. sanè. ff. de iniurijs; inde inferens non posse competere pro his, quæ iuregentium communi facere

possumus, in quibus maris vsus comprehenditur, & consequenter necessariò intelligendum esse Paulum de maris diuerticulo, quod priuati vtilitati [fol. 104]v] cedi potest: sic in effectum intendit, licet non ita explicet.

Sed parum foeliciter, tùm quia interdictorum [sect. 25] alia ad causas publicas, alia ad priuatas accommodantur docente ipso Paulo, l. 2. §. 1. vers. publicæ. ff. de interdictis: pluresque in Pandectis extant tituli de huiusmodi interdictis, quæ ad causas publicas pertinent, vt de via publica, nequid in loco publico, & alia similia; interdicta verò vtrobi, & retinendæ (de quo egerat Paulus, d. l. Sanè sic explicandus) ad priuatam causam spectat, vt obseruat Iulius Pacius cent. 7. tit. de iniurijs concilat. 58.

Tum etiam quia post ius adquisitum in illis, [sect. 26] quæ antea iuregentium communia erant, iam non agitur de illo iure communi, vt putat Incognitus, sed de speciali, & priuato competenti ei, qui sic adquisiuit, vt multis exemplis illustrari potest, & docet expressè ipse consultus in particula *iam ibi*:

Ad priuatam iam causam pertinet,

& sic insinuat ad publicam antea causam pertinuisse, & disertis verbis explicauit Donellus lib. 4. cap. 2. sic docens,

occupata (scilicet littora) hactenus populi Romani esse intelligere debemus, non vt sit populi patrimonio, sed usu, non illo quidem communi usu, qui prius fuerat, quo etiam barbaræ gentes (vocat barbaras more Romanorum iuxta il [sect. 27] lud Martialis in amphitheatro epigram. 1.

Barbara Pyramidum sileat miracula Memphis) iuregentium litto-[fol. 105r]ribus

his vti poterat (iam enim non possunt, nisi consensu populi, cuius imperio littora subijci cæperunt) sed illo, qui sit publicus ijs omnibus, qui sunt in orbe Romano, & quibus populus Romanus littoribus illis vt suis vti concedit.

Aduertendum est quod Donellus eodem iure cen [sect. 28] set mare, & littus maris tanquam partem illius in hæc verba.

Nam si mare, quod ea littora alluit, publicum est, necesse est & littora, quæ à mari occupantur, manere usu publica l. pen. de rer. diuis.

hoc est usu populi Romani post adquisitionem, prout declarauerat, sic clarè sentiens maris ius ad remp. Principem ve pertinere posse iuxta d. l. pen. quam sic exponit.

Cum ergò priuatus priuilegio, vel consuetudi [sect. 29] ne obtinuerit ius maris, vt explicant Accurs. & ceteri in Pauli responso d. l. Sanè de iniurijs, poterit vtique ius hoc contra molestantem possessorio interdicto, quod ad priuatam causam pertinet, defendere: quoad Principem verò dicendum est non indigere interdictis, cum ius sibi in propria causa dicat Molin. 2. de iust. disp. 103. vers. quare.

Quartum nostræ assertionis fundamentum sit, [sect. 30] quod quamuis maris proprietatem nullius esse concedamus; attamen quo ad protectionem, & iurisdictionem Cæsaris est, vel Regis, glo. & Bald. in l. Quædam. ff. de rer. diuis. Suarez alleg. 17. Cabed. decis. 46. num. 4. par. 2. quod & ipse Incognitus fatetur d. cap. 5. ibi:

Qui verò dicunt mare aliquod esse imperij [fol. 105]v] Rom. dictum suum ita interpretantur, vt dicant ius illud in mare ultra protectionem, & iurisdictionem non procedere.

Hinc descendit posse Principem non solum in [sect. 31] portu, vt existimabat Suarez allegat. 17. num. 12. sed & transeuntibus per ipsum mare vectigal imponere, Bald. per text. ibi in l. Cum proponas. C. de nautico fœnore, & in rubrica. ff. de rerum diuis. numer. 2. decedit Senatus Pedamontaneus apud Octauianum decis. 155. n. fin. rationes explicat Petrus Greg. Syntagm. lib. 3. c. 3. n. 7.

Et propterea Veneti qui potissimum in mari [sect. 32] timis prævalent, dum eligunt Ducem, eumque initiant solemniter modo coronatum, iubent mare sibi disponere iniecto annulo in symbolum veri, & perpetui imperij, ut referunt Gaspar Contarenus lib. 1. de rep. Venet. P. Greg. lib. 3. syntag. c. 3. n. 1. Alex. enim tertius per annuli inuestituram serenissimæ reipub. Venetiarum eiusque nomine Sebastiano Zonæ Duci 40. maris possessionem concessit, ut tradunt Sabellicus decad. 1. libr. 7. Pined. in Monarchia lib. 25. c. 7. §. 2. & Borrel. de præstantia Regis Cath. c. 46. n. 233. post alios. Quoniam Principi tanquam reipublicæ sponso bona dotis sunt tradenda, ut penes se dotem habeat, cum matrimonij onera subeat, iuxta l. pro oneribus, C. de iure dotium, ad quod alludit quod supra numer. 15. de Thetis emptione, seu Oceani dote ex Vir-[fol. 106r]gilij auctoritate annotauimus.

Hinc etiam fit delicta commissa in mari puniri [sect. 33] à Principe, ad quem terra, vel imperium pertinet, ut decidunt Cæsares in l. vnica. C. de classicis libr. 11.

*Seleucena (classis) ad auxilium purgandi Orientis
aliasque necessitates Comiti Orientis deputetur,*

vbi Bart. & omnes Menchac. illustr. capit. 41. num. 32. Bobadilla libr. 2. capit. 16. numer. 4. & capit. 19. num. 2. Ægid. l. ex hoc iure c. 3. n. 35, p. 1. de iustit. & l. 1. par. 2. §. 2. num. 15. C. de sacrosanct. & quamuis Bart. tract. de insula. §. nullius n. 1. id intelligat intra centum milliaria, verius est ad remotas etiam maris partes extendi ex Ang. in l. insulæ. ff. de iudicijs, sic procedit text. in c. vbi periculum. §. porro de elect. in 6. vbi glos. verb. *territorio*, iunctis resolutis per Cæpolam de seruit. rust. ca. 26. nu. 6. 24. & 26. Suar. alleg. 17. n. 1. Cab. decis. 46. n. 1. p. 2. Cald. de empt. c. 22. n. 13. Riccius resol. var. resol. 13. resoluentes terræ territorium comprehendere mare, & illud terminis diffiniri, de quo est celebris textus in ca. licet de ferijs, vbi glos. quem citant Suar. & Cabed. n. 2. vbi proximè, dum probat quod mare attribuitur terræ circumstanti.

Sic & bulla Pontificia excipiens viarum gras [sect. 34] satores, ne gaudeant immunitate Ecclesiæ, comprehendit quoscumque piratas in quocumque maris districtu ex Ioan. Riccio in praxi fori Ec-[fol. 106v]clesi. resol. 13. ¶ Admitterem tamen Bart. sententiam [sect. 35] circa centum milliaria respectu vectigalis, ut per Octau. & alios, quos refert decis. Ped. 155. n. 2. Et quamuis Incognitus hanc protectionem in [sect. 36] mari agnoscat, ut tamen difficultatem effugiat, respondet eam protectionem de iure gentium competere æqualiter non minus Imperatori, quam alijs Principibus, cum agatur contra piratas, ibi:

*Nec satis animaduertunt id ipsum, quod populus Rom. classes præsidio
nauigantium disponere potuit, & deprehensos in mari piratas punire, non ex
proprio, sed ex communi iure accidisse, quod & aliæ liberæ gentes in mari habent,*

ita Incognitus d. c. 5. Nos autem replicamus id verum esse ante præoccupationem omnibus competere, post eam verò illius proculdubio erit, qui suis sumptibus mare tutum à piratis reddendi onus in se suscepit, vel cui Prouinciarum adiacentium Imperium pertinet, ut constat ex Cæsarea decis. in d. l. Vnica. C. de classicis libr. 11. sic præoccupans præferendus erit ex reg. Qui prior in 6.

Sic futurum est, ut nec illicitæ merces ad barbaras [sect. 37] gentes deferantur contra prohibitionem tituli. C. quæ res exportari; & naues, quæ à portu dimittuntur, vel aliunde iter faciunt, nulla damna sustineant, ex l. Vnica. C. de littor. & itinerum custod. & ob id tributum solui ab omnibus gentibus testatur Gre lib. 3. synt. c. 3. nu. 7. post Bald. in rub. n. 2. ff. de rer. diuis. affirmant id ab omnibus vbique gentium approbatum.

[fol. 107r] Nec huic iurisdictioni, & occupationi repug [sect. 38] nat vel maris immensitas, vel natura & qualitas, ut punit Incognitus. Nam quoad immensitatem, argumentum concludit

non posse omnem Oceani tractum occupari, idque propter nostram impotentiam, non tamen inde sequitur, nec partem occupationis capacem esse. ita post hæc inueni apud Vuezembec. in §. 1. num. 4. Inst. de rer. diuisione;

vsum (ait) maris atque aeris (hæc enim naturaliter propter vastitatem, fluxumque vagum, integrè occupari non possunt) omnibus hominibus communem decernit Celsus l. 4. ne quid in loco publico,

nota verbum, *integre*, videndus omnino idem in §. flumina n. 7. Inst. de rer. diuis. distinguens vsum maris, & littorum ante, & post occupationem.

Sic & in arida multa deserta & in Asia, & in [sect. 39] Africa reperiuntur adhuc ab hominibus inculta, & reuera Zonam torridam, quæ magna orbis pars est, inhabitabilem fuisse ante Christum natum multis probat Bossius de signis Ecclesiæ libr. 15. cap. 18. magna alia terrarum deserta, & vastissimas solitudines referens, & Cicer. in somno Scipionis, ait,

vides habitari raris, & angustis in terra locis, & in ipsis quasimaculis vbi habitatur, vastas solitudines interiectas,

huc pertinet auctoritas Thucididis ab Incognito adducta, de qua supr. num. 4.

Et ex omnium etiam Incogniti suffragio pars [sect. 40] [fol. 107]v] maris terræ adiacens ad illius dominium pertinet, ad quem & terra: circa spatium verò discordant scribes, vt aduertimus supra à numer. 33. Ergò cum ille maris districtus à iure naturali non diffiniatur, consequens est dicamus, & Imperio, ac iurisdictione prolatari posse, vel restringi ex dominantis potentia, sicut & in arida maioribus, minoribus ve territoriis vrbes circumscribuntur.

Aduertendum tamen notabiliter est vltra hunc [sect. 41] maris, terræ (cui subest) adiacentis districtum, iurisdictionem maris competere Imperatori, vel protectori, ita vt iurisdictionem in terra habentes habeant etiam in mari vsque ad certum terminum, vltra verò solum Imperatoris, seu protectoris iurdictio sit, vt post Bart. tradit Cæpola de seruit. rust. cap. 26. num. 17. vt hinc tacite obiectioni satisfaciamus, de qua cap. 14. num. 49.

Minus obstat mare detineri, ac occupari non pos [sect. 42] se, sicut nec aerem, nec aquam profluentem, & ideò hæc naturali iure communia omnium esse respondit Marcianus in l. 2. ff. de rer. diui. Imperator §. 1. Inst. de rer. diuis. distinguendum namque est inter elementa maris, fluminis, & aeris, & inter loca ipsorum: nam si considerentur, vt elementa, nec detineri possunt, nec occupari, cum huc & illuc circumferantur.

Percontrarium vt locis circumscripta conside [sect. 43] - [fol. 108r]rata, occupari quidem possunt, vt in flumine priuato probat Vlpian. in l. 1. §. fluminum cum seq. ff. de flumin. & hanc differentiam in flumine, quòd ex aqua, & alueo constet, observant Cæpol. de seruit. rust. cap. 31. num. 6. ad finem & Beroius q. 94. deduciturque ex Vlpiano in l. 1. §. 1. ibi:

Flumen à riuo magnitudine discernendum est,

ubi glos. ff. de flumin. & Caio in l. adeò. §. quod si, ibi:

Toto naturali alueo relicto flumen aliàs fluere cæperit.

ff. de adquiren rer. domin. in quibus distinguunt aquam ab alueo: huc spectat altera consideratio inter aquam simpliciter, & aquam, vt fluminis de qua Baro. in l. 6. de rer. diuis. & Donel. lib. 4. c. 2. col. 2. & nos cap. seq. ad vlt.

Sic & in aere omne cælum, quod est supra nos [sect. 44] tram rem, quasi occupatione nostrum quoque effici respondent Pompon. in l. penul. ff. quod vi, ibi:

Tàm soli, quàm cæli mensura facienda est,

& Venuleus in l. fin. §. pen. ff. quod vi, ibi:

Sepulchri sit non solum is locus, qui recipiat humationem, sed omne etiam supra id cælum, ideò ait Paulus in l. fin. ff. de seruit.

Cælum quod supra nostrum solum intercedit, liberum esse debet
: ex quo prouenit ius altius ædificandi vsque ad cælum l. altius. C. de seruit.
Inde quoque fit aeris excipiendi gratia alienos [sect. 45] agros ingredi non licere, vt post
Conan. quem refert obseruat Osuald. ad Done. lib. 4. c. 2. litter. C.
[fol. [108]v] Et qui à priuatæ domus ianua in cœmeterium [sect. 46] Ecclesiasticum se proiecit,
& in aere deprehensus vt gaudeat immunitate Ecclesiæ, decisum Neapoli legimus.
Sic tandem cum mare in terra, hoc est alueo suo [sect. 47] fundatum sit, terra enim inferior
est sphæra, occupari posse, & ratio postulat, & hoc fundamento defendit Bald. num. 2. in
rubrica. ff. de rer. diuis.
Vndè nostris moribus mare, & littora quodammodo [sect. 48] in dominio, & iure principum,
& magistratuum haberi cœperunt, vt tradunt Hubertus Gifanius ad l. 50. num. 4. ff. de
adquir. rer. domin. Ioan. Bodinus lib. 1. de repub. cap. 12. pagin. 267. Osuald ad Donel.
lib. 4. cap. 2. littera E. post alios quos refert, ¶ & magis in specie de Hispaniæ Re [sect. 49]
gum iurisdictione, & dominio in Oceano Borrel. de præst. Regis Cath. c. 46. à n. 227. &
alij cap. 7. & seq. relati.
Ex quibus deducitur iurisconsultorum respon [sect. 50] sis, Cæsarum decisionibus, scribentium
sententijs & gentium moribus, maris occupationem dari posse, quibus autem actibus, & quo
tempore id consequamur c. 13. disserendum erit, efficacius autem hæc assertio comprobabitur
ex argumentorum solutione, de qua cap seq.

11

[fol. 109r] **Svmmarivm. Cap. XI.**

- 1 *Mare an sit omnibus de iuregentium commune Littora sunt eiusdem conditionis, cuius mare.*
- 2 *Seruitus priuata mari imponi non potest, publica sic. L. Venditor. ff. communia prædiorum. Argumentum à contrario sensu validum in iure.*
- 3 *Seruitus aquæ ductus, & itineri à priuato non imponitur, à Principe impetratur.*
- 4 *Mare omnibus commune à Principe occupari potest. Libera nauigatio alijs prohiberi potest.*
- 5 *Littora sunt communia omnibus ante occupationem, postea verò sunt Principis occupantis. L. Quod in littore. ff. de adquir. rer. dom.*
- 6 *Mare & littora post occupationem dicuntur publica hoc est populi Romani. L. Penul. ff. de rer. diuis.*
- 7 *Maris, littorum, & aeris diuisio in totum non admittitur, sed pro parte.*
- 8 *Nemo ad littus accedere prohiberi potest. L. Nemo igitur. ff. de rer. diuis. Romanus populus potest à suis littoribus hostes, & alios prohibere, suisque tantum illa concedere.*
- 9 *Ædificare, & occupare cuilibet licet de iuregentium in littoribus, nisi sint propria populi Romani.*
- 10 *Ædificare in littoribus si est priuatus vsui publico nocere non potest.*
- 11 *Flumina sunt publica, hoc est populi Romani. §. Flumina Inst. de rer. diuis. [fol. [109]v] Theophilus institut. compiler.*

- 12 *Nauigare nemo prohiberi potest à priuato, à Principe vero sic. Nauigatio est populi, licet aquæ usus sit communis.*
- 13 *Prohibere aliquid in mari priuatus nequit ad impediendam nauigationem.*
- 14 *Interdictum ne nauigatio impediatur priuatum est, & attenta origine rerum.*
- 15 *L. Nemo igitur. ff. de rer. diuis. Littus maris occupari potest. Mare est commune de iuregentium, & per hoc littora maris. Occupari quod potest, an sit de iuregentium.*
- 16 *Piscari an possit quis prohiberi, & præscribi piscatio? L. Si quisquam, ff. de diuers. & tempor. præscrip. L. ult. ff. de usucap.*
- 17 *Intellectus varij ad prædictas leges.*
- 18 *Præoccupatio in rebus publicis præualet.*
- 19 *Verbum, obtinere, refertur ad possessionem.*
- 20 *Possideri quæ possunt, possunt & præscribi, & quæ dominio adquiri non possunt, non possunt possideri.*
- 21 *L. Si quisquam de diuers. & tempor. Titulus insufficiens dat causam præscriptioni.*
- 22 *L. ult. de usucap.*
- 23 *Præscriptio, & priuilegium concurrere possunt. Cap. veniens de præscript.*
- 24 *Ius piscandi in flumine, vel mari occupari, & donari [fol. 110r] potest à Principe, & numer. seq. Publica possunt fieri priuati per Principem. Venari potest concedi, & prohiberi a Principe. Imperator potest prohibere deduci aquam ex flumine publico.*
- 25 *L. Iniuriarum. §. si quis me. ff. de iniurijs contra Incognitum.*
- 26 *Publica loca præscribi ex Romanorum more, non tamen adquiri per alios modos prohibentur.*
- 27 *Publica loca etiam quoad dominium occupari possunt per ædificium, vel piscationis ius.*
- 28 *L. Littora ne quid in loco publico, & num. 30.*
- 29 *Mare, & littus non sunt diuersæ conditionis pars, & totum sunt eiusdem naturæ. L. Penult. ff. de rer. diuis.*
- 30 *Maris communis usus omnibus hominibus quomodo accipiatur.*
- 31 *Mare inter, & littus differentia ante, & post occupationem. §. flumina Inst. de rer. diuis. in verbo, omnibus hominibus, explicatur.*
- 32 *D. Ambrosius damnat nauigationem, & maris imperium ex ambitionis vitio. Bataui olim in mari, & à quis non magni.*
- 33 *Nauigatio an sit de illis rebus, quæ omnibus utilia nobis non molesta sunt. Publica iurisgentium quæ sint cognitione difficili.*
- [fol. [110]v] 34 *Aquæ usus qui consistit in bibendo, hauriendo, lauando est omnibus communis.*
- 35 *Piscari, & nauigare in alieno lacu non licet. Ord. lib. 5. tit. 91. Piscationem, & venationem prohibere potest dominus in re propria.*

36 *Fluminis usus qui consistit in nauigando, & piscando communis est priuatiuè vnius populi.*

37 *Nauigationem, & mercaturam omnibus communia esse sine detrimento alicuius, falsum probatur.*

38 *Maris occupationem dari posse concluditur.*

39 *Nauigatio simplex, & piscatio non tribuit ius occupationis.*

40 *Nauigatio Lusitanorum non impedit alios Oceani usu. Bataui nauigant per Oceanum, & mare Hispanicum.*

41 *Conquistæ Regum Lusitaniæ multo sanguine, & sumptibus comparatæ. Septemtrionis pars adhuc incognita.*

[fol. 111r]

Responsio ad argumenta Incogniti contra præcedentis capitis resolutionem. Cap. XI.

NON obstant quæ adducit Incognitus [sect. 1] contra resoluta in præced. capite: non primum dum intendit mare omnium hominum de iuregentium commune esse. Idque duplici fundamento; primo ex Philosophorum auctoritate, cui satissaciemus ad vltimum: Secundo ex Iurisconsultorum responsis, primo ex Vlpian. sent. in l. Vendit or. ff. communia præd. dum dicit,

mari, quod natura omnibus patet seruitus imponi non potest

: Secundò ex

Neratij responso in l. Quod in littore. ff. de adquir. rer. dom.

dum,

littora ita publica esse ait vt ea, quæ primum natura prodita sunt, & in nullius adhuc dominium peruenerunt,

littora autem, & mare eiusdem sunt conditionis, l. pen. ff. de rer. diuis. scilicet publica, hoc est omnium gentium ex Incogniti interpretatione.

Sed ad primum cum eodem Vlpiano quem di [sect. 2] minute Incognitus citat, respondetur, qui in hæc verb.

Quamuis mari, quod natura omnibus patet, seruitus imponi priuata lege non potest, infert modo Incognitus; si priuata lege imponi non potest mari serui-[fol. [111]v]tus, ergò nec lege Principis supremi: Iurisconsultus verò, apud quem argumentum à contrario validum est leg. 1. ff. de offic. eius, sic inferet. Mari seruitus imponi priuata lege non potest, ergò poterit publica (quid autem hic significet lex quidquid Incognitus non aduertat, explicabimus capit. 14. num. 21.) sic infert Accursius, cum quo transeunt omnes ibi, & Cæpola de seruit. rustic. cap. 26. nu. 1. Quòd autem Incognitus vult priuatam legem respicere etiam Principem supremum respectu omnium gentium, id nec probat, imò repugnat & rationi, & Iurisconsultorum responsis, dixissetque Vlpianus simpliciter, mari seruitutem imponi non posse, nec opus erat addere, *priuata lege.*

Sic & itineri, publicæ viæ, quæ sunt omnibus [sect. 3] communia l. 2. §. 1. ff. ne quid in loco pub. seruitus aquæ ductus à priuatis non imponitur, à Principe tamen impetrari solet, vt respondet Paulus in l. seruitutes. §. publico. ff. de seruit. constatque ex alijs exemplis de quibus infra n. 24.

Ego autem ex eodem Pauli responso, & men [sect. 4] te in d. l. venditor, sic deduco: mare omnibus est commune in terminis iurisgentium, si verò a Principe occupetur, & seruitus

imponi potest, & libera nauigatio alijs prohiberi, vtrumque enim agnoscit Paulus, & ita retorquetur contra Incognitum.

Eodem modo non obstat Neratij decisio in [sect. 5] [fol. 112r] d. l. quod in littore. Agit enim generaliter de littoribus antequam in alicuius dominium venerint, vt constat ex particula, *ad hoc*, & ita non negat venire posse:

quæ cum communia omnium sint. §. 1. Inst. de rer. diuis. placuit hoc ita esse, nisi ab aliquo populo occupata Imperio eius teneantur: cæterum occupata fieri eius populi, à quo occupata sunt, de quo ita Celsus in l. 3. ff. ne quid in loco publ. littora, in quæ populus Rom. Imperium habet, populi Romani esse arbitror, populus Romanus in ea littora Imperium habere intelligitur, quæ ipse occupauit, vt potestatis, & Imperij sui faceret, hęc Donellus lib. 4. cap. 2. (quem Incognitus incontrarium citat)

inde inferens populum Romanum ista occupatione hoc consequi, vt ab his littoribus rectè arceat, tum hostes, tum barbaros, idque cum faciat, nihil videatur facere contra iusgentium. Idem docuerat ante Vuesembecius numer. 4. in §. flumina Inst. de rer. diuis. in hęc verba, *quod igitur à populo Roman. occupatum, & quesitum est, amplius commune non est, itaque littora etsi natura, & origine sint communia, l. quædam de rerum diuis. tamen postquam, & quatenus occupata sunt, fiunt, vel priuatorum, d. l. quod in littore, vel populi, qui occupauit, vnde littora, in quæ populus Rom. Imperium habet, non nullius amplius, vt nondum occupata, & iuregentium communia, Celsus esse vult, sed disertè ait esse populi Romani, l. 3. ne quid in loco publico,*

idemque resoluit Claudius, §. & quidem Inst. de rerum diuis. citatus infra cap. 13. n. 11. [fol. 112v] Et in interpretatione publici iuris refellitur e [sect. 6] tiam Incognitus, si cum Donello obseruemus lib. 4. ca. 2. ad fin. littora, quæ à mari occupantur, dici publica in l. pen. ff. de rer. diuis. non omnium gentium, vt vult Incognitus, sed vsu populi illius, cui subsunt, vt cap. præcedenti num. 28. iam aduertimus.

Hinc deducitur conciliatio inter scribentes, [sect. 7] dùm alij dicunt aerem, mare, & littora maris in alicuius gentis potestatem non venisse, aut venire posse ex Neratij sententia in d. l. quod in littore, vt Faber in §. fluminum num. 2. Instit. de rer. diuis. & Donellus lib. 4. cap. 2. vers. habentur; & dùm alij diuisionem littorum, & maris admittunt, vt supra ostendimus, & probat Bald. in l. Si testamentum. C. de instit. & substit. Cépola de seruit. rustic. ca. 26. num. 24. & 25. Suarez allegat. 17. num. 1. & 2. Auend. de exeq. 1. par. cap. 4. col. 6. vers. sequitur, & Cabed. decis. 46. num. 1. & 2. p. 2. Quòd primi intelligantur de vniuersa aeris, maris, & littorum diuisione, alij verò de parte: cùm & priores & Iurisconsulti admittant statim & maris, & littorum occupationem, & iurisdictionem, vt constat ex Celso d. l. 3. ne quid, in loco publico, & Donel. supra, communis ex Osualdo d. loco littera F. ad Donel. d. c. 2. & sentiunt Vuesemb. & Claudius relati n. 5. supra.

[fol. 113r] Non obstat secundum quod nemo à populo [sect. 8] Romano prohiberi potest ad littus accedere, & ibidem retia siccare, l. Nemo igitur. ff. de rer. diuis. l. Riparum eod. ita Incognitus ca. 1. & 5. sed quia illi mos est Iurisconsultorum responsa, vel diminutè, vel cum additione citare, audiamus Marcianum

Nemo igitur ad littus maris accedere prohibetur piscandi causa, vbi populi Romani facta non est mentio, & ex Celsi in l. 3. ff. ne quid in loco pub. sententia constat posse populum Romanum à suis littoribus quoscumque excludere, illorumque vsum suis ciuibus, & illis, quibus voluerit concedere, vt deducit Donel. relatus n. 5. supra eodem, & Vlpianus piscationem Principis in aliorum exclusionem admittit in mari, licet ibidem dicat omnium commune esse in l. Iniuriarum. §. si quis. ff. de iniurijs.

Aliàs enim sequeretur, quòd post populi Ro [sect. 9] mani occupationem in littoribus, liceret cuilibet extraneo edificare, & occupare prout Marcian. in l. In tantum. ff. de rer. diuis. ius hoc cuilibet concedit, & Incognitus intendit, sed hoc negant Vues. in §. flumina n. 7. Inst. de rer. diuis. Eguinar. Baro in l. Sed diui. ff. de rer. diuis. Donel. & Osual. libr. 4. c. 2. & constat expresse ex d. §. si quis.

Gratis autem accipiendum est, quod Iurisconsul [sect. 10] ti responso addit Incognitus, populi Romani seu Imperatoris occupationem, vt priuatam accipiendam, [fol. [113]v] ne vsui gentium publico noceat, quemadmodum nec priuatus edificando nocere potest, l. in littore ne quid in loco publico, ita inquit c. 5. pag. 22.

*cæterum hæc occupatio non minus, quam priuata ita restringenda
est, ne ulterius porrigatur, quam vt saluus sit vsus iurisgentium,*

non distinguens inter priuati, & Imperatoris potestatem, prout in his distinguere solent Iurisconsulti, & scribentes, vt constat ex responsione ad primum, & infra ad quintum, & restringens Marciani responsum in l. Si quisquam de diuer.

Hinc facile intelliges Iustinianum in. §. flumina [sect. 11] Inst. de rer. diuis. sic decidentem
flumina omnia, & portus publica sunt, ideoque ius

piscandi omnibus commune est in portu, fluminibusque.

Nam verbum, *publica*, idest populi Romani ex Theophilo, vnde verbum, *omnibus*, subsequens ad Romanos referendum est ex illationis vi, vt eleganter deducit Eguinarius Baro ibidem, quæ explicatio præualere debet, vt pote facta à legis conditore (sic Theophilum appellare libet in hac compilatione) cui interpretandi ius est ex reg. l. fin. C. de leg. quo pacto explicanda sunt similia Iurisconsultorum responsa.

Hinc etiam fit quod licet nauigare in mari nemo [sect. 12] possit prohiberi ex Vlp. in l. 2. §. si quis in mari. ff. ne quid in loco publico, & in flumine publico nauigare liceat ex eod. Vlp. in l. Vnica. ff. vt in flum. public. nauig. hoc procedit vt quis à priuato nauig-[fol. 114r]gare impediri non possit, sed ab eo, qui habet iura Regalia in illo districto, potest prohiberi, vt docet Bart. in Rub. ff. vt in flumine, receptus ex Stracha de nauig. à n. 6. & ita quamuis hauriendi ius omnibus hominibus commune sit, l. Quædam de rer. diuis. Nauigatio tamen populi vnus esse potest ex Barone in §. flumina Inst. de rer. diuis. & Osuald. ad Donel. lib. 4. ca. 2. in fine, de quo latius ad vltimum.

Quòd autem tradit Vlp. in l. 2. §. aduersus. ff. ne [sect. 13] quid in loc. pub. non licere aliquid in mare projicere in alterius præiudicium, de priuato projiciente explicandus est, prout illud interdictum contra priuatos competit, vt ex prætoris edicto constat: vnde reiiciendus est Incognitus ad fin. 2. argum. qui contra supremos etiam Principes illud inducebat.

Non obstat tertium ex Vlpiani responso in l. 1. [sect. 14] §. si in mari. ff. de flum. de quo c. 10. n. 10. Refellitur namque eodem modo quo soluta est ex eodem Vlp. eodem tractatu, hoc est libr. 68. ad edictum obiectio in fin. præcedentis argumenti. Hæc etiam interdicta competunt attento statu naturæ, & origine rerum, eo verò mutato variabitur & rerum conditio iuxta supra resoluta, de quo ad quintum.

Non obstat quartum, quod quid occupatum est, [sect. 15] occupari potest, id non est iurisgentium, sicut & mare teste Marcian in l. Nemo igitur de rer. diui. Marcian. ipse pro se respondeat,

Nemo ad littus maris accedere prohibetur piscandi causa, dum tamen villis, [fol.

[114]v] monumentis, & edificijs abstineat, quia non sunt iurisgentium, sicut & mare,

quis ex his verbis deducat nisi Incognitus, quidquid occupari potest non est iurisgentium, sicut & mare, leges suo marte figens atque refigens? cum propositio hæc in iurisprudentia,

& noua, & erronea sit, nam littora sunt iurisgentium ex Marciano l. Quædam. §. & quidem. ff. de rer. diuis. §. & quidem Inst. eod. *✧*

*quidem naturali iure omnium communia sunt illa,
aer, aqua profluens ✧ mare, ✧ per hoc littora maris,*

verba, *naturali iure*, de iuregentium exponunt interpretes, quo rerum dominia fuerunt distincta ex Barone §. flumina, Inst. de rer. diuis. sed littora occupari possunt, & in ea populus Romanus Imperium habere potest, l. 3. ff. ne quid in loc. publ. & quilibet ædificare, & construere ex Caio l. Riparum. §. fin. ff. de rer. diuis. Vlp. l. fin. ff. de vsuc. & ædificans acquirit dominium ex Marciano, l. In tantum. ff. de rer. diuis. ibi:

In tantum, ut ✧ soli domini constituentur, qui ibi ædificant,

quod etiam de iuregentium competit ex Scëu. l. In littora. ff. ne quid in loco publ. *in littore*, ait, *iuregentium ædificare licere*, quod equaliter procedit in mari ex Pomponio l. Quamuis 50. ff. de adq. rer. dom. ibi:

Quod in littore publico, vel in mari construxerimus, nostrum fiat,

item de iuregentium competit unicuique piscari in mari l. Iniuriarum 11. §. si quis me in mari piscari prohibeat. ff. de iniur. & in eo tota Incogniti disputatio versatur, & tamen hæc piscatio ab alio occupari potest d. §. si [fol. 115r] quis, ibi:

Conductor autem veteres interdictum dederunt, si fortè hoc publicè conduxit

, & pluribus alijs exemplis de quibus infra n. 24. cum seq. illud autem aduertendum erit maris occupationem, & possessionem verè, & propriè dari non posse, quemadmodum in terra datur, hæc enim pedibus possidetur l. 1. ff. de acq. pos. illud verò nauigatione, aut piscatione quasi occupatur, & acquiritur iuxta ipsius naturam d. §. si quis me in mari, cum vers. seq. l. Sanè. ff. de iniur. vnde nihil concludit Incognitus dùm ait, quòd mare exigua tantum parte occupari potest. Agit enim de vera occupatione, & apprehensione, nos verò de iure maris, quòd consistit in nauigando, aut piscando & ideò improprijssimè confundit terminos, & quæstionem.

Quòd & de aeris quoque loco probauimus c. 10. à n. 44. idem de aquæ profluentis, hoc est fluminis alueo d. c. 10. num. 42. cum seqq. hæc etiam occupari, & possideri possunt.

Ad quintum de iure prohibendi in diuerticu [sect. 16] lo maris, vel fluminis, si quis diu piscatus fuerit ex Marciani responso, l. si quisquam. ff. de diuers. & tempor. inferebat Incognitus id procedere durante occupatione, ne discrepet Papinianus in eadem hypothesi contrarium respondens, l. fin. ff. de vsuc. intendit Incognitus ex hac conciliatione ius piscandi in mari, vel flumine publico iuregentium omnium hominum commune esse, ita vt nec præscriptione pro-[fol. 115v]hiberi possit, ni dùm quis in piscandi vsu per plures annos perseuerauerit.

Sed in horum iurium interpretatione varios [sect. 17] intellectus assignant Cuman. & Cuiat. in d. l. fin. Conan. libr. 3. cap. 15. num. 1. Forcat. dialog. 85. Aymon de antiquit. 4. part. ca. de materia à num. 81. Zazius antinom. 2. part. numer. 1. Charondas lib. 1. veros. capit. 21. concil. 3. Robertus libr. 1. recept. cap. 17. Pinel. libr. 1. select. cap. 14. num. 2. Iulius Pacius cent. 7. quæst. 1. Nicolaus de Passer. in concil. legum pagin. 475. Suarez alleg. 16. num. 3. & allegat. 17. num. 5. Mench. Illustr. cap. 89. num. 13. Guibertus lib. 1. quæst. cap. 17. numer. 36. Cou. reg. peccatum 2. part. §. 8. num. 10. vers. 6. Auend. lib. 1. de exeq. cap. 12. nu. 11. & 12. Alfán. collect. 65. Pichard. §. 2. numer. 2. Instit. de rer. diuisione Donell. lib. 5. capit. 22. vbi Osuald. post alios, quos referunt: obtinuit communis, quam Incognitus sequitur, Papinia num loqui de præscriptione quoad acquirendum dominium, Marcianum verò de iure possessionis, & occupationis ad effectum, vt alij prohibeantur, ita

Angelus cons. 290. Iason in I. Quominus à n. 97. de flumin. Balb. de præscript. 4. par. quintę principalis q. 6. n. 26. & alij excitatis.

Sed defendi nequit, quia aut intelligit de actua [sect. 18] li præoccupatione, & in ea specie quid opus erat tot annorum; cursu cum momento præoccupans [fol. 116r] alium postea accedentem piscari prohibere possit ex reg. Qui prior est tempore in 6. docet in specie glos. verb. ad obtinendum in l. 2. ne quid in loco publico recepta ex Bart. & alijs ibi Parisius cons. 129. n. 9. vol. 4.

In Secundo verò membro displicet quoque [sect. 19] ex eo, tùm quia offendit generalitatem vtriusque textus; de Vlpiano constat, qui generaliter negat præscriptionem ad obtinenda loca publica, quæ verba propriè referuntur ad occupationem, & possessionem, per quam res tenetur, & occupatur arg. text. in l. Clam. in princip. ibi: *Ratio obtinendæ possessionis*. ff. de adquir. posses. & reg. 1. in 6. ibi: *Obtineri*, sentit Cuiat. verb. ad obtinenda in d. l. fin.

Tùm etiam quia nullo iure probari potest non [sect. 20] posse præscribi ea, quæ iure possessionis per longum vsum possunt ab aliquo retineri, & è conuerso ea, quæ sunt iuregentium publica, & dominio adquiri non possunt, quoad vsum iure possessionis, & occupationis ab aliquo obtineri posse cum facultate alios prohibendi; cum per hanc occupationem non minus offendatur iusgentium, quo vsus omnibus conceditur, prout eleganter aduertit Craueta d. cap. materia nume. 83. contra Angel. cons. 290. & alios.

Vndè verior videtur intellectus Accursij glos. [sect. 21] 2. in l. Si quisquam. ff. de diuersis, & verb. datam in [fol. 116v] fin. l. fin. ff. de vsucap. l. Sanè. ff. de iniuriis in specie Marciani præcesisse titulum, vel rescriptum Principis, licet ex aliquo defectu insufficiens causam tamen præscriptioni præbens, in hypothesi verò Papiniani nuda proponebatur præscriptio: nec hæc diuinatio est, vt pungit Nicol. de Passerib. in legum concil. pag. 476. num. 10. & 11. nam licet Marcianus non exprimat, supponit tamen piscantem acquisisse ius ex longa piscatione, quòd absque titulo, & bona fide dari non poterat, quia possessor attentata illa rubrica, quæ inter exceptionum rubricas collocatur, agebat de exceptione resultante ex præscriptione acquisita contra alium, qui antea solus in eo diuerticulo ius piscandi adquisierat: id quod non posset absque priuilegio, vel titulo, per quem ius illud priuatum efficeretur: & de hoc iure quod solus alter vteretur, quæstio erat, & de eo Consultus respondet, & verba consonant.

Per contrarium verò Papinianus agit de iu [sect. 22] re piscandi, quod existeret publicum iure gentium, vt patet ex principio textus, ibi:

Præscriptio longæ possessionis ad obtinenda loca iuregentium publica, concedi non solet, quod significat ipse, dùm absolutè prohibitionis rationem reprobatur, ex eo solum quod prohibens solus pluribus annis piscatus fuerit; & confirmatur quia in pandectis floren-[fol. 117r]tinis deest particula, *vti*, & ita dicit

alterum eodem iure prohibeat,

non verò, *vti prohibeat*, vt in alijs circumfertur, & ita verba illa non respiciunt idem ius piscationis, sed ius exceptionis, de quo egerat Consultus in versic. præcedenti, ibi:

Exceptionem opponat.

Nec obstat obiectio Accursij verbo, prohi [sect. 23] bet in l. Si quisquam. ff. de diuers. frustra requiri præscriptionem, imo rescriptum, & præscriptionem sibi inuicem repugnare, vt decedit Innoc. III. in cap. veniens de præscription. cui difficultati succumbit Nicolaus de Passer. vbi supra, nam requiritur præscriptio, quia supponit priuilegium ob aliquem defectum per se non sufficere ad acquisitionem iuris piscandi; vndè attenditur illud vt titulus præbens causam præscriptioni, & in hunc sensum concurret simul cum præscriptione iuxta Bonifacij VIII. decretum capit. cum personę de priuileg. in 6. ibi:

Sed tale est, quod saltem causam præbeat præscribendi,

vbi notauit glos. verbo, munitos, & iuxta Imperatoris decisionem l Vltim. C. de fundis patrimon. libr. 11. resoluunt vltra ordinarios, Balbus de præscription. 5. part. quintę numer. 30. Auendañus libr. 1. de exequend. capitul. 1. numer. 21. versicul. 4. & in nostra specie Decius consil. 270. num. 6. Innocentij verò decisio procedit [fol. 117]v vbi tenor priuilegij erat contrarius præscriptioni, prout ibidem notauit glossa, verbo, intentionis, probata per omnes ex Panor. num. 19. Paris. numer. 11. & alijs ibi: eo maximè, quia priuilegium in illa specie non præcessit, sed subsequutum est, vndam non poterat præscriptioni causam præstare, vt rectè argumentatur Pontifex.

Constat igitur ex dictis ius piscandi occupari, [sect. 24] & donari posse à Principe, licet enim attento iuregentium, & interim dùm illud perdurat, vsus piscandi in mari, vel flumine publico, sicut & venandi, & similium, publicus sit, & omnibus competat; vt respondent Iurisconsulti l. Nemo cum seq. ff. de rer. diuis. §. flumina, Inst. eod. nihilominus tamen ex iusta causa potest Princeps, vel qui ab eo potestatem habuerit, isthæc omnia immutare, & efficere, vt vsus maris, fluminis, & similium publicus esse desinat, & fiat iuris priuati, ita vt titulo oneroso, vel gratuito aliquibus tantummodo competat, & alijs omnino interdicatur, vel vt certis tantum temporibus, locis, & modis piscari liceat, seu venari, vt constat ex Vlpiani responso, l. Iniuriarum. §. si quis me. ff. de iniurijs, qui disertè distinguit inter diuerticulum, & mare inquiens,

si quis me prohibeat in mari piscari, vel euerriculum iniuriarum iudicio posse conueniri,
limitat,

conductori autem veteres interdictum dedere, si fortè publicè hoc conduxit,

subs-[fol. 118r]cribit Paulus in seq. responso l. Sanè. ff. de iniurijs Vlpianus l. venditor. ff. communia præd. à contrario sensu, vt notauit Accursius glos. 4. ab omnibus receptus; sic Pomponius, l. Quominus. ff. de flum. licet aquam ex flumine publico deducere omnibus liceat, posse tamen Imperatorem, vel Senatum id vetare decernit, & ita obseruant Bart. in rubr. ff. vt in flum. publico, Angel. & alij institutarij in §. flumina, Inst. de rer. diuis. Decius consil. 196. num. 270. column. 4. Couar. reg. peccatum 2. p. §. 8. à num. 1. & 10. Roland. cons. 9. n. 18. libr. 2. Auend. lib. 1. de exequend. cap. 12. à numer. 11. Cabed. decis. 54. par. 2. Molin. de iust. 2. disp. 105. col. 1. ad fin. & Marcus decis. 529. num. 16. par. 1. post alios. Ego vnico argumento totam Incogniti dispu [sect. 25] tationem euerto in hunc modum nauigatio, & piscatio in mari eodem iure naturali, vel gentium regulantur ex Incognito cap. 5. ibi:

Quæ autem nauigationis, eadem piscatus habenda est ratio, vt communis maneat omnibus,
vt ipse annotauit cap. 10. numer. 7. sed piscatio in mari à rep. Principeve supremo occupari, acquiri, & donari potest, ex d. §. si quis me in mari igitur; & nauigatio in mari à rep. Principeve supremo acquiri, & concedi potest, soluat Incognitus, & erit mihi magnus Apollo, sed aliter sic libet argumentari: mare commune omnium [fol. 118]v est d. §. si quis, ibi:

Si quem ante ædes meas, vel ante prætorium meum piscari prohibeam, & quidem mare commune omnium est, & est sæpissimè rescriptum non posse quem piscari prohiberi,

& adducitur ab Incognito d. cap. 5. pag. 25. & tamen publico conductori competit interdictum contra alios, ex d. §. si quis igitur Laudanda autem est Incogniti dexteritas, nam dum Iurisconsultus in hoc §. probat non posse aliquem piscari prohiberi in mari, illum sæpius citat, dùm verò idem Vlpianus contrarium constituit in conductore publico, tunc Incognitus in diuersa parte metamorphoseos arte vtens, conuertit mare in flumen d. ca. 5. pag. 25. dicens,

non enim maris eadem, quæ fluminis ratio est, quod cum sit publicum id est populi, ius etiam in eo piscandi à populo, aut Principe concedi, aut locari potest, ita ut ei, qui conduxit, etiam veteres interdictum dederint, l. Iniuriarum. §. si quis me vers. conductor, de iniurijs, quæ conditio in mari euenire non potest,

cum tamen Vlpianus bis in maris vsu loquatur, quod ipse Incognitus contra nos adducit.

Aduerto etiam in specie Vlpiani in d. l. vltim. [sect. 26] in princip. ff. de vsucap. vnum singulare, dum dicit publica loca per præscriptionem non solere obtineri, significans alijs modis obtineri posse, sed non per præscriptionem; sic insinuans occupationis capacia esse, neque hoc naturæ eorum repugnare, sed non esse in more.

[fol. 119r] Sed estò quod communis sententia quam su [sect. 27] pra reiecimus, sit vera, expressè fauet nostræ nauigationi, & ita retorquetur contra Incognitum. Nam ex omnium consensu durante consuetudine illa piscandi, in specie etiam Vlpiani, possidens habet dominium, sicut edificans (quo altero exemplo vtitur Vlpianus) durante edificio vt expressit Marc. l. In tantum de rerum diuis. ibi:

Soli domini constituentur, qui ibi ædificant,

diuersa verò quæstio est vtrum destructo ædificio, vel piscationis iure relicto, loca publica in pristinam redeant naturam, de quo infra c. 14. n. 51. cum seq. nos verò agimus de nauigatione, quatenus est in vsu; vndè locum habet responsum Marciani ex ipsius Incogniti interpretatione.

Non obstat sextum ex Celsi distinctione inter [sect. 28] littora, & mare, ita vt littora populus Romanus occupare possit, sed sine damno aliorum, & inter mare, quod suam retinet naturam, vt commune sit omnibus. Mirum est quo ingenio seu genio Incognitus Iurisconsultorum responsa explicet, vel implicet potius; verba Celsi sunt,

littora in quæ populus Romanus Imperium habet, populi Romani esse arbitror: maris communem vsum omnibus hominibus, vt aeris, iactasque in id pilas eius esse, qui iecerit, sed id concedendum non esse, si deterior littoris, maris ve vsus eo modo futurus sit.

Hæc Celsus: tu obserua Incogniti dexteritatem, qui hanc vltimam clausulam seu [fol. [119]v] verba, quæ priuatum pilas in mare iacentem respiciunt; ad principium textus, & ita ad populum Romanum trahit contra iurisprudentiæ, & Grammaticæ regulas, vt responsionem non mereatur.

Nam mare & littus maris vt illius pars diuer [sect. 29] sæ conditionis esse non possunt, vt probant omnes Iurisconsulti, l. Quædam de rer. diuis. Iustina. §. & quidem de rer. diuis. & ratio, cum pars & totum eandem naturam habeant, l. Quæ de tota. ff. de rei vindic. nec diuerso iure censi possint l. Eum qui. ff. de vsucap. & ideo vtrumque publicum esse respondet Consultus, l. Pen. de rer. diuis. quod responsum dupliciter explicari potest, vel ante specialem Imperatoris occupationem, vel post eam: in primo casu publica erunt, seu communia omnium gentium; in secundò priuata, seu potius publica erunt vsui illius populi, cuius Princeps caput est, vt explicat Vuesemb. §. flumina num. 4. Institut. de rerum diuisione, & Donellus libr. 4. capit. 2.

Imò & ex hoc eodem textu argumentum re [sect. 30] torqueri potest, si aduertas quod Iurisconsultus id tantum priuato negat, clarè sentiens populo Romano licere, de quo egerat in eadem hypothesi: & in florentinis pandectis deest particula *autem* (quæ nec semper aduersatur, vt tradit Alcia. lib. 2. disp. ca. 5.) & incipit. §. Maris communem [fol. 120r] iuxta quæ tria docet Consultus, primum, populi Romani esse littora, in quæ habet Imperium: secundum, maris communem esse vsum: tertium, ex hoc vsu deducit posse occupari à priuato, dum tamen alijs non noceat; & ita illatio ex communi vsu deducta ad priuatam occupationem

relata est à Celso: vndè ex eo responso nihil contra populum Romanum concludi potest directè, & indirectè fauet Imperio Rom. nam verba illa,

eius esse, qui iecerit,

non congruunt populo Rom. sed homini, qui iecerit.

Et constat, quia si verum est quod dicit Incog [sect. 31] nitus, quæ differentia constituenda erit inter littora, quæ nullius sunt, & inter ea quæ sunt populi Romani? prætereà estó, quod per occupationem populi Romani in littoribus vsui publico præiudicium inferri non debeat; hoc intelligendum est respectu ipsius populi Romani, non verò aliorum, vt doctè obseruat Donellus lib. 4. cap. 2. in eodem loco ab Incognito laudatus: ita verba illa, *omnibus hominibus*, respectiue explicanda sunt, hoc est omnium gentium attendenda rerum natura, vnius populi data occupatione. Sic Theophilus eadem verba prolata à Iustiniano restringit ad omnes homines populi Romani. §. flumina Inst. de rer. diuis. vbi notat Baro. vt supra num. 11. obseruauimus. Congruit etiam quod Vlpianus dixit.

Mare om-[fol. [120]v]nium commune esse, sicut & aerem,

& tamen admittit piscationem populi, vel Principis priuatiue in mari, vt supra aduertimus n. 25.

Autoritas autem Diui Ambrosij hominum [sect. 32] respicit ambitionem: quemadmodum ineundem sensum multa tradunt Philosophi, multa poetæ, plurima viri sancti, & docti, vide Innocen. III. de contemptu mundi, & in terminis nostris, quæ contra nauigationem conguessit Menchac. Illustr. ca. 20. num. 11. Non tamen negabit Diuus Ambrosius pro fide Catholica propaganda Oceani, & Phlegetontis etiam procellas remis, & vellis sedandas, & superandas, diidentibus inter sese, & sibi onus propagationis supremis nauarchis, quod si Ambrosij sententia Batauis placet, cur Batauia non continentur? cur Oceanum suis nauigationibus sternunt? quemadmodum olim continebantur, nec in mari, & aquis experti erant, vt aduertit Lipsius ad Tacit. lib. 5. hist. num. 39.

nobis (ait Diuus Ambrosius d. loco) sententia est mutare exilio domos, incolarum fastigio teneri, aduenarum captare gratiam, transferre terminos perpetuos, agrum ad agrum adiungere, domum ad domum, defecit terra hominibus, sternuntur, & maria, spatia maris sibi vendicant, & cætera.

Restat vt ad vltimum respondeamus, quo intendit [sect. 33] Incognitus nauigationem nemini esse impediendam ex eo, quia communicatio nullum impe-[fol. 121r]dienti affert commodum, vtilitatem tamen alijs præstat; quemadmodum si quis neget lumen de suo capere lumine, & sic de alijs: ad huius argumenti solutionem notandum est non omninò certum esse, quæ sint publica iuregentium, proptereà quod ista paulo negligentius, & minus explicatè nostri tradiderunt, vt aduertit Conan. lib. 3. ca. 2. n. 1. in fin. Ex Philosophorum tamen, Iurisconsultorum, & scribentium mente statuendum est, illud naturali iure commune omnium dici, quod omnibus est promiscuum, & quo omnes sine alterius detrimento vti possunt, sic declarat Tullius lib. 1. offi. in hunc modum.

*Omnia communia hominum videntur, quæ sunt generis eiusdem,
quod ab Ennio positum in vnare transferri per multas potest.*

*Homo, qui erranti monstrat viam, Quasi de suo lumine
accendat, facit Vt nihilominus ipsi luceat, cum illi accenderit.*

Qua ex re satis percipitur, vt quidquid sine detrimento possit commodari, id tribuatur cuique, vel ignoto: ex quo sunt illa communia, non prohibere aqua profluente, pati ab igne ignem capere, quæ sunt ijs vtilia, qui accipiunt, danti non molesta, hæc Tull. assentit Conan. li. 3. c. 2. n. 1. & est demente omnium, nec refragatur Incognitus in exemplis.

Iuxta quæ, ne ab argumenti materia discedamus, [sect. 34] bibere, haurire, lauare, quæ pertinent ad aquæ vsum, omnibus sunt comunia: quia communicari possunt [fol. [121]v] sine detrimento alterius, sic Paulus l. Quædam. ff. de rer. diuis.

naturali iure communia omnium esse aerem, aquam profluentem, & mare:

profluentem dixit. Non enim aqua omnis iure naturali communis est, sed ea tantum, quæ profluit; & ita profluit, vt ea quilibet sine alterius damno vti possit, obseruat Conan. d. loco, huc pertinet illud Latonæ apud Ouid. lib. 6.

Quid prohibetis aquas? vsus communis aquarum est.

Nam Latona sedare tantum sitim querebat, vt ex contextu constat.

*Iamque Chimærifera, cum Sol grauis vreret arua, Finibus in Lyciæ longo Dea fessa labore
Sidereo siccata sitim collegerat æstu, Vberaque ebiberant auidi lactantia nati. Fortè
lacum mediocris aquæ prospexit in imis; Vallibus: agrestes illic fruticosa legebant: Vimina
cum iuncis, gratamque paludibus vluam. Accessit, positoque genu Titania terram Pressit,
vt hauriret gelidos potura liquores. Rustica turba vetat. Dea sic affata vetantes: Quid
prohibetis aquas? vsus communis aquarum est. Nec Solem proprium natura, nec aëra
fecit, Nec tenues vndas: ad publica munera veni. Quæ tamen, vt detis, supplex peto: non
ego nostros Abluere hic artus, lassataque membra parabam, Sed releuare sitim: caret os
humore loquentis, Et fauces arent, vixque est via vocis in illis. [fol. 122r] Haustus aquæ
mihi nectar erit, vitamque fatebor Accepisse, simul vitam dederitis in vndis. Hi quoque
vos moueant, qui nostro brachia tendunt Parua sinu: & casu tendebant brachia nati.*

Per contrarium verò vsus fluminis, qui consis [sect. 35] tit in nauigando, & piscando, vt aduertit Ripa l. Quominus num. 6. ff. de flumin. & scribentes in §. 2. Inst. de rer. diuis. ad vnum populum priuatiuè pertinere potest, vt docuere Baro. l. Sed diui. ff. de rer. diuis. Donellus lib. 4. cap. 2. & Osuald. ad Donell. dict. cap. 2. littera. F. & tunc sine dominantis detrimento alteri communicari non potest, vt per se patet, & constat ex litibus quæ super piscandi, & nauigandi iure quotidie inter populos excitantur, Suar. alleg. 14. Decius cons. 270. Ruyn. consil. 28. lib. 1.

Atque ita, vt exemplum Menchacæ, & Incog [sect. 36] niti persequamur; Latona non piscari, non nauigare in alieno lacu volebat, nec fas erat ex l. Iniuriarum 13. §. fin. ad fin. de iniur. ibi:

In lacu tamen, qui mei dominij est, utique piscari aliquem prohibere possum,

vbi glos. & omnes, quemadmodum prohiberi poterat, aucupari, & venari in alienis agris d. §. fin. ibi:

Nisi quod ingredi quis agrum alienum prohiberi potest,

l. Diuus Pius 16. ff. de seruit. rust. præd. l. 3. vers. planè. ff. de acquir. rer. domin. §. feræ Inst. de rerum diuis. iunctis traditis per Aret. in l. 3. §. Nerua not. [fol. [122]v] 5. ff. de acquir. posses. Dec. cons. 197. num. 2. Chasan. consuetud. Burgund. Rubr. 13. §. 7. glos. 1. n. 3. Perez ad l. 1. tit. 22. column. penul. vers. posset tamen cum seqq. libr. 2. Ordinam. tametsi Auend. lib. 1. de exequend. cap. 4. num. 32. in contraria sit sententia; & idem seruandum in nostro Regno Lusitaniæ teneat Valasc. de iure emphyt. quæst. 8. nu. 43. vers. & ex prædictis ad fin. sequitur Cald. de emptione cap. 21. num. 11. per Ord. lib. 5. titul. 91. & in antiquis 111. sed caue, quia Ordinatio agit quando prohibitio piscandi, vel venandi fit in locis publicis, in quibus licet proprietas sit dominorum, vsus tamen est communis; nos autem agimus in re priuata quoad proprietatem, & vsum. In hac enim dominus potest licitè prohibere piscationem, & venationem, ex d. §. fin. cum similibus, resoluunt Medin. de restit. cap. 12. colum. 3. Sot. de iust. lib. 4. quæst. 6. art. 4. column. ante pen. ad medium, Cabed. decis. 89. numer. 2. & 3. p. 2. post Barbosam, quem citat, Sayr. in clauæ

Regia lib. 1. cap. 9. num. 14. Molin. 1. tom. disp. 45. septum locum requirens, qui casus omnibus indubitabilis est. Inde deducitur minus rectè Incognitum ab aquæ vsu ad fluminis, vel maris vsum intulisse. Non enim sequitur, licet mihi ex flumine, vel mari bibere, licebit ergò piscari, & nauigare.

Dùm autem firmant Menchaca Illust. c. 89. n. [sect. 37] [fol. 123r] 35. & Incognitus ex omnium piscatione, & nauigatione nullum domino, vel possessori incommodum inferri, non magis quam si lumen de lumine suo accendi patiatur: natura, ratio, & ipse sibi contradicunt, dùm capit. 7. in Lusitanos tanquam dardanarios l. 1. C. de monop. damnatos inuehitur, qui coemptores, suppressoresque mercium ex inopia aliorum sibi quæstum faciunt, vt alias Nazianzenus in funere Basilij declamabat, non minus ergò vtilitatis ex aurifodinis, mercimonijs, & nauigationibus Indicis Rex Hispaniarum accipit si solus ea sibi vendicet, quam si cæterę gentes ad eadem admittantur ex horum opinione.

Ex his, quæ in hoc capit. & præcedenti deduxi [sect. 38] mus ea qua potuimus breuitate, satis constat maris occupationem admitti posse, licet namque totum occupari propter ipsius vastitatem, & nostram impotentiam nequeat, attamen pro parte protegi, purgari, dominari, & Imperio retineri receptum est, vt nostra defendamus, & ab hostibus, & piratis tueamur. Vnum, vel alterum aduertendum duximus, [sect. 39] primum maris occupationem non exqualibet nauigaiione, & piscatione acquiri. Per hos enim actus simpliciter non fit occupatio Pompon. l. Si ager 23. ff. de adquir. rer. dom.

nec piscan-[fol. 123v]do quidem retinere poterimus vsum fructum,

quem textum si Incognitus inuenisset (Deus bone) nec se ferre posset? & ita audiendus est

Ruynus cons. 28. num. 10. & 11. volum. 1.

dùm vult quod per nullum cursum ex simplici nauigatione adquiratur ius, sed cum maris proprium ius ad aliquem pertineat, vt possidetis interdictum ei competit, si prohibeatur ius suum exercere, sic Paulus l. Sane. ff. de iniurijs de quo latè supra, modos verò, quibus illud assequi possumus, perstringemus cap. 13.

Secundò aduerto Lusitanos maris Oceani oc [sect. 40] cupationem, & Imperium non ita sibi vendicasse, vt alijs nauigationem prohibeant, aut in illo vectigalia imponant, imò & ipsi Bataui per Oceanum, & per Hispanicum mare nauigant in Venetias, & in alias Prouincias, nusquam tamen illi, vel alij ab Hispanis prohibiti sunt, aut vectigalia pendunt, nec tale quid memoriæ proditum est.

Sed illud tantum clamant nostri (vt Incogni [sect. 41] ti ca. 12. ad fin. verbo vtar) ne nauigent Bataui ad nostras conquistas, quæ tanto nostrorum sanguine, & sumptu comparatæ fuere, vt certè si lucrum temporale spectetur, haud tanto pretio dignæ sunt: latissima igitur Neptuni spatientur in aula Bataui, piscentur, & hauriant æquor, nauigentque in alias Prouincias, innocuum nauigantibus præbeant iter, etsi nouas Insulas, alias terras inqui-[fol. 124r]rere cupido est; ad septentrionem restat magna orbis pars adhuc Incognita teste Acosta de natura noui orbis lib. 1. cap. 20. ad fin. neruos suos, & animos ad hanc Prouinciam intendant, vt sibi lucrum, & gloriam acquirant, exteris inuidiam, & æmulationem injiciant, expectant ne velut ab specula, vt ab alijs prius labore, sanguine, & vita maria sternantur, vt postea ipsi aliorum labore fruantur?

Svmmarivm. Cap. XII.

- 1 *Romanus Pontifex directè, & principaliter non habet iurisdictionem in totum orbem.*
- 2 *Romanus Pontifex habet temporalem in vniuersum orbem ex communi, non tamen eam Principibus sæcularibus concedere posset. Par in parem non habet Imperium.*
- 3 *Christus Dominus fuit Monarcha temporalis, habuitque potestatem excellentiæ super omnia temporalia. Potestas excellentiæ à Christo Domino, nec in spiritualibus, nec in temporalibus fuit Petro, & suceſsoribus communicata.*
- 4 *Christus Dominus dum Petro concessit spiritualem potestatem, eo ipso concessit temporalem in ordine ad spiritualem. Media committuntur, cui committitur finis.*
- 5 *Romanus Pontifex non est dominus maris Oceani, nec po-[fol. [124]v]tuit Regibus Hispaniæ insulas Occidentales donare.*
- 6 *Borrellus reprobatur circa Alexandri VI. bullæ interpretationem, & num. 7. Christus Dominus maris, & ventorum figuratus per Noe, qui fuit figura Christi.*
- 8 *Romanus Pontif. non potuit concedere Regibus Hispaniæ Insulas barbarorum ad effectum, vt postea conuerterentur. Bellum non est medium aptum ad fidei propagationem*
- 9 *Romanus Pontifex potuit concedere nauigationem Indicam Principibus Hispaniæ priuatiuè quoad alios Principes pro infidelium conuersione.*
- 10 *Alexander VI. non concessit Hispanis nauigationem, vt debellarent Indos, sed vt deducerent prædicatores, conuersos defenderent, & cætera.*
- 11 *Alex. VI. potuit alijs Principibus prohibere nauigationem ad Indos.*
- 12 *Hispani per vim, & arma spoliarunt Indos, Hispaniæ tamen Rex iustè retinet, & possidet Indias Occidentales.*
- 13 *Imperia per vim obtenta ex temporis cursu confirmantur.*

[fol. 125r]

An mare, aut ius nauigandi proprium sit Lusitanorum titulo donationis Pontificiæ. Cap. XII.

QVanquam cap. 7. huic dubio sit satis [sect. 1] factum, vt tamen Incogniti ordinem, & argumenta prosequamur, in hoc capite de hoc nauigandi iure succincte agemus: iam enim c. 6. corol. 6. à n. 58. ostendimus Romanum Pontificem Christi vicarium, Petrique successorem non habere directè ciuilem potestatem, seu temporalem in totum orbem, & in nostra quæstione Vict. de Ind. p. 1. n. 27. Salmer. tom. 12. tract. 38. vers. ijsdem pag. 325. quam tamen si haberet, vt voluere relati d. corol. 6. n. 54. non tamen posset eam Principibus sæcularibus concedere, vt probant Victoria de Indis 1. part. numer. 28. & Salmeron vbi proximè Sotus in 4. distinct. 5. quæst. vnic. art. 10. col. 14. arg. 5. Ledesma 2. 4. q. 20. art. 4. fol. 305.

Ratio est in promptu, quia ea potestas esset an [sect. 2] nexa summo Pontificatui, vt benè probant citati Doctores, vnde Pontifex non posset sese ea abdicare, etsi de facto illam donaret, successor in Diui Petri Cathedram eam reuocaret, cum non posset antecessor

futuros obligare Pontifices, præcipuè [fol. [125]v] in ré pertinente ad Cathedrę splendorem, & dignitatem, cum par in parem non habeat Imperium, vt decedit Innoc. III. in Petri successoribus in ca. Innotuit 20. de electione, aduertunt in proposito Victoria, & Salmeron d. locis.

Quamquam autem Christus Dominus fuerit [sect. 3] Monarcha temporalis, & potestatem excellentiæ habuerit super omnia temporalia iuxta illud Matt. vltim.

Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra,

vt cum communiore, & veriori resoluisti cap. 6. nu. 66. nihilominus hæc potestas excellentiæ in temporalibus non fuit communicata Petro, & successoribus, nec potestas excellentiæ in spiritibus, vt post D. Thom. & alios resoluisti d. cap. 6. numer. 67. concessit tamen eam potestatem temporalem, quæ necessaria foret ad consequendum finem supernaturalem, cum Dei perfecta sint opera Deut. cap. 23. vt latè probasti d. cap. 6. corol. 7. à num. 73.

Ex his infertur primò Romanum Pontificem [sect. 4] vt talem non esse dominum maris Oceani, nec si fuisset, concedere posse Regibus Hispaniæ, nec Indiarum insulas, & terras, vt probant in specie Victoria, Salmeron, Sotus, & Ledesma relati supra num. 1.

Infertur secundò non probari mihi assertionem [sect. 5] Martæ de iurisdic. 1. par. cap. 26. num. 55. dùm fir-[fol. 126r]mat Alexandrum VI. Castellę, & Lusitanię Regibus Indias seu nouum mundum in fœdum concessisse propter directum dominium, quod sibi competit in vniuersum orbem. Cum enim, vt probauimus, summus Pontifex non habeat eam potestatem directò in totum orbem, ac perconsequens, nec in Indias, non potuit in fœdum illas concedere, quod dominium directum prærequirit iuxta fœdistas; vt barbarus ille Atabaliba Peruani Imperij Rex Fr. Vincentio de Baluerde Dominicano, qui cum ad primum barbari aspectum, & congressum, comminatus fuisset igne, & ferro pereundum, nisi se in Regis Hispani tributarium daret, prout à Papa consecutus fuerat, non barbarè respondit, nolle se in superiorem recognoscere eum, cuius nec nomen vnquam audierat, minusque illi Papæ obedire, qui quod suum non erat, alijs donabat apud Gomaram en la historia general de las Indias pag. 155.

Infertur tertio non esse veram rationem, quam [sect. 6] ad iustificationem Alexandrinæ concessionis affert Borrellus de præstant. Regis Catholici, c. 46. à num. 232. & 234. dùm ait Regibus Hispanię Oceani nauigationem competere ex Pontificia largitate, idque ex eo, quia secundus pater gentium Noe ex inuestitura sibi à Deo facta maris dominium, ac possessionem accepit, dùm sibi nauem (arcam [fol. [126]v] scilicet) construi fecit, & cum naue corporalem maris possessionem accepit; cum autem arca figura sit Ecclesię ex Origine in Genes. ca. 6. hom. 2. Rupert. in Genes. lib. 4. ca. 71. Aug. contra Faustum lib. 12. cap. 14. Noe autem figura Christi, sicut enim per vnum Noe seruatus est orbis, sic per Christum seruantur omnes, & quemadmodum Noe per lignum conseruauit reliquias generis humani, ita Christus per lignum crucis, vt tradit Benedictus Pereira super Genesim lib. 10. disp. 12. n. 85. par. 2. vnde cum Christus sit dominus maris, & ventorum iuxta resoluta cap. 6. num. 66.

Hinc surgens imperauit ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna,
cum respicientium admiratione, apud Lucam cap. 8.

& ambulauit supra mare,

vt narrant euangelij historiographi Matth. 14. Marc. 6. & vicarios suos constituerit Petrum, & successores, eisque omnem suam contulerit potestatem, tam spiritualem, quàm temporalem in vniuersum orbem; eadem procul dubio iurisdic. & potestas in mare competit Pontifici Romano, ac perconsequens potuit Alexander VI. eandem Regibus Hispanię concedere.

Sed hæc opinio Borrelli nullo modo defendi [sect. 7] potest, tum quia Christus Dominus Petro, eiusque successoribus excellentiæ potestatem, nec in spiritualibus nec in temporalibus contulit, vt aduertimus n. 3. imò [fol. 127r] etsi illam contulisset, non posset Romanus Pontifex ea se spoliare in supremæ dignitatis præiudicium, vt astruimus num. 1. & 2. nec vera est illa opinio, quæ vtriusque gladij potestatem Pontifici concedit, vt probant relati d. c. 6. n. 64.

Quartò infertur non potuisse Romanum Pontificem [sect. 8] concedere Regibus Hispaniæ Insulas Barbarorum ad effectum, vt postea ad fidem conuerterentur, vt voluit Sepulueda in sua disp. obiect. 12. & Ceuallos lib. 4. quæst. 906. à num. 309. citans in id Paramum de origine Inquisi. lib. 3. q. 1. opin. 3. num. 76. & 77. qui tamen agit de Principibus fidelibus (quos Pontifex ex causa deponere potest de quo capit. 6. corol. 4. à num. 45.) tùm quia Pontifex non habet potestatem in infideles; nec illi suis bonis, & dominijs spoliari possunt ob infidelitatem, alia ve contra naturam peccata, de quo supra egimus cap. 9. & acerrime contra Sepuluedam, & Ceuallos defendit nostrum corolarium Episcopus Chiapiæ replica 12. Soto in 4. distinct. 5. q. vnica, art. 10. col. 11. ad 2. Salmer. tom. 12. tractat. 39. bellum namque non est medium aptum, sed potius impeditium fidei propagandæ, vt docent idem Soto d. art. 10. conclus 3. Vict. de Ind. p. 1. n. 39. Acosta de procuranda Indorum Salute lib. 1. c. 13. & lib. 2. c. 5.

Quintò infertur Romanum Pontificem ex of [sect. 9] -[fol. 127v]ficio Apostolico potuisse concedere Hispaniæ Regibus nauigationem in Indias, ad effectum fidei in illas Prouincias promulgandæ priuatiuè quoad alios Reges, & Principes Christianos, prout latè deductum est cap. 7. & 8. supr. eod. & constat quoniam in ordine ad bonum spirituale Pontifex temporalem habet, & exercet potestatem, vt latè probatum est cap. 6. igitur potuit de medijs disponere ad illam conuersionem consequendam, ac perconsequens nauigationem (quod erat medium præcisum ad illas Prouincias penetrandas) ab aliorum impedimentis liberam reddere. Sextò infertur Alexandrum VI. non concessis [sect. 10] se nauigationem ad eum finem, vt Hispaniæ Reges proficiscerentur ad debellandos Reges infideles noui orbis, & eorum Regna occupanda, sed vt eò adducerent fidei Christianæ prædicatores, & protegerent, ac defenderent tùm ipsos prædicatores, tùm Christianos ab eis conuersos, & punirent aduersarios, etiam occupando eorum Regna, quatenus opus esset, vt benè docent Episcopus Chiapiæ in Apolog. replica 12. Sotus in 4. distinct. 5. q. vnica art. 10. ad quintum Bañez 2. 2. q. 10. art. 10. dub. 3. ad 3. Bellarminus lib. 5. de Rom. Pont. ca. 2. Salas de legib. disp. 7. sect. 5. num. 31. vers. ad illud, Acosta lib. 2. de procur. Indor. salute cap. 2. [fol. 128r] Beccan. in summa 2. tom. cap. 13. q. 6. num. 12. qui contrarijs argumentis satisfaciunt.

Vndè non rectè intendit Incognitus cap. 6. di [sect. 11] uisionem, seu nauigationem hanc tantum habere locum ex Pontificis laudo, seu arbitrio inter Hispaniæ Reges, non verò alijs præiudicare inauditis, & immerentibus: omnibus namque præiudicat ex rationibus, quas conguessimus capit. 7. ad fin. & cap. 8. per totum, pendetque hoc præiudicium, seu exclusio ex vi Pontificiæ potestatis circa temporalia in ordine ad spiritualia iuxta resoluta d. c. 6. à num. 73.

Sextò infertur, quod licet per Ducum, & mili [sect. 12] tum vim, & tyrannidem contra Pontificis, & Regum Hispaniæ mentem, voluntatem, ac ordinationes, Indi bonis suis spoliati fuerint, Regemque Hispaniæ vt superiorem cognouerint, nihilominus tamen non deficit titulus administrationis ad retinendam Indorum possessionem: quod quidem ius, nisi aliunde perturbetur iniuria, æquum, & salutare esse constat, vt benè resoluunt Salmeron tom. 12. tractat. 38. ad finem, Acosta lib. 2. de procur. Indorum Salute cap. 2. ad finem, & ca. 3. Salon 2. 2. q. 60. art. 6. contr. 1. vers. denique.

Imperia etiam per vim licet vsurpata ex po [sect. 13] puli consensu tempore confirmantur ex Bellarm. lib. 3. de laicis ca. 6. Molin. de iustit. tract. 2. [fol. [128]v] disp. 24. ad fin. Acosta lib. 2. de proc. Ind. Salute c. 3. & Salas de legibus disp. 7. sect. 12. numer. 67. in fin. cui congruit illud Senec. in Hipol.

Honesta quædam scelera successus facit.

13

Svmmarivm. Cap. XIII.

1 *Menchaca multas opiniones in Scholas inuexit contra iuris, & rationis placita.*

Quæstio disputanda vtrum mare, aut ius nauigandi proprium sit Lusitanorum titulo præscriptionis, aut consuetudinis.

2 *Argumenta negatiua proponuntur.*

3 *Maris occupatio à doctoribus, & Iurisconsultis admittitur.*

4 *Præscriptionis edictum prohibitorium est.*

5 *Commercium extra esse & habere commercium rei differunt.*

6 *Maris proprietas est nullius secundum communem, protectio, & iurisdictio est Imperatoris.*

7 *L. Sanè de iniurijs.*

Proprietas maris dari potest.

Mare & diuerticulum differunt apud Iurisconsultos.

8 *Imperator mittit claßes ad mare purgandum.*

9 *Imperatorj quod licet, licebit etiam Regibus superiorem non recognoscentibus in temporalibus.*

[fol. 129r] *Reges supremi eandem potestatem habent, quam Imperator.*

Reges Hispaniæ non recognoscunt Imperatorem in temporalibus.

Rex Lusitaniæ non recognoscit Imperatorem in temporalibus.

Hispania de facto, non iure subiecta fuit Imperio, a quo iam libera est.

10 *Imperator non est mundi, & maris dominus, sed partis subiectæ.*

11 *Nauigatio, & protectio maris omnibus competit de iuregentium, nisi à Principe præoccupetur.*

Imperator mari, & littoribus seruitutem imponere potest.

12 *Maris protectio, iurisdictio, & imperium ad Imperatorem pertinet, primò quando iura regalia in Prouincias mari adiacentes habet.*

13 *Imperator ius maris adquirit ex præscriptione.*

Venetorum, & Genuensium ius maris defenditur.

14 *Præscriptio in memorialis requiritur ab scribingentibus ad maris acquisitionem.*

L. Vsum aquæ. C. de aquæ ductu.

Vsus aquæ publicus adquiri potest ex tempore immemoriali.

15 *L. Vlt. ff. de usucap. & num. 16,*

Præscriptionis ius in rebus publicis non acquiritur ex longo tempore, sed ex immemoriali, & n. 17.

[fol. 129]v 16 *Præscriptio an importet apud Iurisconsultos exceptionem tantum?*

17 *Publica iura non adquiruntur possessione longa etiam tempore Imperatorum, sed immemoriali.*

18 *Præscriptio pro exceptione capitur frequentius apud Iurisconsultos.*

Præscriptio, & exceptio differunt.

19 *Præscriptio, & exceptio non differunt tamquam species, & genus.*

Præscriptio non solum comprehendit exceptionem ex tempore ortam, sed & alias.

20 *Præscriptio pro acquisitione per possessionem non est barbarum, & incognitum Iurisconsultis.*

Iulius Paulus instit. de usucapione.

Inst de usucap. & præscriptionibus.

21 *Verbum, præscribere, significat intitulare, & præfinire quod congruit usucapioni.*

22 *Usucapione quare Iurisconsulti sæpius usi fuerint, quam præscriptione.*

23 *Præscribens acquirit dominium directum, & vindicatio.*

L. Si duo. §. primo. ff. de iur. iurando.

24 *Præscribenti cur exceptio, non actio in iure concedatur.*

Exceptio etiam est intentionis exclusio.

25 *Præscriptio pro exceptione capitur, quoties exceptio ante litis contestationem proponitur, ut est exceptio dilatoria, & aliquæ ex peremptorijs.*

[fol. 130r] 26 *Consuetudine ius publicum piscandi, nauigandi, & similium adquiri potest.*

26 *Consuetudinem inter & præscriptionem magnæ differentię.*

Consuetudo dicitur adquisitio per temporis possessionem.

Præscriptio immemorialis dicitur consuetudo.

28 *Præscriptio immemorialis requiritur ad præscriben da loca publica à priuatis, Princeps ad obtinenda loca publica non indiget immemoriali, sed occupatione tantum.*

29 *Ius piscandi, & nauigandi, & similium an adquiratur præoccupatione simpliciter.*

30 *Ius prohibitionis requirit plures annos.*

Prohibitio in rebus publicis, ut competat necessaria est, præscriptio.

31 *Præoccupatio inter supremos Principes sufficit in rebus publicis.*

32 *Princeps supremus non indiget licentia, aut priuilegio alterius Principis ad occupanda loca publica.*

Priuatus indiget immemoriali ad occupanda loca publica

33 *Venetis opus non est immemorialis ad Adriatici mari occupationem tuendam.*

Venetorum gentis origo, & Imperium quando cœpit.

34 *Sententia in Venetorum fauorem pro maris Adriatici iure contra Imperatorem, & alios Principes.*

Adriatici maris Imperium pertinet ad Venetos.

35 *Nauigatio de iuregentium est libera.*

36 *Cap. primum de præscript. in. 6. & n. 38.*

[fol. 130]v] 37 *Prohibitio usucapionis in rebus publicis procedit respectu priuatorum.*

L. 2. §. si quis à Principe. ff. ne quid in loco publico.

38 *Loca publica respectu Principum censentur libera.*

Contra libertatem status primæui præscribitur tempore ordinario.

39 *Status primæuius repugnans non releuat possessorem ab onore probandi.*

Præsumptio primæui status tollitur per possessionem longi temporis.

40 *Lusitanorum ius in Indiæ nauigatione concluditur ex præoccupatione, consuetudine, & destinatione.*

41 *Nauigatio indica ex præoccupatione.*

Promontorium bonæ spei quando præternauigatum, & à quo.

42 *Vascus à Gama quo tempore in Indiam nauigauit.*

43 *Tempus centum annorum an & quando immemoriali æquiparetur.*

Vitæ hominum centum annos excedentes.

44 *Quadraginta annorum cursus cum titulo vim habet immemorialis.*

45 *Lusitani Reges ius Indiæ nauigationis defendunt ex omnium sententia.*

46 *Princeps supremus qui bona fide rem possidet, non tenetur eam dimittere, aut diuidere, vel in arbitros compromittere, et si dubia res sit.*

47 *Princeps qui arma mouet contra Principem posses-[fol. 131r]sorem in re dubia peccat grauissime licet ius suum probabilius putet.*

48 *Milites alienæ reipublicæ peccant arma sumentes in re dubia, & ad restitutionem tenentur.*

Indicam nauigationem Lusitanorum perturbantes incidunt in censuras.

49 *Bataui ineunt fœdus cum Turcis, Mauris, & infidelibus Fœdus cum infidelibus contra Christianos inire nefas.*

50 *Sarraceni sunt Dei flagellum contra Christianos.*

51 *Imperator, & Principes Catholici non possunt fœdus inire cum Turcis, Mauris, & infidelibus contra Christianos.*

Oceanus subuertit Batauorum terras.

52 *An liceat in bello iusto contra Christianos Principi Christiano auxilium infidelium inuocare?*

*Vtrum mare, aut ius nauigandi proprium sit Lusitanorum
titulo præscriptionis, aut consuetudinis. Cap. XIII.*

N^Egat Incognitus in sua dissertatione cap. 7. Lusitanis mare, aut ius proprium nauigandi competere ex titulo præscriptionis, aut consuetudinis, sequens singularem Mench. opinionem, qui contra iurisprudentiæ, Philosophiæ, & Theologiæ placita ostentandi [fol. [131]v] ingenij gratia multa in Scholas inuexit, quæ cum cœmento careant, per se ipsa corruunt, & inter ea contra Iurisconsultorum responsa contra doctorum torrentem, hæc etiam assertio idem incurrit discrimen.

Argumentatur ergo primò sic: præscriptio fuit [sect. 2] inuenta iure ciuili, ergò inter supremos Principes non potest locum habere.

Secundò sic: vbi ius naturæ, aut gentium resistit, ciuile nullius est momenti ex traditis per Menchacam Illustr. cap. 51.

Tertiò: res, quæ sunt extra commercium nostrum, nec possideri, nec præscribi possunt, vt decidunt Bonifacius reg. sine possessione in 6. & Caius I. Vsucapionem 9. ff. de vsucapion. sed hæc sunt res publicæ ex eod. Caio igitur resp. præscribi non possunt, ac perconsequens, nec mare, cum sit publicum §. 1. Instit. de rerum diuisione.

Quartò: loca publica non admittunt præscriptionem ex Vlpiani responso, l. Vlt. ff. de præscript. sed tantum occupationem, vt Marcian. docuit l. Si quisquam. ff. de diuers. & temporalibus.

Quintò: etiam leges Hifpaniæ l. 7. tit. 29. par. 3. decidunt in his rebus, quæ communi hominum vsui sunt attributæ, nullius omnino temporis præscriptionem procedere, ibi:

No lo pueda ningun ome ganar por tiempo,

resoluit

Suar. cons. 1. num. 4. de usu [fol. 132r] maris, aliàs allegatione 17. num. 5.

Sextò: qui communire vtitur, vt communi vti videtur, non autem iure proprio, & ita præscribere non potest, quemadmodum nec fructuarius.

Septimò: præscriptio etiam immemorialis dari non potest cum mala fide, vt per Couar. reg. possess. 2. p. §. 2. num. 8. & Fachin. lib. 8. cap. 26. & 33. hæc datur in Rege Lusitaniæ, igitur.

Octauò: ad hanc immemoriam præscriptionem inducendam requiritur prohibitio contra omnes, nec sufficit contra aliquos ex Mench. Illustr. cap. 85. nu. 38. Castellani autem, Galli, Angli, & Bataui semper nauigationibus suis restitere; ex quibus fit, quòd nec proderit præscriptio mille annorum, vt contra Angelum docet Castrensis l. Vltim. ff. de vsucap. vndè corrui opinio eorum, qui propugnant præscriptionem gulforum Venetorum, & Genuensium, ac etiam Lusitanorum, & Hispanorum, qui nauigationem maris Oceani sibi vendicant, quorum opiniones sunt insanæ, earumque autores in somno eodem esse solent, vt concludit Mench. Illustr. cap. 89. à num. 30. & numer. 36. ab Incognito mirificè laudatus. His argumentis patet responsio ex ijs, quæ re [sect. 3] soluimus supra ca. 10. & 11. Nam (vt illic probauimus) maris, & nauigationis occupationem à Iu-[fol. [132]v]risconsultis & communi

schola admitti receptissimum est, ac perconsequens ex rei natura præscribi quoque poterunt, nisi aliud obstat.

Quoniam edictum præscriptionis prohibito [sect. 4] rium est iuxta doctrinam Iurisconsulti in l. Mutus 43. in princ. vers. cum quæritur. ff. de proc. observant in specie Soc. cos. 47. n. 15. lib. 3. Tiraq. de iure primo. q. 30. in pr. & ante illos glos. 4. in l. vlt. C. de fund limitrophis libr. 11. ita vt omnes res, quæ ita sunt in commercio, vt in nostrum dominium transire valeant, præscribi possint ab omnibus, & contra omnes exceptis quibusdam speciatim iure prohibitis, vt colliges ex Iurisconsulto Paulo l. Si in emptione 34. §. omnium. ff. de contrah. emp. & Iustiniano. §. per traditionem, ibi: *Cuiuscumque generis*, Inst. de rer. diu. & in pr. Inst. de inutilib. vbi glos. si verò speciali prohibitione iuris naturalis, gentium, vel ciuitatis extra commercium sint, nobis per præscriptionem, vel alium legitimum modum non adquirentur ex eodem Paulo d. §. omnium, ibi:

Omnium rerum quasquis habere, vel possidere, vel persequi potest, venditio rectè fit, quas verò natura, vel gentium ius, vel mores ciuitatis commercio exuerunt, earum nulla venditio est.

Aduertendum tamen est rem esse in commercio, & [sect. 5] habere commercium rei longè differre. Illud enim refertur ad rei qualitatem, quæ alienari, & domi-[fol. 133r]nio subijci potest; hoc verò ad qualitatem personæ, quæ est capax habendi commercium eius rei, quæ in commercio versatur, vt eleganter distinguit Paulus lib. 48. ad Sabinum l. Multum interst 34. ff. de verb. oblig. ibi:

Multum interest utrum ego stipuler rem, cuius commercium habere non possum, an quis promittat; si stipuler rem, cuius commercium non habebo, inutilem esse stipulationem placet si quis promittat, cuius non commercium habet, ipsi nocere non mihi, vbi nouiores exornant, & exemplificant, & in nostra specie res per se poterit esse in commercio, & præscribi non tamen hoc, sed illo tempore iuxta exemplum bonorum hæreticorum de quo Bon. VIII. c. 2. de hæret. in 6. non à fure, sed ab alio, vt per Iust in. iuncta glos. ibidem recepta. §. furtiuæ quoque. ff. de vsucap. & sic de alijs.

His suppositis statuendum est primò maris iurisdictionem, & protectionem ad Principem supremum pertinere, vt secure resoluunt additio ad glossam verbo, littora in l. 2. de rer. diuisio. vbi Bald. & Iason, communis ex Suarez allegat. 17. num. 9. Cabed. decis. 46. num. 4. part. 2. Peregrino de iure fisci lib. 1. tit. 1. nu. 17. secundum quos proprietas nullius est, sed forsan hæc distinctio inter proprietatem, & iurisdictionem nominalis est, cum in effectu idem quoad propositum importet.

Et verbo proprietatis vtitur paulus ad Plautium libr. 13. l. Sanè. ff. de iniurijs docens maris pro-[fol. 133v]prium ius ad aliquem pertinere posse, quod ad diuerticulum maris restringit, & interpretatur Incognitus contra proprietatem, & generalitatem verbi, & textus: cum tamen Vlpianus in præcedenti responso l. Iniuriarum. §. si quis, de iniurijs, discriminet mare à diuerticulo, inquiens,

si quis me prohibeat in mari piscari, vel diuerticulum

(quod quid sit explicant Budæus ad posteriores pandectas sub illo titulo, & Alciat. 2. disp. cap. 13.) de quo iam diximus cap. 11. num. 24. & 25. quare dum Tribonianus in sequenti textu annectit quæstionem de mari, dici non potest de diuerticulo (quod alterum, & diuersum alternatiuæ membrum erat) intellexisse: vnde duo mihi probat Paulus, primum loqui in mari, & non induuerticulo; secundum de proprietate. Nec Incognitus hunc sensum euitare poterit, qui vtrum que textum eodem intellectu explicandum docet ca. 7. pag. 43. his verbis,

mens Pauli supra explicata est, cæterum illi, si vel sola Vlpiani verba, quæ præcedunt satis consideraſſent, longè aliud dicturi erant,

cum tamen, vt vidimus, ex vtroque textu ipse iugletur.

Propter igitur hoc dominium, seu protectio [sect. 8] nem, & iurisdictionem Imperator ad mare piratis, hostibus, & barbaris purgandum, mittit classes vt constat ex Cæsarum decisione l. Vnica. C. de classicis lib. 12.

Seleucena (classis) ad auxilium purgan-[fol. 134r]di

Orientis, aliasque necessitates Comiti Orientis deputetur.

Qui textus mihi singularis, & vnicus est ad ius [sect. 9] tificandam nostrorum Hispanorum per Oceanum nauigationem: si enim hoc licet Imperatori, cur non licebit Regibus Hispaniæ, qui superiorem in temporalibus non recognoscentes Imperatoria pollent potestate ex glos. in c. Adrianus 22. dist. 63. verb. per singulas, recepta ex Couar. reg. peccatum 2. par. §. 9. ad fin. Castald. de Imperatore q. 53. num. 13. & 16. Menc. Illust. cap. 21. à num. 11. & Suar. lib. 3. contra errores Angliæ cap. 5. num. 7. & de Regno Lusitaniæ Ferretus de iusto, & iniusto bello num. 24. Nauar. cap. nouit, not. 3. nu. 161. & Burgus in proemio ad leges Tauri n. 144. Nam licet olim Lusitania Imperio Romano suberat iuxta. l. in Lusitania. ff. de censibus, de facto, nam de iure dubitant multi, vt per Nauar. capit. nouit not. 3. num. 167. postquam tamen Gothorum gens à populi Romani subiunctione Hispaniam liberauit, & deinde alij eam ab infidelium faucibus eruere; absque dubio nec Hispania, nec Lusitania alium superiorem recognoscit in temporalibus præter proprium Regem, vt bene probant prædicti Doctores.

Hoc autem non simpliciter, & generaliter ad [sect. 10] mittendum erit, ita vt in vniuersum maris tractum Imperator, seu Reges Imperatoria potestate ful-[fol. 134v]gentes fundatam habeant intentionem quoad iurisdictionem, vt voluere post alios Alexander consil. 87. num. 17. in fin. vol. 6. Martin. Laudensis tractat. de Princip. not. 181. Castaldus de Imperatore q. 52. num. 4. hanc enim iurisdictionem reiecimus supra cap. 10. à num. 16. sed intelligendum est, vel respectu Prouinciarum, quæ illorum iurisdictioni subsunt, vel respectu maris, cuius curam, & protectionem, sumptibus, & nauigationibus præoccupauere, prout explicauimus cap. 8.

Quamuis namque ea nauigatio, & protectio [sect. 11] omnibus de iure naturali, seu gentium sint communia, sicut & pleraque, quæ in contrarium adducit Incognitus; attamen diuersum, vel populi, vel principis voluntate non nunquam obseruatur, nam & Imperator mundi (hoc est partis sibi subiectæ, vt supra obseruauimus) dominus est, & lege à se probata mare iudicatur l. Deprecatio. ff. ad l. Rhod. Alciat. 2. disp. cap. 5. itaque Princeps circa hæc, vt ex æquo bono visum ei fuerit, statuere potest, neque enim Augusti potestas minor est, quam publicæ legis. §. nemo retia de pace tuenda; lege autem publica etiam mari seruitus imponi l. Venditor in princ. à sensu contrario. ff. communia præd. & maris proprium ius ad aliquem priuatum sic pertinere potest, vt prohibito ius suum exercere, vti possidetis interdictum responsum sit competere [fol. 135r] l. Sanè si maris de iniurijs, idem etiam priuati iuris per longissimum tempus viuorum memoriam superantis præscriptionem adquiri in mari posse, sicut & in fluminibus receptum est, l. Si quisquam de diuers. l. Vsum aquæ. C. de aquæductu, iuncta l. 1. §. vltim. de aqua pluuiæ arcend. quod quidem vel maximè obtinebit, sicubi non præscriptione modo, sed consuetudine quoque aliquid sit iuris naturalis gentium ve placitis circa vsum maris detractum, aut immutatum. Nam ea, quæ longa consuetudine comprobata sunt, ac per annos plurimos obseruata, non minus quam ea, quæ scripta sunt, iura seruantur, si verò nihil iuris specialis, vel Principis autoritate, vel præscriptione, vel consuetudine, quæsi proponatur, illud ius obtinebit, nempe vt mare, marisque littora omnium existimentur esse communia, ita eleganter discurrit Claudius. §. & quidem Inst. de rer. diuisione.

Ex cuius resolutione tripliciter maris iurisd[ictio] [sect. 12] ctio, protectio, seu potius proprietas ad Imperatorem, Reges ve supremos competere potest: primò quando iura Regalia exercent in Prouincias mari adiacentes. Tunc namque sicut & in littora Imperium habent l. 3. ne quid in loco publico, habebunt & in mare, cum littus pars sit maris, & eodem iure censeantur, & propterea vtraque dicantur publica l. Pen. ff. de rerum diuis. hoc est in vsu populi, [fol. [135]v] seu Prouinciæ, cui mare adiacet, vt doctè exponit Donellus lib. 4. cap. 2. in fin. & hinc procedit classium missio ad protectionem, & Imperium maris defendendum l. Vnica. C. de classicis vectigalium exactio, & similia, vt resoluisti cap. 10. à num. 33. & hoc cap. à num. 8. Secundo ex præscriptione prout admittit recep[ta] [sect. 13] ta doctorum sententia, vt constat ex Bart. l. Sanè de iniur. & ex Angelo, Alberico, Cum. & Cuiat. l. fin. ff. de vsucap. Cæpola de seruit. rust. capit. 26. à num. 6. Balbo de præscriptionibus 4. p. 5. prin. q. 6. à num. 5. Stracha de nauigat. à num. 6. Peregr. de iure fisci lib. 1. tit. 1. num. 17. & 18. Ruino cons. 28. num. 9. 11. & 14. vol. 1. (qui contra præscribentem ius piscandi scripsit) Matthæacius de via, & ratione iuris cap. 36. à num. 11. lib. 1. Angel. in l. Insulæ. ff. de iudicijs, ius Venetorum, & Genuensium in suis gulfis defendentibus, nec contrarium tradit Castrensis l. fin. ff. de vsucap. imò vt paulo post demonstrabimus, in eadem est sententia, & contra Incognitum retorquebitur, & ita hæc sententia receptissima est contra vnum Menchacam, qui nullo solido fundamento à Doctorum torrente discessit, de quo inferius.

Requirunt autem citati Doctores immemoria [sect. 14] lem præscriptionem, quæ sententia probari potest primò ex eo, quia vsus aquæ vetus, dominioque longo constitutus acquiri potest, vt decidunt Cæsares l. Vsum. C. de aquæ ductu: nam quidquid Castrensis l. fin. de vsucap. interpretetur decisionem de aqua priuata, offendit titulum, & contextum, dùm principalis licentiæ mentionem facit, quæ in priuatæ aquæ deductione locum habere non potest, quod Incognitus c. 7. non aduertit, dum Castrensem in illa interpretatione laudat, & sequitur.

Secundò ex Papiniani responso l. fin. de vsuca. [sect. 15] dum se restringit ad longi temporis præscriptionem, sed quia Incognitus d. cap. 7. respondet Iurisconsultorum tempore præscriptionem nihil aliud esse, quam exceptionem, & ideo non de illa, sed de hac intellexisse Papinianum.

Obiectioni satisfat dicendo in specie Papiniani [sect. 16] agi principaliter de præscriptione, hoc est de adquisitione, quæ fit per possessionem, vt constat ex illis verbis,

præscriptio longæ possessionis ad obtinenda loca,

sed apertius ex Iauoleni responso l. ei, a quo 21. de vsucap, ibi:

Longi temporis præscriptio non durabit,

in quo præscriptio necessario intelligitur de adquisitione, de qua Iurisconsultus quæstionem proposuit, vt patet, ibi:

An durare nihilominus vsucapionem,

& de exceptione nulla illic quæstio, nec verbum; vrget etiam absque cauillatione Marcianus in l. 3. ff. de requir. reis,

quamcumque, ait, quæstionem apud fiscum si non alia sit præscriptio,

viginti annorum silentio præscribi [fol. [136]v] Diui Principes voluerunt,

accedit & rubrica. ff. de exceptionibus, præscriptionibus, & præiudicijs, vbi copula, & tanquam diuersa coniungit, præsertim quia si præscriptio est exceptio, frustra vltra titulum de exceptionibus, adjicitur titulus de diuersis, & temporalibus præscriptionibus.

Sed Incogniti tergiuersationem omnino euer [sect. 17] tit Zenonis constitutio l. Si diligenter in fine. C. de aquæ ductu, sic decidens,

nec longi temporis præscriptione ad circumscribenda ciuitatis iura profutura:

ex quo constat Imperatorum sæculo, & quando iam præscriptio longissimi temporis, & immemorialis cognita fuit, loca publica per longi temporis spatium adquiri non potuisse, sic significat textus diuersum dicendum fore, si saltem immemorialis concurreret; patet item Imperatorem agere de acquisitione.

Non tamen negamus præscriptionem sumi e [sect. 18] tiam & frequentibus apud Iurisconsultos pro exceptione, vt in l. Vlt. ff. de suspect. tut. l. pen. ff. de re iud. l. Qui agnitis. ff. de except. l. Quisque. C. finium regund. vbi gl. & suadetur ex rubrica ff. de except. præscript. & C. de exception. seu præscription. vbi glos. sed in hac materia primo audiendi non sunt Ioan. Faber, & Angelus & nouiores in rubrica instit. de exception. & alij quos refert & sequitur Couar. reg. possessor in princ. numer. 3. & 4. vers. 6. & [fol. 137r] Ant. Faber lib. 7. coniect. c. 9. & lib. 19. c. 10. resoluentes præscriptionem, & exceptionem non differre, differunt namque, vt ex supra dictis, & dicendis constat.

Secundò reiiciendi etiam sunt Bart. & Paulus [sect. 19] in rubrica. ff. de exception. Decius, & Parisius in rubrica extra de exception. à n. 9. Conan. lib. 3. ca. 11. an. 2. dum constituunt differentiam inter exceptionem, & præscriptionem, tanquam genus, & speciem, ita vt exceptio comprehendat quamcumque exceptionem, per quam actio, vel intentio excluditur, iuxta text. in l. 2. ff. de exception. præscriptio vero concernat speciem exceptionis, quæ ex tempore nascitur iuxta Pauli acceptionem in l. creditor. ff. de diuersis, & temporalibus cum similibus sub illo titulo de diuersis & tempor. sicut & diffinit glos. in summa. 16. q. 3. refellitur enim horum consideratio: quoniam plures dicuntur præscriptiones, quæ ex tempore non oriuntur vt constat ex Modestini responso ibi.

Nec rei iudicatæ præscriptionem opponi.

l. qui agnitis, de except. eodem sensu sumit Macer. l. pen. ff. de re iudicata, & fori præscriptione vtitur Iustinianus. l. pen. C. de pact. plura alia exempla refert Parlador. lib. 1. quotid. ca. 1. §. 1. nu. 3. & 4. obseruans præscriptionem comprehendere etiam alias præscriptionum species præter temporalem.

[fol. 137v] Tertio cauendum est ab Alciato in l. quinque pedum n. 72. C. fin. regund. Cou. reg. possessor. l. p. in initio. n. 6. Parlador. lib. 1. quot. c. 1. §. 1. n. 7. Donello lib. 22. c. 1. in fin. vbi Osual. litt. P. post Turaminum ad l. non puto 3. p. q. 2. n. 3. ff. de iure fisci, existimantibus verbum, *præscriptionis*, pro acquisitione barbarum esse, & incognitum iurisconsultis: decipiuntur namque quia reperitur in ea significatione tam apud bonos autores, quam apud Consultos vt ostendunt Conanus lib. 3. c. 11. nu. 2. Cuiat. & Othomanus in princip. Inst. de vsuc. aperta enim sunt responsa. l. qui alienam 54. in princ. ff. de euiction. vbi Caius,

*qui alienam rem vendidit post longi temporis præscriptionem,
vel vsucapionem desinit emptori teneri de euictione,*

quis vnquam dixit post longi temporis exceptionem, itaque cum vsucapio in eo responso ad acquisitionem referatur, cur præscriptio ad diuersum sensum? idem probat text. in l. ei a quo 21. l. vlt. ff. de vsucap. vt supra aduertimus, quid quid Alciat. & Couar. respondere nitantur, sic & Iulius Paulus lib. 5. senten. sub tit. de vsucapione, vtitur verbo, *præscriptione*, & tamen non agit de exceptione sed de acquisitione vt constat non solum ex rubrica, sed ex illis verbis

*longi temporis præscriptio inter præsentis continuo
decennij spatium, inter absentes vicennij comprehenditur,*

sic & Iustinianus accipit in rubrica Instit. de vsucap. & longi temporis præscriptioni-[fol. 138r]bus, licet Cuiat. & Othom. contra receptos Codices legant, & *longi temporis possessionibus*

cum sub eo titulo Iustinianus non agat de exceptione, sed de acquisitione, quę fit per longi temporis possessionem in princip. vers. & ideo, & in §. quod autem, quam acquisitionem Imperator in rubrica pręscriptionem dixisse videtur, idemque habet Theophilus meus, licet in alijs posterioribus codicibus mutata sit rubrica, forsan ex prędictorum autoritate; multa alia inferri poterant contra iuris magnates, qui in re clara Iurisconsultorum responsa sine vlla necessitate ad diuersos sensus retorquere voluere.

Et congruit verbum *pręscribere*, quod accipitur [sect. 21] pro scribere, seu intitulare, & pro pręfinire, vt constat ex Thes. Calep. Nizolio Conan. Alciat. & alijs supra: merito igitur qui rem per vsum, & possessionem acquirit, pręscribit eam sibi, & pręfinit dominium, seu ius alterius, & ipsa adquisitio dicitur pręscriptio quasi intitutatio, & pręfinitio, iuuat l. vlt. §. sin autem ibi:

Vt nec vsucapio, nec longi temporis pręscriptio procedat.

C. communia delegatis l. quemadmodum in fine ibi:

Vendicationem damus longi temporis pręscriptione submota.

C. de agric. lib. 11. sed irrefragabilis est decisio l. 1. C. ne rei dominicę temporis pręscriptione submoueat a nemine in id expensa. In rubro namque pręscriptio exprimitur, in nigro autem exponitur definitionis verbum [fol. 138]v ibi:

omni temporis definitione submota,

quod verbum pręscriptionis vim, non vero exceptionis significat.

Quarto constat falli Parladorum lib. 1. rer. quo [sect. 22] tid. c. 1. in princ. n. 3. ad fin. dum secure affirmat in titulo ff. de Vsucap. nullum Iurisconsultum vsum fuisse verbo pręscriptionis, quod credendum non esse ait de viris doctissimis, & elegantissimis; sed Iauolenus in l. ei aquo 21. & Vlpian. in l. vlt. ff. illo tit. eo verbo vtuntur, & quod magis est, verba prędicta nullo apto sensu capi possunt pro exceptione, vt supra ostendimus: ratio vero quare Iurisconsulti frequentius verbo vsucapionis, quam pręscriptionis vsi sunt, ea est, quoniam vsucapio est possessione capio, & ita propijssime significat adquirere rem possessione: pręscribo vero significat intitulare mihi, & pręfinire terminum alteri & cum vtrumque reperiatur in vsucapione, Verbum illud non barbarum, sed potius elegans ad eam acquisitionem significandam ab effectu dici debet.

Quinto falsum quoque puto quod firmat glos [sect. 23] sa magna in l. 1. C. si aduersus creditorem lib. 7. quam sequitur Parlador. lib. 1. quotid. cap. 1. §. 1. numero quinto, et nemine citato Ant. Faber. lib. 19. coniectur. cap. 10. et 12. scilicet ex longi temporis pręscriptione non produci actionem nec Dominium, ita vt res per longi temporis prę-[fol. 139]criptionem quęsita vendicari non possit, mouetur Faber ex l. Si duo 13. §. 1. ff. de iur. iurand. vbi habetur,

Iulianus ait eum, qui iurauit fundum suum esse, post longi temporis pręscriptionem, etiam vtilem actionem habere debere,

sed horum opinio vera non est prout probant post alios

Couar. regul. possessor 3. p. in princ. à numer. 2. Pinel. in authent. Nisi nume.

36. Menchaca Illustr. cap. 54. column. 2. Corras. 6. miscel. capit. 10. numer. 3.

& constat primo ex eadem l. Si duo, quia vltra vtilem actionem, quę ratione iuramenti competit, supponitur directa ex particula, *etiam*, vt aduertit Couar. numer. 4. dicto loco: item quia traditio illa, quod actio utilis importat dominium vtile, directa directum, exploditur, tùm quia dominij directi, & utilis apud Iurisconsultos mentio non habetur, nec est considerabilis ex Valasco de iure emphyt. quęstion. 13. num. 2. Tùm etiam quia actio utilis in rem competit nullum dominium habenti l. Idem Pomponius. §. de arbore. ff. de rei vendic. l.

Si mulier 30. §. fin. cum sequent. ff. de donation. inter virum l. 1. C. de donat. quæ sub modo. §. si quis in aliena, Institut. de rerum. diuisione cum alijs, docent Bart. numer. 1. Paulus, & alij in l. Si culpa. ff. de rei vindicat. Concius ad §. præterea, verbo, *videntur* Institut. de rer. diuis. sed est textus expressus in l. Si quis emptionis 8. in princ. [fol. 139]v C. de præscript. 30. ibi: *Posse eum* (scilicet præscribentem per longi temporis possessionem)

etiam actionem ad vindicandam rem eandem habere sancimus,
hoc enim & veteres leges (si quis eas rectè inspexerit) sanciebant,

quidquid Faber d. cap. 12. hunc vltimum vers. quod id a veteribus etiam insinuatum fuerat falsum, & à Triboniano adiectum affirmet, quod non probat, nisi fragili coniectura.

Ratio autem, ob quam communis doctorum [sect. 24] sententia existimauit præscriptionem non importare adquisitionem, & consequenter nec actionem, sed tantum exceptionem ea mihi fuisse videtur quoniam in l. Super longi l. Si quis emptionis. §. 1. C. de præscript. 30. cum alijs, non dicitur quod præscribenti competat actio aut dominium, sed exceptio, qua se defendat a domino antiquo; planè hæc exceptio præsupponit dominium in domino antiquo l. 2. ff. de except. sed hoc fundamentum parui momenti est, quia iura illa agunt de præscribente possessore, quo casu non de actione, sed de exceptione agendum erat, & tunc exceptio est non actionis, aut dominij in agente, sed intentionis exclusio, vt est communis in d. l. 2. Corras. libr. 6. miscel. capit. 10. numer. 3. Mench. Illust. cap. 54. num. 9.

Sextò ex mente Alciati in l. Quinque à n. 52. [sect. 25] & à n. 63. C. finium regund. & lib. 4. disp. cap. 23. [fol. 140r] Ræuard. de præiudicijs ex capit. 8. Osualdi post alios ad Donel. lib. 22. cap. 1. litter. N. resoluendum est præscriptionem tunc importare exceptionem quando illa in principio litis proponenda est, & tractanda ante probatam intentionem auctoris, siue sit dilatoria iuxt. l. penult. & vlt. C. de except. siue peremptoria ex ijs, quæ ante litis contestationem proponi possunt, de quibus in cap. 1. vers. nisi de litis contest. lib. 6. quæ explicatio satis colligitur ex l. Si maritus 15. ff. de adulterijs, ibi:

Præscriptiones, quæ obijci solent accusantibus adulterij, ante solent tractari quam quis inter reos recipiatur, ceterum postquam semel receptus est, non potest præscriptionem obijcere,
ex Quint. & Fortunat. quos referunt Alciat Couar. num. 1. Osuald. d. locis; constat igitur ex supradictis præscriptionem olim, & hodie importare etiam ex materia subiecta adquisitionem, prout capitur in l. vlt. ff. de vsucap. vt supra aduertimus, qui est huius argumenti scopus. Tertiò principaliter ex consuetudine (quæ est [sect. 26] altera natura Molin. lib. 2. capit. 2. num. 21.) ius illud nauigandi adquiri potest, vt Claudius. §. & quidem Inst. de rer. diuis. & communis doctorum supra relata docent, qui dum præscriptionem probant, à fortiori id admittunt consuetudine interueniente, quibus addo Roland. cons. 5. à num. 68. vol. 1. Alexandr. Raudensis decis. 6. Pisana nu. 23. [fol. 140]v par. 1. quod tamen Menchaca Illustr. cap. 89. nu. 36. & in illius verba iurans Incognitus cap. 7. non concedunt dicentes nullum in proposito dari inter præscriptionem, & consuetudinem discrimen, & cum præscriptionem negent, negant & consuetudinem, sed vterque vtroque claudicat pede, tum quia & præscriptio locum habet in nostra specie, et iam probauimus, & clarius ex argumentorum solutione patebit.

Tùm etiam quia in hoc casu magis videtur agi de [sect. 27] consuetudine quam de præscriptione, vt tradunt Faber, & Angel. §. flumina nu. 3. Institut. de rer. diuis. Claudius d. §. & quidem, Balbus de præscr. 4. p. 5 princip. q. 6. n. 2. Ruynus cons. 28. numer. 11. lib. 1. aduertit Molin. lib. 2. cap. 2. num. 11. & iura in nostris terminis passim verbo consuetudinis vtuntur, sic Iurisconsultus in l. Iniuriarum 13. §. fin. ff. de iniurijs, iniusta vti consuetudine dicit, per quam priuatus prohibet aliquem piscari, igitur si iure prohibeat, prout admittit

idem Menchac. Illustr. cap. 89. num. 38. & Incognitus d. capit. 7. admittens id in fluminis diuerticulo, iusta vtetur consuetudine, sic Iurisconsulti, l. 1. §. fin. ibi: *Habuisse longa consuetudine*. ff. de aqua pluua & Cæsares l. Vsum. C. de aquæ ductu, similiter vetustatem seu consuetudinem dicunt, Pontifex eodem verbo vtitur cap super quibus. §. præterea de [fol. 141r] verb. per cuius decisionem dixit Mench. Illustr. c. 83. n. 23. sibi contradicens inepte vocari præscriptionem eam, quæ immemorale tempus excedit, sed potius vocandam consuetudinem: addo quod in nostris terminis propriè dicitur consuetudo, quam resp. Lusitanorum contra alios introduxit, iux. resoluta c. seq. n. 11. cum seq. tradit Rol. cons. 5. à n. 74. lib. 1.

Ego noto Doctores, qui immemoralem requi [sect. 28] runt præscriptionem in hac specie, supponere ius hoc supremo Principi competere, qui priuilegio, illud concedere potest, vt docet glos. in l. Sanè. ff. de iniur. recepta, & cum priuilegium deficit, immemoralis consuetudo in priuilegij vim allegari, & prodesse solet, prout decedit Pont. c. super quibusdam. §. præterea de verb. signifi. Afflict. decis. 254 num. 4. quæ consideratio locum non habet in ijs, quæ Imperatori, alijsve Principibus supremis non subsunt: tunc enim dici potest supremo Principi, qui ius nauigandi sibi appropriat, & vendicat, immemoralem præscriptionem necessariam non esse, sed sufficere præoccupationem, & destinationem, prout resoluimus cap. 8.

Et in hunc sensum defendi potest opinio Pau [sect. 29] li l. Vltim. nu. 4. de vsucap. Balbi de præscript. 4. par. quartæ quæst. 6. num. 1. & Suarij allegatione 17. n. 5. resolutum ad acquirendum ius piscandi, nauigandi, & similium non esse necessariam vllam [fol. 141v] præscriptionem, sed sufficere præoccupationem: quoniam in publicis ille præfertur, qui prius incipit ex glos. verb. ad obtinendum l. 2. §. 1. ff. ne quid in loco publico recepta per omnes ibi & Salicetum in l. Peragrum. C. de seruit.

Quæ Pauli & sequacium opinio indistincte ve [sect. 30] ra non est, quia Iurisconsultus. l. Si quisquam 7. de diuers. & temporalibus, ad acquirendum ius prohibitionis requirit, quod prohibens pluribus annis solus piscatus sit; & constat quia in his rebus ita vsus communis est, vt tamen alios prohibere non possit l. Imperatores de seruit. rustic. l. Nemo de rer. diuis. & prohibitus agit iniuriarum actione l. iniuriarum. §. si quis me de iniurijs l. 2. §. si quis in mari ne quid in loco publico, vnde vt alijs prohibere possit, necessaria est præscriptio ex doctrina glos. primæ in l. Sanè, ff. de iniurijs, & verb. omnibus. §. flumina Institut. de rerum diuis. vbi faber post princip. & Dec. cons. 270. n. 11.

Habebit ergo locum prædicta opinio, & illius [sect. 31] fundamentum inter supremos Principes in illis rebus, quæ per alterum præoccupata non sunt, & ita in nostris terminis nauigationis Indicæ significat Alexander VI. in sua diuisionis Bulla relata per Petrum Matthæum, & Laertium Cherubin. tom. 1. in Alex. VI. dum aliorum Principum, qui occuparunt, ius excipit, sic innuens sufficere inter eos præoccupationem.

[fol. 142r] Ratio differentię satis patet: quoniam supremus [sect. 32] Princeps alterius priuilegio ad occupanda iurisgentium loca non indiget, ac perconsequens nec præscriptione immemorali, quæ priuilegij vim obtinet, cap. super quibusdam. §. præterea de verborum; per contrarium vero priuatus cum ea loca vetante lege possidere non possit, l. Vltim. de vsucap. at perconsequens nec præscribere l. Vsucapionem de vsucap. indiget vtique Principis priuilegio l. Sanè vbi glos. & omnes de iniurijs, & in illius locum, & vim immemorali præscriptione ei opus est l. 3. §. ductus, de aqua quotid. secundum communem allegationem, & c. 1. de præscript. in 6.

Vndè tentari potest Venetis non esse opus fun [sect. 33] dare Adriatici maris ius, & possessionem in Imperatoris priuilegio, vel in illius locum immemoriali possessione, vt scribentes volunt, sed in pręoccupatione obtenta, & defensa etiam antequam Imperator Occidens, vel Oriens existeret, illiusve maris Imperium obtineret. Nam à Troya capta Venetiarum gens, & Imperium cœpit Liu. decad. 1. lib. 1. in initio: siue etiam ab Attilæ Hunnorum Regis tempore, qui anno 454. Aquileam euertit, vel potius post Imperij Constantinopolitani declinationem, cum mare illud sub nullius esset protectione, excursionibus etiam piratarum expositum, & hæc forsitan ratio magni foret momenti in illa [fol. 142]v] celebri disceptatione, quæ ex Imperatoris, Austriaci Archiducis, & Venetorum placito Viennæ anno 1614. habita est, & in Venetiarum fauorem obtinuit sententia, vt constat ex supplemento 2. ad Archiepiscopum de Zara in historia degli Vscochi.

Quę quidem sententia omnem tollit difficulta [sect. 34] tem, quæ opponi potest nostro Asiatico Imperio; quia credendum est in re tanti momenti peritissimos Iurisconsultos interuenisse, qui pro Imperatoriæ, & Austriacæ Maiestatis iure nihil intactum relinquerent, & tamen veritati succumbentes Venetorum ius ab alijs Principibus obseruandum agnouerunt, eo maximè, quia ius nostrum nauigandi in Indias differt maximè a iure Venetorum in Adriatico mari, & ita fundamentum à fortiori procedit.

Nec obstat si quis obijciat præscriptionem re [sect. 35] rum publicarum attento iure prohibitam esse l. Vlt. ff. de vsucapionibus, præcipue maris, & nauigationis, quæ libera censentur etiam respectu supremorum Principum iuxt. reg. l. altius, C. de seruit. iunctis resolutis per Alciatum regul. 2. præsumptione 3. Valascum de iure emphyt. q. 9. à num. 12. Molin. lib. 2. de primog. cap. 6. n. 8. Menoch. lib. 3. præsumpt. 91. à princip. ac proinde necessaria erit immemorialis præscriptio iuxt. c. 1. de præscript. in 6.

[fol. 143r] Sed huic obiectioni satisfit extraditis per Ab [sect. 36] bat. num. 34. in cap. si diligenti de præscript. & alios, quos sequitur Couar. lib. 1. variarum c. 17. n. 7. distinguendo inter ius commune ita vehementer resistens, vt vehementer etiam prohibeat possessionem rei, & inter ius non ita resistens, nec prohibens possessionem, vel præscriptionem, ita vt in priori membro procedat d. c. 1. in posteriori seruitutum præscriptio in liberis rebus iux. text. cum materia in leg. si quis diutina. ff. si seruitus vendicetur.

Verum hæc responsio refellitur à Menchaca Illust. cap. 87. n. 3. & merito tum quia text. in d. c. 1. non fundatur in graui, vel vehementi resistentia iuris possessionem prohibentis, sed tantum attendit præsumptionem iuris communis esse contra præscribentem, tùm etiam quia falsum est dicere in terminis d. c. 1. ita ius resistere, vt prohibeat possessionem, quod si verum esset, nec titulus sufficeret ex reg. l. Vbi lex. ff. de vsucapion. reg. sine possessione in 6. aduertit in specie Couar. regul. possessor 2. part. §. 10. num. 7.

Quare resoluendum est reg. l. Vltimæ, ff. de vsu [sect. 37] cap. procedere quoad priuatos, vt sæpius animaduertimus, & inde ius commune non esse contrarium acquisitioni, & præscriptioni Principum circa res publicas, imo conforme, dùm admittit dis-[fol. 143]v]positionem Principis supremi circa eas res. l. quominus. ibi: *nisi Imperator*. ff. de fluminibus text. optimus in l. iniuriarum 13. §. si quis me. ff. de iniurijs, postquam enim Vlpianus iniuriarum actione teneri eum, qui me in mari, vel diuerticulo piscari prohibeat, prædixerat, excipit, vel potius contrariam regulam constituit in publico conductore, cui interdictum veteres concessisse asserit, sed elegantior mihi est textus à nemine in id expensus in l. 2. §. si quis à Principe. ff. ne quid in loco publico,

si quis à Principe, ait Vlpianus, simpliciter impetrauerit, vt in publico ædificet, non est credendus sic ædificare, vt cum incommodo alicuius id fiat. Neque sic conceditur: nisi fortè hoc quis impetrauerit.

glos. vlt. ibi recepta ex Pinel. in rubrica de rescind. p. 1. cap. 2. nume. 8. concludit text. intelligendum cum modico præiudicio, quæ interpretatio exploditur à Pinel. d. n. 4. tanquam diuinatoria, & contraria iustitiæ, quæ etiam in paruis violatur: vnde ipse noue intelligit Iureconsultum meminisse solius impetrationis, vtrum verò iusta, vel iniusta esset, non decidisse, sed in dubio reliquisse: ac proinde si læso satisfiat damnum, erit iusta impetratio, & admittenda: deficiente verò satisfactione, erit iniqua, & reijcienda: sed explicatio hæc eodem diuinationis, & suppletionis vitio laborat, quo glosæ intellectum reijcit Pinel. destruitque textum.

[fol. 144r] Ego autem puto textum simpliciter admittendum cum incommodo omnium, quibus publicus vsus communis est d. lege 2. §. hoc autem interdictum, vers. loca, idque absque vlla satisfactione, quæ vltra alia esset impossibilis, si singulis ciuibus, & subditis satisfaciendum esset, & quia communicatio vsus communis prouenit à dispositione, & voluntate reipublic. dicto. versiculo loca.

Et quamuis prædicta, & similia procedant res [sect. 38] pectu reipublicæ quoad suos subditos, euincunt quoad propositum etiam in his, quæ omnibus communia sunt, si occupationis sint capacia, ad effectum vt occupans præferatur alijs Principibus absque vlla alterius Principis voluntate, & titulo, & ita in nostra specie non habet locum decisio d. cap. 1.

Licet enim loca iuregentium publica censeantur libera etiam respectu Principum supremorum; ea tamen præsumptio non euincit iuris resistentiam ad impediendam possessionem, & præscriptionem, imo nec in inferioribus Iuris præsumptio immemoriam requirit, vt patet ex l. si quis diutina. 10. ff. si seruitus vendicetur ibi:

non ei neceſſe est docere de iure

, hoc est de titulo, quod constat, quia textus in d. c. 1. agit de iure communi contra præscribentem, non vero de resistentia contra [fol. 144v] possessionem, vt benè aduertunt Bero. n. 18. in ca. de quarta de præscript. Florian. n. fin. vers. etsi dicatur in l. Seruitutes. ff. de seruit. Couar. reg. possessor 2. p. §. 10. num. 7. tunc enim dicimus, quod est valde notandum, præsumptionem iuris resistere præscribenti in specie d. cap. 1. quando ius rem, de qua agitur, concedit alijs, & negat præscribenti, vt in exemplis glossæ magne, Auchar. n. 3. Fran. 9. in d. cap. 1. in nostra vero specie nullum ius concedit alijs Principibus nauigationem Indicam denegando eam Hispanis, sed omnibus communis est, & libera; ea vero libertatis præsumptio operatur, vt qui dicit possessionem priuatiuè quoad alios adquisiuisse, teneatur eam probare, licet in quasi possessione existat iuxt. d. l. altius l. fi. qdibus. C. de seruitut.

Repugnat namque primæuus rei status, & ideò [sect. 39] non releuat possidentem ab onere probandi, communis ex Padill. nu. 2. in d. l. si qdibus, hæc autem præsumptio primæui status tollitur per possessionem longi temporis d. l. si quis diutina, onusque probandi incumbit aduersario iuxta l. 1. iuncta gl. C. de patria potestate, Tyraq. de præscript. glos. 4. num. 22. Gabriel. lib. Commun. tit. de præscription. concl. 1. num. 31. Padilla. nu. 4. vbi supra post alios, & in nostra specie legitimis alijs modis Princeps suam possessionem probabit ad excluden- [fol. 145r] dos alios Principes ab ea libertate, absque eo quod alterius titulo, vel priuilegio indigeat, nec perconsequens immemoriali indigebit.

Ex his constat planè de Lusitanorum iure cir [sect. 40] ca Indicam nauigationem, siue præoccupationem, siue præscriptionem, siue consuetudinem immemoriam consideres: de præoccupatione patet ex omnium confessione, & ex his, quæ latè conguessimus cap. 3. cum

seq. si vero præscriptionem etiam immemoriam respicias, idem quoque dicendum erit: nam ius illud Indicæ nauigationis Lusitanis priuatiuè iam inde à Martino V. competiuit, à quo impetratum est, (quod ipsum ab alijs de inde Pontificibus confirmatum constat ex relatis supra cap. 7.) vt quidquid à Canaria ad vltimam vsque Indiam patefieret, id quam optimo iure, & conditione Lusitanicæ ditionis esset ad Henrici Lusitanie Infantis instantiam, ne conquirendi ardor in posteris refrigesceret, Maff. lib. 1. histor. Indic. pag. 5. Martinus vero ad summum Pontificatus fastigium assumptus est anno 1417. Platina, Illescas, & cæteri, idem quoque concessit Sixtus III. anno 1481. in bulla incipit. *Æterni Regis clementia*; quæ originaliter continetur in archiuo Regio olyssipponensi, Nicolai III. & Calixti III. similes bullas referens, iam enim ostendimus cap. 8 destinationem illam de se sufficientem esse ad adqui-[fol. 145]vrendum priuatiuè ius nauigationis in omnem Indiæ tractum, tametsi actualiter quilibet locus occupatus non esset, & à ducentis plus annis ius hoc vim, & effectum obtinuit.

Si autem (Pontificia concessione circumscrip [sect. 41] ta) recurrendum sit ad realem Indicæ nauigationis occupationem, dupliciter ratio huius iuris iniri potest; primo postquam bonæ spei promontorium præternauigatum est, quod Ioanne II. regnante, & mandante euenit anno 1493. cum Bartholomeus Diazus è Ioannis familiaribus egregia fortitudine, & constantia vir insanum illud terræ proiectum, seu Africæ frontem primus flexit, & in alterum Ethiopiæ orientalis mare transgressus est Barr. decad. 1. lib. 3. c. 4. Maff. lib. 1. pag. 19. Miræus in polytica Eccles. lib. 3. c. 3.

Secundo modo computatio si fiat a foelicissi [sect. 42] ma Vasci Gamę in Indiam nauigatione, id accidit post Christum natum anno 1497. vt referunt Barrius decad. 1. libr. 4. cap. 4. Maff. lib. 1. hist. Ind. pag. 25. & Miræus d. ca. 3. iam ad annum 1625. in quo versamur, centum & viginti & octo anni ab illa nauigatione excurrunt.

Quod tempus plusquam immemoriale esse [sect. 43] tenet communior ex Capella Tholosana decis. 440. n. 1. Cou. reg. posses. 2. p. §. 3. n. 7. Gabriel lib. comm. tit. de præsc. concl. 1. n. 71. & 73. Molin. de [fol. 146r] primog. lib. 2. cap. 6. num. 44. Mascar. concl. 429. numer. 5. & Gregor. omnino videndo, verbo, *puedan*, l. 15. titul. 31. part. 3. dùm resoluunt centum annorum præscriptionem sufficere ad inducendam immemoriam, quod si in alijs hæc opinio controuersa sit, vt constat ex proximè citatis, in nostris terminis indubitabilis est, cum agatur contra Principes, qui nullum ius, nullam possessionem, imò nec notitiam Indicæ nauigationis antea habuerunt; nec vlla in nostra specie reperiatur lex, quæ immemoriam requirat, quo tantum casu Couarruu. Molina, & nonnulli alij ab illis citati contra communem ex legis forma necessariò immemoriam exigunt possessionem, nec centenariam admittunt: de varijs vero hominum vitis centum annos excedentium, quibus centenaria, & immemoralis destruitur præscriptio, videndus Garc. de nobilit. glos. 12. n. 77.

Si verò adiungas titulum Pontificium, quo Lu [sect. 44] sitaniæ Reges ius hoc nauigandi tumentur, sufficit vtique spatium 40. annorum: hæc namque præscriptio immemoralis æquiualens est etiam in his, in quibus ius resistit, vt Pontifices decidere capit. 1. vbi glos. de præscript. in 6. capit. cum personæ. §. quòd si tales de priuileg. in 6. obseruat post alios Molin. lib. 2. capit. 6. numer. 52. hæc ex abundanti dicta intelligantur. Nam supra aduertimus princi-[fol. 146]v pem supremum præscriptione ad occupanda loca publica non indigere.

Cum ergo ius Indicę nauigationis Lusitanis [sect. 45] competens omni iure, & receptis doctorum snijs. innitatur iuxta prædicta, quis dubitet tuta conscientia posse, & debere Lusitaniæ Reges illud retinere, & defendere contra omnes Principes, à quibus in sua possessione tot titulis vallata interturbati fuerint; vnde merito Rex Hispaniæ potest alijs

principibus prohibere nauigationem maris Indici si ab illis interturbetur, vt obiter probat Petrus Calistus de lege Regia. §. 30. numero 21.

Docemur namque Principes supremos, qui bo [sect. 46] na fide rem possidere coepere, & a fortiori illorum successores non teneri eam dimittere, & se ipsos spolia re, aut consortium pati, vel in arbitros consentire tametsi res sit dubia, vt resoluunt Victoria de iure belli n. 27. & 30. Molin. 2. de iust. disputat. 103. vers. in primo, & vers. quare, Vazquez 1. 2. tom. 1. disput. 64. cap. 3. à nu. 11. Salas 1. 2. tom. 1. tract. 8. disp. vnica à num. 121. & in nostra specie Rebel. de iustit. 2. p. lib. 18. q. 23. num. 26. ad fin. omnino videndus.

Secundum, quos in eo euentu Princeps, qui arma [sect. 47] contra possessorem moueret, grauissime peccaret, ad damnaque resarcienda teneretur, cum melior [fol. 147r] sit conditio possidentis reg. in pari causa libr. 6. quę doctrina locum habet etiam si ius suum sibi, suiue Regni doctoribus probabilius videatur: ad huc contra possidentem arma mouere nequit, vt bene docent Vazq. nu. 13. Salas n. 132. vbi proximè, & pater Ant. Perez certam. 10. à n. 105. contrarium immeritò tribuens Victorię, Nauarro, & alijs.

Et ex eodem capite, estò iustitia belli foret du [sect. 48] bia, nemo ex aliena republica Batauos eo in bello iuuare, nec cum illis contra Lusitanos nauigationis, & commercij legitimos possessores in Indiam nauigare licitè poterit, & ad satisfactionem essent obligati milites, cum non subditi dubij de iustitia belli pugnando læthaliter peccent, & ad restitutionem damnorum teneantur, vt post Caiet. Syl uest. & alios, quos refert, resoluit in terminis nostris Rebel. de iustit. 2. p. lib. 18. q. 23. num. 27. qui addit similes confœderatos, & milites, qui opem quoquomodo Batauis exhibent contra Lusitanos, censuras incurrere, iuxta bullam Calixti III. quam refert. d. q. 23. sect. 2. cum tamen Incognitus c. 13. firmet in hęc verba pag. 65.

*Secundum hæc vir bonus iudicans batauis libertatem commerciorum adiudicaret, Lusitanos
& cæteros, qui eam libertatem impediunt vetaret vim facere, damna restituere iuberet,
quod autem iniudicio obtineretur, id vbi iudicium haberi non potest, iusto bello vindicatur.*

[fol. [147]v] Sed quod sanguineis lachrymis plorandum est, [sect. 49] Bataui cum se fidei Catholicę cultores veros, & assertores profiteantur, & iactent, attamen cum Turcis, Sarracenis, & infidelibus in sui Principis & Catholicorum perniciem fœdus ineunt, armis militibus, & exercitibus mutuo sese iuuantes, quod quidem quam sit execrandum, tàm apud homines, quàm apud Deum, facilè ostendi potest, tùm diuina pagina, tùm iure positiuo, de iure diuino inter alia extat prohibitio Exod. 23. in fin. vbi Deus populo suo prohibet, ne cum infidelibus fœdus paciscatur, ibi:

Non inibis cum eis fœdus

, & Deuteron. 17. iterum, ibi:

Non inibis cum eis fœdus

, & pluribus alijs, quæ in specie congerit Octauianus Cacheran. n. 19. in disp. an Principi Christiano fas sit cum infidelibus fœdus inire aduersus alium Principem Christianum, quæ habetur post decisiones Pedam.

Item Diuus Greg. Brunichildam Francorum [sect. 50] Reginam admonet, vt subditos sceleratos puniat, ne per eam flagellum perfidarum gentium Deus inducat cap. si quos 23. q. 4. Ergò a fortiori comminandum est fidelibus, ne suo opere, industria consiliove perfidi Turcæ, Sarraceni, & infideles in Christianorum Prouincias, & excidium immittantur quod & ipsi Lutherus flagellum Dei agnouit, & totis viribus resistendum apud Bellarmin. [fol. 148r] libr. 3. de laicis capite 16.

Sed speciatim Imperatori Catholico, ac pro [sect. 51] inde cæteris Principibus Christianis prohibita est confœderatio cum Turcis, Sarracenis, & infidelibus in clemen. vnica. §. porro de iure iurand. quamobrem caueant Bataui, qui à Turcis, alijsve infidelibus auxilium implorant, eosque aduersus Christianos prouocant, ne iidem hostes in caput ipsorum conuertantur, vt clamat Octauianus vbi supra n. 27. col. 5. & ne diuinam iustitiam, ac iram in se irritent, moueantur ex Oceani inundatione, qui non semel ipsorum terras subuertit Borrel. de præst. Reg. Cath. cap. 46. n. 368. vbi monet timendum esse, ne id proueniat propter obedientiam Christo, & Regi suo denegatam, nam Asam Regem Iudà pro eo, quod Regem Syriæ mercede conduxerat contra Baasam Regem Israel, increpuit pro eo auxilio Hanani propheta, dixitque ei, stulte egisti, & propterea ex hoc tempore in te bella consurgent, Paralypom. 2. capit. 16. sic & Achaz. & vniuerso Israel ruinæ fuerunt auxilia, quæ à Rege Syriæ contra Regem Iudà implorauit Paralypom. 2. cap. 28.

Et quamuis controuersum sit vtrum pro iusta [sect. 52] defensione Principi Christiano liceat fœdus inire cum Turcis, & infidelibus, vt constat ex Oldr. cons. 71. Abb. cap. quod super n. 15. de voto Mar-[fol. 148]v]tin. Laudens. de bello q. 3. Ferret. de iusto, & iniusto bello n. 115. & alijs relatis per Octauian. d. loco n. 8. ad fin. & a num. 12. qui nullo casu id fas esse enixe defendit; quod & tuentur Petrinus Bellus lib. 2. de re milit. tit. 17. à n. 7. Petrus Callistus de lege Regia §. 26. n. 65. post plures, quos refer, Beccan. in summa 3. tom. cap. 25. q. 6. num. 5. & 6. & in analogia veteris, & noui testamenti cap. 17. q. 6. nam licet ad defendendum Regnum, & sua recuperanda possit Princeps infidelis in auxilium vocari, ratione tamen scandali, & damnorum, quæ Ecclesiæ inde possent prouenire, si Ecclesiæ hostes ea ratione maiores vires aduersus Ecclesiam assumerent, terrasque fidelium ingrederentur, vel eas deuastarent, vel captiuos fideles deferrent, eos que apostatare facerent, vel alias iniustitias exercerent, suisque prauis moribus, verbo, & exemplo fideles inficerent, fœdissimum id regulariter esse, & illicitum docet Molin. de iust. tract. 2. dis. 102. in fine Bonacina de contract. disp. 2. q. vltim. sect. 1. punct. vlt. §. 2. nu. 6. post alios, & a fortiori omnium calculo receptum est id non licere in bello offensiuo, vt in effectu sentiunt præcitati, quale inferunt contra Lusitanos Bataui, quorum interest (prodolor) illa in Orienti loca à Turcis potius, & Mauris, ac infidelibus, quam à Catholicis occupari, Alcoranumque Mahometis quam Christi euangelium promulgari.

[fol. 149r] **Svmmarivm. Cap. XIV.**

1 *Præscriptio Iuris ciuilis inuentum an locum obtineat inter supremos Principes?*

Præscriptione remota nullus Princeps securus esset in retinendis suis Principatibus.

2 *Præscriptio Iuris ciuilis inuentum apud Romanos cæpit a lege 12. Tabularum, sed & apud Athenienses, & alios fuit antiquior, & ab omnibus recepta est.*

3 *Iurisgentium reputatur, quod apud omnes obseruatur, licet postea fuerit inuentum, quod multipliciter ostenditur.*

4 *Emptio est Iurisgentium licet postea inuenta.*

Iusgentium incæpit cum genere humano.

5 *Ius gentium non hominum approbatio, sed ratio naturalis constituit.*

Consensus hominum vnanimis in re aliqua est coniectura, vt ea Iuris gentium putetur.

6 *Præscriptio immemorialis est alterum ius naturæ.*

7 *Imperia ex temporis diuturnitate confirmantur, & defenduntur.*

8 *Nauigatio priuatiua Lusitanorum ad Indos est conformis iuri humano, & diuino.*

9 *Publicæ res prohibentur præscribi à priuato non verò a Principe.*

10 *Priuatus præscribere non potest res publicas.*

[fol. 149]v 11 *Publicatàm iure gentium, quàm ciuili possunt à populo contra populum præscribi.*

Pascua, piscationes, lignationes, & similia præscribuntur à populo contra populum.

12 *Publicæ res præscribuntur etiam cum violentia.*

13 *Resp. contra aliam præscribit loca, & iura publica etiam cum violentia.*

L. Sequitur. §. si viam. ff. de vfucap.

14 *Prohibitio usucapionis in rebus publicis procedit respectu priuatorum.*

Leges vnius populi non ligant alios populos, nec extero Principes.

Publicarum rerum usucapio prohibetur ex moribus ciuitatum. L. Vltim. ff. de usucap.

15 *Maris, & littorum vsus publicus est iure gentium, sed potest fieri publicus vnius populi.*

Princeps prohibere potest externos ingressu suarum prouinciarum L. 3. Ne quid in leco publico.

16 *Lusitani etsi cum violentia Indici maris nauigationem usurpauerint, ex temporis diuturnitate ius illud præscripsere.*

17 *Quantum tempus requiratur ad præscribendum ius publicum, variant scribentes.*

Discontinua iura requirunt tempus immemoriale ad præscriptionem ex communi.

18 *Continui, & discontinui iuris distinctio reprobatur.*

Seruitutum continuarum, & discontinuarum discrimen exploditur.

[fol. 150r] 19 *Cap. 1 de præscriptionibus in 6. procedit in præscriptione non vero in consuetudine, quæ est lex non scripta.*

20 *Consuetudo, quæ est præscriptio regulatur vt præscriptio Seruitutes consuetudine adquiruntur, quæ habet vim legis.*

Bona fides non est necessaria in consuetudine prout est lex, est tamen necessaria in consuetudine prout est præscriptio.

21 *L. 1. §. vlt. l. 2. in princ. ff. de aqua pluuiæ.*

Lex sumitur pro pacto in contractibus.

22 *Molin., Mench. & omnes reprobantur legem in materia immemorialis præscriptionis pro lege communi accipientes.*

23 *Differentia inter præscriptionem, & consuetudinem, pro acquisitione.*

L. si quisquam. ff. de diu. & tem. de diuersis personis agit Titulum validum habens à Principe non indiget præscriptione in rebus publicis.

24 *Præscribens res publicas contra priuatum tempore tantum ordinario indiget.*

Longa possessio refertur ad decem, vel viginti annos.

25 *Lex Castellæ in via publica & similibus non admittit præscriptionem.*

Via publica, forum, & similia non præscribuntur.

26 *iter, via publica, & similia mutata forma præscribuntur tempore immemoriali.*

L. 7. tit. 29. par. 3.

27 *Suarij triplex error circa præscriptionem rerum publicarum*

28 *Principis est assignare terminos, & loca publica.*

[fol. [150]v] *Lusitani vincunt causam contra Incognitum eisdem armis quibus ille pugnat.*

29 *Nauigare, & piscaride iuregentium omnibus competit.*

Vtens iure communi non præscribit, & in dubio ita uti censetur.

30 *Princeps priuatiuè concedit nauigationis ius, & piscationis.*

31 *Nauigatio, & piscatio præscribitur si iure proprio adquiri tentetur.*

32 *Quasi possessio, seu animus possidendi ius piscationis, & nauigationis tripliciter probatur ex prohibitione, ex declaratione, ex titulo.*

33 *Lusitanie Rex Indicam nauigationem adquisiuit ex prohibitione, ex declaratione, & ex titulo.*

Lusitanie Rex intitulatur Rex Indicæ nauigationis, & commercij.

Tituli Regis Lusitanie omnibus noti.

Proclama generale omnibus nocet.

34 *Præscriptio etiam immemorialis requirit bonam fidem.*

Rex Lusitanie habet bonam fidem in nauigatione, & commercio Indico.

35 *Causæ etiam iniustæ inducunt bonam fidem.*

36 *Mala fides purgatur 30. annis præcipue in successoribus.*

37 *Bona fides ita præsumitur in præscriptione immemoria- [fol. 151r]li, vt non admittatur probatio in contrarium.*

38 *Mala fides probari potest indirecte contra præscriptionem immemoriam.*

Mala fides quibus modis probatur contra præscribentem.

Immemorialis non excluditur, licet contrarium constet ex historijs.

39 *Titulus Regis Lusitanie circa Indicam nauigationem constat, & defenditur multipliciter.*

40 *Immemorialis titulum non requirit, nec bonæ fidei quæstionem.*

41 *Præscriptio iurium negatiuorum incipit à tempore prohibitionis.*

42 *Iuris negatiui præscriptio procedit à prohibitione, quando principaliter de eo iure agitur, non vero si inconsequentiam.*

43 *Præscriptio iuris negatiui nocet non solum prohibitis, sed scientibus.*

44 *Consuetudo in præscriptionibus ligat omnes.*

Præscriptio iuris realis porrigitur ad omnes.

Seruitus, quæ personæ à re debetur, realis est.

45 *Consensus liber inducitur ex præscriptione immemoriali adeo, vt probatio incontrarium non admittatur.*

Prohibitio præsumitur ex immemoriali si necessaria est.

46 *Præscriptio immemorialis non procedit in mere negatiuis nisi de prohibitione constet.*

47 *Nauigatio Indica constat immemoriali, nec fundatur [fol. [151]v] in iure negatiuo præscribende, & incæpit, & progressa est cum aliorum prohibitione.*

Castellani, Galli & alij prohibiti sunt a Lusitanis in Indiam nauigare.

Carolus Quintus animaduerti vult in Castellanos in Indiam Orientalem nauigantes.

Nauigantes in Indiam absque Lusitaniæ Regis beneplacito bonis, & vita spoliati.

Piratæ, & rebelles nullum ius adquirunt.

48 *Bataui in Indiam non nauigarunt nisi postquam Philippus primus successit in Lusitania.*

Rebellio & arma ius non dant ad aliorum iura occupanda.

Turcarum Imperator in armis ius consistere asserit.

49 *Accolæ maris Indici nauigando, & piscando an conseruauerint antiquam possessionem.*

Dominium Principis non excluditur ex dominio particularium inferiorum.

Nauigat nemo in Indico mari absque Lusitanorum beneplacito cum consensu omnium.

50 *Incognitus maris quasi possessionem nauigationibus, & piscationibus agnoscit.*

51 *Præscriptibile est, quod est renunciabile.*

Adquiri quod potest ex concessione expressa, potest ex tacita ac per consequens ex præscriptione.

52 *Castrensis opinio retorquetur contra Incognitum, dum vult non sufficere mille annos ad loca publica præscribenda.*

53 *Ædificans, nauigans, piscans in loco publico quasi possessione durante habet Dominium, & ius alios prohibendi.*

[fol. 152r]

Responsio ad argumenta contra resoluta capite præcedenti. Cap. XIV.

Sed iam ad argumentorum solutio [sect. 1] nem accedamus, quæ quidem magnum disputationis campum præ se offerunt sed

Virg. 6.

Non hoc ista sibi tempus spectacula poscit.

Et quamuis ex resolutis in præcedentibus capitibus pateat responsio, attamen, vt scœnæ inseruiamus, magisque veritas, & Lusitanorum iustitia elucescat, illis satisfaciemus. Non obstat primum, quod sic procedit, præscriptio de iure ciuili fuit inuenta, sed Principes supremi legibus ciuilibus superiores sunt l. Princeps. ff. de legibus, ergo præscriptio inter eos locum habere non potest, sed hæc argumentatio non tam iurisprudentiæ, quàm licentiæ nomen meretur, si præscriptio Principes supremos, nec iuuare, nec tueri posset, & incerta essent Regnorum dominia contra Iurisconsultum in l. 1. ff. de vsucapionibus, & nec Hispaniæ, Galliæ, Angliæ, Italiæ, nec etiam Batauiæ Principes tuti forent, quando quidem, vt ex annalibus constat, exteri victis, & subiectis habitatoribus, per vim, & [fol. 152]v arma prouincias olim illas occuparunt.

Ad argumentum igitur respondetur, quod li [sect. 2] cet verum sit præscriptionem inuentam de iure ciuili, vt probat Iustinianus principio, ibi: *Iure ciuili*, & §. fin. Instit. de vsucap. docet Accurs. glos. 4. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & verbo ciuitatis in l. 1. de acquir rerum dominio communis ex Annibale num. 16. in rubrica. ff. de vsucap. Pinelo in auth. nisi num. 39. C. de bonis maternis, & Menc. Illustr. cap. 51. a num. 32. conducit & illud Ciceronis pro Cecina,

vsucapio fundi non à patre relinquitur, sed à legibus

, quidquid contrarium tentauerit Annibal an. 19. d. loco, & licet apud Romanos incoeperit à lege 12. tabularum, cuius meminit Cicero in Topicis vbi post multos explicat Velleus, §. 16. à num. 8. vide Nizol. verb. vsucap. nihilominus tamen iam antea apud Athenienses, & alias nationes erat introducta, vt constat ex Platone dialog. 12. de legibus admedium vers. in rebus, & moribus gentium ab omnibus recepta, vt aduertunt Fortunius nu. 34. in l. 1. de iust. Pinel. vbi proximè, & Couar. regul. posses. 1. par. §. 1. num. vlt. & 3. par. in princ. num. 1. in fin. reputari ergo debet, ac si iurisgentium sit.

Nam quod ab omnibus nationibus recipitur, [sect. 3] iurisgentium reputatur, licet multo postea fuerit inuentum ex Iustiniani mente. §. ius autem ciuile, instit. de iure naturali, vt obseruant Pinelus nu. 7. [fol. 153r] in rub. p. 1. ca. 1. de rescind. Menchaca de succes. progress. in præfact. ex numer. 132. & Porcatulo dialog. 37. ad finem. vltra quos probant in varijs speciebus Iurisconsulti, in conditione l. Rerum quidem vbi glos. sin. ff. de actione rer. amot.

iuregentium condici puto res ab his, qui non ex iusta causa possederit

, in acceptilatione in l. an inutilis. §. fin. vbi glos. ff. de acceptil. ibi:

Hoc iure vtimur, vt iurisgentium sit acceptilatio,

& in postliminio circa rerum recuperationem est elegans Pauli responsum in l. postliminium, ff. de captiuis,

postliminium est inter nos, ac liberos omnes populos, Regesque moribus, ac legibus constitutum.

vbi glos. verb. constitutum.

Sic emptio iurisgentium est l. Ex hoc iure. ff. [sect. 4] de iust. l. 1. ad fin. de contr. empt. Mench. de succes. progressu in præf. n. 171. licet postea inuenta fuerit d. l. 1. iunctis traditis per Pine. 1. par. rubr. cap. 1. n. 2. C. de rescind. nec obstat quod iurisgentium cum genere humano incoepit l. 1. ff. de adquiren. rerum domin. ergo quod postea inuentum fuit non potest ad ius gentium pertinere, cui difficultati non satisfaciant Pin. n. 7. d. loco Cou. lib. 1. c. 5. ad fin. Valasc. de iure emphy. q. 3. n. 2. Pich. a n. 19. in rubr. inst. de emptione, Ægidius d. l. ex hoc iure ca. 8. à n. 6. post alios quos citant, putant enim bella, captiuitates, emptionem, & similia dici iurisgentium, non quidem tempore, sed approbatione, & consensu hominum, quasi vnanimis consensus hominum in aliqua re iusgentium efficeat, licet illud in sui ratione cum genere humano non incoepisset; refellitur enim hæc explicatio, quia iusgentium est ius

naturale hominis l. 1. §. ius naturale. ff. de iust. docet ex D. Thom & alijs Couar. regul. peccatum 2. part. §. 11. à numer. 4. illudque vnicum est licet tempore fuerit immutatum Valasc. de iure emphyt. quæstion. 3. numer. 5. Molin. libr. 1. capit. 2. numer. 5. in fin. resoluimus cap. 1. à nu. 3. supra eodem.

Et ita non approbatio aut vsus postea introdu [sect. 5] ctus, sed origo, & ratio naturalis iusgentium constituit; nec pro illis facit text. in § ius autem ciuile Inst. de iure naturali, ibi:

Quod verò naturalis ratio inter omnes homines constituit, idque apud omnes

peræque custoditur, vocaturque iusgentium, quasi quo iure omnes gentes vtantur,

quia intelligitur iusgentium non quia homines approbarunt, sed quia approbarunt ex ratione naturali, atque ita non approbatio ex post facto introducta, sed magis ipsa ratio naturalis hominum mentibus indita iusgentium constituit, licet non vulgarem præstet coniecturam vnanimis hominum consensus in aliqua re, vt ea iurisgentium putetur, vt ex Cicerone & alijs probat Forcatulus in necyomantia dialog. 37. ad fin.

omni iure (ait Tul. 1. Tuscul.) consensio hominum lex naturæ putanda est.

[fol. 154r] Resoluendum ergo est iusgentium cum ipso genere humano cœpisse d. l. 1. ratione quidem hominum mentibus indita, non vero actu, seu vsu. Illa enim iam initio generis humani hominibus nota esse poterant suppositiuè, si ratione, & discursu vterentur; defectus enim rerum non arguit defectum in ratione naturali, sed solum quoad vsum, & in hunc sensum explicandi sunt Iurisconsulti & audiendi præcitati doctores.

Interim cauendum ab Ægidio, dum securè tradit non esse iurisgentium illud, super quo prius aliqua ciuilis lex emanasset, licet postea ratione naturali communi hominum consensu sit receptum, cuius resolutio refellitur ex supra resolutis & in specie per Menchacam de succes. progressu in præfatione à n. 132. & quæ Pinel. d. n. 7.

Igitur præscriptio iurisgentium reputatur cum ad rerum [sect. 6] diuisionem pertineat quæ de iuregentium est l. ex hoc iure. ff. de iust. quod planè procedet, si fuerit immemorialis, quæ quasi alterum ius naturale reputatur, vt post Bald. & alios obseruat Mol. lib. 2 c. 2. n. 21. immeritò ergo Mench. Illust. c. 51. n. 28. & 36. & in nostra specie c. 89. n. 32. inter Principes supremos, & resp. liberas præscriptionem tollit, vt bellorum semina contra pacificos possessores ministret, & scrupulos quietis inijciat conscientijs in maximam reip. Christianæ & orbis perniciem, & detrimentum.

[fol. 154v] Cum receptissima sit doctorum sententia iuri [sect. 7] etiam diuino conformis ex temporis diuturnitate Regna, & Imperia per vim occupata firma manere, ac perconsequens etiam contra alios ex vi possessionis & præscriptionis defendi posse, vt cum Bellar. Mol. Salas, & alijs deduximus supra cap. 12. in fin.

Ad secundum dum asserit non valere ius positium [sect. 8] humanum contra iuris diuini, aut naturalis resistentiam, respondetur supponere, quod probare tenebatur, quod Incognito peculiare est, cum maximum in disputando sit vitium, scilicet in nostra specie dari iuris diuini, & naturalis resistentiam; nos vero contrarium ostendimus per totam hanc disceptationem. Nam secundum iuris ciuilis principia rerum publicarum adquisitio, possessio, & distributio pertinent ad Principem, vt constat ex exemplis de quibus c. 11. à n. 29. imò iuri diuino conforme est, vt Pont. Roma. mittat in orbis Prouincias Euangelicos legatos, quos elegerit, idoneosque reputauerit, & seclusa legatione posse Principem supremum præoccupare maris protectionem, iurisdictionem. & Imperium, iusque hoc contra alios Principes præscribere, quod repetendum non erit, ne in battalogiæ vitium incurramus, in quod tamen sæpe incidimus propter importunam Incogniti repetitionem cum c. 5. de

occupatione maris, & rerum publicarum agat, & c. 7. de præsc., quæ illam prærequirit, & multa, quæ illic congegit hic repetenda sunt.

[fol. 155r] Tertio principali argumento dum intendit res [sect. 9] extra commercium præscribi non posse, ut docet Caius l. Vusucapionem. 9. de vsu. res uero publicas esse extra commercium ex eodem Caio, & Paulo l. Si in emptione. §. omnium de contr. emp. inter quas enumeratur mare à Iustiniano. §. 1. de rer. diuis. facile respondetur respublicas, hoc est populi Romani, de quibus agit Caius, per legem populi Romani præscribi prohiberi, & ideo Paulus d. §. omnium ubi proximè, à venditione excepit res, quas natura, gentium ius, & mores ciuitatis à commercio exemit, ad ciuitatis mores referendo publicas, hoc est populi Romani, ut declarauit Caius d. loco, ibi:

Exceptis rebus sacris, sanctis, publicis populi Romani, & ciuitatum.

Hinc primo fit stante legis prohibitione non [sect. 10] posse eas res à priuato præscribi iuxta reg. Pomponij l. ubi lex 24. de vsucap. iunctis traditis post alios per Hostiensem in summa tit. de præscrip. n. 5. Balbum de præsc. 1. p. sextæ à n. 9. Conanum lib. 3. ca. 15. & passim alios. Secundo infertur publica tam iure gentium, quàm [sect. 11] iure ciuili quoad vsum omnium, quæ præscribi non possunt ab aliquo priuato, ita ut publica esse desinant, & priuati efficiantur; at vero dum publica manent quoad vsum populi vnus, præscribi posse contra alium populum, qui ante præsc-[fol. 155v]riptionem similiter vsum habebat, prout post Petrum Iacobum in pract. tit. de seruitu. pecoris, & Gregorium per tex. in l. 7. tit, 29. par. 3. Castellæ, resoluit eleganter Auendanus libr. 1. de exeq. cap. 16. à num. 9. contra Suarium cons. de vsu maris seu alleg. 15. quod ad praxim vtile est circa pascua, piscationes, lignationes, & similia, ut præcitati obseruant, & hoc iure vtitur.

Quod ampliatur ut in hac specie licet ab ini [sect. 12] tio interueniat aliqua violentia, introduci tamen possit hæc præscriptio, ut ex doctrina Bart. l. 1. §. in operis num. 2. ff. de noui operis tradunt Casaneus Consuburg. rubric. 13. §. 5. glos. 3. num. 5. & Auend. lib. 1. de exeq. c. 12. num. 10.

Tertio infertur posse vnam rem publicam contra [sect. 13] aliam præscribere loca & iura publica de iure gentium, dum tamen maneant publica quoad vsum populi, seu prouinciæ, cui præest respublica princeps ve præscribens, licet ab initio iniuste alium ab illo vsu expulerit iuxta prædicta: amittet namque expulsus ius illud quo non vtitur argumento text. in l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucap. ubi Bart. & Cuiat. Conan. lib. 4. cap. 12. num. 12. Pad. à num. 42. in l. 1. C. de seruit.

*si viam habeam, ait Paulus, per tuum fundum & tu me ab
ea vi expuleris, per longum tempus non vtendo amittam viam*

, ut resoluius num. 12.

[fol. 156r] Et in his terminis cessat legis prohibitio l. Vusucapionem [sect. 14] . ff. de vsucap. quæ tantum locum habet contra priuatos inferiores, nec supremum Principem ligat, cum de iure sit supra ius cap. proposuit de conces. præb. & procedit opinio Menchacæ Illust. ca. 51. nu. 28. cum seqq. dum habet quod leges vnus populi, seu Prouinciæ subditos alterius, seu Principes alienos non comprehendunt, ac proinde ad argumentum responderi potest maris vsum de iure gentium omnibus publicum, posse tamen ex parte fieri publicum vnus populi in alterius exclusionem, prout supra resoluius & ita leges, l. Vlt. de vsucap. l. Præscriptio. C. de operibus publicis, quæ vsucapionem prohibent in rebus publicis, procedunt & vim habent ex ciuitatis moribus; prout loquitur Paulus l. Si in emptione. §. omnium de contrah. empt. cui subtiliter alludit Papinianus l. Vlt. de vsucap. ibi:

Præscriptio longæ possessionis ad obtinenda loca iurigentium publica concedi non solet

, vbi ad mores, & consuetudinem se refert, non ad naturæ prohibitionem.

Quartò infertur quod licet maris, & per hoc [sect. 15] littorum vsus iuregentium publicus sit. §. 1. Inst. de rer. diuis. attamen si populus Romanus Imperium in illa habeat, prout admittit Celsus l. 3. ne quid in loco publico: tunc proculdubio desinet esse iurisgentium publicus, & incipit esse publicus [fol. [156]v] ijs omnibus, qui sunt in orbe Romano, & quibus populus Romanus littoribus illis, vt suis vti concedit, & eodem modo de mari, & littoribus dicendum erit; cum vtraque eiusdem sint conditionis, hoc est publica l. pen. ff. de rer. diu. atque ita eleganter docet Donel. lib. 4. cap. 2. vers. habentur, & antea Carolus Ruyn. cons. 28. n. 16. vol. 1. post Bald. in c. 1. §. dominus n. 2. de forma fidelitatis, inde inferentes posse dominum terrarum sine causa interdicare ingressum in suas terras, & littora mercatoribus exteris, vt notauimus cap. 1. supra eod.

Ex quibus deducitur Lusitanos etsi cum aliqua [sect. 16] violentia maris Indici nauigationem vsurpauerint, quod tamen non dabis, attamen ex temporis diuturnitate ius illud præscribere potuisse.

Non obstat quartum, quod loca publica non [sect. 17] admittunt præscriptionem ex Vlp. responso. l. Vlt. de vsuc. nisi durante occupatione, vt decidit Marcian. l. Si quisquam de diuer. & tempor. quæ in mari dari non potest; sed huic argumento satis respondimus in argumenti præcedentis solutione, & latius supra capit. 11. ad 5. quibus locis contra Incognitum probatum est occupationem, & perconsequens præscriptionem piscandi, & nauigandi in locis publicis priuatiue dari posse: quantum autem tempus ad hoc ius acquirendum requiratur variant scribes, Castrensis, Balbus, & Suarius [fol. 157r] nullum requirunt tempus, sed præoccupationem tantum quod cap. 13. numer. 30. reiecimus: nouè vero Donellus libr. 5. capit. 22. duos admittit annos, quia pluralis locutio duorum numero contenta est regul. pluralis in 6. quod tamen durum & meritò reputat ibidem Osuald. littera. C. Ego noto ex materia subiecta, hoc est præscriptione, interpretationem Donelli Iurisconsultis refragari: nam Vlpianus d. l. fin. de vsucapion. eisdem verbis vtitur, quæ correspondent longæ possessioni, cuius antea mentionem fecerat; longa autem possessio in iure nostro duobus annis non circumscribitur iuxta titul. C. de præscription. longi temporis, Accursius verò d. l. Si quisquam sentit triginta annos requiri sequitur Cæpola de ser. rusticor. cap. 4. nume. 59. sed præscriptio triginta annorum incognita fuit Iurisconsultis ex glossa verbo, amiserit l. Qui occidit 30. ff. ad leg. Aquil. communiter approbata ex Mench. succes. creat. §. 10. numer. 16. ad finem. Vndè Carolus Ruynus cons. 28. num. 14. vol. 1. contendit tempus immemoriale requiri; ducitur primo quia ius piscandi est discontinuum, & ad acquirendum ius indiscontinuis requiritur tempus immemorabile ex glos. in l. Seruitutes 14. de ser. recepta ex Gom. 2. c. 17. n. 27. Mol. de iust. tract. 2. dis. 70. vers. posterior & approbata à compilatoribus legum partitæ l. 15. tit. 31. p. 3. item [fol. [157]v] quia huic præscribenti obstat ius commune iuxta reg. l. Altius, C. de seruitut. ergo requiritur titulus, vel præscriptio immemorialis ex decisione Bonifacij VIII. cap. 1. de præscrip. in 6.

Sed hæc Ruyni fundamenta tuta non videntur [sect. 18] tur. Distinctio enim illa intercontinua, & discontinua iura Iurisconsultis Incognita est, & à Doctoribus reiecta ex Longouallo in l. Imperium num. 241. & 250. ff. de iurisdic. omnium, quem posteriores sunt sequuti, vt constat ex Donello lib. 11. cap. 11. & 12. & Osuald. ibidem, Fabro lib. 19. coniect. cap. 10. & 11. Schiford. ad Fabr. lib. 1. tract. 5. per septem quæstiones post alios, quos citant, nec docendi gratia distinctio illa substineri potest, vt vult Morla in emporio iuris tit. 6. de seruit. nu. 48. communis namque antiquorum diuersum tempus ad vtriusque seruitutis præscriptionem requirebat, quod falsum est, & alienum à docendi gratia; nec obstat textus

in l. 3. §. ductus aquæ. ff. de aqua æstiuâ, eleganter enim respondent Faber libr. 19. coniect. cap. 12. Schifordeg. d. tract. 5. q. 1. Donellus vbi Osuald. vbi proxime text. illum non negare seruitutem aquę ductus acquiri decennio, ut aperte scriptum est in l. si quis diuturno. ff. si seruit. vendicetur l. 2. C. de seruit. sed illud tantum decidere, ductum aquæ, cuius origo memoriam excesserit, iure constituti loco haberi, quod est lon-[fol. 158r]ge diuersum, & hæc fuit sententia Longoualli in l. Imperium num. 283. ff. de iurisd. omnium, Corra. l. seruitutes 14. num. 21. ff. de seruit. & ante omnes idem sentit Bart. in l. De quibus num. 14. ff. de legibus, & in l. cum de in rem verso n. 2. ff. de vsur. vnde corruunt comentitiæ interpretationes ad d. §. ductus, de quibus per Balb. de præscrip. 2. par. 4. princip. q. 4. post princip. Couar. 1. variar. cap. 17. num. 11. Cæpola de seruit. 1. par. cap. 19. num. 4 & 2. par. ca. 4. nu. 55. & 59. post alios.

Secunda veró ratio firma etiam mihi non vide [sect. 19] tur, quia decisio Bonifacij in præscriptione, non vero in consuetudine locum habet vt obseruant ibidem Archid. Domi oppos. 2. num. 6. Francus & alij, Florianus in l. Seruitutes ad fin. ff. de seruit. Alex. cons. 124. num. 3. volum. 4. & Decius in rubric. de consuetudin. num. 2. aliàs num. 13. & cons. 134. num. 4. communis vt per Mench. Illust. ca. 83. num. 30. Molin. lib. 2. cap. 6. num. 55. nos autem versamur in consuetudine.

Sed horum sententia vera est in propria & vera consuetudine, quæ est lex non scripta cap. consuetudo dist. 1. §. sine scripto Instit. de iure natur. consuetudo vero, de qua agimus, non est lex, sed vsus, & assue factio cuiusque iuxta l. Si seruus 53. §. fin. ff. de leg. 1. ibi:

Ipsius patris fam. consuetudo

, vndè in hac nostra consuetudine, quæ vera & propria [fol. 158v] est præscriptio, procedit reg. d. cap. 1. aduertit Mencha. Illust. c. 87. n. 4.

Sicut & procedit in seruitutum præscriptione, [sect. 20] quę consuetudine acquiri dicitur, quæ habet vim legis l. 1. §. fin. ibi:

Vetustatem vicem legis tenere,

& ibi

habuisse longa consuetudine.

ff. de aqua pluui. vt resoluunt bonam fidem requirentes Padil. num. 28. in l. 1. vbi omnes. C. de seruit. communis ex Balbo 2. quartæ q. 1. num. 9. Aym. de antiq. 4. p. in princip. num. 19. quæ bona fides in vera consuetudine necessaria non est ex communi, de qua per Molin. lib. 2. c. 6. n. 16.

Sic procedit textus in cap. cum dilectus de consuetudine, vbi obseruat Abb. ad fin. idem Abb. n. 20. in cap. vlt. de consuetud. & num. 45. in cap. cum Ecclesia de causa posses. sic textus in cap. 3. cod. in 6. ex Ioan. Andr. ibidem, & Abb. dictis locis, sic d. cap. cum Eccles. cap. super quibusdam. §. præterea de verb. cum alijs, vt per Abbatem d. locis.

Nec obstat text. in d. l. 1. §. vlt. in illis verbis, *vetustatem vicem legis habere*, & l. 2. in princip. ibi: *Vetustas, quæ semper pro lege habetur*. ff. de aqua pluuiâ, quidquid non aduertat Faber libr. 19. coniect. cap. 11. nec alij, lex in illis locis non accipitur pro lege communi, sed pro pacto, & conuentione, vt constat ex contextu vtriusque legis nam in d. §. vlt. sic disserit Vlpianus ex Labeone,

denique ait conditioni-[fol. 159r]bus agrorum quasdam leges esse dictas,

& ibi,

si tamen lex non sit agro dicta, agri naturam esse seruandam,

& ibi,

si tamen lex agri non inueniatur, vetustatem vicem legis tenere,

Paulus in lege 3. ibi:

*Tria sunt per quæ inferior locus superiori seruit, lex,
natura loci, vetustas, quæ semper pro lege habetur*

, vtroque glossa, verbo, lex, sic pro pacto accipitur in contractibus regu.

*contra cum, qui legem dicere potuit apertius, est interpretatio
facienda, & reg. contractus ex conuentione legem accipere dignoscuntur*

, lib. 6. l. qui fundum 40. in pr. ff. de contrah. empt. l. Venditor, ibi: *Priuata lege*. ff. communia prædiorum cum alijs.

Hinc cauendum est à Menchac. Illust. cap. 89. [sect. 22] num. 38. Molin. lib. 2. cap. 6. num. 13. & 14. Gabr. libr. communium tit. de præscription. concl. 1. n. 65. post plures, quos citat: dum legem in d. l. 1. & 2. ff. de aqua pluuiæ pro lege communi accipiunt, & hic fuit præcipuus errandi in nostra materia scopulus Menchacæ, & Incognito: dum ex legis natura multa contra hunc vsum, seu consuetudinem inferebant, conuincitur etiam idem Molina dum intelligit l. 3. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotidiana, in illis verbis, *iure constituti*, pro constitutione, seu priuilegio Principis, cum potius pro constitutione, seu concessione priuati sint accipienda iuxta prædicta, & materiam subiectam circa seruitutem in rebus priuatis, nec etiam probo [fol. 159]v] differentias, quas ex alijs in hac materia refert idem Molin. d. cap. 6. n. 10. procedunt namque eæ differentiæ inter propriam consuetudinem, & præscriptionem.

Et ideò in ea specie locum habere non possunt, vera igitur differentia inter consuetudinem, seu vsum, de quo agimus, & præscriptionem pendet ex tituli, aut patientiæ qualitate, vt eleganter docent Donellus lib. 11. cap. 12. Faber lib. 19. coniect. cap. 10. seu ex vsu non violento, non clandestino, non precario l. 1. §. fin. ff. de aqua pluuiæ cum alijs; etiam si detur ignorantia domini ex Cuiat. ad leg. si is qui pro emptore. §. vlt. ff. de vsucap. & Osuald. ad Donel. d. cap. 12. lit. B. nec obstat tex. in l. 2. ibi: *Eo sciente*. C. de seruit. quia procedit ex facti hypothesi, vt ex Petr. Busio aduertit Osuald. vbi proxime: si ego concurrat titulus, præscriptio procedet si deficiat ille, locus erit adquisitioni ex consuetudine, seu vsu nomine proprio.

Ego noto (vt ad quæstionem vertamur) in Mar [sect. 23] ciani hypothesi agi de prohibiti, & prohibentis personis: prohibito, seu auctori si ius ex priuilegio seu titulo valido habebat, non erat necessaria præscriptio ex text. in cap. super quibusdam. §. præterea, ibi:

Imperatorum, aut Regum, aut Lateranonsis concilij largitione concessa

, notat Menchaca Illust. ca. 83. n. 22. in fin. si titulus erat inualidus, aut non præ-[fol. 160r]cesserat, tunc præscriptio necessaria erat, prout resoluius cap. 10. ad 5. & in hoc casu procedit Caroli Ruyni sententia, de qua supra.

Per contrarium vero præscribens piscationis [sect. 24] ius contra priuatum, de quo quæstio erat, decem, vel viginti annis respectiue contra præsentem, vel absentem indigebat, & huc spectant verba illa, *pluribus annis piscatus sit*, quibus vtitur Marcianus vbi supra, quibus conuenit illud Pomponij eisdem verbis vtentis in l. vlt. de vsucap. ibi: *Longæ possessionis*, & ibi, *pluribus annis piscatus*, quæ verba, *longæ possessionis*, ad decem, vel viginti annos referri solent iuxta l. Si cum fideicommissum. §. Aristo. ff. qui & à quibus manumitti l. Vnica. C. de vsucap. transformanda l. Super. C. de præscript. longi temporis, aduertit aliàs Donel. lib. 11. cap. 11. & ita in effectu sentit Cœpola, & ab eo relati de seruit. rusticorum c. 4. num. 59. licet circa temporis requisitum decipiantur.

Non obstat quitum deductum ex legibus His [sect. 25] panix l. 7. tit. 29. part. 3. quæ in rebus publicis omnem reiiciunt præscriptionem, quibus controuersiam decidi postulant Batau

in præfatione: quibus tamen dupliciter respondetur, primò agere de via publica, foro, & similibus, ibi:

*Placa, nin calle nin camino, nin defesa, ni exido, nin otro lugar qualquiera
semejante desto, que sca en uso comunamente del pueblo [fol. 160]v de alguna
ciudad, ò villa, ò castillo, ò de otro lugar, no lo puede ningun ome ganar por tiempo,*
quæ desumitur ex Iauoleni responso l. 2. de via publica, & alijs relatis per Gregorium glos. 1. in d. l. 7. quæ quandiu sic permanent, implicat contradictionem, vt sint priuata, & ideo nec centum annis ex glos. d. l. 2. de via publica, imò nec immemoriali præscriptione acquiruntur ex veriori, de qua per Grego. vbi proximè & Auend. lib. 1. de exeq. c. 12. num. 6. vers. tamen ista.

Secundò respondetur mutata forma & figu [sect. 26] ra viæ publicæ eius proprietas acquireretur saltem tempore immemoriali in vim tituli iuxta decisionem Cæsarum l. Vsum. C. de aquæ ductu libr. 12. vbi obseruant Platea num. 3. Aym. de antiq. 4. p. cap. materia num. 79. Greg. l. 7. tit. 29. p. 3. glo. 1. limit. 2. Auend, lib. 1. de exeq. c. 12. nume. 6. cum seq. Menoch. casu 44. num. 11. nec obstat lex Regia; nam loquitur in sola præscriptione, ac proinde licet tunc sint in præscriptibilia, attamen virtute præsumpti priuilegij, aut concessionis sunt talia bona adquisibilia, vt argumentantur Ripa l. Quominus num. 41. & 102. ff. de flumin. Auendañus libr. 1. de exequend. cap. 12. n. 7.

Vndè cauendum est à Suario qui cons. 1. de v [sect. 27] su maris num. 4. seu alleg. 17. nu. 5. tripliciter errat primo quatenus intelligit legem partitè in omni-[fol. 161r]bus rebus publicis cum illa restrictiue loquatur, in *plaza, calle, ò otro lugar semejante desto*; secundò dum nec immemoriam præscriptionem in vim tituli admittit, cum tamen contrarium ex eadem lege eliciatur; tertio dum vult prædictam legem procedere etiam in Principe supremo, cum tamen contrarium ex eadem deducant Gregorius & Auend. l. locis, dum admittunt Principis priuilegium.

Cuius proprium est assignare terminos, & lo [sect. 28] ca publica intra suum Regnum, vt decidit lex Partitè l. 2. titul. 1. part. 2. resoluunt Calcaneus cons. 89. & Auendañ. libr. 1. de exequend. ca. 12. num. 3. Ex eodem capite illa, quæ erant publica potest efficere priuata mutando terminos, & limites, ac perconsequens lex illa septima prò nobis stat, qua si lis decidenda foret, prout implorant Bataui in præfatione, victoriæ palmam Lusitani proculdubio obtinerent.

Sextum aptius sic proponi potest: cuilibet in [sect. 29] mari, vel flumine publico nauigare l. 1. in princip. de flumin. l. Vnica in principio, vt in flumine publico nauigare liceat, & piscari l. Nemo. l. In mari de rer. diuis. de iuregentium competit, & hæc licentia dicitur competere per modum facultatis l. 2. §. si quis in mari, ne quid in loco publ. l. Iniuriarum. §. si quis me, de iniur. quemadmodum & ire per [fol. 161]v viam publicam quædam facultas est l. 2. de via publica, sed qui vtitur iure communi sibi competenti, eo iure vti censetur, ac perconsequens ex tali obseruantia non inducitur præscriptio, aut consuetudo ex Dominic. capitul. 1. de rescriptis in sexto, & in specie Carolo Ruyno consil. 28. à numer. 9. versic. sed his volumin. 1. & ratio rationis est, quia sine possessione nulla currit præscriptio l. Sine possessione de vsucapion. & regul. sine possessione in 6. hic autem non datur possessio diuersa à iuris communis facultate, igitur præscriptio dari non potest.

Sed facilè argumentum soluitur, primò quia [sect. 30] facultas illa liberè vtendi nauigatione, & piscatione, cuilibet competens per Principis rescriptum & priuilegium alterari, & mutari potest, vt deduximus supra c. 10. & in specie obseruat Ruynus cons. 28. n. 1. & 2. lib. 1. quæstio vero nostra agit de supremo Principe.

Secundò, quia argumentum procedit quoties [sect. 31] simpliciter facultas illa exercetur, si autem animus possidendi concurrat, tunc proculdubio præscriptio saltem immemorialis locum habebit vt eleganter probat post alios Carolus Ruynus cons. 28. à nu. 10. volum. 1. qui testis omni exceptione maior est, cum contra præscriptionem piscandi & nauigandi consulat: idque sentit Incognitus [fol. 162r] illis verbis,

qui utitur iure communi sibi competenti, eo iure uti censetur,

nota verbum illud, *censetur*, hoc est præsumitur in dubio.

Quasi vero possessio seu animus possidendi iu [sect. 32] re proprio quoad propositum tripliciter probari potest, vel ex prohibitione iuxta decisionem Cæsaream l. 2. C. de seruit. resoluit Baldus l. Item lapilli q. 3. ff. de rer. diuis. receptus ex Ruyno cons. 28. numer. 12. libr. 1. vel aperta declaratione, dum quis declarat se illud facere iure proprio iuxt. reg. Iurisconsulti in leg. Paulus. ff. rem ratam haberi, vel ex titulo à superiore habito ex eod. Carolo Ruyno d. loco.

Sed in nostra nauigatione omnia concurrunt, [sect. 33] nam & Lusitani factis, & armis alios ab ea nauigatione prohibuere, vt constat ex responsione ad octauum, & Rex Lusitaniæ vsus est ea declaratione dum se dominum nauigationis, & commercij Æthiopiar, Arabiar, Persiar, & Indiar appellauit à tempore Emmanuelis, vt notauit in proposito Rebellus de iustit. part. 2. lib. 18. quæst. 23. in principit. Ægidius l. Ex hoc iure capit. 3. numer. 22. ad fin. ff. de iustit. qui titulus omnibus Principibus, populisque liberis orbis Christiani notus fuit, & per omnes omnium Prouinciarum Historiographos scriptis traditus, ita vt nullus Princeps orbis Christiani ignorantiam huius decla-[fol. 162v]rationis causari possit, ac perconsequens succedunt tradita per Doctores ad prædictam Cæsaris decisionem: hoc enim generale proclama constituit Regem in quasi possessione, præscribentem tuetur, præiudicat omnibus scientibus, & non reclamantibus ex traditis per Iacobinum de feudis- verbo, & cum venationibus nu. 2. Decium cons. 197. Menoch. casu 160. numer. 11. Marcum dec. 529. num. 16. p. 1. post alios: titulo tandem non caret Rex Lusitaniæ, de quo satis diximus supra cap. 7. & 8. Cum ergo vnumquodque per se sufficiat, à fortiori omnibus concurrentibus Rex noster tutissimus erit.

Non. obstat septimum, nullam præscriptionem [sect. 34] etiam immemoriam admitti posse cum mala fide, quod decidunt Pontisices capit. vigilanti, ibi: *Nulla antiqua*, ca. vlt. ibi, *nulla*, de præscr. reg. posses. ibi: *Vllo tempore*, in 6. probant vltra ordinarios Couarruu. regul. posses. 2. part. §. 8. numer. 4. Valasc. de iure emphyt. quæst. 8. numer. 25. Gabriel titul. de præscript. conclus. 1. numer. 55. verf. contrariam Molina lib. 2. cap. 6. numer. 67. sed claudicat Incognitus, vt assolet, in supposito, dum in Regibus Lusitaniæ malam fidem admittit, quod tamen negatur, tum quia non probat Incognitus assumptum: tum etiam quia bona fides præsumitur ex glos. communi in capit. si diligenti capit. [fol. 163r] vltim. de præscript. Couar. reg. posses. 2. p. §. 8. nu. 2. & tandem quia Reges Lusitaniæ fundant se in Apostolicis titulis, in receptis doctorum sententijs.

Quæ causæ licet non forent veræ (vt aparte [sect. 35] rei sunt) sufficiunt ad effectum, vt ex illis bona fides inducatur argumento textus in l. igitur ff. de liber. causa, ibi:

Iustus rationibus ductus, vel non iustus, & ibi, possessoris commodum fruatur,

notauit Bart. n. 13. in l. Celsus. ff. de vsucap. receptus ex Menochio rem. 15. recuperand. n. 34. & Mascard. concl. 224. num. 17.

Adeò vt licet contra Infantem Henriquum, [sect. 36]] qui primus priuilegium à sede Apostolica ab hinc plus ducentis annis impetrauit, vt supra probauimus; imò & contra Ioannem Secundum, qui ab Alexandro Sexto idem adeptus est à plusquam centum annis,

mala fides præsumeretur, sufficerent tamen triginta anni, tam in ipsis, quam in successoribus ad eam purgandam, & præsumendam bonam ex doctrina Bart. in l. Vltim. Cod. vnde vi, recepta ex Couar. regul. possessor 2. par. §. 8. numer. 3. Burgos cons. 15. numer. 33. & extra controuersiam in successoribus ex Mascard. conclus. 225. n. 12.

Accedit quia in nostra specie datur præscriptio [sect. 37] immemorialis vt supra probatum est, quæ ope-[fol. [163]v]ratur, vt ita bona fides præsumatur vt de ea disputandum non sit, nec admittenda probatio in contrarium ex Saliceto l. 2. num. 8. C. de seruit. quem sequuntur post alios Gabriel de præscript. concl. 1. num. 50. Burgos cons. 15. nu. 33. Bursatus cons. 48. num. 8. Otalora de nobil. 3. p. cap. 7. num. 16. Pelaez de maiorat. 4. p. quæst. 20. num. 51. colum. 2. Mascard. conclus. 1372. aliàs 1377. numer. 37. in vltim. impressione Menochius lib. 3. præ. 131. num. 50.

Et quamuis indirectè contra immemoriam [sect. 38] admittatur probatio in contrarium, & mala fides probetur, vt intendunt Antonius, & Miles, quos sequuntur Gabriel num. 50. & 51. & Mascard. n. 38. & 39. d. locis secundum quos si appareat per famam, libros, vel alios modos, nullum priuilegium, vel titulum, cui immemorialis innitur, interuenisse: tunc destructum manebit possessionis fundamentum, ac per consequens præscriptio etiam immemorialis non proderit in rebus, in quibus ea prohibetur, & admittitur tantum priuilegium, & eodem modo mala fides probabitur ex instrumentis apud possessores repertis ex doctrina Baldi per text. ibi l. Non est ferendus. ff. de transaction. recepta ex Felino cap. Si diligenti col. 4. de præscript. Aymon cons. 290. numer. 6. Decio cons. 266. aliàs 267. in sine Balbo de præscript. 4. [fol. 164r] part. quartæ q. 29. num. 8. & Grammatico decis. 102. ex num. 31. vel alijs modis iuxta l. penult. C. de euiction. glossam, verbo, bonam in cap. Si diligenti de præscript. Gam. decis. 290. nume. 2. Menoch. casu 225. Mascardum conclus. 230. nu. 3. & conclus. 753. num. 16. & 30. & Farinacium q. 47. num. 126. Garciam de nobilit. glos. 12. à nu. 68. qui ad quatuor modos disputationem refert, illud notandum immemoriam non excludi etsi ex historijs antiquis contrarium constet, si vtrumque compatibile est, vt optime declarat Mol. lib. 2. cap. 6. n. 63. & Greg. glos. que puean l. 15. tit. 31. p. 3.

At in nostra specie constat de titulo per famam [sect. 39] per registrum per historiographos, & scribentes, illumque iustissimum defendunt omnes, & idem Incognitus dum in Pontifice Romano agnoscit ex alijs iurisdictionem in temporalibus in ordine ad bonum spirituale, quale in hoc titulo reperitur, vt ostendimus supra c. 7. & 8.

Præterea ex omnium calculo (etiam semoto [sect. 40] Pontificio diplomate) immemorialis præscriptio in rebus publicis locum habet vt supra deductum est, igitur nec de titulo, nec de bona fide quæstio in hac specie locum habebit, cum in præscriptione immemoriali ea quæstio cesset iuxta prædicta.

Non obstat octauum scilicet ad præscriben [sect. 41] -[fol. [164]v]dum ius nauigationis, piscationis, & similium requiri prohibitionem contra alios, ita vt præscriptio incipiat à tempore prohibitionis, nec sufficiat contra aliquos (quia contra hos prohibitos tantum præscriptum erit) sed contra omnes, quibus præiudicium inferri prætenditur ex doctrina glossæ verbo, formam in l. Qui luminibus. ff. de seruitut. vrbanoꝝ & verb. Alciaten. in cap. Abbate de verborum recepta ex Balbo de præscription. 4. part. quintæ, quæstion. 5. Couar. regul. possessor 2. par. §. 4. num. 6. & Padilla à numer. 14. post glos. 1. in l. 1. C. de seruitut. dum docent in seruitutibus negatiuis incipere præscriptionem à tempore prohibitionis, & in nostra specie difficultati succumbentes sentiunt, & requirunt Faber numer. 2. §. flumina, Institut. de rerum diuisione, Ruynus consil. 28. numer. 11. libr. 1. Aymon de antiquit. 4.

part. cap. materia numer. 81. Rolandus cons. 5. num. 68. volum. 1. Boerius decis. 125. num. 5. & Molin. de iustit. tract. 2. disp. 70. vers. quod idem.

Respondetur tamen primò sententiam dicta [sect. 42] rum glossarum procedere vbi principaliter agitur de possessione, & præscriptione iuris negatiui, cuiusmodi est seruitus altius non tollendi, non officiendi luminibus; at vero si principaliter agatur de iure affirmatiuo piscandi, na-[fol. 165r]uigandi, lignandi, pascendi, & similia, in cuius consequentiam sequitur negatiuum scilicet, ne alter eodem iure vtatur; nec possessio, nec præscriptio incipit à prohibitione, sed à facto, in quo possessio, vel quasi possessio consistit: alioquin dicendum foret in iure decimandi, iurisdictione, & in omnibus rebus, & iuribus affirmatiuis possessionem, & præscriptionem non incipere nisi à tempore, quo alter prohibetur, quia in his omnibus affirmatiuis inconsequentiam agitur de iure negatiuo, quo possessor, vel præscribens alium prohibet; accedit reg. accessorium in 6. & quod prior causa sit inspicienda l. 1. ff. de authorit. tut. resoluit *Ægidius* l. Ex hoc iure cap. 3. numer. 31. ff. de iust.

Secundò respondetur præscriptionem iuris ne [sect. 43] gatiui non tantum nocere prohibitis, sed & omnibus, ad quos notitia prohibitionis peruenit, vt resoluit *Aymon* de antiquitat. 4. part. capit. materia numer. 86. qui inter alia illam elegantem reddit rationem, quod aliàs nec possessio, nec præscriptio in similibus vnquam adquiri posset, cui fauent ea, quæ circa proclama generale resoluimus supra n. 33.

Ego noto in nostra specie agi propriùs de consuetudine [sect. 44] quàm de præscriptione, vt supra deduximus; consuetudo vniuersos ligat. l. De qui-[fol. 165v]bus. ff. de legibus docuit *Bart.* not. 2. in l. Si quis diuturno. ff. si seruit. vendicetur receptus ex *Molina* lib. 2. cap. 6. ex num. 16. & 55. sed hæc doctrina suspecta mihi est, quia vt iam supra num. 19. contra receptam doctorum sententiam aduertimus, hic non agimus de consuetudine propria, in qua procedit reg. d. l. de quibus: verius ergo est præscriptionem iuris realis porrigi ad omnes; ius namque hoc reale est, quia hæc seruitus, seu adquisitio debetur personæ a mari, vel flumine, & similibus ex doctrina *Bart.* in l. iusto. §. mutat. n. 3. ff. de vsucap. recepta, ex *Cou.* lib. 1. variar. cap. 17. nu. 10. & *Mench.* Illust. c. 83. n. 26.

Tertio respondetur, quod ex præscriptione im [sect. 45] memoriali inducitur consensus liber eorum, contra quos præscriptum est, adeo vt probatio incontrarium non admittatur, quod consentierunt, vel consentire desierunt per metum, aliudve impedimentum, vt per *Ioannem Andream*, & alios, quos referunt, & sequuntur, resoluunt *Burgos* de Paze cons. 15. num. 34. *Couar.* reg. possessor 2. p. §. 4. n. 5. vers. 2. *Pelaez* de maioratibus 4 par. q. 20. num. 55. *Ioan. Garc.* de expens. cap. 9. num. 23. & in specie nostra tradunt *Ias.* l. Quominus num. 96. ff. de flum. Afflict. in const lib. 1. rubr. 85. §. 2. num. 1. *Decius* cons. 270. aliàs 271. num. 14. & 15. *Aym.* cons. 111. num. 25. quod indubitatum erit sicut [fol. 166r] præscriptione concurrant aliquot prohibitiones in ipsius temporis tractu contingentes; quo casu præsumendum est præscriptionem cum prohibitionibus incœpisse argumento tex. in l. ex persona. C. de probat. l. Quicumque. C. de apochis lib. 10. docet eleganter *Couar.* reg. posses. 2. p. §. 4. n. 6. vers. posterior ad finem.

Et ita conciliari potest altera opinio eorum, qui [sect. 46] defendunt in mere negatiuis non sufficere immemoriam, nisi de prohibitione constet, vt volunt *Cæpola* de seruit. vrb. cap. 50. num. 2. *Casan.* consuet. Burg. rubr. 13. §. 2. num. 15. *Ripa* respon. 194. ad finem, & num. 68. in cap. cum Ecclesia de caus. posses. & *Ruyn.* cons. 28. ex num. 11. lib. 1. nam si constet de aliquibus prohibitionibus, præsumptio erit pro immemoriali.

In nostris vero terminis interuenit præscrip [sect. 47] tio immemorialis, vt supra probatum est, non agitur principaliter de præscribendo iure negatiuo, item constat ex annalibus *Lusitanos*

illam quasi nauigandi possessionem adquisiuisse ex aliorum prohibitione, tùm abinitio, tùm in temporis discursu: de Castellanis Malucas petentibus patet, qui ab ea pretensione prohibiti acquievere, qui & Angli, & Galli clandestinè, & contra suorum Principum voluntatem nauigationem illam, & commercium interturbabant, vt de Castellanis [fol. 166]v] significauit Imperator Carolus Ioanni III. Lusitaniæ Regi, & in eos tanquam in rebelles, & piratas animaduertendum postulabat Lucena in vita Xauierij lib. 4. cap. 2. & de omnibus nostri suplicium sumebant, eos vita, vel bonis spoliando, & nusquam illorum Reges de ea prohibitione, & spolio querellam instituere; nec similes pacis communis violatores, & piratæ ius aliquod in suorum Principum gratiam, quos offendebant conseruare potuere, ex tit. quod vi aut clam, resoluit Menchaca Illust. c. 89. num. 38. ante fin.

Idem quoque de Batauis est dicendum, licet [sect. 48] enim ex occasione rebellionis contra suum Principem naturalem, nostrum nauigationis Indicę, & commercij ius infestauerint, non tamen id sunt ausi regnantibus Emmanuele, Ioanne III. Sebastiano, & Henrico, cum quibus illi, sicut & ceteri Christiani orbis Principes inuiolatam pacem seruauerunt, sed postquam Philippus I. Lusitaniæ Regni possessionem cepit, quod contigit anno à partu virginis 1580. Duard. Nonius in genealogia Regni Lusitaniæ sub Philippo I. Herrera hist. vniuers. 2. tom. lib. 10. à cap. 2. Martin. Carrillo in annalibus cent. 16. lib. 6. anno 1580. & tunc sub rebellionis, & belli colore nullum ius contra suum Principem consequi potuere nisi verum sit, quod

Non ius arma dedit, potius ius arma dederunt.

[fol. 167r] Nec aliud respondit Turcarum Imperator, dum armis & vi Bulgariam occupat, & ab Imperatore Constantinopolitano interpellatus, ne Regem amicum, & confœderatum regno spoliaret; ense dextra attollens, *hic, ait, regna dat & aufert*, Iouius in Turcis.

Quod autem ait Incognitus cap. 7. ad fin. accolat totius tractus Africani, aut Asiatici partem maris quemque sibi proximam piscando, & nauigando perpetuo vsurpasse, nunquam à Lusitanis prohibitos, refellitur, tum quia ex Bart. & Cœpola obseruauimus supra cap. 10. num. 41. protectionem, iurisdictionem, seu potius Imperium Imperatoris non excludi ex particulari cuiusque terræ adiacentis possessione, & iurisdictione: sicut non excluditur ex dominio vassallorum particulari ad notata per D. Thom. 1. par. q. 96. art. 4. Sotum lib. 5. de iust. q. 1. artic. 1. glos. verb. sanctionem in procem. ff. Bar. in l. 1. n. 15. ff. de iurisdic. vbi Curtius num. 108. testatur communem Padil. in l. Altius num. 5. C. de seruit. Valasc. de iure emphyt. q. 8. num. 20. 21. & 43. concl. 5. Cald. de empt. ca. 21. num. 11. & passim alijs; tùm etiam quia vt ostendimus ca. 8. causa sexta, per maris Indici tractum nullus nauigare potest absque licentia Lusitanorum, cui prohibitioni omnes Reges confœderati & non confœderati (excipe hostes) acquiescunt, [fol. 167]v] dum à nostris impetrant Saluum conductum.

Notabit obiter, nec oscitanter lector in hac ob [sect. 50] biectione mentem Incogniti esse, quod Lusitani non possunt prohibere alios à nauigatione ad Indos, idque ex eo quia ipsi Indi nauigationibus, & piscationibus tractum illum perpetuo occuparunt, nec à nostris eiecti vnquam fuerunt, aut ab ea quasi possessione eijci potuerunt, ita intendit Indici maris tactum nauigationibus, & piscationibus occupari posse, & ita mare nauigationibus, & piscationibus acquisitionis capax esse, quo fundamento totam suam dissertationem euertit; sed subtilius respondet Incognitus mare à Turcis, Mauris, & infidelibus, non à Catholicis nauigando, & piscando occupari posse, rationem autem differentiæ alijs (prout assolet) excogitandam, & inueniendam relinquit.

Pro huius capitis, & argumenti coronide illud [sect. 51] contra Menchacam, & Incognitum notare libet dum vterque.

Incidit in scyllam, cupiens vitare Carybdin.

Probant namque præscriptionem admitti posse in rebus publicis à tempore prohibitionis, cui prohibiti acquiescant, ergo ex eorum confessione, & sententia ius hoc præscriptibile est. Est enim celebris doctrina Bald. l. 1. C. quando non petentium partes, recepta ex Garc. de nobilit. glos. 12. n. 82. [fol. 168r] singulariter decidentis illud quod non est renunciabile, non esse præscriptibile, ergo si est renunciabile, est præscriptibile, cum contrariorum eadem sit diciplina, vt docet Consultus l. fin. in fin. ff. de legat. 3. ornat Euerard. loco 19. conducit illud, quod resoluimus sup. cap. 7. in fin. & ipse Menchaca Illustr. cap. 89. num. 37. ad fin. probat illud quod ex concessione expressa fieri potest, ad quiri etiam posse ex tacita, & perconsequens ex præscriptione.

Tandem non obstat opinio Castrens. l. fin. nu. [sect. 52] 4. ff. de vsucap. resoluentis non sufficere mille annos ad præscribenda loca publica, quia præpostere acceptus est a Mench. & ab Incognito; duo namque dicit Castrens. Prius in rerum publicarum acquisitione non opus esse præscriptione, sed occupatione, quod tamen supra ad 4. num. 16. reieciimus; estò tamen illius opinio esset vera, pro nobis stat, si enim sufficit occupatio, à fortiori sufficit præscriptio; cum ea, quæ per possessionem adquiruntur, possint & præscribi, vt deduximus sup. c. 11. ad quintum.

Posterius vero est quod qui ædificat in loco publico, si ædificium penitus corruat, & ille, cuius erat, dereliquerit, vtrum in hoc casu possit antiquus possessor alium ædificare volentem prohibere? & resoluit quod non, etiam si per mille annos [fol. 168v] durasset occupatio concurrentibus ijs, quæ supra dixerat, scilicet data negligentia prioris domini, & non interueniente protestatione, prout ipse declarat, & notat Balbus de præscriptionibus 4. par. quintę q. 6. num. 7. quod quidem tantum abest, vt nobiscum pugnet, vt verissimum mihi videatur.

In his enim, quæ pro derelicto habentur quis dubitat nullum tempus præcedens impedire possessionem, & dominium infuturum, quod præcipue procedit in locis publicis, in quibus, dirutis ædificijs, res in pristinam libertatem reducitur, vt bene decedit Vlpianus d. l. fin. ff. de vsucapionib. ac perconsequens si Lusitani nauigationem Indicam omittant etiam post mille annos; non dubito quin alij eam sibi vendicare possint; durante verò quasi possessione possunt vtique Lusitani prohibere aliorum piscationem, & nauigationem, vt fatentur etiam illi, qui præscriptionem maris negant, & hic est vnus ex effectibus, quos considerant durante illa quasi possessione Balbus dicens receptum, & verum post Bart. & alios de præscriptionib. par. 5. q. 6. num. 10. vbi eam constituit conclusionem.

*Prohibere possumus, ne quis intret locum nobis inuitis, vnde
prohibere possumus ratione possessionis nauigationem, & piscationem
maris, & fluminis, quæ aliàs nobis communia sunt de iure gentium.*

Hinc deduces frustra de fatigatum Incognitum [sect. 54] [fol. 169r] dum totus est in neganda rerum publicarum præscriptione. Ea enim quæstio quoad propositum inutilis est; estò namque quod vera esset pars negatiua, nihil officeret, cum nobis sufficiat esse in ea quasi possessione nauigandi in Indos priuatiuè quoad alios; qua data concors est omnium sententia (ipso etiam adstipulante Incognito, vt constat ex argumento 4. de quo supra numer. 17.) & ea durante fas est nobis alios ab eadem excludere, vt Bartolus & cæteri relati numer. præcedenti fatentur.

Svmmarivm. Cap. XV.

1 *Incognitus blaterat contra Lusitanos.*

Iudicet ille de alterius errore, qui in se non habet quid condemnet.

2 *Fides mendacijs opponitur & tripliciter consideratur quoad Regem, quoad contrahentes, quoad hostes.*

3 *Lusitanorum fides erga suos Reges absque exemplo.*

Ege moniz fides memoranda in liberando Henrico Principe.

4 *Martinus de Freitas Conymbricæ præfectus fide, & constantia erga Sanctium Regem illustris.*

5 *Bataui rebellarunt contra suum Principem naturalem. Rebellio est maximum malum.*

[fol. [169]v] *Rebellare contra suum Principem etiam malum, & tyrannum non licet.*

Reges velut patres colendi, & ferendi.

Patriæ honorem, & vitam debemus.

Iniuriæ in parentibus, patria, & regibus non vindicandæ.

Hispaniæ Rex non dominus, sed pater est.

Fælices Hispaniæ Regis subditi.

6 *Lusitanorum fides, & veritas in commercijs.*

7 *Batauorum dolus, & fraus incontractibus cum Indis. Bataui genus noxium, populandisque prouincijs natum*

8 *Fides hosti seruanda.*

9 *Pueri Lusitani fides erga acerrimum hostem.*

10 *Fr. Antonij Laurerij fides erga hostem.*

Didaci a Silueira nobile factum in fide hosti seruanda.

11 *Ioannis Castrij Indiæ Proregis insigne fidei seruandæ documentum.*

Apologia Analytica pro Lusitanis. Cap. XV.

BLaterat Incognitus multa Lusitanis imponens; eos enim vocat mendaces capit. 5. & 7. pauperes ante Indicam nauigationem capit. 7. in hæc verba,

quibus factum vt inops diu populus ad repentinas diuitias subito prorumperet, lucris velut dardanarios inhiantes, c. 12.

non miracula non signa audiri, non exempla [fol. 170r] vitæ religiosæ, quæ ad fidem posset alios impellere, sed multa scandala, multa facinora, multas impietates, cap. 4. ad finem, quod olim de Castellanis dixerat Victor. 2. p. de Indis num. 38. iudicet ille de alterius errore, qui non habet quod in se ipso condemnet ex D. Ambrosio relato in cap. iudicet 3. q. 7. & Papa Calixtus I. monet, quòd ponderet vnusquisque sermones suos, & quòd sibi loqui non vult, alteri non loquatur, c. ponderet 50. dist.

De fide & veritate Lusitanorum.

Mendacijs fides, & veritas opponitur; hæc tri [sect. 2] pliciter quoad propositum considerari potest, vel in ordine ad Principem, vel inter contrahentes, vel respectu hostis: in prima specie Catholicis hoc Lusitanis ab orbis exordio diuinitus est concessum, vt nunquam Reges suos communi decreto constitutos armis petierint, Tho. Bos. de sign. Eccl. tom. 1. lib. 8. c. 1. in pr. sing. 1. nec in tam longe dissitis terris aliquid vnquam contra suos Principes moliti sint Bos. de sig. Eccl. 3. tom. lib. 21. c. 2. vers. decimum.

Alfonsus legiõnis Castellæque Rex Alfonsum [sect. 3] Principem, qui primus postea Lusitanos Regio nomine est moderatus, intra oppidum Guimaranis obsidebat, eo animo, vt prius oppidum capere, quam inde castra mouere constituerit: Egas Moniz, qui minorem Alfonsi Lusitani ætatem rexerat, & tunc pro ea auctoritate, & gratia, qua valebat vnus maxime res communes prudentia, consilioque gubernabat: ex oppido egressus, factaque Regis conueniendi potestate, ita eius animum flexit, vt pace facta ijs conditionibus, quas ferre ipse voluit, obsidio soluta fuerit: fidei datæ cum post annos aliquot Alfonsus Lusitanus immemor esse videretur; toletum Egas abijt ad Regem, collum laqueo implicitus, vt capitis supplicio Sacramenti religione exolueretur, quod se inuito violatum esse excusabat. Tanti viri squalore, & lacrymis Rex ad misericordiam flexus impunitatem dedit, ex Marian. libr. 10. de reb. Hispan. cap. 13. ad finem.

Alfonsus Boloniæ Comes in fratris Regis Sanctij [sect. 4] administrationem à Clem. V. c. grandi de suppl. negl. in 6. suffectus Conymbricam obsidebat in Sanctij fide perstantem, Martinus de Freitas vrbis & arcis præfectus nunciata Sanctij morte (decesserat enim Toleti) impetrata à Comite licentia Toetum de latus, aperto Regis extincti sepulchro Conymbricenses clauis in manus dat ab homagio & Sacramento se exoluens, Chronica Alsonsi sapientis c. 7. *Viri fidem*, ait Marian. de reb. Hisp. libr. 12. capit. 4. in fine,

*atque constantiam omnibus sæculis prædicandam,
Lusitani generis, & sanguinis propriam laudem.*

[fol. 171r] Bataui vero contra suum Principem rebella [sect. 5] runt, quo nihil miserius, nihil foedius, & mare calamitatum ait Lypsius pol. lib. 6. c. 1. nec subditus contra Principem naturalem licet malum, crudelem, & tyrannum aliquid moliri potest, Bodinus de republica lib. 2. ca. 5. Nam cum reipublicæ iniuriæ nobis tolerandæ sint, & Regum etiam, qui rei publicæ parentes sunt, offensiones perferendæ; Quoniam iniuria nec in parentibus, nec in patria vendicanda est, quibus post Deum, vitam, ingenium, & disciplinam debemus; neque naturæ repugnare, nec patriam lædere, neque fidem frangere, quamuis omnibus iniurijs oneratus sis, vnquam licebit, Osor. de reb. Emman. lib. 11. pagin. mihi 422.

Cum tamen Regimen Hispaniarum Principis magis paternum, quam Dominicum sit, provt exteris etiam notum est, vt verius de eo dici possit, quod de Alexandro dixerat Plutarch.

fæliciores esse, qui sub illius Imperio degunt, quam qui illud effugerunt.

Circa vero commercia ex primo nostrorum in Indiam [sect. 6] aduentu tanta apud Reges, populosque illos Lusitanorum fides concepta est, vt cum Petrus Aluarus Capralis primus post Gamam Indicæ classis Nauarchus, à Cananoris mercatoribus certum pondus Zingiberis atque Cinnamomi emeret; Rex existimans ex defectu pecuniæ non plus oneris illum accipere, [fol. [171]v] sibi fore gratissimum significauit, si velit vti suis pecunijs, perinde ac si Regis Emmanuelis essent, agit Capralis gratias & ostendit nuncijs magnum numerum aureorum nummorum, vt intelligeret Rex non ex pecuniæ inopia, sed quod naues iam satis oneratæ erant, emere plura noluisse Osor. lib. 2. de rebus Emman. pag. 79.

Per contrarium verò Hollandenses anno mil [sect. 7] lesimo sexcentesimo ex historia Ætiopię Orientalis lib. 4. c. 24. cum duabus nauibus lauam peruenere, vbi varias merces emerunt ęreis nummis ingeniose tamen argentatis, & post onus susceptum, cum Iauoenses fraudem & dolum detegerent, eos in carcerem coniectos nauibus, mercibus, & vita spoliare voluere, sed ab illis vix impetratum est, vt alios mercatores ex Batauia expectarent, qui veros nummos ad ipsorum satisfactionem persoluerent, prout contigit post sex menses miserrimę custodię; vnde eorum opinio per illam Orientis plagam non mediocrem accepit iacturam,

Hollandini

(ait Albertus Crantius in Vuandalia lib. 14. cap. 18.)

*noxium genus hominum, qui populandis terris natum est, diffusum
per Regiones Orientis, Liunioniam, Prussiam, Pomeraniam.*

Tandem circa fidem hosti seruandam, prout [sect. 8] decet ex D. Augustino relato in cap. noli 33. q. 1. vt eleganter prosequitur Becan. 2. tom. opusc. 1. [fol. 172r] à cap. 1. quod Roma in vno regulo admiratur Horat. lib. 3. carm. ode 5.

*Fertur pudicę coniugis osculum Paruosque natos, vt capitis
minor, A se remouisse, & virilem Toruus humi posuisse vultum.*

In nostris pueris clariora fidei documenta splendent; [sect. 9] ad Suarium Indię gubernatorem venit puer Lusitanus cum litteris a Lusitanis, qui fuerant à Calecutij Rege, Capralis tempore, capti, vt pacem cum ipso Rege iniret, & eos à miserrima seruitute in libertatem vindicaret: lectis litteris Suarius pacis conditiones non approbans puerum retinere voluit; puer autem constantissime repugnauit dicens se nunquam tantum dedecus admissurum, vt datam fidem metu mortis, aut seruitutis violaret, captisve cędis causa foret. Osor. de reb. Emm. lib. 3. pag. 140.

*Interque męrentes amicos
Egregius proper abat infans.*

Exul ex Hora. sup.

Fr. Antonius Laurerius Franciscanus è Soco [sect. 10] tora Indiam petens ad Suriatum orę Cambaice facta naufragio cum aliquot Lusitanis ad Mamudium Regem captiuus abducitur; cum iam diu in eo seruitio degerent, atque ad eos eximendos accederet nemo; Laurerius omnium consensu delectus est, qui Goam de redemptione contenderet, [fol. 172]v ea lege, vt si nihil transigisset; intra certum diem bona fide rediret, atque eius reuersionis quasi obsidem, & pignus horridum sunem, quo cingebatur; reliquit Regi: vt Goam peruenit, absente per id tempus Prętore, nihil decidi super tanta re potuit, ita infecto negotio protinus, vt promiserat in Cambaiam reuertit. Quę res tanta admiratione Regem affecit, perpuratosque, vt confestim sine vllo pretio, quin etiam ornatos, lautosque Lusitanos benigne dimiserint; neque id modo Laurentij virtus, & sanctitas consecuta est, verum etiam apud illas nationes non parua cum vtilitate egregiam probitatis existimationem, & famam nomi in Lusitano peperit: sane quam egregio documento non solum ad conscientię fructum, & officij religionem, sed etiam ad opes, & gloriam, constantia promissorum, & fide nihil in rebus humanis esse pręstantius, ex Maffęo lib. 5. hist. Indicar. pag. mihi 115.

Didacus de Silueira dum magna classe Erythre [sect. 11] um mare ingreditur, vt Sarracenorum naues interciperet, ab Indięque nauigatione auerteret; quandam ingentem nauem mercibus, & Mauris onustam offendit; cuius dux vt nostros myoparones agnouit, subductis velis ad Silueiram in scapha accedit, & ei confidenter Lusitani hominis (qui in Iudda captum se referebat) epistolam ad instarsal-[fol. 173r]ui conductus (cuius mentionem fecimus capit. 8. num. 25.) obtulit, qua captiuus Lusitanis verbis à Lusitanis ducibus postulat, vt nauem

illam, quę cuiusdam nequissimi Mauri erat, prædarentur; Silueira tamen propter Sarraceni fiduciam, & Lusitani nominis æstimationem non solum nauem auro, & pretiosis mercibus refertam generoso dimisit animo, sed & capti fraudem occultans discerpta epistola firmum saluum conductum Sarraceno Nauarcho concessit; ne forte in alterius ducis manus inciderit, qui non tantum honori, & reputationi deferendum putaret, & sic hosti fidem, & fiduciam contra mancipij perfidiam, in Lusitani nominis decus seruauit Barr. Decad. 4. libr. 4. cap. 22. Ioannes Castrius Indiæ Prorex cæsis, & pro [sect. 12] fligatis ad Dium parua manus, sed ingenti animo, magnis Cambaiæ legionibus, arcem ab hostibus pene dirutam à nouis fundamentis multò quam antea firmiorem edificare constituit; retardabat opus pecunię penuria, eamque inueniendi sine pignore difficultas: se dit animo è venerabili illa barba crinem euellere, quem pro necessarijs ad opus numis oppignerauit, & intra constitutum tempus solutis pecunijs redemit: hunc tanti viri posteriores factis & splendore non inferiores in fidei seruandæ testimonium omni Thesauro pretioso-[fol. [173]v]rem religiose custodiunt, & sæpius videre cupientibus ostendunt.

16

Svmmarivm. Cap. XVI.

1 *Lusitania auro abundans.*

Lusitaniæ Reges bella contra Mauros, & Turcas gesserunt absque amicorum auxilijs.

Lusitaniæ Reges alios Principes Catholicos armis, pecunijs, exercitibus, vel classibus contra fidei hostes adiuuauerunt.

2 *Dionysij Lusitaniæ Regis liberalitas in Reges Aragoniæ, & Hispaniæ.*

3 *Ioannes II. Lusitaniæ Rex Regibus Castellæ Catholicis largè suppetias mittit ad expugnandam Malacam, & succurrit Maximiliano Flandriæ Comiti num. 4.*

4 *Maximilianus profligatus petit, & obtinet à procuratore Regis Lusitaniæ pecuniam ad bellum restaurandum.*

5 *Alfonsus IIII. Lusitaniæ Rex opem tulit contra Reges Mauros ad salsum.*

Victoria insignis ad salsum amnem contra Mauros.

Alfonsus V. ad liberandum à Turcis Hydruntum elassem mittit.

6 *Ioannes Lusitaniæ Rex III. succurrit Castellæ pro Carolo. V.*

[fol. 174r] 7 *Emmanuel Lusitaniæ Rex classem mittit Venetijs contra Turcas.*

8 *Ludouicus Lusitaniæ Infans cum magna classe iuuat Imperatorem Carolum in expugnatione Tuneti.*

9 *Incogniti mendacium, vel ignorantia circa Lusitaniæ paupertatem.*

10 *Lusitania diues autem Indiæ nauigationem.*

Iudei expulsi à Castella magnas diuitias Lusitaniæ Regno deferunt.

11 *Lusitaniæ Regnum opulentissimum ante Indiæ nauigationem.*

12 *Olysipo totius orbis emporium.*

13 *Arx D. Georgij ob auri fodinas Mina nuncupatur, ante que Indiæ explorationem Lusitanis subiecta.*

De Lusitanorum diuitijs ante Indicam nauigationem Cap. XVI.

Lusitaniam auro abundare olim scrip [sect. 1] serat Plinius, dicens,

nec in alia parte terrarum tot sæculis hæc fertilitas,

libr. 33. capit. 4. idem firmat Strabo lib. 3. de situ orbis, sed illud non prætermittendum in Tago aurum adeo purum putum arenis erui, vt Ioannes III. Lusitaniæ Rex ex eo auro sceptrum confici iussit—[fol. 174]vrit, quo hodie Reges, vel quando acclamantur, vel quando inconuentu Regni assistunt, vtuntur Eduardus Nun. in descriptione Lusitaniæ cap. 14. sed iam Plinius libr. 3. cap. 4. Tagum Gangi, Patolo, Hermo, & Pado in hac excellentia præfert, & hodie in Lusitania auri, & argenti fodinæ inueniri poterant, nisi edicto Regio prohibitæ forent ex eodem Eduardo. Posteriori sæculo annalibus constat Reges Lusitaniæ varia bella contra Mauros, & infideles in Africa, & Asia perpetuo gessisse nullis ad ea ab amicis auxilijs corrogatis; contra vero hi semper Principes Catholicos, vel pecunijs, exercitibus, vel classibus liberaliter, & laudabiliter iuuarunt.

Dionysius (vt antiquiora omittamus) cum in [sect. 2] Castellam, & Aragoniam arbitrij causa ibisset, eo apparatu, & magnificentia præ ceteris Regibus excelluit, vt etiam carpant Zurita in annalibus Aragoniæ part. 1. lib. 5. cap. 66. Mariana lib. 15. hist. Hispan. cap. 7. Tentorijs enim toto itinere erectis abstinuisse oppidis memoratur; nullus fere ex nobilibus vtriusque aulæ indonatus ab eo discessit, & Iacobo Regi Aragoniæ vxoris fratri, magnam auri summam mutuo petenti, oppidumque propignore offerenti, mutuum negauit, duplum dono dedit, ab eo autem cum hospes esset, nec xenium quidem ipse, vel suos accipere voluit. Cas-[fol. 175r]tellæ Regi Fernando genero suo, præsidium ab eo ad belli sumptus poscenti, vltra magnam pecuniæ summam, smaragdinum poculum pretij inæstimabilis dedit; cum autem non tantum præsentibus nobilibus donasset, sed & absentibus munera misset, & in Portugaliæ redditum pararet, nobilis quidam Castellanus quæstus est, quod se solum indonatum omitteret; cumque Rex se excusaret, quod illius notitiam non habuisset argenteam mensam magni ponderis, in qua cœnabat, & quæ solum ex Regio instrumento supererat, ei obtulit, addens, vt boni consuleret: nihil iam sibi esse reliquum, quo eum honoraret, ex Eduardo Nonio Leone, P. Atonio Vafconcellio, & alijs, in Dionysio.

Fernando & Elisabet Catholicis, dum Mala [sect. 3] cam obsident diutius quam vires, & pecunia paterentur, à Ioanne II. Lusitaniæ Rege mutuas postulant munitiones, ne ab incæpta oppugnatione desistant, quod Ioannis libenti animo, & liberali concessit, quibus auxilijs obsidio expugnata vrbe foeliciter successit, Resendius in Chronica Ioannis 2. cap. 61.

Cum Maximilianum Flandriæ Comitem Ro [sect. 4] manorum Regem Brugenses ciues captum custodijs circumdedit impetu in Regiam facto, (auctor est Marian. lib. 5. cap. 11.) idque aliunde [fol. 175]v Ioannes II. Lusitaniæ Rex sciisset, extemplò legatum ad Maximilianum misit, cum militum, & classis pollicitatione, cum Syngrapha Regia ad nobillissimos drapesitos data, qua inspecta Flandriæ Comiti quadragies sextertium numeraretur, quæ pecunia eo tempore, & sæculo, quamuis Rex iam in libertatem esset vendicatus, ad illius tamen auctoritatem, honorisque æstimationem, ac pacis condiciones magno suit adiumento ex Resend. in Ioan. II. cap. 71. & cum posea idem Maximilianus Antuerpiæ ad bellum persequendum, & exercitum soluta stipe sibi de cætero tuendum, nummis indigeret, à Didaco Fernandez, qui Regis Lusitaniæ negotia tunc Antuerpiæ procurabat, magnam nummorum copiam nomine dicti Regis Ioannis II. postulauit, quam procurator præsentem

numeravit, quod Ioannes adeo approbavit, vt & generositatem Didaci laudauerit, & magnis honoribus, & beneficiis ornauerit Resendius in eadem Chronica cap.175.

Anno 1340. Alfonsus Lusitaniæ III. Alfon [sect. 5] so XI.genero opem tulit contra Olbohacenum Marrochorum Imperatorem, & Abenhamet Granatę Regem, & ad Salsum amnem nobilissimam victoriam Toletanis etiam anniuersarijs sacris celebratam vterque Alfonsus cæsis supra ducenta Maurorum millibus adeptus est, historiæ [fol. 176r] Lusitaniæ in Alfonso Quarto, Mariana de rebus Hispan. lib. 16. c. 7. & 8. Carthag in anacephalæosi Reg. Hisp. c. 87. Zur. 2. p. c. 53. Alfonsus V. in insignem classem aduersus Turcas, qui Hydruntum vulgo Otranto Neapolis nobilem vrbem expugnant, ad Sixti Quarti instantiam misit Eduard. Nun. in descript. Lusit. cap. 48.

Quo tempore communitates, vt vocant, Cas [sect. 6] tellæ in Imperatorem Carolum Germanicis bellis implicitum arma sumpserunt: qui pro Imperatore sese opposuere, viribus, & nummis destituti; à Ioanne Lusitaniæ III. armis, munitioibus, & pecunijs adiuti de seditiosis victoriam, & supplicium reportarunt, Osor.de rebus Emman. lib. 12. reiecta ex aduersarijs regni inuestitura ex eodem Osor. & Conrado Lycothene, apopthem.tit.de fide seruand.

Bajacetus Turcarum Imperator magnam clas [sect. 7] sem instruxerat, qua insulas, & ciuitates Græciæ, quæ ad Venetorum Imperium pertinebant, in suam redigeret ditionem: Emmanuel Lusitanię Rex in gentem classem ad Turcarum impetum retundendum obtulit, cuius in Corcyram delatæ fama, & procinctu aliorum Principum deterritus Turca classem maximis edificatam sumptibus ab instituto bello inglorius reduxit, Osor. lib. 2. de rebus Emmanuelis. [fol. 176v] Multò maiorem in Caroli leuiri auxilium ad [sect. 8] Tuneti expugnationem detulit Ludouicus Ioannis Lusitaniæ III. Regis frater, Sandoual in Chronica Caroli V. & Andrade in Chronica Ioannis III.3, par. cap. 15.

Si ergo Lusitaniæ Rex exercitibus, classibus [sect. 9] munitioibus & pecunijs principes Imperij, Neapolis, Castellæ, Aragonię, Flandriæ, Venetiarum & alios sæpe munifice etiam ante Indiæ explorationem iuuauit; ignorantię supinæ, aut impudentis mendacij crimen non effugiet Incognitus.

Sed & ante primam Indiæ nauigationem au [sect. 10] diamus Hieronymum Conestaggiū Lusitanis parum affectum lib.1.in pr. de Portugaliæ, & Castellæ coniunctione,

valde (ait) iam creuerat Regnum incolarum numero, ac diuitijs; longe vero impensius postea creuit anno 1482. ex Iudeorum à Castellæ expulsionē, quorum ingens numerus ex Castellæ finibus eiectus à Ioanne secundo licentiam in Lusitaniam migrandi obtinuit sub hac lege, vt octo ducati in singula capica soluerentur, & alijs conditionibus; circiterque viginti millia familiarum, quarum singulæ decem amplius capitibus constabant, in Lusitaniam migrantia fiscum Regium non mediocriter auxere.

Quibus vltra ærarij, Asiæ que opes in Indiæ expeditionem exhaustis, ad eam sustinendam nobilibus donatiua indixit Emmanuel Lusitan. Rex.

Ita vt ante Indiæ explorationem nullum ex [sect. 11] [fol. 177r] Europæis Regnum opulentius Lusitano inueniretur, vt constat ex historijs, vel eò maxime quia cæteri Christiani orbis Principes assiduis bellis velut Cadmea gens inter sese desiderant, & consumeretur.

Quorum subditis liberum olysipponis empo [sect. 12] rium mercatorum totius orbis frequentia illustre semper patuit; commercijs autem vnus cuiusque Regni opes præcipue augentur: ideo Acosta lib. 3. de proc. Ind. Salute c.11. vere & meritò dixit Indiam Orientalem auro, & auspicijs Regum Lusitanorum partam: vnde perspicaciores intelligunt Lusitaniam viris, armis, opibusque opulentiorē fuisse ante Indiæ nauigationem, quam post; cum per tot colonias vires diuixæ omnem substantiæ Lusitania exugant, & exhauriant.

Adde quod ante Indiæ nauigationem arx D. [sect. 13] Georgij, que ob auri fodinas Mina nuncupatur, sub Lusitanorum Imperium iam venerat; ex qua singulis annis tam ingens auri pondus in fiscum Regium deferebatur, vt Cananoris, & Cochimi legati cum in Indiam reuerterentur, in itinere naues ex Mina obuias habentes, tantam auri copiam (quam eis Indiæ prætor, & Almiraldus Vascus à Gama in beneuolentiæ, & gratiæ signum ostendi procurauerat) admirati contrariam opinionem, quam ex æmulorum inuidia conceperant, de-[fol. 177]v]posuerint Barrio. decad. 1. lib. 6. cap. 2.

17

Svmmarivm. Cap. XVII.

1 *Lusitani perlustrant quotannis Oceanum ab herculeo freto vsque ad extremos Sinas & Iaponios.*

Bataui, & alij inuident Lusitanis lucrum, quod ex suis nauigationibus accipiunt.

2 *Lusitani lucrum ex nauigationibus nanciscuntur, vt eo fidem Catholicam defendant.*

Rex Lusitaniæ in Africa, & Asia magnos sumptus facit in fidei tutelam, & incrementum.

Hispaniæ Rex armatus est mari, terraque contra Turcas, Mauros, piratas, & rebelles.

3 *Lucrum ex Indijs non æquat sumptus pro conseruanda fide Catholica insumptos.*

Bataui infestant sui Principis naturalis possessiones.

Prædis illecti caueant, ne fiant prædæ.

4 *Auri, Argenti, gemmarum & aromatum copia ex Indijs adducta non solum inseruit fidei Catholicæ defensionis, sed etiam Ecclesiarum Diuinique cultus ornamento. Olysipone singulis annis expenduntur viginti millia aureorum in odoribus, qui saris in delubris cremantur.*

5 *Lusitani præferunt honorem diuitijs, & in seqq.*

[fol. 178r]

Asiatico Cap. XVII. De Lusitanorum lucro ex Indico commercio. Cap. XVII.

OBIectat Incognitus Lusitanis lu [sect. 1] cri auiditatem, & quod sibi velut dardanarij vniuersi orbis quæstum soli vsurpare satagant: haud credendum erit Incognitum ob bonum publicum talia effutire, sed proprio commodò adhæc verba incitari, propter quod & alij nostræ inuident nauigationi, potius suum lucrum affectantes, quam propagationem religionis.

Cum Lusitani lustrent quotannis quidquid [sect. 2] Herculeo freto vsque ad extremos Sinas, & Iaponios Oceanus circumfluit Bos. de sign. Eccles. 3. tom. lib. 20. cap. 6. pag. 51. id quoque emolumentum etiam & opes ex suis peregrinationibus quærunt, sine quo vix tota Europa substinere posset sumptus, quos quotidie Lusitaniæ Rex in Africa, & Asia in fidei Catholicæ augmentum, & protectionem, cum maxima hominum, & pecuniarum iactura facit; ita vt nec Indiæ merces, nec Lusitaniæ ad tantum onus sustinendum sufficiant: præcipue hodie cum Rex noster varijs in Prouincijs cum exercitibus, & classibus mari, terraque contra Turcas, Mauros, infideles, piratas, rebelles [fol. 178]v] & Hæreticos, armatus esse debeat; in quo non tam pomeria suæ ditionis quàm Christianæ exhaustis in id proprijs & vassallorum facultatibus quærit, Damianus à Goes de rebus, & Imperio Lusitanorum ad Paulum Iouium.

Itaque maius onus & hoc grauissimum, quam [sect. 3] lucrum nauigatio Indica Hispanis affert, vt testatur Acosta libr. 3. de procurand. Indorum Salute capit. 3. testis est ipsa Batauia, quę contra suum Principem potentissimum, sed maioribus districtum curis, Hispaniæ auro, & diuitijs armata tot annis non solum insultet, sed in illius fines, & ditiones audacter ingrediatur prædis illecta; quæ quia hamatæ sunt, caueant, ne qui illis pascuntur, tandem ipsi prædæ fiant.

Ipsa etiam auri, argenti, gemmarum, ac [sect. 4] aromatum copia non tantum ex Indijs aduehitur, vt Rex Catholicus Ecclesiam Catholicam aduersus inferni portas protegat; sed vt in res etiam sacras, templa, sanctorum & præcipuè immaculatæ Deiparæ imagines, ac solemnia sacra erogentur: ita vt (maiora omittam) ex viris fide dignissimis affirmet Bossius statim citandus Olysippone singulis annis expendi aureorum viginti millia in odores, qui sacris in delubris cremantur: quę munera & opes amplis-[fol. 179r]simas ad Ecclesiæ Catholicæ cultum, & ornamentum ex longinquis oris deferenda diuinis oraculis probat, & inter vera Ecclesiæ Catholicæ signa refert Thomas Bossius de signis Eccles. 3. tom. lib. 20. cap. 6 pag. 51.

Vt autem constet quod Lusitani omni lucro Re [sect. 5] ligionis causam ante ferunt, illustre Indici Proregis factum proferatur: Constantinus Brigantini Ducis filius Indiæ Prorex potentissimum Ianafatani in Taprobane tyrannum debellauit, coronęque Lusitanię subegit anno 1560. & inter opima Thesauri spolia dens simij (cui fanum insigne dicatum erat, cuius (vt alia sileam) dumtaxat pecori in victimarum vsum custodiendo, porticus miram in longitudinem excurrerat, columnarum septingentarum è marmore tantæ magnitudinis vt Agripę columnas, quę in celeberrimo omnium Deorum templo Romæ visuntur, sine dubio adæquarent ex Maff. lib. 1. hist. Ind.) in adyto inuentus, quem tutelare veluti numen magna Orientis pars superstitiosissime colebat, singulisque annis Orientis Reges magnum auri & gemmarum pondus per suos legatos nefario denti offerebant; impressamque in aromatica massa effigiem sibi deferri curabant, vt si non prototypum penes se, imaginem saltem haberent. Huius reliquæ amissionem [fol. 179v] prædicti Reges ægre tulere; & statim Pegu Rex in Taprobanem ad Victorem legatos mittit cum magna aureorum millium copia, vt dentem illum gentium Orientis solamen, & idolum sibi concedat cum mandatis, ne legati vllo pretio reliquiam dimittant, seque reliquis Orientis Regibus in re tanta præferri procurent: & cum nostri Imperij status pecunijs valde laboraret, propter ingentes sumptus, qui quotidie ex insurgentium bellorum occasione, & impensis oriebantur; virique militares non dimittendam aurei millionis oblationem instarent, quibus, & militibus debita stipendia solui, & in seruitutem Regum superbia, & rebellio redigi in fidei argumentum, & nostri Imperij stabilitatem, possent; nec ideo idololatriæ ansam barbaris præberi clamitarent, quando quidem, & ipsi idololatræ erant, & illius nefandę reliquiæ imaginem colebant; vnde ex prototypi adoratione nullum vitij, aut virtutis discrimen constitui poterat; vicit tamen Constantini constantia, ac suffragium & ex Theologorum sententia superstitiosam reliquiam Ethnicis nequaquam reddendam cuiuslibet pretij intuitu, aut maioris boni colore constituit, & extemplò in ipso senatu, & coram eisdem consiliarijs, dentem zafir, carbunculisque magni pretij exutum, seu potius degradatum, in ahenum mortarium proprijs manibus, in pulueres re-[fol. 180r]ductum in ignem ad illud sacrificium accensum proiecit, cultui Diuino, & fidei zelo omnes Thesauros, & humanos honores postponens Lucena in vita Xauierij lib. 2. cap. vltim. Petr. Ortix en la viagen del mundo libr. 3. cap. 13. licet id per incuriam Petro Mascaren. tribuat: exhibeant Bataui, qui nobis fidei Catholicæ mendas obijciunt, & improperant, ex omni antiquitate simile religionis exemplum; sed hoc Brigantinę familiæ

opus est, vt ceteri Europæ Principes, sicut ab illa prosapiam ducunt, virtutum quoque & religionis documenta accipiant.

Alfonsus Albuquerque Indiarum Prætor cum [sect. 6] Vtimutiraia, quem Mauris in iure dicundo Malacæ præfecerat, ob prodicionis crimen capite plecti cum filio, & nepote constitueret, centum millia aureorum, quæ ab Vtimutiraia vxore pro illorum vitis offerebantur, iustitiam pretio licitandam non esse respondens, contempsit Barr. decad. 2. lib. 6. cap. 7. Maffæus lib. 5. histor. Indic.

Aluarus Acuña, dum Diensi arci à Mamudij exercitu obsessæ subuenit, naues auxiliares expug [sect. 7] nat, ducem in arcem infert, cui magnum auri pondus frustra offerenti cum primoribus abscissæ ceruices, ab hostibus agnitæ rabiem in Lusitanos acuere, Damian. de bello Cambaico comment. 3. ad fin. Maff. lib. 13. hist. Ind.

18

[fol. [180]v] **Svmmarivm. Cap. XVIII.**

1 *Incognitus improperat Lusitanis scandala, facinora, & impietates in India.*

Lusitani intra Ecclesiam Catholicam constituti ex Incogniti confessione.

2 *Ecclesia vera veris miraculis constat.*

3 *Nouatores miraculis suam doctrinam non confirman.*

Apostoli signis & virtutibus prædicabant.

D. Paulus miraculis doctrinam Christi confirmat.

Moses miraculis ostendit se à Deo missum.

Regnum Dei non in sermone, sed in virtute consistit.

4 *Lusitaniæ Regum præcipua cura infidelium conuersio.*

5 *Epistola Ioannis tertij cirra fidem Catholicam dissiminandam, & conseruandam in Oriente.*

6 *Miracula ad infidelium conuersionem concurrunt, vel in bellis, vel infidei probationem.*

Miracula hodie cur non fiant frequentius in infidelium conuersione, sicut olim?

7 *D. Franciscus Xauierius Apostolorum hæres miraculis plantat fidem in Oriente.*

Sina & Iapo martyribus pro fide Catholica triumphat.

Iesuitæ cum magno fructu in Orientali conuersione operantur, duplicique honore fruuntur velut Benjamin.

8 *Lusitani laici velut nuncij Apostolici Reges, & populos ad fidem conuertunt.*

[fol. 181r] *Iacobus Canus Congi Regem, & populum conuertit.*

Antonius Galuanus in Malucis Reges, & populos conuertit.

Antonius Paiua in Macazares conuertit Reges, ac procures.

9 *Abassini Imperator, procures, populusque hodie obsequium Romano Pontifici præbent.*

Iesuitæ in Abassia.

Abassini obsequium Clementi VII. coram Carolo V. defertur Conuersio infidelium, & Apostasiæ reductio ad fidem Catholicam, pertinet ad miraculorum genus.

10 *Lusitani in bellis diuinam opem experti contra Mauros, Turcas, & infideles.*

Virgo, Iacobus, Thomas, & alij sancti visibiliter in prælia pro Lusitanis ingressi.

11 *Bataui cum Regibus copulati à nostris sæpius repulsi.*

12 *Auberti Miræi testimonium de gloria, & fide Lusitanorum, deque religione Catholica per eos amplificata in India Orientali.*

Lusitani in Indiam arma victricia, & crucis trophæum inuexerunt.

13 *Gerardi Mercatoris testimonium de cultu, Christique religione per Lusitanos in Oriental: ora propagata.*

14 *Lusitanorum triumphus in Africa, & Asia contra Turcas, Mauros, infideles, & rebelles.*

Lusitanorum victoriæ diuino potius auxilio, quam ipsorum fortitudini tribuenda.

[fol. [181]v] *Religio vera semper in Lusitanis eluxit.*

15 *Lusitanorum gloria, & fortitudo non diminuitur ex diuinis auxilijs.*

16 *Lusitani à Deo prædilecti miraculis ab Infantia Regni Lusitanici.*

Alfonsus Lusitaniæ Rex primus debellat quinque Reges Mauros Christi apparitione confirmatus.

17 *Lusitanorum Regum insignia quinque Christi stigmata, & cur magis Lusitanis, quam alijs Regibus fuerint concessa.*

D. Thomas Christi latus, & vulnera perscrutatur, vt eorum fidem, & veritatem gentibus reuelaret, Lusitanisque idem officium relinqueret.

Alfonso Albuquerque crux in cælo apparet.

18 *Crucis, ad quam interfectus est D. Thomas, miraculum illustre, ac frequens.*

19 *Spolia hostium Lusitaniam ditarunt.*

20 *Crucis miraculum hodie in Goa.*

[fol. 182r]

De Lusitanorum Religione in India Orientali, Cap. XVIII.

IMproperat Incognitus Lusitanis scandala, facinora, & impietates in India Orientali: cum miracula, & exempla vitæ ad infidelium conuersionem ab illis expectanda forent. Maximas certe grates Lusitani Incognito, & debent, & agunt; agnoscit enim miracula, & signa cœlestia à nobis deberi, & desiderari ad fidei Catholicæ confirmationem, & promulgationem; & inde fateatur inuitus Lusitanos intra Ecclesiam Catholicam, Apostolicam, & Romanam contineri. Solum namque miracula vera in vera Ecclesia [sect. 2] reperiri, & illam probare docent D. Augustinus tract. 13. in Ioannem de vnitatem Ecclesiæ cap. 16. & lib. 22. de ciuitate Dei cap. 8. Bellarmin. lib. 4. de Eccles. cap. 14. Bossius latissimè de signis Ecclesiæ tom. 1. libr. 5. cap. 1. & de miraculis in Africa, & India Orientali cap. 2. vers. incusamus, cum seqq. Iodocus Coccus in Thesauro Catholico tom. 1. lib. 8. de signis Ecclesiæ art. 13. & de miraculis Indiæ

Orientalis, ad finem artic. & in Eccle-[fol. 182]v]sia Catholica sese miraculorum vinculis retineri affirmabat D. Aug. contra Epistolam fundamenti cap. 4.

Per contrarium nuperi nouatores (qui repu [sect. 3] dium Romanæ Ecclesiæ dederunt) in nouorum dogmatum confirmationem, quod signum, quod miraculum ediderunt? vt eorum doctrina à Deo nouiter missa crederetur, prout necessarium erat si illa vera foret, Marc. vltim.

Prædicauerunt Domino confirmante sequentibus signis

, & ad Hebræos. 2.

Constante Deo signis

, D. Paul. 2. Cor. 12.

Signa Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis & prodigijs, & virtutibus, cum alijs relatis per supra citatos; sic Moyses Exed. 4. à Deo missum se ostendit editis miraculis,

non enim in sermone est Regnum Dei

(vt ad Corinth. 4.)

sed in virtute

, hoc est in vi, & potestate res mirabiles patrandi ex Perpinian. orat. 12. de retinenda veteri religione.

Vt autem constet Regibus Lusitanis præcipuam [sect. 4] semper infidelium conuersionis curam fuisse, vnam tantum Ioannis III. ad Ioannem Castrum Indiæ Prætorem Epistolam referam (vt Incognitum imitemur, qui alias Epistolas Regis nostri ad Batauorum ab India expulsionem datas in suæ disputationis calse transcribit) cuius meminere Maffæus lib. 12. histor. Indicar. pagin. mihi 300. Lucena in vita Francisci Xauerij libr. 2. capit. 22. singu-[fol. 183r]la namque verba singularem pietatem, & sapientiam Regum Lusitaniæ ostendunt, sic ergo scripsit.

Ioannes Rex, Ioanni Castrio Indiæ Prætori, [sect. 5] amico S. Quod non ignoras, idololatria tam graue piaculum est, vt ea in meis Regnis villo pacto ferenda non sit: delatum est autem ad nos, in Goanis finibus, tùm publicè, tùm priuatim coli sacella idolorum: præterea ludos, ritusque ethnicos celebrari palam. Ac proinde, tibi etiam atque etiam mando ac planè iubeo, idola omnia per idoneos administros inuestigata, & vndique sublata comminuas, comburasque, & cum grauibus edicas minis, ne cui prorsus vllum eiusmodi simulacrum, aut signum ex ære, ligno, argilla, gypso, aliove metallo, materia, massa, fundere, sculpere, fingere, exprimere, figurare: aut aliunde importatum habere, seu sacra ludo sue ethnico more facere, aut Brachmanas concionatores magistrosve, teterrimos Christi aduersarios, vlla ope iuuare, vel tecto recipere liceat. Qui secus faxit, pœnis in edicto propositis nulla remissione mulctator. Et quia gentes ad legitimum vnus Dei cultum, non modo spe futuræ beatitudinis, sed etiam præsentibus interdum præmijs inuitandæ sunt; curabis enixe, vti redempturæ vectigalium, curationes publicæ, & alia munera quæstuosa in homines ethnicos ad hanc [fol. 183]v] diem conferri solita, in ipsos Christi neophytos primo quoque tempore transferantur. Ad classes meas deducendas audio promiscuum cogi vulgus Indorum. Placet excipi Christianos, quod si necessitas, eorum quoque operas interdum exegerit; videbis omnino posthac, vti quotidiana illis merces ac iusta soluatur. Atque hoc toto de genere. Michaelis Vasæi sententiam exquires: quem nos virum & publicæ rei bene peritum, & Christianæ religionis apprime studiosum animaduertimus. Ad hæc, certis auctoribus magno mihi meo dolore compertum est; ab Lusitanis hominibus vili pretio coempta mancipia, quæ apud Christianos dominos perfacili negotio ad baptismum adduci possunt; Mahometanis

ac barbaris mercatoribus, ad non dubium animorum interitum, vberioris quæstus causa venundari. Id piaculum ne admittatur in posterum, neu seruitia vlli nisi Christiano emptori, aut licitatori addicantur, item graui cauebis edicto. Fœneratorum licentiam, quam certo capite Goanarum legum ali didicimus, fac imperio atque auctoritate coerceas: idque caput è legum serie quam primum expungas. In oppido Bazaino templum Diuo Iosepho exstruitor, idoneumque stipendium alendo Vicario, & beneficiarijs aliquot, de meo adsignator. Annua porro tria Pardaum millia, in impuras Mahome-[fol. 184r]tis ædes, & nefarium cultum, ab eius sectatoribus impendi antehac solita; euangelij præconibus, & conuersionis adiutoribus in posterum numerantor. In agro Cialensi, neophytis à Michaelè Vasço institutis, & si qui præterea ad Christum accesserint; è meis vectigalibus trecenti quotannis oryzæ modij ab antistite diuiduntor. Pondera, pretia, pactiones, olim cum Thomæis Christianis initas, qui in Cocinensi ditione diuendunt piper, à nostris mercatoribus labefactari violarique cognouimus: nec non subtrahi corollaria, quæ ad pretium addi ex pacto conuento consueuerant: idque magno cum eorum damno pariter & offensione, quibus multas ob causas præcipue consultum oportuerat. Ac proinde curabis quam diligentissime, vt in hisce commercijs, Thomæi prorsus incolumes indemnesque seruentur: eosque ceteris etiam in rebus, vti Christianos & socios æquum est, liberaliter comiterque tractabis. Ages etiam cum ipso Cocini Rege, vti ritus quosdam ethnicos ab ipsius auguribus in piperis venditione adhiberi solitos (quandoquidem nihil ipsius ea res interest) è nostro commercio tolli permittat. Ab eodem Rege aiunt Indos ex eius ditione, qui relictis idolis Christiana suscipiunt sacra, fortunis omnibus illicò spoliari. Ab eiusmodi immanitate, & tu omnibus neruis amicum Regem ni-[fol. 184v]teris auertere: & nos ipsi quoque in eandem sententiam ad eum litteras dabimus. Socotoranam causam diligenter ipse tu mihi, coram & per litteras commendasti: eos ego populos, è miserrima seruitute ereptos admodum cupio; sed cum eo, ne Turca, cuius in imperio sunt, acrius irritetur; classesque in isthęc maria mittere paulatim adsuescat. Hoc totum, adhibito Michaelè Vasço, tu pro tua prudentia rerumque istarum vsu, videbis cuiusmodi sit. Piscarij littoris incolas, cum alijs iniurijs affici à meis ducibus ferunt; tumvero cogi ad ea quæ piscantur, sibi tantum, iniqua conditione vendenda. Cauebis igitur etiam atque etiam, ne populis ijs liberum vendendi arbitrium adimatur: ducesque mei in commercio eiusmodi ne quid sibi proprium arrogent, at que ad cæteram quoque tollendam vexationem, videbis num ea littora sat custodiri, meaque vectigalia sat commode exigi sine classibus possint, quæ res si facultatem habuerit; non est cur illuc in posterum nauigent. Præterea, cum magistro Francisco Xauerio consultabis atque dispicies, vtrum ad eius Ecclesiæ incrementum expediat, fasve sit; piscandi potestatem patere duntaxat ijs qui Christum induerint: cæteros; quoad sapiant, eo quæstu & commodo prohiberi. Qui ex ethnicis ad Christum sese conuertunt, eos audio tanquam sceleratos & [fol. 185r] sacros, à parentibus, cognatis, amicisque tecto eijci, bonis euerti, ac summa protinus in solitudine atque egestate versari. Horum tu inopiæ subleuandæ, communicata cum Vasço re, annuam è meis redditibus pecunię summam decernes, distribuendam à sacerdote, qui eiusmodi neophytorum institutioni præfuerit. è Ceilano insula, Regius vti fertur, adolescentulus, impias auunculi ne an parentis, effugiens manus, Goam baptismi gratia se contulit. Huius in persona quando ad aliorum conuersionem haud leue momentum est, dabis operam, vti doctrina quidem ac moribus, in Diui Pauli collegio cum alumnijs cæteris imbuatur: quod vero ad victum cultumque attinet, lauto separatim hospitio, impensa mea copiose ac liberaliter habeatur. Significauit is ipse mihi per litteras, ad Ceilani regnum, sibi ius actionemque competere: videbis quid nam hoc sit: totamque rem probe exploratam & cognitam ad me perscribes. Quod autem tyrannus in suos

populares, qui Euangelio credere, tam crudeliter sæuij; seras quidem illas, veruntamen debitas tanto sceleri pœnas ab eo per te quam primum exigere volo: & grauem audaciæ mercedem statui; quo intelligant omnes, nihil esse mihi antiquius, quam vt omni ex parte integri, incolumesque seruentur, qui à dæmonum castris ad Christiana signa transierint. Ab ethni- [fol. 185]v]cis artificibus, Christi Domini, Virginis Matris, & sanctorum imagines pingi, atque adeo circumferri venales; minime decorum est nomini Christiano. Tu ergo, cum proscriptionis ac virgarum minis edices, ne cui profano tabulas eiusmodi pingere, aut vendere quoquomodo in posterum liceat. Parœciale Cocini templum, itemque Colani, dudum inchoata patere imbribus putrefacienda, turpissimum est. Vtrumque tu, architectis ac fabris adhibitis, quam primum tegendum, ac perficiendum curabis. Placet etiam, in vico Noroa templum Diuo Thomæ Apostolo fieri; Calapore cæptam sanctæ Crucis ædem absolui; itemque in Ciorano insula templum excitari. præterea, locis idoneis auditoria & scholas institui, ad quæ statis diebus non Christiana modo plebs catechismi causa; verum etiam ethnici, ad Euangelium audiendum vel inuiti conueniant.

*Quandoquidem in ista mea ditione mihi primum omnium, &
maximum est obsequium Dei, & Christianæ religionis amplificatio.*

cupio vehementer è Salsetanis quoque & Bardesijs finibus quibus mihi nuper Idalcan cessit: idolorum cultum, ac profanas gentium superstitiones prorsus euelli. Id quo citra tumultum ac vim, hoc præsertim initio fiat; expedit, rationibus ac disputationibus quam lenissime populos edoceri, quanto in errore, ac verita- [fol. 186]r]tis ignoratione versentur: quamque vel peruersum vel impium sit, cultum vni debitum Deo, simulacris lapidibusque ab homine tribui. Porro, ad eas pellendas tenebras, cum alios viros adhibebis virtute & eruditione præstantes; tum vero ipse tu primarios gentis euocare, alloqui, monere non desines, atque omni ratione ad Christum allicere. Qui sese dederint; hosce, in fidem receptos, non tueberis modo; sed etiam pro suo quemque captu fouebis ornabisque. Hæc omnia scito nobis maiorem in modum esse cordi: quæ singula, te pro tua industria & probitate sedulo curaturum esse considimus. Almerini, viij. Idus Martias M. D. XLVI. Epistolam igitur hanc, indicem regiæ pietatis ac sapientiæ, Vasæus in Indiam pertulit plenus optima spe.

Quod vero ad miracula attinet, dupliciter [sect. 6] ea euenire & expectari ad infidelium conuersionem possunt, uel in bellis, vel in prædicationis probationem, vtrumque olim, & hodie in India Orientali claret, vt interim præteream rationes, ob quas hodie frequentius in infidelium conuersione miracula non fiant, sicut olim de quo Acosta lib. 2. de procuranda Indorum Salute cap. 9. & 10.

[fol. 186]v] Quoad prædicationis opus (alia omittamus) [sect. 7] multis miraculis fidem inter Indos, & Iaponios inde ab Apostolis quasi per manus traditam sartam, tectam, ac ne vestigio quidem degenerem sanctus Franciscus Xauerus, verus hæres Apostolorum, sicut hi testamento cauerant, ita dissiminauit non minori gloria, quam animo, vt refert Clarus Bonars. in emphyteat. honoris lib. 1. pag. 21. cuius prædicationis vberrimos colligunt fructus (annitentibus præcipuè è Societate Iesu alumni, qui in Ecclesia nouissimi veluti Benjamin duplici honore perfruuntur) Iapo, & Sina; cum multæ laureatorum myriades cœlestem patriam triumphantes ingrediantur, de quo legendi sunt duo libelli de persecutione Ecclesiæ Iaponis, a P. Petro Morejon editi.

Quod si à laicis etiam hæc expectanda sunt, [sect. 8] Iacobus Canus in Æthiopia Occidentali, Maffæo libr. 1. histor. Indicar. pagin. 8. Antonius Galuanus in Malucis, Barrio decad. 4. libr. 9. cap. 21. Maffæo hist. Ind. lib. 10. à pagin. 239. Antonius Paiua in Macazaribus; Maffæo lib. 12. hist. Ind. pagin. 285. Lucena in vita Xauerij libr. 3. capit. 1. referentibus, velut Apostolici

nuncij Reges, & populos ad fidem Catholicam conuerterunt; militares enim homines erant, & ferro potius, quam litteris innutriti, ac nihilominus rudibus eorum sermonibus [fol. 187r] Reges, & populi ad studium verę pietatis exarcerunt, & in Domini caulam ingressi sunt. Sic & in Æthiopia interiori indefessa Iesuita [sect. 9] rum sedulitas Imperatorem Regnumque Abassinorum Urbano Octauo, Romano Pontifici, vti vniuersę Ecclesię pastori. & summo in terris Dei Vicario hodie subiecit; quod Reges Lusitanię à Ioanne II. summo studio, & assidua cura, multifariam procurarunt. Nam licet olim Abassini Alexandri legatus Bononię in celeberrimo conuentu, cum Carolus V. Cęsar coronatus adesset, Clementi VII. obedientiam solemnem cum adoratione, & pedum osculo detulisset, in eadem tamen sententia Imperatores, seu Reges Abassini imprecationibus, & diris ab Alexandrino Patriarcha, cui in spiritualibus parebant, territi non perstiterunt. Vicit tandem ministrorum constantia, Petrique successor collum supposuerunt; quę conuersio, & ad ouile ouis amissę reductio ad miraculorum genus spectant, teste Beda comment. 3. in Marc. cap. 11.

In bellis vero semper Lusitani diuinam opem [sect. 10] sunt experti, vt passim ex historicis Osorio, Maffæo, Lucena, annalibusque societatis IESV constat, & probant Thom. Bossius de signis Ecclesię tom. 2. lib. 17. cap. 7. pagin. mihi 431. & Ioannes Bonifacius in histor. Virginali lib. 3. cap. 13. §. an-[fol. 187v]te pen. & vltim. quod dupliciter euenit, vel virgine, Iacobo, Thoma, Angelisue visibiliter in pręlium ingressis; vel cum parua manu innumerabiles hostium exercitus (vt infideles etiam fatentur) Lusitanis, Dei, Virginis, sanctorumve ope implorata, profligantibus; vtrumque referunt multis exemplis citati auctores, ¶ de quo etiam ipsi Bata [sect. 11] ui sæpius à nostris repulsi testes sunt integerrimi, tametsi cum potentissimis Indię Orientalis principibus colligati, & socij in pręlia, & obsidiones confidenter descenderint.

Vndè Aubertus Miręus in politica Ecclesias [sect. 12] tica lib. 2. cap. 15. in hæc verba.

Quo melius de Christiana meruisse rep. Lusitani iure putandi sunt, quod cum terrestri itinere sine summo vitę discrimine ea loca peti non possent, & vix quisquam reperiretur, qui peregrinationem eiusmodi suscipere auderet, ornatissimis ipsi classibus extima legentes Africę littora, bonę spei promontorium ante id tempus penę incognitum, auream Chersonesum, quę Malaca dicitur hodie, Taprobanam, quę Samatra, Sinas denique præteruecti ad ipsam de qua diximus, Iaponis insulam ingenti ausu, summaque animi magnitudine penetrarunt iisdem Indię orę magna parte subacta, Sinus etiam Persici faucibus fortiter æque, ac feliciter occupatis. Arabici vero nauigatione crebris incursionibus impedita, mercibusque Indicis per Africum, atque Athlanticum Oceanum in Hispaniam auersis, non modo Memphitica Turcarum vecti-[fol. 188r]galia grauissimis damnis, atque incommodis affecerunt, sed etiam Christi liberatoris nostri cultum, ac nomen apud eos populos, vel nunquam ante id tempus auditum, vel diuturna vetustate, atque obliuione deletum, salutari prædicatione longe, lateque propagarunt, adhibitis perductisque secum summi Pontificis iussu multis Euangelij præconibus tum aliarum familiarum, tum vero præcipuę Societatis Iesu,

& paulo post,

Lusitanis itaque in Indiam commigrantibus, & Imperio late propagato Christi cultus, ac reuerentia per vastissimum illum Asię tractum sese erigere cępit.

Gerardus Mercator in tabula Lusitanię.

Hinc [sect. 13] homines, refert, incredibili virtute, ac felicitate profecti, omnes orbis terrarum partes obierunt: Africę magnam partem in prouinciā redegerunt; innumerabiles insulas, quarum aut nomen tantum, aut nec nomen quidem vllum

extabat, primi patefecerunt, iidemque occuparunt: Asiam terram beatissimam sibi stipendiariam fecerunt; remotissimas nationes Iesu Christi cultum, religionemque docuerunt
 Quid commemorem Æthiopiam deuictam; [sect. 14] Arabiæ, & Persidos vrbes munitissimas expugnatas; Indiam durissimo bello superatam; Turcarum potentiam in illis partibus nostrorum virtute repressam, atque conuulsam; rebellium & piratarum vires fractas, tanta est enim rerum à nostris gestarum magnitudo tanta copia, vt neque possit quisquam, ne si mentiri quidem velit, maiora configere, neque vera consectans, omnia breui tempo-[fol. 188]vris spatio persequi, quæ omnia sine Dei immortalis ope præsentissima fieri non potuere. Neque enim ita nostrorum audaciam, & domesticam, natiuamque indolem amabo, vt res tantas humana prudentia, atque viribus, & non potius diuino consilio, & numine gestas existimem. Neque enim calliditate Mauri, neque apparatu bellico Turcæ, neque numero Arabes, neque nauibus militibus, & armis Bataui longe superiores à nostris vinci potuerunt; sola pietate, atque sanctissima Christi religione, quæ in nostris semper eluxit, superati, atque dissipati sunt, vt prosequitur Osor. de nobil. Christ. lib. 3. pag. mihi 241. vt merito Poeta libr. 10. canere posset.

Deus (nec te sententia fallat)

Lisidas sustent at opes: non viuuda bello Dextra viris, animusque ferox, patiensque pericli.
 Nec tamen ex his diuinis auxilijs virtus, forti [sect. 15] tudo, aut gloria Lusitanorum minuitur, sed potius augetur, magis & illustratur; sic & Daud bellica virtute insignis, confidenter in auxilium inuocabat Dei opem Psalm. 34.

apprehende arma, & scutum, & exurge in adiutorium mihi, effunde frameam,
 vt eleganter disserit Lucena in vita Xauierij lib. 6. cap. 1.
 Sed in hoc nostri iam inde à Lusitaniæ infan [sect. 16] tia à Deo prædilecti sunt; cum quinque Christi stigmata Diuo Alfonso huius nominis, & Lusita-[fol. 189r]norum regum primo diuinitus ostensa, & in insignia Regia insigni pietate in æternum suscepta fuere; qua tanta indulgentia coorti Rex, & Lusitani quinque feroces, & præpotentes Mahometanos Reges in Orichensi agro debellarunt Naua. cap. nouit not. 3. num. 149. Molin. in nobilitario de Andalusia lib. 1. cap. 43. Thomas Bossius de signis Ecclesiæ tom. 2. lib. 7. cap. 7. pag. 430. Quæ stigmatum insignia non inter Aquilæ [sect. 17] rostra, Leonis ve vngulas, cum Agni teneritudinem præseferant; non inter liliorum flores, cum clauis fuerint aperta (vt alij in Lusitanorum Regum inuidiam, cur magis illis, quam alijs indulta fuerint obloquebantur,) sed in locum crucis, qua antea Lusitaniæ Principes in ipsius propugnandæ, & promulgandæ testimonium, & protestationem vsi fuerant, collocanda erant; non sine præsagij mysterio, vt eadem insignia in easdem orbis plagas, quæ Thomæ Christi latus, & vulnera perscrutanti, vt certiore eorum veritatem, fidem, & notitiam gentibus reuelaret, commisse fuerant, & peragratæ, à nostris cruciferis deducerentur; quod & postea confirmauit purpureæ crucis signum præfulgens Alfonso Albuquerque in Erithræi maris ingressu apparens ex Maffeo libr. 5. histor. Ind. pag. mihi 122. & nostris annalibus.

Comprobauit & idem speciosa illa crux san [sect. 18] -[fol. 189v]guineis, & in speciem recentibus compersa guttis, quadrato lapide insculpta, ad cuius amplexus, & oscula Diuus Thomas à barbaris mactatus fertur vt notæ circulum ambientes à peritissimis linguarum Brachmanis explicatæ declarant, Lusitanis ad Sacelli ædificationem fundamentum aperientibus inuenta anno 1548. nam dum in illius cultum octo diebus ante Christi Domini Tribus ante Apostoli natalem, cum ab Ecclesia expectatio virginis partus celebratur, Christiani in eam ædiculam rei diuinæ causa conuenerant, simul atque ab diacono cœptum Euangelium est, vniuerso inspectante populo cruz modicis primo stillis, largo deinde

sudore manauit, admota tersui linteola sacra cruentas ebibere maculas, color etiam crucis è candido sensim in pallidum, epallido in atrum, ex atro in cæruleum splendore cessit, ac tandem, sacrificio peracto natiuus redijt, id quod in eadem anniuersarij die, & in Euangelij inchoatione, eijsdem circumstantijs non semel contigisse testantur, ex alijs Maffæus lib. 12. ad fin. histor. Indic. Lucena lib. 3. cap. 5. in vita Xauerij, qui non insubtiliter colorum mutationes exponit, quæ quidem miracula, & Euangelio astruxere fidem, & Lusitanis ad omne periculum, & dimicationem pro crucis trophæo subeundam animos addidere.

Tot ergo Regum (vt ad Lusitaniæ infantiam re [sect. [19]] -[fol. 190r]curramus) ac hostium tractu temporis in Lusitania, & Africa deuictorum opima spolia maiores alias prouincias, quam Lusitaniam ditare valuere vt vno beneficio, & de fidei hostibus triumphus, regni amplitudo, gloria victoris, ac diuitiarum cumulus (tanta Dei est clementia) simul obuenerent, vt hoc vno argumento constet Lusitaniam multis saltem hostium spoliis diuitem ante Indiæ nauigationem fuisse contra Incogniti assertionem.

Si adhuc in India cœleste miraculum, & recens [sect. 20] petat Incognitus, anno 1619. Februario mense in monte boni visus iuxta Goam, in cruce è ligno fabre facta, & fixa Christus Dominus multis videntibus, multisque miraculis subsequenter, attestante toto Oriente apparuit, prout prosequitur dominus Franciscus de Herrera Maldonadus Canonicus de Arbas in epitome Sinæ cap. 18. & 19. quo Crucis triumpho, & in eiusdem anniuersario claudocaput, & librum.

Nam mea iam longo meruit ratis æquore portum

[fol. [190]v] Vallisoleti: Ex officina Hieronymi Morillo. Almæ Vniuersitatis Typographi.
Anno M. DC. XXV.

[fol. [191]r]

INDEX EORVM, QVAE IN HOC VOLVMINE
CONTINENTVR.

A.

Abassini Imperator, Proceres, populusque hodie obsequium Romano Pont. præbent. cap. 18. nu. 9.

Abassini obsequium Clementi VII. coram Carolo V. defertur, cap. 18. n. 9.

Abiatharis Sacerdotis depositio per Salomonem non dat potestatem Regi, aut Imperatori contra summum Pontificem cap. 6. n. 91.

Abiathar depositus propter coniurationem, cap. 6. n. 92.

Abraham auxilium præstitit contra Reges, à quibus iniuriam non accepit, cap. 9. num. 16.

[fol. [191]v] *Accolæ maris Indici nauigando, & piscando quasi possessionem adquisierunt, c. 14. num. 49.*

Acquiri quod potest ex concessione expressa, potest ex tacita, & præscriptione, cap. 14. n. 51.

Adriatici maris Imperium pertinet ad Venetos, cap. 13. num. 34.

Aduersatiua, autem, non semper excludit, cap. 10. num. 20.

Aer quasi possidetur, cum supra nostrum solum est, c. 10. num. 44.

Aeris excipiendi gratia non possumus alienum agrum ingredi, cap. 10. n. 45.

Æthiopes habebant vaticinium de nostra in Indiam nauigatione, cap. 4. nu. 9.

Africæ Imperium Lusitanicum iuste adquisitum, c. 9. nu. 11.

Alexander VI. diuisit ius nauigationis in Indias inter Lusitaniæ, Castellæque Reges, capit. 1. num. 6.

Alexandri VI. diuisio inter Hispaniæ Reges circa Oceani nauigationem c. 7. n. 1. & interueniente ipsorum Regum voluntate, cap. 7. n. 5. præiudicat alijs Regibus, cap. 7. num. 6. Sub conditione conuersionis infidelium, ca. 7. n. 9. Valuit inter Reges Hispaniæ ex Incogniti confessione, cap. 8. nu. 33. Ergo alijs ex præscriptione præiudicare potuit, cap. 7. n. 12. præseruat alijs Principibus ius adquisitum in Indiæ nauigatione, ca. 8. n. 11. Bulla non potuit à Principibus ignorari, cap. 8. n. 21. quo sensu accipienda c. 9. n. 8. non concessit ius ad debellandos, sed ad conuertendos Indos c. 12. n. 10 potuit alijs Principibus prohibere nauigationem in Indos, cap. 12. nu. 11. Tertius Venetijs mare Adriaticum donauit c. 10. n. 32.

Alfonsus IV. Lusitaniæ Rex opem tulit Castellæ contra Reges Mauros ad Salsum, cap. 16. n. 5.

Alfonsus V. ad liberandum à Turcis Hydruntum classem mittit, cap. 16. nu. 5.

Alfonsus Lusitaniæ Rex I. debellat quinque Reges Mauros Christi apparitione confirmatus, cap. 18. num. 16.

Alfonso Albuquerque crux in cælo apparet, c. 18. n. 17.

Alfonsus Albuquerque iustitiam præfert pecunijs. Vtimutirajam capite plectens, capit. 17. numer. 6.

Aliud est expellere à commercio, aliud non admittere, cap. 2. n. 16.

Aliud est agere de exemptione personarum Ecclesiasticarum, aliud de potestate Pontificis in ordine ad spiritualia, cap. 6. n. 93.

Altius tollere ædes licet, cap. 10. num. 44.

Aluarus Acunia victor ad Diuum ducem obtruncat magnam redemptionem contemnens. cap. 17. nu. 7.

D. Ambrosius damnat nauigationem, & maris Imperium ex ambitionis vitio c. 11. n, 32.

In Americam Romani non nauigarunt, ca. 5. num. 17.

Andreas Furtado de Mendoza aduersus Batauos arcem Malacensem defendit, cap. 3. num. 8.

Angliæ Rex titulis à Pontifi-[fol. [192]v]ce Romano condecoratus cap. 6. n. 53.

Animus quasi possidendi ius piscationis, & nauigationis tripliciter probatur, c. 14. num. 32.

Anni Plocami libertus in Taprobanam delatus tempore Claudij Imperatoris varios Romanorum numos secum deferens, cap. 5. n. 17.

Antonius Galuanus in Malucis Reges, & populos conuertit, ca. 18. num. 8. Regnum Ternatis repudiat c. 9. n. 12.

Antonius Paiua in Macazares conuertit Regem, ac Procures, cap. 18. numer. 8.

Antipodes negarunt antiqui, cap. 4. num. 5. & hæreticum affirmabant princip. in oratione ad Principes.

Apostoli diuiserunt regiones orbis, & Episcopis diœceses, cap. 8. sub n. 41.

Apostoli signis, & virtutibus prædicabant, cap. 18. nu. 3.

Aqua communis, capit. 10. num. 6.

Aqua fluminis dupliciter consideratur, cap. 10. nu. 42. & 43.

Aquæ vsus, qui consistit in bibendo, hauriendo, & lauando, est omnibus communis cap. 11. num. 34.

Aquæ vsus publicus adquiri potest ex tempore immemoriali, cap. 13. n. 14.

Argumentum à contrario sensu validum iniure, c. 11. num. 2.

Argumentum de matrimonio ad Regnum refellitur cap. 6. n. 97.

Arma & merces hostibus fidei non deferenda, cap. 8. num. 18.

[fol. [193]r] *Arma, & merces deferre hostibus est præstare illis auxilium, & iusta causa belli, cap. 8. num. 39.*

Ars Mombacensis contra Batauos à nostris defensa, c. 3. num. 6.

Arx D. Georgij ob aurifodinas Mina nuncupatur, an teque Indiæ explorationem Lusitanis subiecta, c. 16. num. 13.

Astrolabium à Lusitanis inuentum, cap. 8. num. 6.

Athalia Regina Regno, & vita ob hæresim à Sacerdote summo priuata, cap. 6. num. 86.

Athlantis insula mari subuersa vna nocte fabula est, c. 5. num. 20.

Auberti Miræi testimonium de gloria & fide Lusitanorum, de que religione Catholica per eos amplificata in India Orientali, cap. 18. num. 12.

Augusti Cæsaris imagine numisma insignitum reperitur in America per Hispanos, cap. 5. num. 16.

Aurea Chersonesus est Samatra, cap. 4. num. 2.

Aurea poma, Gorgonum domus, Hesperidum hortus & similia næniæ sunt, ca. 5. num. 12.

Auri; argenti, Gemmarum, & aromatum copia ex Indijs adducta non solum inseruit fidei Catholicæ defensionis, sed etiam Ecclesiarum diuini cultus ornamento, c. 17. nu. 4.

Autor rationem huius operis reddit, cap. 1. num. 10.

B

B*Arbari à populo Rom. vocantur populi Prouinciales, cap. 1. num. 27.*

[fol. [193]v] *Barclaius contra Romani Pontificis potestatem temporalem quibus fundamentis scripsit, c. 6. num. 72.*

Barclaij illatio inepta contra Pontificis potestatem, ca. 6. num. 76. error in asserendo Roman. Pont. potestatem temporalem, non iure diuino, sed opinionibus constare cap. 6. n. 87. absurda, ca. 6. n. 90. non negat posse Pontificem vti excommunicatione in Reges, sed negat depositione vti posse, cap. 6. num. 81.

Bartholomeus Diazius promontorium bonæ spei primus flexit ca. 13. nu. 41.

Batauorum occasio ad inestandum ius nauigationis Indicæ cap. 1. num. 8. Lusitanos ab Indico Imperio expellere conantur, ca. 3. n. 5. sæuiunt in Imagines, templa, arbores, & lapides, cap. 3. n. 6. inuadunt arcem Mombacensem, ca. 3. num. 6. Malucas, c. 3. n. 7. Malacam, c. 3. nu. 8. olim seueri, & graues, cap. 5. n. 12. Bataui, & alij in Indiam nauigant post nostrorum inquisitionem, cap. 8. nu. 9. non possunt in Indiam nauigare sine Lusitanorum licentia, quemadmodum nec infideles imo & à sortiori ipsi, quam infideles c. 8. n. 31. maiori cum ratione non possunt in India nauigare, c. 8. n. 33. nec in nostras, nec in hostium ditiones nec in alias nauigare possunt, ca. 8. n. 38. olim in mari & aquis non magni, c. 11. n. 32. nauigant per Oceanum, & mare Hispani cum, c. 11. n. 40. ineunt fædus cum Turcis, Mauris, & [fol. [194]r] infidelibus, c. 13. n. 49. in Indiam non nauigarunt nisi postquam Philippus I. successit in Lusitaniam, ca. 14. n. 48. rebellarunt contra suum Principem naturalem, c.

15. n. 5. *Batauorum dolus & fraus in contractibus cum Indis*, c. 15. n. 7. *genus noxium populandisque Prouincijs natum*, c. 15. n. 7. *Bataui & alij inuident Lusitanis lucrum, quod ex suis nauigationibus accipiunt*, c. 17. n. 1. *infestant sui Principis naturalis possessiones* c. 17. n. 3. *cum Regibus copulati à nostris sæpius repulsi*, c. 18. n. 11.

Batauia Flandriæ pars, cap. 8. num. 36.

Bellum contra Turcas, & Mauros semper iustum, c. 9. n. 10. *ob fidem violatam iustum*, c. 9. num. 15.

Bellum non est medium aptum ad fidei propagationem cap. 12. n. 8.

In bello iusto an liceat contra Christianos Principi Christiano auxilium infidelium inuocare? cap. 13. n. 52.

Benedictus Ægidius non disputauit in casu Batauorum, c. 8. n. 39.

Bona fides non est necessaria inconsuetudine prout est lex, est tamen neceßaria in consuetudine prout est præscriptio, cap. 14. num. 20. *ita præsumitur in præscriptione immemoriali, ut non admittatur probatio in contrarium*, cap. 14. num. 37. *requiritur in præscriptione etiam immemoriali*, capit. 14. num. 34. *produciturque ex causis iniustis*, cap. 14. num. 35.

[fol. [194]v] *Bona Turcarum, & Maurorum bello à fidelibus iustè acquisita*, c. 9. num. 11.

Bona acquisita bello iusto cedunt victoris dominio, c. 9. num. 11.

Borrellus reprobatur circa Alexandri VI. Bullæ interpretationem, cap. 12. nu. 6. & 7.

Brutus à Seneca reprobatur ob Cæsaris occisionem ca. 6. num. 2.

Bucanani encomium in Lusitanos, cap. 5. num. 23.

Bullæ cænæ excommunicatio contra raptores ex naufragio, cap. 2. n. 6.

Bulla Alexandri VI. vide verb. Alexander VI. Bullæ Pontificiæ verba referuntur circa comissionem conuersionis Regibus Lusitaniæ delegatæ, cap. 7. numer. 9.

C

CAbouerde Hesperides, c. 5. num. 10.

Campson & Turcarum Imperator magnas clafses ædificarunt ad expellendos Lusitanos ex India, c. 8. num. 28.

Caput Ecclesiæ Vniuersale dari oportet, cap. 6. n. 6.

Carolus V. animaduerti vult in Castellanos in Indiam Orientalem nauigantes, cap. 14. num. 47.

Castellani, Galli, & alij prohibiti sunt à Lusitanis in Indiam nauigare, ca. 14. num. 47.

Castellani iuste Mexicum obtinere Talcha Thedanos iuuando, c. 9. num. 16.

Castrensis opinio retorquetur contra Incognitum, cap. 14. n. 52.

Catoblepas serpens visu ne-[fol. [195]r]cat, cap. 5. num. 4.

Cause etiam iniustæ inducunt bonam fidem, cap. 14. n. 44.

Ceilam est Taprobana, ca. 3. num. 12.

Christiani Principes vocati à Pontifice in societatem nauigationis Indicæ eam non admiserunt, capit. 8. num. 20.

Christophorus columbus occidentales Indias detexit, cap. 1. num. 5.

Christus in cælum ascensurus reliquit in terris vicarium, c. 6. n. 4. habuit omnem potestatem, c. 6. n. 56. non habuit, nec habere voluit Regnum temporale, c. 6. n. 60. non fuit Monarcha temporalis ex aliquorum sententia fuit tamen ex veriori, cap. 6. numer. 66. non communicauit Petro potestatem excellentiæ, cap. 6. numer. 67. fuit Monarcha temporalis, habuitque potestatem excellentiæ super omnia temporalia cap. 12. n. 3. dum Petro concessit spiritualem potestatem eo ipso concessit temporalem in ordine ad spiritualem, cap. 12. num. 4. dominus maris, & ventorum figuratus per Noe, qui fuit figura Christi cap. 12. num. 6. dedit Petro potestatem in fideles, non vero in infideles, capit. 9. numer. 3.

Christi Vicarius usque ad finem sæculi durabit, c. 6. num. 5.

Ciuitatis optimus status sub iusto Rege, cap. 6. num. 2.

Coloniæ plures Lusitanorum in Africa, & Asia, cap. 8. num. 9.

[fol. [195]v] Columnæ lapideæ in Asricæ littoribus collocatæ in nostræ ditionis testimonium Lusitanorum Regum iussu, c. 8. n. 5.

Commercio sunt exemptæ res, quas natura, iusgentium, aut mores ciuitatis prohibere, capit. 2. numer. 10.

Commercium iuregentium commune potest a licui ex iusta causa priuatiuè competere, & alijs prohiberi, cap. 8. num. 12. Lusitani cum Indis sibi adquirere potuere, tum ex Pontificis concessione, tum ex laboribus & expensis, cap. 8. num. 12. commercium extra esse & habere commercium rei differunt, c. 13. num. 5.

Commissio nomine proprio directa in dignitatem transit in successorem, c. 6. n. 27.

Communes res, quæ sint ex Cicerone cap. 10. numero 5.

Communia iurisgentium, quæ Romani vocauerint, ca. 10. num. 7. iurisgentium post adquisitionem manent publica populi vnus cap. 10. n. 26.

Confirmatio Romani Pont. olim competebat Imperatori, cap. 6. n. 100.

Conquistæ Regum Lusitaniæ multo sanguine, & sumptibus comparatæ, cap. 11. num. 41.

Consensus hominum vnanimis in re aliqua est coniectura, vt ea iurisgentium putetur, cap. 14. n. 5. liber inducitur ex præscriptione immemoriali adeo, vt probatio in contrarium non admittatur, cap. 14. num. 45.

Constantini Indiæ Prore-[fol. [196]r]gis illustre religionis documentum in dente simij comburendo, capit. 17. num. 5.

Constitutiones Pontificiæ Romæ promulgatæ vbique obligant, c. 8. n. 23.

Consuetudo dicitur adquisitio per temporis possessionem, c. 13. n. 27.

Consuetudine ius publicum piscandi, nauigandi, & similium adquiri potest, cap. 13. n. 26.

Consuetudinem inter & præscriptionem magnæ differentiæ, c. 13. n. 27.

Consuetudo, quæ est præscriptio regulatur ut præscriptio, cap. 14. n. 20.

Consuetudo in præscriptionibus ligat omnes, cap. 14. num. 44.

Continui, & discontinui iuris distinctio reprobatur, ca. 14. num. 18.

Conuersio infidelium in India Orientali committi non potuit nisi Regibus potentissimis, & sub commercij colore, & fænore, cap. 7. n. 11. & c. 8. n. 1.

Infidelium, & Apostasiæ reductio ad fidem Catholicam pertinet ad miraculorum genus, c. 18. n. 9.

Coronæ ducibus & militibus donabantur, qui primi ad brauium, murum, vel locum destinatum perueniebant, c. 8. n. 10.

Cosmus à Medicis titulum magni ducis & insignia a Pio V. accipit, cap. 6. nu. 59.

Crucis, ad quam interfectus est D. Thomas, miraculum illustre, ac frequens c. 18. n. 18. miraculum hodie in Goa, cap. 18. n. 20.

Cui committitur finis, committuntur necessaria ad finem [fol. [196]v] cap. 6. num. 73. & 82.

D

Delicta commissa in mari punienda à terræ Rectore, & intra quot milliaria, cap. 10. n. 33.

Dens simij in veneratione apud Indos, crematur a Constantino Prorege, ca. 17. num. 5.

Descriptio Roman. Pont. c. 6. num. 102.

Deserta magna in arida reperiuntur, cap. 10. n. 39.

Deus vnum totius generis humani parentem creauit, cap. 6. num. 2.

Didaci à Silueira nobile factum in fide hosti seruanda, c. 15. n. 10.

Differentia inter præscriptionem, & consuetudinem pro acquisitione, cap. 14. num. 23.

Dionysius Rex Christi ordinem instituit. cap. 1. n. 3. liberalitas in Reges Aragoniæ, & Hispaniæ, cap. 16. num. 2.

Discontinua iura requirunt tempus immemoriale ad præscriptionem ex communi, capit. 14. numer. 17.

Disponendi facultas de rebus proprijs libera est unicuique, & reipublicæ post rerum diuisionem, cap. 2. num. 9.

Diuisio orbis in quinque Zonas, cap. 4. n. 5. Alexandrina ex Regum Hispaniæ voluntate processit ex Incognito, ergo præscribi potest, c. 7. n. 12.

Diuus Thomas Apostolus prædixit nostram in Indiam nauigationem designauitque tempus, capit. 4. num. 10.

[fol. [197]r] Diuus Franciscus Xauerus testatur Gamam primum in Indiam nauigasse, ca. 4. num. 11.

Diuus Gregorius vocabat se famulum Imperatoris ob humilitatem, cap. 6. nu. 98.

Doctores conueniunt in potestate Pontificis temporali, licet in terminis explicandi discrepent, cap. 6. n. 62.

Dolus Batauorum in contractibus cum Indis, ca. 15. nu. 7.

Dominium Principis non excluditur ex dominio particularium inferiorum, c. 14. n. 49.

Duces ad bella felices sunt eligendi, cap. 8. n. 7.

Duobus modis potest aliquid esse de iure naturæ, c. 1. n. 22.

Duo gladij in Ecclesia, c. 6. num. 55. & 64.

Dux Venetorum annulo desponsat mare ex Pontificia concessione, ca. 10. num. 32.

E

Ecclesia militans fundata à Christo Monarchico regimine c. 6. n. 3.

Ecclesia, usque ad finem sæculi durabit, c. 6. n. 5. caput vniuersale dari oportet, c. 6. n. 6. regi non debuit sine Rectore per communitatem, nec a diuersis capitibus independenter, c. 6. n. 8. vnum est corpus c. 6. n. 9. caput unicum non multiplex debet esse, c. 6. n. 9. regimen est supernaturale neminique conuenit, nisi cui Christus Dominus concessit, ca. 6. n. 35. esset [fol. [197]v] monstruosa si tot haberet capita, quot Reges, c. 6. n. 35. veris miraculis constat, cap. 18. num. 2.

Ecclesiastica potestas imperfecte, & perfecte considerari potest, cap. 6. n. 11.

Ecclesiasticus iudex, qui principaliter non potest cognoscere de causa profana, potest cognoscere incidenter, c. 6. n. 24.

Ecclesiastica potestas non expirauit morte Petri, ca. 6. n. 26. & 33.

Ædificare, & occupare cuilibet licet de iure gentium in littoribus, nisi sint propria populi Romani, cap. 11. n. 9.

Ædificando in littoribus priuatus vsui publico nocere non potest, cap. 11. nu. 10.

Ædificans, nauigans, piscans in loco publico quasi possessione durante habet dominium, & ius alios prohibendi, c. 14. n. 53.

Ægæ Moniz fides memoranda in liberando Henrico Principe, cap. 15. n. 3.

Ægidius, & Victoria taxantur, dum resoluunt non posse Principem, sine causa externos à suis terris, & commercijs arcere, cap. 2. n. 17.

Electio Regis pertinet ad populum, c. 6. n. 19.

Electio, seu confirmatio Romani Pontificis olim competebat Imperatori, c. 6. n. 100.

Emmanuel Lusitaniæ Rex classem mittit Venetijs contra Turcas, cap. 16. nu. 7. indixit nobilibus donatiua ad Indiæ expeditionem c. 16. n. 10.

Emptio est iuris gentium li-[fol. [198]r]cet postea inuenta, cap. 14. n. 4.

Epistola Ioannis Tertij, circa fidem Catholicam disseminandam, & conseruandam in Oriente, cap. 18. num. 5.

Equæ iuxta Olysiponem absque masculo concipiunt, c. 5. n. 6.

Equus Seianus infælicitatis symbolum, c. 8. n. 8.

Eudoxi nauigatio in Indiam fictitia, cap. 5. num. 13.

Exceptio etiam est intentionis exclusio, cap. 13. nu. 24.

Excommunicatio bullæ cænæ contra raptores ex naufragio, c. 2. n. 6.

Exempla Incogniti aliena à disputatione c. 2. num. 18.

Extensio de iuribus ad iura data occupatione quod procedit quando locus naturaliter alter ab altero pendet, cap. 8. n. 15. & 16. de loco ad locum diuersum fit, si à superiore destinatus fuerit, cap. 8. n. 17.

Exteri non possunt deferre merces ad loca conquistæ Lusitanorum cap. 8. nu. 19. possunt prohiberi à Principe ingressu suarum prouinciarum, cap. 1. nu. 9. & a n. 16. cap. 14. n. 15 adde Ruyn. cons. 100. n. 3. vol. 5.

F.

FActum nobile didaci Silueira in fide hosti seruanda, cap. 15. nu. 10.

Facultas disponendi de rebus proprijs libera est unicuique, & reipublic. post rerum diuisionem c. 2. n. 9.

[fol. [198]v] Fides Lusitanorum erga suos Reges absque exemplo, c. 15. num. 3. in commercijs, cap. 15. num. 6. pueri Lusitani erga acerrimum hostem cap. 15. num. 9. hosti seruanda, cap. 15. n. 8. Fr. Antonij Laurerij erga hostem, cap. 15. nu. 10. mendacijs opponitur & tripliciter consideratur quoad Regem; quoad contrahentes, quoad hostes, cap. 15. n. 2.

Fides historijs adhibenda, c. 9. num. 9.

Fiscus, seu Rex non est priuilegiatus nisi in casibus iure expressis, cap. 6. num. 84.

Flumina sunt publica hoc est populi Romani, c. 11. num. 11.

Fluminis usus, qui consistit in nauigando, & piscando, communis est priuatiuè unius populi, cap. 11. num. 36.

Fædus cum infidelibus contra Christianos inire nefas, cap. 13. num. 49.

Fælicitas in bellis consilij comes & rationis, cap. 8. n. 7.

Fæminæ sine hominis concubitu concipiunt in Insula Gorgonum, cap. 5. nu. 3. vide num. 6.

D. Franciscus de Almeida Indiæ Prorex Onoris Regi bellum intulit ad repetenda bona Lusitanorum naufragantium, capit. 2. num. 7.

D. Franciscus Xauerius Apostolorum hæres miraculis plantat fidem in Oriente cap. 18. n. 7.

Fraus Batauorum in contractibus cum Indis, ca. 18. num. 7.

[fol. [199]r] **G**

Galli, Castellani, & alij prohibiti sunt à Lusitanis in Indiam nauigare, ca. 14. num. 47.

Genuensium & Venetorum ius maris defenditur, cap. 13, n. 13.

Gerardi mercatoris testimonium de cultu, Christique religione per Lusitanos in Orientali ora propagata, cap. 18. n. 13.

Germani non sunt conquesti de Romanis circa prohibitionem commercij contra Incognitum, c. 1. n. 25.

Gladij, vide verb. duo gladij.

Gorgonum Insula fœminas sine hominum concubitu concipientes producit, cap. 5. num. 3. & vide numer. 6.

Gorgonum domus, Hesperidum hortus, & similia Næniæ sunt, c. 5. nu. 12.

D. Gregorius vocabat se famulum Imperatoris ob humilitatem, c. 6. n. 98.

H

Hanno magna classe è Gadbus in Indiam nauigauit ex aliquorum opinione, c. 5. n. 1. inuenit varias species hominum, c. 5. n. 2. deceptus & in quo circa Indicam nauigationem, c. 5. nu. 11. Hanonis fabulæ refelluntur, c. 5. à n. 5.

Hæresis Regis magis nocet Ecclesiæ, quam Pontificis Romani. c. 6. n. 96.

Henricus Lusitaniæ Infans primus nauigationem per mare Athlanticum, seu Æthiopicum aperuit, ca. 1. num. 2.

Henricus Cardinalis succes-[fol. [199]v]sit Sebastiano, c. 1. n. 7.

Henricus I. Lusitaniæ titulum Regis ab Alex. III. accipit c. 6. n. 53.

Herodoti historia refellitur, cap. 5. n. 22.

Hesperion promontorium longè à bonæ spei promontorio distat, c. 5. n. 50.

Hesperides Cabouerde, ca. 5. num. 10.

Hesperidum hortus Gorgonum domus & similia Næniæ sunt, c. 5. n. 12.

Hispani per vim, & arma spoliarunt Indos, Hispaniæ tamen Rex iuste retinet, & possidet Indias Occidentales, c. 12. n. 12.

Hispaniæ Reges alijs Principibus cur prælati in nauigatione ad Indos, c. 8. n. 1. armati sunt mari terraque contra Turcas, Piratas, & rebelles, ca. 17. n. 2. vide verb. Rex & Reges.

Hispania de facto non iure subiecta fuit Imperio, à quo iam libera est, c. 13. n. 9. & ab infidelium iugo liberata, ca. 9. n. 11.

Homo sermone humanam conseruat societatem, c. 5. n. 5.

I

Iacobus Canus Congi Regem & populum conuertit, ca. 18. num. 8.

D. Iacobus, Thom. & alij sancti in praelia pro Lusitanis ingrediuntur, c. 18. n. 10.

Iaponis & Sinæ Catholici à suis Imperatoribus Bonziorum, & Batauorum suasu profide substinenda mactantur, cap. 8. n. 2.

Iesuitæ cum magno fructu in India orientali operantur sunt velut Benjamin, c. 18. n. 7. Abassinum imperatorem cum subditis ad Christi ouile reducunt, ca. 18. num. 9.

[fol. [200]r] Ignis de igne communicandus. c. 10. n. 14.

Immemorialis non excluditur, licet contrarium constet ex historijs c. 14. nu. 38. non requirit titulum nec bonæ fidei quæstionem admittit c. 14. num. 40. vide verbo præscriptio.

Immunitate Ecclesiæ gaudet proiectus in aera cæmeterij, c. 10. n. 46.

Imperator Romanus solebat usurpa re dignitatem summi Sacerdotis, c. 6. n. 15. priuari potest à Romano Pontifice, cap. 6. a n. 45. in primitiua Ecclesia non deponeretur, & quare c. 6. num. 50. habet supremam potestatem temporalem, cap. 6 nu. 61. magis pendet à Romano Pontifice, quam Rex cap. 6. num. 71. non recognoscit superiorem in temporalibus, cap. 6. n. 80. est super omnes homines non super Romanum Pontificem, c. 6. nu. 99. ex summi Pontificis electione, vel confirmatione nihil superioritatis habebat ca. 6. n. 101. non habet supremam potestatem in vniuersa Ecclesia circa temporalia, c. 10. nu. 18. habet iurisdictionem in mari ultra districtum. qui terræ adiacenti competit ca. 10. nu. 41. prohibet deduci aquam ex flumine publico, cap. 11. nu. 24. mittit claßes ad mare purgandum ca. 13. num. 8. quod potest, poterit & Rex superiorem non recognoscens, cap: 13. num. 9. non est orbis dominus cap. 10. num. 47. ca. 13. num. 10. mari, & littoribus seruitutem imponit, cap. 13. num. 11. ius [fol. [200]v] maris acquirit ex præscriptione c. 13. n. 13. non potest inire fædus cum infidelibus contra fideles cap. 13. n. 51. vide verb. rex & verb. confirmatio.

Imperatores à Romanis eligebantur, quibus fortunæ fauit, cap. 8. n. 7.

Imperia ex temporis diuturnitate confirmantur, c. 12. n. 13. c. 14. n. 7.

Incognitus corrumpit, & mutat leges in orat. ad Principes: scribit contra ius nauigationis Indicæ Lusitanis competens cap. 1. n. 9. non probat intentionis fundamentum, c. 1. n. 21. affert exempla aliena a disputatione, c. 2. n. 18. negat Indiam à Lusitanis inuentam, c. 3. n. 1. c. 4. n. 1. fabulas adducit, c. 5. n. 13. negat Pont. Rom. potuisse concedere ius in Indos, c. 7 n. 1. prouocat Lusitanos remotis armis ad conscientie & æstimationis tribunal, c. 8. n. 37. reijcit auctores tanquam adulatores in orat. ad principes orbis, & cap. 10. n. 23. agnoscit mare occupari posse nauigando, & piscando, c. 14. n. 50. blaterat contra Lusitanos pauperes, mendaces, dardanarios, & sceleratos vocans c. 15. n. 1. & c. 16. n. 10. mendax & ignorans circa Lusitanie diuitias c. 16. n. 9

India antiquis cognita, ca. 3. n. 2. ad austrum pertinet, c. 13. n. 11. à Lusitanis primum per nauigationem Atlanticam inuenta, c. 4. n. 4. & 7. de quo vaticinati sunt sancti, c. 4. à n. 8. an in Indiam triginta hominum millia cum Hannone nauigauerint? c. 5. n. 7. Occidentalis coniuncta, vel cum Asia, vel Tartaria, cap. 5. n. 21. in Indiam si alij primi naui-[fol.

[201]r]garunt, à nauigatione destiterunt c. 5. n. 23. Indicam nauigationem Lusitanorum perturbantes incidunt in censuras, c. 13. n. 48.

Indi tempore Romanorum in Germaniam naufragijs delati, c. 5. n. 14. Orientales, & Occidentales à Sinis orti, c. 5. n. 15. & 21. occidentales non descendunt à decem Iudæorum Tribubus, c. 5. n. 19. Occidentales non permearunt ex Africa, vel Europa per insulam Athlantidem, c. 5. n. 19. Indorum conuersio non potuit nisi potentissimis Regibus committi ca. 8. n. 1. conuersi perseuerare non possunt nisi ex regum Catholicorum auxilio, ca. 8. n. 2. simium, eiusque dentem venerantur, c. 17. n. 5.

Indigentia rerum ab statu naturæ integræ exularet c. 1. n. 19.

Infideles non sunt spoliandi rebus proprijs propter infidelitatem, alia ve peccata, c. 3. n. 4. per baptismum non fiunt peioris conditionis quoad temporalia, c. 6. n. 89. eorum conuersio in India Orientali committi non potuit, nisi regibus, & sub commercij colore, c. 7. n. 11. infidelium auxilium inuocare contra fideles an liceat Principi Christiano, c. 13. à n. 51. vt tales non sunt directè subditi Pont. Rom. sed indirectè c. 9. n. 4. non sunt armis ad fidem Catholicam cogendi c. 9. n. 5. non accipientes fidem non sunt debellandi, & an ad eam audiendam sint cogendi, c. 9. n. 6. ingenio varij, & fallaces, cap. 9. n. 17.

Iniuriæ in parentibus, patria, & regibus non vindicandæ. t. 15. n. 5.

Insula Gorgonum fæminas sine hominis concubitu concipientes producit, capit. 5. [fol. [201]v] n. 2. & 6. Atlantidis mari subuersa vna nocte, c. 5. num. 20.

Intellectus cap. 1. 22. dist. c. 6. n. 63. extrauag. vnam de maiestate, c. 6. n. 64. Clem. meruit de priuil. c. 6. n. 64. c. Per venerabilem, qui filij sint legitimi, c. 6. n. 80. c. Adrianus, c. in synodo 63. dist. cap. 6. num. 100. l. de precatio. ff. ad l. Rodbiam, ca. 10. n. 17. 19. & 20. leg. sanè. ff. de iniur. c. 10. num. 21. 23. & 24. & ca. 13. num. 7. l. venditor. ff. communia prædior. c. 11. n. 2. & c. 14. n. 21. l. quod in littore. ff. de acquiren. rer. dom. ca. 11. n. 5. l. pen. ff. de rerum diuis. cap. 11. n. 6. & 29. l. nemo. ff. de rerum diuis. cap. 11. nu. 8. & 15. §. flumina, Instit. de rer. diuis. c. 11. nu. 11. & 31. l. si quisquam. ff. de diuers. & temporal. c. 11. n. 16. & 21. & cap. 14. n. 23. l. vlt. de vsuca. c. 11. n. 16. 17. & 22. & c. 13. num. 15. & 16. & cap. 14. n. 14. ca. veniens de præscript. c. 11. n. 23. l. iniuriarum. §. siquis me ff. de iniurijs ca. 11. n. 25. l. littora. ff. ne quid in loco publico, c. 11. num. 28. & 30. c. 14. n. 15. Ordin. libr. 5. tit. 91. c. 11. n. 36. Iulius Paulus institut. de vsuc. cap. 13. num. 20. l. vsum aquæ. C. de aquæ ductu, cap. 13. num. 14. instit. de vsucap. & præscript. c. 13. n. 20. l. si duo. §. 1. ff. de iure iuran. c. 13. n. 23. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico c. 13. n. 37. c. 1. de præscript. in 6. ca. 13. nu. 36. & 38. & cap. 14. n. [fol. [202]r] 19. l. sequitur. §. viam. ff. de vsucap. c. 14. n. 13. cap. cum dilectus de consuet. c. 3. eodem in 6. cap. cum Ecclesia de causa posses. c. super quibusdam §. præterea, de verb. signifi. cap. 14. n. 20. l. 1. §. vltim. l. 2. in princ. l. 3. ff. de aqua pluuiæ cap. 14. num. 21. l. 7. tit. 29. p. 3. c. 14. n. 26.

Interdictum, ne quid in mari fiat, quo portus statio, iterue nauigijs deterius sit, c. 10. num. 10. competit habenti ius maris cap. 10. n. 24. aliud ad publicas, aliud ad priuatas causas, c. 10. n. 25. ne nauigatio impediatur priuatum est, etiam attentata origine rerum, c. 11. n. 14.

Inuentio Indicæ nauigationis simpliciter non confert ius cap. 3. n. 13. inuenire quid significet cap. 3. nu. 14. fuit in causa, vt Lusitani alijs præferrentur, cap. 8. n. 5.

Ioannes primus Lusitaniæ Rex Septem expugnat, c. 1. n. 1. secundus in Indiam navigationem procurat, c. 1. n. 3. promontorium bonæ spei per suos nauarchos flectit ca. 13. n. 41. succurrit Regibus Catholicis ad Malacæ expugnationem & Maximiliano Romanorum Regi, ca. 16. num. 3. & 4. Abassini Imperium ad Ecclesiam Rom. reducere intendit cap. 18. nu. 9. tertius succurrit Castellæ rebellanti pro Carolo, reijcitque a rebellibus oblatam regni inuestituram, cap. 16. n. 6. vide verb. epistola.

Ioannis Castrij Indiæ Proregis insigne fidei seruandæ [fol. [202]v] documentum, dum crinem barbæ oppignerat, & redemit, c. 15. n. 11.

Isaias vaticinatur navigationem Lusitanorum in Indiam, c. 4. n. 1. & c. 8. num. 1.

Iter, via publica mutata forma præscribuntur: ca. 14. num. 26.

Iudex, qui principaliter de causa cognoscit, potest cognoscere incidenter de incompetenti, cap. 6. num. 23. Ecclesiasticus, qui principaliter non cognoscit de causa profana, potest incidenter, capit. 6. num. 24.

Iudicet ille de alterius errore, qui in se non habet, quid condemnet, c. 15. n. 1.

Iudei expulsi à Castella magnas diuitias Lusitaniæ regno deferunt, cap. 16. numer. 9.

Iura discontinua requirunt tempus immemorabile ad præscriptionem excommuni, c. 14. n. 17. quæ traditio exploditur, n. 18.

Iuramentum dignitati præstitum transit in successorem, c. 6. n. 30.

Iurisdictio penes duos diuersimodè existere potest, cap. 6. n. 70. temporalis suprema directè apud regem indirectè ad Pontificem pertinere potest, d. num. 70. cum seqq. maris, vide maris protectio.

Iurisgentium constitutiones variæ diuerso naturæ statu considerantur, c. 1. n. 15. & 16. vide iusgentium.

Iuris negatiui præscriptio procedit à prohibitione, quando principaliter de eo agitur, non vero si in consequentiam, cap. 14. num. 42.

[fol. [203]r] Iusgentium unicum est, non primum, & secundarium, cap. 1. n. 13. reputatur, quod apud omnes obseruatur licet postea fuerit inuentum, quod multipliciter ostenditur, c. 14. à n. 3. cæpit cum genere humano, c. 14. n. 4. non hominum approbatio, sed ratio naturalis constituit, c. 14. n. 5.

Ius naturæ duobus modis consideratur, c. 1. n. 22.

Ius piscandi in flumine, vel mari occupari potest, & donari à principe, c. 11. n. 24. & 25. nauigandi, & similium an acquiratur præoccupacione simpliciter cap. 13. n. 29.

Ius prohibitionis in rebus publicis requirit plures annos cap. 13. n. 30.

Ius publicum quanto tempore præscribatur, c. 14. n. 17.

L

Lapidæ columnæ in Africæ littoribus collocatæ in nostræ ditionis testimonium Lusitanorum Regum iussu, cap. 8. n. 5.

Latrones graßantes in vijs publicis non gaudent immunitate Ecclesiæ, ac proinde nec piratæ, c. 10. num. 34.

Leges vnius populi non ligant alios populos, nec externos Principes, cap. 14. n. 14. non audiuntur inter armorum strepitum, capit. 8. num. 37.

Legis ferendæ potestas supponit iurisdictionem, ca. 10. num. 19.

Lepra significat hæresim, cap. 6. num. 85.

Lex vetus figura nouæ, cap. 6. n. 85.

Lex sumitur pro pacto in con-[fol. [203]v]tractibus, cap. 14. nu. 21.

Lex Castellæ in via publica, & similibus non admittit præscriptionem, c. 14. num. 25.

Libera nauigatio alijs prohiberi potest, cap. 11. n. 4.

Libertas sine superiore non congruit, c. 6. num. 8.

Libertatem contra status primæui præscribitur tempore ordinario, c. 13. n. 38.

Libertus Annij Plocami in Taprobanam delatus tempore Claudij Imperatoris varios Romanorum numos secum deferens, ca. 5. num. 17.

Littora sunt communia omnibus ante occupationem, postea vero sunt Principis occupantis, c. 11. n. 5. sunt eiusdem conditionis, cuius mare, cap. 11. n. 1.

Littorum & maris vsus publicus est de iuregentium, sed potest fieri publicus vnius populi, c. 14. n. 15.

Littus maris commune ex iuregentium, cap. 10. n. 8. occupari potest, cap. 11. num. 15.

Loca publica, vt occupentur sufficit destinatio & præparatio, cap. 8. n. 13. respectu Principum censentur libera, c. 13. n. 37.

Longa possessio refertur ad decem, vel viginti annos, cap. 14. n. 24.

Lucrum ex Indijs non æquat sumptus pro conseruanda fide Catholica insumptos cap. 17. num. 3. cap. 16. num. 10.

Ludouicus Lusitanie Infans cum magna classe iuuat Imperatorem Carolum in expugnatione Tuneti, ca. 16. n. 8.

Luna, & ceteræ stellæ subijciuntur Soli, abeoque splendorem recipiunt, cap. 16. num. 40.

Luna quarta nati, ca. 8. n. 8.

Lusitania diues ante Indicam nauigationem, cap. 16. n. 10. auro abundans, c. 16. num. 1. ab infidelium faucibus erepta, ca. 9. n. 11.

Lusitanie, Castellæque Reges de iure Americæ disceptant, ac paciscuntur, cap. 1. n. 6.

Lusitanie leges succiplenæ, cap. 2. n. 12.

Lusitanie Regibus viginti & octo Reges in India tributarij, c. 5. n. 23.

Lusitanie Rex ni mittat concionatores ad infidelium conuersionem non potest alijs prohibere in illis commercium, ca. 7. num. 10. magnos apparatus in Indiæ expeditionem faciunt animumque habent progrediendi, ideo non possunt ab alijs Regibus perturbari, cap. 8. num.

14. *propter strepitum armorum an iustè serenissimi vocentur?* cap. 8. nu. 14. *habent fundatam intentionem suam contra omnes Principes in Indiæ nauigatione*, c. 8. n. 32. *Indicam nauigationem adquisiere ex prohibitione, ex declaratione, & ex titulo*, cap. 14. num. 33. *intitulatur Rex Indicæ nauigationis, & commercij*, cap. 14. n. 33. *tituli omnibus noti*, cap. 14. num. 33. *habet bonam fidem in nauigatione & commercio Indico*, cap. 14. num. 34. *bellum contra Mauros, & Turcas gessere absque amicorum auxilijs*, c. 16. num. 1. *alios Principes Catholicos armis, pecunijs, exercitibus, vel classibus* [fol. [204]v] *contra fidei hostes adiuuarunt*, cap. 16. num. 1. *Regnum opulentissimum ante Indiæ nauigationem*, cap. 16. num. 11. *cuius præcipua cura infidelium conuersio*, c. 18. n. 4.

Lusitani primi in Indiam nauigarunt, cap. 4. n. 4. & 7. *de iure finium, aut gradu constantiæ detrudi nequeunt*, cap. 3. num. 9. *Ultra Taprobanem progressi*, cap. 3. num. 12. *Colonias posuere, Reges subiecere*, c. 5. num. 23. *sub commercij colore occasiones conuertendi infideles quærent*, c. 7. n. 11. *in peritia nauali præstantissimi*, c. 8. n. 6. *in genio peracuti*, c. 8. n. 6. *felices in nauigationis periculis, & perferendis laboribus mari, terraque omnes superant*, cap. 8. num. 9. *commercium cum Indis sibi adquirere potuere tum ex Pontificis concessione, tum ex laboribus, & expensis*, cap. 8. n. 12. *Reges ius Indicæ nauigationis defendunt ex omnium sententia*, cap. 13. num. 46. & *si cum violentia Indici maris nauigationem usurpauerint, ex temporis diuturnitate ius illud præscribere*, cap. 14. n. 16. *vincunt causam contra Incognitum eisdem armis, quibus ille pugnât*, cap. 14. n. 28. *pueri fides erga acerrimum hostem*, cap. 15. numer. 9. *perlustrant quotannis Oceanum ab Herculeo freto usque ad extremos Sinas & Iaponios*, cap. 17. num. 1. *Lucrum ex nauigationibus nanciscuntur, ut eo fidem Catholicam defendant*, cap. 17. nu. 2. *præferunt honorem diuitijs*, ca. [fol. [205]r] 17. à num. 5. *intra Ecclesiam Catholicam constituti ex Incogniti confessione* cap. 18. nu. 1. *laici velut Nuncij Apostolici Reges, & populos ad fidem conuertunt*, cap. 18. nu. 8. *in bellis diuinam opem sunt experti contra Mauros, Turcas, & infideles*, c. 18. n. 10. *in Indiam arma victricia, & Crucis trophæum inuexerunt*, c. 18. n. 12. à *Deo prædilecti miraculis ab Infantia Regni Lusitanici*, c. 18. n. 16. *inuenerunt astrolabium*, c. 8. n. 6. *ius habent ex Pontificia concessione debellandi Indos si prædicationi officiant*, c. 9. n. 9. *non sunt abusi bello in infideles*, c. 9. n. 12. *offensi dolent, lacesiti pugnant, iniurias acerrime persecuntur*, cap. 9. n. 13. *iuste bellum contra fideifragos suscipiunt*, cap. 9. nu. 14. & 15. *in fide tuenda constantissimi in perfidia vindicanda seueri*, num. 14. *Indos non debellarunt nisi propter fraudem Indorum*, cap. 9. nu. 19. *semel elusi falli non patiuntur*, cap. 49. n. 19.

Lusitanis Regibus solis idem de Hispanis respectu Americæ cur conuersio Indorum commissa, c. 8. n. 3.

Lusitanorum in Indiam nauigatio excedit fabulosas antiquorum nauigationes cap. 8. n. 3. *edictum ne alij in India nauigent sine ipsorum licentia æquum, & iustum præscripsit legitime contra omnes*, c. 8. n. 29. *ius in Indiæ nauigatione concluditur ex præoccupatione, consuetudine, & destinatione*, c. 13. n. 40. *fides erga suos Reges abs-[fol. [205]v]que exemplo*, c. 15. nu. 3. *fides, & veritas in commercijs*, cap. 15. n. 6. *triumphi in Africa, & Asia contra Turcas, Mauros, infideles, & rebelles*, c. 18. n. 14. *victoriæ diuino potius auxilio, quam ipsorum fortitudini tribuendæ*, c. 18. n. 14. *gloria, & fortitudo non diminuitur ex diuinis auxilijs*, c. 18. n. 15. *Regum insignia quinque Christi stigmata & cur magis Lusitanis, quam alijs Regibus fuerint concessa*, c. 18. num. 17. *occasiones ampliandi Imperium in India ex*

auxilij præstandi titulo, c. 9. n. 16. arces in India iuste ædificarunt, cap. 9. n. 17. & 18. defensio Imperij Asiatici tribus titulis, c. 9. num. 19. vide verb. coloniæ.

M

Malacensis urbis, arcisque obsidio stupenda à Batauis, & confæderatis Regibus, c. 3. n. 8.

Mala fides purgatur 30. annis præcipuè in successoribus, c. 14. num. 36. probari potest indirecte contra præscriptionem immemoriam, cap. 14. n. 38. quibus modis probatur contra præscribentem, cap. 14. n. 38.

Mare, & littora an sint diuersæ conditionis? c. 10. n. 13. an sit de numerorum, quæ in commercio non sunt? cap. 10. n. 13. sicut arida diuisionem recipit de iuregentium, & contrarium dicere perridiculum est, cap. 10. n. 22. comprehenditur & definitur sub terræ territorio, cap. 10. [fol. [206]r] n. 33. fundatum est in aluo, & ideo occupationis est capax, cap. 10. n. 47. an sit omnibus commune de iuregentium, c. 11. n. 1. à Principe occupari potest c. 11. n. 4. commune de iuregentium, & per hoc littora maris, c. 11. n. 15.

Mare aer & aqua profluens de iure naturæ communia considerantur, vt elementa, & vt locum occupantia, c. 10. n. 42. Mare, aer & aqua considerata, vt localia possidentur, c. 10. n. 43. Mare, & littora post occupationem dicuntur publica hoc est populi Roman. c. 11. n. 6. Mare & littus non sunt diuersæ conditionis, pars, & totum sunt eiusdem naturæ, cap. 11. n. 29. Mare inter & littus differentia ante & post occupationem, ca. 11. n. 31. mare, & diuerticulum differunt apud iuris Consultos, c. 13. n. 7.

Maris an sit commune elementum, cap. 10. n. 7. ad littus accedere nemo à populo Romano prohiberi potest, cap. 10. n. 9. nauigatio impediri non debet, ca. 10. num. 10. ius adquiri potest, & in dotem dari, c. 10. n. 15. & 32.

Maris proprietas ad aliquem pertinere potest, cap. 10. num. 21. & si sit nullius, protectio tamen & iurifdictio Imperatoris, vel Principis, c. 10. n. 30.

Maris protectio & iurisdictio de iuregentium competit omnibus Principibus sed post occupationem præfertur possidens, c. 10. nu. 36. protectio necessaria est ne deferantur extra Regnum merces prohibita, & [fol. [206]v] vt secure nauigetur, & ob id iuste vectigal exigitur in uniuerso orbe, cap. 10. n. 37. immensitas, & qualitas non repugnant acquisitioni, c. 10. n. 38. pars pertinet ad dominium terræ vicinæ, c. 10. n. 40. littorum, & aeris diuisio in totum non admittitur, sed pro parte, c. 11. nu. 7. communis usus omnibus hominibus quomodo accipiat, cap. 11. n. 30. occupationem dari posse concluditur, cap. 11. n. 38. occupatio à Doctoribus & Iurisconsultis admittitur, ca. 13. nu. 3. proprietas est nullius secundum communem, protectio, & iurisdictio est Imperatoris, c. 13. num. 6. protectio iurisdictio & imperium ad Imperatorem pertinet, c. 13. n. 12. Adriatici Imperium pertinet ad Venetos, c. 13. nu. 34. & littorum usus publicus est iuregentium, sed potest fieri publicus unius populi, c. 14. n. 15.

Maria moribus in Principum dominium venerunt, ca. 10. n. 48.

Martinus de Freytas Conymbricæ præfectus fide & constantia erga Sanctium Regem illustris, cap. 15. n. 4.

Maximilianus profligatus petit & obtinet à procuratore Regis Lusitaniæ pecuniam ad bellum restaurandum, c. 16. n. 4.

Media committuntur cui committitur finis, cap. 12. num. 4.

Menchaca multas opiniones in scholas inuexit contra iuris, & rationis placita, c. 13. n. 1.

Mercaturam & nauigatio-[fol. [207]r]nem omnibus communia esse sine detrimento alicuius falsum probatur, c. 11. n. 37.

Milites alienæ reipub. peccant arma sumentes in re dubia, & ad restitutionem, tenentur, c. 13. n. 48.

Miracula ad infidelium conuersionem concurrunt, vel in bellis, vel in fidei probationem, cap. 18. num. 6 hodie cur non fiant. frequentius in infidelium conuersione sicut olim, ca. 18. n. 6.

Missiones variæ ab Apostolica sede ad euangelium prædicandum referuntur, c. 7 num. 2.

Moses miraculis ostendit se à Deo missum, c. 18. n. 3.

Molina, & omnes reprobantur legem in materia immemorialis præscriptionis prolege communi accipientet, c. 14. num. 22.

Molucarum inuasio a Batauis, c. 3. n. 7.

Monarchia præstantissimum regimen, cap. 6. n. 1. Assiriorum & Romanorum firmior, & diuturnior, c. 6. numer. 2.

N

Natura cognationem quandam inter homines constituit, c. 2. n. 8.

Nauarchi quales eligendi, c. 8. n. 8.

Naufragantibus succurrendum non bona auferenda c. 2. n. 4.

Nauigatio ad statum naturæ corruptæ pertinet, c. 1. num. 16. 17. 21. 22. & 26. necessaria ad subueniendum indigentiae humanæ cap. 1. n. 18. Hannonis in Indiam habita pro fabula [fol. [207]v] apud graues autores, c. 5. n. 8. Hannonis Æquatore non superauit, n. 9. Eudoxi in Indiam fictitia, cap. 5. n. 13. Lusitanorum in indiam excedit fabulosas antiquorum nauigationes, cap. 8. num. 3. Indica à quibus, si Lusitani non aperuissent, aperienda, Deo reseruatur, capit. 8. num. 10. in Indiam an sit omnibus communis, cap. 10. num. 2. est populi, licet aquæ usus sit communis, cap. 11. n. 12. an sit de illis rebus, quæ omnibus utilia, nobis non molesta sunt, cap. 11. numer. 33. simplex, & piscatio non tribuit ius occupationis, cap. 11. n. 39. Lusitanorum non impedit alios Oceani usu, cap. 11. n. 40.

Nauigatio, & protectio maris omnibus competit de iure gentium nisi à Principè præoccupetur, capit. 13. numer. 11. de iure gentium est libera, capit. 13. num. 35. Indica ex præoccupatione, cap. 13. numer. 41. priuatiua Lusitanorum ad Indos est conformis iuri humano, & diuino, cap. 14. num. 8. nauigatio, & piscatio præscribitur si iure proprio adquiri tentetur, capit. 14. nu. 31. Indica constat immemoriali, nec fundatur in iure negatiuo, præscribendo, & inceptis, & progressa est cum aliorum prohibitione, cap. 14. num. 47.

Nauigans, & piscans quasi possessione durante habet ius alios prohibendi, c. 14. n. 53.

Nauigando, & piscando Accolæ maris Indici an con-[fol. [208]r]seruauerint antiquam possessionem, cap. 14. num. 49.

Nauigantes in Indiam absque Lusitaniæ Regis beneplacito bonis, & vita spoliati, cap. 8. n. 25. ca. 14. num. 47.

Nauigationis libertas non pertinet ad primum naturæ integræ statum, c. 1. n. 26. & 27.

Nauigationem impediens inique agit, cap. 10. n. 14. nauigationem Lusitanorum impediens incurrit censuras, c. 13. n. 48. & mercaturam omnibus communia esse sine detrimento alicuius falsum probatur, c. 11. n. 37.

Nauigare est contra naturam, cap. 1. num. 20. nauigare, & peregrinari non cadunt sub præceptum, cap. 1. nu. 23. Nemo prohiberi potest à priuato à Principe vero sic, cap. 11. nu. 12. & piscari de iure gentium omnibus competit, c. 14. num. 29.

Necessitate in extrema omnia sunt communia, cap. 2. n. 3.

Negotiari, & peregrinari de iure gentium fas est, quousque prohibeatur, cap. 2. n. 15.

Nemo ad littus accedere prohiberi potest, capit. 11. numer. 8.

Notoria Romæ ignorari non possunt, c. 8. n. 23.

Nouatores miraculis suam doctrinam non confirmant cap. 18. n. 3.

Numisma Augusti Cesaris imagine insignitum reperitur in America per Hispanos, cap. 5. num. 16. & 17.

Numismata Latinis lit-[fol. [208]v]teris insignita nostris temporibus inuenta in Taprobana, c. 5. n. 18.

Nutus in superiore significat Imperium, cap. 6. nu. 65.

O

Occasio Batauorum ad inestandum ius nauigationis Indicæ, c. 1. n. 8.

Oceani nauigatio ad Hispaniæ Regem pertinet, c. 10. n. 49.

Oceanus subuertit Batauorum interras, cap. 13. nu. 51.

Occidentales Indi non descendunt à decem Iudæorum Tribubus contra Borrellum, & alios, c. 5. n. 19.

Occidentalis India coniuncta cum Asia, vel Tartaria coniecturatur, cap. 5. num. 21.

Occupari quod potest an sit iuris gentium, c. 10. n. 11. & c. 11. n. 15.

Occupationem maris dari posse concluditur, cap. 11. n. 38.

Occupatio maris & adquisitio concluditur, cap. 10. n. 50.

Occupationis incapacia adquiri non possunt, cap. 10. n. 4.

Olyssipponem iuxta equæ absque masculo concipiunt, c. 5. num. 6.

Olyssippo Orientis domina, ca. 5. n. 23.

Olysippo totius orbis emporium, c. 16. n. 12.

Olysippone singulis annis expendantur viginti millia aureorum in odoribus, qui sacris in delubris cremantur, c. 17. n. 4.

Onoris Regi bellum intulit D. Franciscus de Al-[fol. [209]r]meida Indiæ Prorex ad repetenda bona Lusitanorum naufragantium, cap. 2. num. 7.

Orbis diuiditur in quinque zonas, c. 4. n. 5.

Orientales & Occidentales Indi à Sinis originem seducere iactant, cap. 5. n. 15. & 21.

Ozias rex lepra percussus & à Regno eiectus à summo Sacerdote, c. 6. n. 85.

P

PActa cum Principibus inita obligant suos subditos, c. 8. n. 34. inter Regem Lusitaniæ, & Regem Castellæ obligant Comitem Flandriæ, qui est Rex Castellæ c. 8. n. 35.

Par in parem non habet Imperium, c. 12. n. 2.

Pascendi, corrigendi, & similes authoritates sunt generales, & ita comprehendunt etiam Reges, c. 6. nu. 83.

Pascua, piscationes, lignationes, & similia præscribuntur à populo contra populum, c. 14. n. 11.

Patriæ honorem, & vitam debemus, c. 15. n. 5.

D. paulus mira culis doctrinam Christi confirmat, c. 18. n. 3.

peregrinari in alienas Prouincias an fas sit cuilibet ex iuregentium primario, cap. 1. n. 12.

petrus clauiger terreni, & æterni Imperij, c. 6. n. 55. & 63.

philippus II. Castellæ Rex successit Henrico, cap. 1. nu. 7.

Piratæ & rebelles nullum ius adquirunt, cap. 14. num. 47.

[fol. [209]v] Piscando in diuerticulo maris, vel fluminis an alium prohibere quis possit? cap. 10. n. 12. vide verb. nauigando.

Piscari an possit quis prohiberi, & præscribi piscatio? c. 11. n. 16.

Piscari, & nauigare in alieno lacu non licet, cap. 11. n. 35. de iuregentium omnibus competit, cap. 14. n. 29. vide verbo nauigans, & nauigatio.

Piscationem, & venationem prohibere potest dominus in re propria, cap. 11. nu. 36. vide verb. pascua.

Pæna in raptos bonorum ex naufragio, c. 2. n. 5.

Poetæ in cognitione iuris naturalis plurimo iudicio valent, cap. 10. n. 3.

Pontifex Romanus perpetuus Christi Vicarius, c. 6. n. 7. illius successio inuariabilis cap. 6. numer. 7.

Pontifices Romani agnoscunt potestatem Pontificiam in Imperatores, & Reges, c. 6. nu. 41. sunt iudices, & testes integerrimi in asferendo suo Principatu, c. 6. n. 42.

Pontificis potestatem in imperatores & Reges firmant Pontifices, Concilia, Doctores Vniuersi, & communis Ecclesiæ consensus, ca. 6. n. 44.

Pontifex Rom. potest procedere contra Reges, & Imperatores, usque ad depositionem, cap. 6. n. 45. potest impedire ne hæreticus in Regem, aut Imperatorem eligatur, cap. 6. n. 47. aliquando non deponit Regem aut Imperatorem ex timore malorum, c. 6. n. 47. non deponit Regem, aut Imperatorem, vt ordinarius iu-[fol. [210]r]dex, sed vt pastor vniuersalis, cap. 6. n. 48. non potest deponere ad libitum, nec priuare, cap. 6. n. 48. non potest se subijcere alterius iudicio nisi arbitrario, cap. 6. n. 51. Principibus de Ecclesia benemeritis titulos dat, cap. 6. nu. 53. potestatem temporalem exercet circa translationem Imperij, iuramentum Imperatoris depositionem, & similia, cap. 6. n. 57. vtrum habeat supremam potestatem temporalem in orbe Christiano, cap. 6. nu. 54. non habet iurisdictionem supremam temporalem directè, cap. 6. n. 58. non cognoscit de rebus temporalibus, cap. 6. n. 59. exercendo directè iurisdictionem temporalem non perturbat potestatem Regis supremam cap. 6. n. 69. non usurpat Regnum, nec potestatem supremam temporalem deponendo Reges, cap. 6. nu. 75. redditurus est rationem pro Regibus eorumque regiminibus. cap. 6. n. 78 non habet potestatem debellandi infideles, c. 9. n. 1. nec iurisdictionem in eos cap. 9. n. 2. potest cogere Principem paganum, ne impediatur conuersionem, & eximere conuersos ab illius obedientia, capit. 9. n. 7.

Pontifex, & Imperator sunt duo membra, sed ille caput, hic brachium, cap. 6. num. 79. ille in capite, hic in brachio vnguntur, ca. 6. num. 79. deponendo Reges non est maior Deo, c. 6. n. 88. si sit hæreticus deponi potest, ergo Rex, & Imperator, c. 6. num. 95. Pontificis descriptio, ca. 6. [fol. [210]v] num. 102. concedere potuit Regibus Hispaniæ ius nauigandi in indias, cap. 6. nu. 103. urbis & orbis Episcopus est, & ex Apostolico officio tenetur Ecclesiam seruare, & amplificare, mittereque prædicatores in infidelium Regionem, c. 7. num. 2. non potest concedere dominium in Indos nec ius nauigandi per se, c. 7. n. 7. committere potuit Regibus Hispaniæ conuersionem Indorum & in consequentiam nauigationem, & commercium alijs prohibere, c. 7. n. 8. potest cogere Reges Catholicos ad pacem, non tamen cogit, & quare, cap. 7. nu. 5. potest in fidei fauorem commercium vni Principi concedere alijs prohibere c. 8. n. 18. potest Sarracenorum prouincias inter Principes Christianos distribuere, & creare novos Principes, cap. 8. n. 42. an habeat potestatem debellandi infideles, c. 9. n. 1. Pontificis est vniuersam potentiam Regum Christianorum dirigere ad finem supernaturalem, cap. 8. nu. 43. non habet iurisdictionem in infideles, nec propter infidelitatem alia vè peccata contra naturam potest eos debellare, cap. 9 n. 2. secularem principaliter non habet iurisdictionem in totum orbem, cap. 12. n. 1. habet temporalem in vniuersum orbem excommuni, non tamen eam Principibus sæcularibus concedere posset, cap. 12. n. 2. non est dominus maris oceani, nec potuit Regibus Hispaniæ insulas Occidentales donare, c. 12. n. 5. non potuit concedere Regibus Hispaniæ Insulas barbarorum [fol. [211]r] ad effectum vt postea conuerterentur cap. 12. n. 8. potuit concedere nauigationem Indicam Principibus Hispaniæ priuatiuè quoad alios Principes pro infidelium conuersione, c. 12. n. 9.

Pontifices Rom. concedunt Lusitaniæ Regibus ius nauigationis in Indias, cap. 1. n. 4. prohibent alijs in Indiam nauigare absque Lusitanorum licentia, capit. 8. num. 26. aliquando depositi, & iudicati à Principibus per vim, & nefas, ca. 6. n. 52.

Pontificiæ bullæ verba referuntur circa conuersionis commissionem Regibus Lusitanæ delegatæ, c. 7. n. 9.

Pontificiæ constitutiones Romæ promulgatæ vbique obligant, c. 8. n. 23.

Pontifices Romani referuntur, qui munus prædicationis Regibus Lusitaniæ commiserere, & commissio defenditur à pluribus, c. 7. n. 4.

Populus Rom. potest à suis littoribus hostes & alios prohibere, suisque tantum illa concedere, c. 11. n. 8.

Possideri quæ possunt, possunt & præscribi, & quæ dominio adquiri non possunt, non possunt possideri, c. 11. n. 20.

Potestas Ecclesiastica imperfecte & perfecte considerari potest, c. 6. n. 11. non expiravit morte Petri, c. 6. n. 26. & 33.

Potestas spiritualis, vide spiritualis potestas.

Potestas omnis à Deo ca. 6. n. 17.

Potestas temporalis à Deo mediate obtenta c. 6. n. 19. tenditque in finem naturalem, c. 6. n. 21. temporalis suprema directe consideratur, c. 6. n. 22.

[fol. [211]v] Potestas, seu iurisdictio sæcularis indirecte considerata propriè dicitur Ecclesiastica, non sæcularis, ca. 6. num. 25. & 71. Regalis olim non erat coniuncta cum spirituali ex iure diuino, sed ex populi deputatione, suitque disiuncta, tàm apud infideles, quàm apud fideles, cap. 6. n. 36. suprema non potest existere penes duos, c. 6. n. 61.

Potestas deponendi Reges in finem supernaturalem non importat supremam temporalem, c. 6. n. 68.

Potestas Pontificis temporalis probatur iure diuino, c. 6. n. 81.

Potestatis temporalis conseruatio non requirit spiritualium destructionem, c. 6. n. 90.

Potestas legis ferendæ supponit iurisdictionem, c. 10. n. 19.

Potestas excellentiæ à Christo Domino, nec in spiritualibus, nec in temporalibus fuit Petro, & successoribus communicata, ca. 12. num. 3.

Prædis illecti caueant ne fiant prædæ, c. 17. n. 3.

Præoccupatio in rebus publicis præualet, c. 11. n. 18. inter supremos Principes sufficit in rebus publicis, ca. 13. n. 31.

Præparamenta faciens præferendus est, cap. 8. n. 13.

Præscribens acquirit dominium directum, & vindicationem c. 13. n. 23.

Præscribens res publicas contra priuatum tempore tantum ordinario indiget, ca. 14. n. 24.

Præscribenti cur exceptio, non actio iniure concedatur, c. 13. n. 24.

Præscriptibile est, quod est re-[fol. [212]r]nuntiabile, ca. 14. nu. 51.

Præscriptio iuris realis in vno loco extenditur contra omnes personas, quæ de nouo veniunt, ca. 8. nu. 30.

Præscriptio, & priuilegium concurrere possunt, ca. 11. n. 23.

Præscriptionis edictum prohibitorium est, cap. 13. n. 4.

Præscriptio immemorialis requiritur ab soribentibus ad maris acquisitionem cap. 13. n. 14.

Præscriptionis ius in rebus publicis non acquiritur ex longo tempore, sed ex immemoriali: cap. 13. num. 15. & 17.

Præscriptio an importet apud Iurisconsultos exceptionem tantum? cap. 13. nu. 16. pro exceptione capitur frequentius apud Iurisconsultos, c. 13. n. 18. præscriptio & exceptio differunt, ca. 13. num. 18. non differunt tanquam species, & genus, cap. 13. n. 19. non solum comprehendit exceptionem ex tempore ortam sed & alias, cap. 13. num. 19. pro acquisitione per possessionem non est barbarum & incognitum Iurisconsultis, c. 13. n. 20. pro exceptione capitur, quoties exceptio ante litis contestationem proponitur, ut est exceptio dilatoria, & aliquæ ex peremptorijs c. 13. n. 25. inter eam & consuetudinem magnæ differentiæ, cap. 13. n. 27. immemorialis dicitur consuetudo, c. 13. n. 27. immemorialis requiritur ad præscribenda loca publica à priuatis, Princeps ad obtinenda loca publica non indiget immemoriali, sed occupatione tantum, c. 13. n. 28.

[fol. [212]v] *Præscriptio Iurisciulil inuentum an locum obtineat inter supremos Principes, c. 14. n. 1.*

Præscriptio iurisciulil inuenta, apud Romanos cæpit à lege 12. tabularum, sed & apud Athenienses, & alios fuit antiquior & ab omnibus recepta est, c. 14. num. 2. immemorialis est alterum ius naturæ, c. 14. num. 6. etiam immemorialis requirit bonam fidem, c. 14. n. 34. iurium negatiuorum incipit à tempore prohibitionis, ca. 14. n. 41. iuris negatiui nocet non solum prohibitis, sed scientibus, c. 14. n. 43. iuris realis porrigitur ad omnes, c. 14. n. 44. immemorialis non procedit in mere negatiuis, nisi de prohibitione constet, cap. 14. n. 46. iuris negatiui procedit à prohibitione quando principaliter de eo iure agitur, non vero si in consequentiam c. 14. n. 42.

Præsumptio primæut status tollitur per possessionem longi temporis, cap. 13. n. 39.

Primi terrarum, maris. & conuersionis cultores alijs præferendi? c. 8. n. 4.

Primogenitus communiter erat Sacerdos in statu naturæ, c. 6. n. 12.

Princeps potest commercium in suis terris interdicere exteris & vaſallis in alienis, c. 1. n. 24. & c. 2. nu. 13. vide verbo exteri: supremus est iudex in sua causa, cap. 6. n. 42. est iudex competens in causa suæ dignitatis, cap. 6. nu. 43. tenetur dirigere populum in beatitudinem, quæ est ultimus finis, cap. 6. num. 46.

[fol. [213]r] *Principibus sæcularibus nunquam spiritualis potestas competiuit, c. 6. n. 34.*

Principibus omnibus Christianis fas est procurare infidelium conuersionem nisi à Romano Pontifice prohibeantur ex iusta causa, c. 8. n. 40.

Principes Christiani vocati à Pontifice in societatem nauigationis Indicæ eam non admiserunt, unde sibi præiudicarunt, c. 8. nu. 20. Romæ legatos habere solent, resque magni momenti in curia gestas ignorare non possunt, capit. 8. num. 22.

Princeps ius sibi dicit in causa sua, c. 10. nu. 29. in portu & in mari exigere vectigal potest, c. 10. n. 31. supremus non indiget licentia aut priuilegio alterius Principis ad occupanda loca publica, c. 13. nu. 32. si bona fide rem possidet, non tenetur eam dimittere, aut diuidere, vel in arbitros compromittere, & si dubia res sit, c. 13. n. 46. mouendo arma contra Principem possessorem in re dubia peccat grauissime, licet ius suum probabilius putet c. 13. n. 47. prohibere potest externos ingressu suarum prouinciarum, c. 14. n. 15. ad eum spectat assignare terminos

et loca publica, c. 14. n. 28. priuatiuè concedit nauigationis ius, et piscationis, c. 14. n. 30. illius dominium non excluditur ex dominio particularium inferiorum, ca. 14. n. 49. sine præscriptione non potest esse securus, c. 14. n. 1.

Priuatus in maris iure vititur priuato interdicto, ca. [fol. [213]v] 10. nu. 29. nihil in mari prohibere potest ad impediendam nauigationem, c. 11. n. 13. indigent immemoriali ad occupanda loca publica, cap. 13. n. 32. præscribere non potest res publicas, c. 14. n. 10.

Priuilegium Regi nomine proprio concessum transit in successorem, c. 6. n. 32.

Proclama generale habet vim citationis, c. 8. n. 24 omnibus nocet, c. 14. n. 33

Prohibitio in rebus publicis, ut competat, necessaria est præscriptio, c. 13. nu. 30. usucapionis in rebus publicis procedit respectu priuatorum, cap. 13. num. 37. præsumitur ex immemoriali si necessaria est, cap. 14. n. 45.

Proiectus in aera cæmeterij immunitate Ecclesiæ gaudet, c. 10. n. 46.

Promissiones legis veteris temporales, cap. 6. num. 92.

Promontorium Hesperion longe à bonæ spei promontorio distat, c. 5. n. 10. bonæ spei quando præter nauigatum, et à quo, c. 13. nu. 41.

Proprietas maris dari potest, c. 13. n. 7.

Publica loca ut occupentur sufficit destinatio et præparatio, c. 8. n. 13. possunt fieri priuati per Principem, c. 11. n. 24. præscribi ex Romanorum more, non tamen adquiri per alios modos prohibentur, c. 11. n. 26. etiam quoad dominium occupari possunt per ædificium, vel piscationis ius, c. 11. nu. 27. iurisgentium quæ sint cognitione difficile, c. 11. num. 33. publica iura non adquiruntur possessione longa etiam tempore [fol. [214]r] Imperatorem, sed immemoriali, cap. 13. numer. 17. tam iure gentium, quam ciuili possunt a populo contra populum præscribi, capit. 14. numer. 11.

Publicæ res præscribuntur etiam cum violentia, cap. 14. num. 12.

Publicarum rerum usucapio prohibetur ex moribus ciuitatum, c. 14. n. 14.

Pueri Lusitani fides erga acerrimum hostem, ca. 15. num. 9.

Q

*Q**Vadraginta annorum cursus cum titulo vim habet immemorialis, ca. 13. n. 44.*

Quantum tempus requiratur ad præscribendum ius publicum, c. 14. n. 17.

Quarta Luna nati, c. 8. n. 8.

Quasi possessio seu animus possidendi ius piscationis, et nauigationis tripliciter probatur ex prohibitione, ex declaratione, ex titulo, ca. 14. n. 32.

R

*R**atio naturalis autor iurisgentium, capit. 1. nu. 14.*

Ratio huius operis redditur, c. 1. n. 10.

Rebellio, & arma ius non dant ad aliorum iura occupanda, c. 14. n. 48.

Rebellio est maximum malum, c. 15. n. 5.

Rebellare contra suum Principem etiam malum, & tyrannum non licet, c. 15. num. 5.

Regalis potestas vide potestas regalis.

Reges nihil spiritualitatis [fol. [214]v] à Christo consequuti sunt, c. 6. n. 35. non deponerentur in primitiua Ecclesia, & ratio, c. 6. n. 50.

Reges infideles per baptismum non fiunt peioris conditionis quoad temporalia quam ante baptismum erant, c. 6. nu. 89. Reges Hispaniæ constituuntur delegati à Romano Pontifice ad Indorum conuersionem, c. 7. n. 3. alijs Principibus cur prælati in nauigatione ad Indos, cap. 8. n. 1.

Reges Lusitaniæ magnos apparatus in Indiæ expeditionem faciunt, animumque habent progrediendi, ideo non possunt ab alijs Regibus perturbari, ca. 8. n. 14. propter strepitum armorum an iuste serenissimi vocentur, c. 8. n. 14.

Reges supremi eandem potestatem habent, quam Imperator, c. 13. n. 9. Hispaniæ non recognoscunt Imperatorem in temporalibus, c. 13. n. 9. Lusitani ius Indiæ nauigationis defendunt ex omnium sententia, c. 13. n. 45.

Reges velut patres colendi, & ferendi, c. 15. num. 5. non possunt inire fœdus cum infidelibus contra fideles, cap. 13. n. 51.

Regi sub nomine proprio relictum debetur successori, c. 6. n. 31.

Regi priuilegium nomine proprio concessum transit in successorem, c. 6. n. 32.

Regibus Lusitaniæ solis, idem de Hispanis respectu Americæ cur conuersio Indorum commissæ, c. 8. n. 3.

Regina Athalia Regno, & vita ob hæresim à Sacerdote summo priuata, c. 6. num. 86.

[fol. [215]r] Regis electio ad populum pertinet, c. 6. n. 19. Regis, & Imperatoris priuatio in Concilio, & sine concilio fieri potest, c. 6. nu. 49. hæresis magis nocet Ecclesiæ, quam Pontificis Rom. c. 6. n. 96. Hispaniæ subditi fœlices, c. 15. n. 5.

Regnum potest priuare Regem tyrannum, c. 6. n. 96.

Religio vera semper in Lusitanis eluxit, c. 18. n. 14.

Res, quæ in commercio non est nec in pactum deduci, nec præscribi potest, c. 7. n. 12. quæ in pactum deduci possunt, possunt & præscribi, c. 7. n. 13.

Res publica contra aliam præscribit loca, & iura publica etiam cum violentia, c. 14. n. 13.

Rex Angliæ titulis à Pontifice Rom. condecoratus, c. 6 num. 53.

Rex Emanuel donatiua nobilibus indixit ad prosequendam Indiæ nauigationem post ærarium exhaustum, c. 16. n. 10. opitulatur Castellæ pro Carolo absente, c. 16. n. 6.

Rex seu fiscus non est priuilegiatus, nisi in casibus iure expressis, c. 6. n. 84. in lege veteri excellentior simpliciter Sacerdote, c. 6. n. 92. vide n. 15. Lusitaniæ ni mittat concionatores

ad infidelium conuersionem non potest alijs prohibere cum illis commercium, c. 7. n. 10. superiorem non recognoscens idem potest quod Imperator, c. 13. n. 8. Hispaniæ non dominus, sed pater est, c. 15. n. 5. Lusitaniæ in Africa & Asia magnos sumptus facit in fidei tutelam, & incrementum, c. 17. n. 2. Hispaniæ arma-[fol. [215]v]tus est mari, terraque contra Turcas, Mauros, piratas, & rebelles, c. 17. n. 2

Romana sedes cur Apostolica nuncupetur, cap. 7. n. 2.

Romani in Americam non nauigarunt, c. 5. num. 17. propter socios bella geßerunt, c. 9. n. 16.

Romæ notoria ignorari non possunt, c. 8. n. 23.

Romanum ad Pontificem spectat missionum distributio, c. 8. n. 41. vide verb. Pontifex Romanus.

S

Sacerdos in statu naturæ erat communiter primogenitus, ca. 6. n. 12. excellentior Rege in lege naturali, scripta, & gratiæ, c. 6. nu. 14. & 15.

Sacerdotis Abiatharis depositio per Salomonem non dat potestatem Regi, aut Imperatori contra summum Pontificem, c. 6. n. 91.

Saguntini Cartaginenses ad commercium non admiserunt propter subiectionis timorem, c. 2. n. 14.

Samatra est aurea Chersonesus, c. 4. n. 2.

Sarraceni conantur ex India Lusitanos excludere, c. 8. n. 27. sunt Dei flagellum contra Christianos, c. 13. n. 50

Sæcularis potestas, & iurisdictio quomodo consideretur c. 6. n. 25. & 71.

Sebastianus Lusitaniæ Rex in Africa occubuit, cap. 1. num. 7.

Seneca, Virgilius, & Sybillæ vaticinantur nostrorum in Indiam nauigationem, c. 8. n. 8.

Seneca damnat imprudentiæ Brutum ob Cæsaris occisionem spe libertatis, cap. 6. num. 2.

[fol. [216]r] Sentontia in Venetorum fauorem pro maris Adriatici iure, c. 13. n. 34.

Septemtrionis pars adhuc incognita, c. 11. n. 41.

Seruitus priuata mari imponi non potest, publica sic, cap. 11. numer. 2. aquæ ductus, & itineri à priuato non imponitur, a Principe impetratur, cap. 11. numer. 3. quæ personæ à re debetur, realis est, cap. 14. n. 44. consuetudine acquiritur, quæ habet vim legis, c. 14. n. 20.

Seruitutum continuarum, & discontinuarum discrimen exploditur, cap. 14. num. 18.

Simio in India templum celebre dicatum, capit. 17. num. 5.

Sina, & Iapo martyribus pro fide Catholica triumphat c. 18. n. 7.

Sinarum barbara statuta contra peregrinos, & naufragos, c. 2. n. 8.

Sinæ olim nauigationis & commercij Orientalium, & Occidentalium Indiarum domini, c. 5. n. 15.

Sinæ, & Iapones Catholici à suis Imperatoribus Bonziorum, & Batauorum suasu pro fide sustinenda interficiuntur, c. 8. n. 2.

Socotora insula a D. Thoma conuersa à nostris liberatur, cap. 9. n. 9.

Soli Luna, & cæteræ stellæ subijciuntur abeoque splendorem recipiunt, cap. 6. num. 40.

Spiritualis potestas à Christo Domino perfecta emanauit, supernaturalesque producit effectus, cap. 6. num. 13. nullum effectum pernaturalem producebat in lege scripta ca. 6. n. 11. [fol. [216]v] differt à temporali in multis præcipue ex origine & fine, c. 6. n. 16. Petro immediatè a Christo Domino concessa, c. 6. n. 18. dirigitur in finem supernaturalem, c. 6. n. 20. nunquam sæcularibus Principibus competiuit, c. 6. n. 34. superior est temporali, c. 6. à n. 37 versatur in missionibus prædicatorum in orbem, c. 7. n. 3.

Spiritus pot est carni imperare etiam ad vitæ profusionem, c. 6. n. 38.

Spolia hostium Lusitaniam ditarunt, c. 18. n. 19.

Statuta Sinarum contra peregrinos, & naufragos barbara, c. 2. n. 8.

Statutum prohibens extraneis vendere valet, c. 2. num. 11.

Stephanus Ataidius Mombacensem arcem propugnat à Batauis, c. 3. nu. 6.

Succeßor in dignitate antecessorum fædus seruare tesnetur, c. 8. n. 36.

Suprema potestas non potest existere penes duos, ca. 6. n. 61.

Supremus Princeps est iudex in sua causa, c. 6. nu. 42. in causa suæ dignitatis, c. 6. n. 43.

Sybillæ Virgilius & Seneca vaticinantur nostrorum in Indiam nauigationem, c. 8. n. 6.

T

Taprobanæ notitia, & descriptio ab antiquis, ca. 3. num. 3. vocatur Ceilam, olim à Romanis inuenta, & ultimus illis finis, Taprobanam ultra Lusitani progressi, c. 3. n. 12.

Temporalis potestas à Deo mediate obtenta, c. 6. nu. 19. differt ab spirituali, c. [fol. [217]r] 16. n. 16. tendit in finem naturalem, c. 6. n. 21. directè suprema consideratur, c. 6. n. 22.

Tempus centum annorum an & quando immemoriali æquiparetur? c. 13. n. 43.

Theophilus instit. compiler, c. 11. n. 11.

Terra est inferior sphaera cæteris elementis, c. 10. n. 47.

Terminos, & loca publica assignat Princeps, c. 14. n. 28

D. Thomas Apostolus prædixit nostram in Indiam nauigationem, designauitque tempus, c. 4. n. 10. Christi latus, & vulnera perscrutatur, vt corum fidem, & veritatem gentibus reuelaret, Lusitanisque idem officium relinqueret, cap. 18. n. 17,

Titulum validum habens à principe non indiget præscriptione in rebus publicis, c. 14. nu. 23. insufficiens dat causam præscriptioni, c. 11. n. 21.

Titulus Regis Lusitanie circa Indicam nauigationem constat & defenditur multipliciter, c. 14. n. 39. & omnibus notus, u. 33.

Transitus innocuus per alienas terras liber esse debet, c. 2. n. 2.

Tristanus a Cunia Socotoram liberat à Mahometis, cap. 9. n. 9.

Turcarum Imperator in armis ius consistere aſſerit, c. 14. n. 48..

V

*V*Ascus à Gama quo tempore in Indiam nauigauit, c. 13. n. 42. primus in Indiam nauigauit, ca. 4. num. 7.

Vectigalia intra quot maris [fol. [217]v] milliaria exigi poſſunt, c. 10. n. 35. cur in mari, & portu exigantur c. 10. n. 37

Vendere rem suam nemo cogitur inuitus, ca. 2. num. 9. cum seqq.

Venatio potest concedi, & prohiberi à Principe, cap. 11. num. 24. prohiberi potest à Domino iure propria, c. 11. n. 35.

Venetorum dux annulo desponsat mare ex Pontificia conceſſione, capit. 10. n. 32. ius maris defenditur, c. 13. n. 13. origo, & Imperium, c. 13. n. 33.

Venetis opus non est immemoriali ad Adriatici maris occupationem tuendam, c. 13. n. 33.

Verba directe, & indirecte quid ſignificent, c. 6. n. 77

Verbum obtinere refertur ad poſſeſſionem, capit. 11. num. 19.

Verbum, præſcribere, explicatur, c. 13. n. 21.

Veritas Lusitanorum in commercijs, cap. 15. numero 6.

Via publica forum, & ſimilia non præſcribuntur, ca. 14. numer. 25. mutata forma præſcribuntur tempore immemoriali, ca. 14. num. 26.

Vicarius Chriſti vsque ad finem ſæculi durabit, ca. 6. num. 5.

Victoria, & Ægidius taxantur dum reſoluunt non poſſe Principem ſine cauſa exteros à ſuis terris, & commercijs arcere, capit. 2. num. 17.

Victoria inſignis ad ſaluſum amnem contra Mauros, cap. 16. n. 5.

Virga ſignificat coactionem c. 6. n. 82.

[fol. [218]r] Virgilius, & Seneca, & Sybillæ vaticinantur noſtrorum in Indiam nauigationem, c. 8. n. 6.

Virgo, Iacobus, & Thomas & alij ſancti viſibiliter in prælia pro Luſitanis ingreſi, c. 18. n. 10.

Viſ directiua inefficax ſine coactiua, cap. 6. num. 82.

Vitæ hominum centum annos excedentes, cap. 13. num. 43.

Vitam & honorem patriæ debemus, c. 15. n. 5.

Vnctio Imperatoris quid ſignificet, c. 6. n. 79.

Vrbes maioribus, minoribus vè territorijs circunſcribuntur, c. 10. n. 40.

Vsus aquæ, qui consistit in bibendo, hauriendo, & lauando, est omnibus communis, ca. 11. nu. 34. publicus adquiri potest ex tempore immemoriali, ca. 13. num. 14.

Vsucapio alienationis verbo continetur, cap. 7. num. 14. illa quare sæpius visi fuerint Iurisconsulti, quam præscriptione, cap. 13. numer. 22.

Vsucapionis prohibitio in rebus publicis procedit respectu priuatorum, earumque vsucapio prohibetur ex moribus ciuitatum, ca. 14. n. 14.

Vtens iure communi non præscribit, & in dubio ita uti censetur, c. 14. n. 19.

Vtile alteri & mihi non molestum est communicandum, c. 10. n. 14.

X

D. Xauerus testatur Gamam primum in Indiam nauigasse, c. 4. n. 11. mira-[fol. [218]v]culis plantat in Inda orientali Ecclesiam, cap. 18. num. 7.

Z

Zona torrida antiquis Imperuia, cap. 4. num. 5.

Zona torrida viam ad Antarcticum impediēbat ex Catholicorum etiam assertionē, c. 4. n. 6.

FINIS.

NOTAE

- 1 Hor. li. 3. carm. od. 2.
- 2 Proœm, instit.
- 3 Ouid. 2. de tristibus ad Aug,
- 4 Pau ad Eph. 6.
- 5 Epist. 25 ad Theod.
- 6 L inter claras C. de sacr.
- 7 Vir. ad Aug. in morte Mecœnatis.